REVERENDISSIMI

IN CHRISTO

PATRIS, Horatius Bonar
Kelso

PATRICII ADAMSONI,

SANCTI-ANDREÆ

In Scotia Archiepiscopi dignissimi
ac doctissimi,

Poëmata Sacra, cum alijs opusculis.

Studio ac industria THO. VOLVSENI
I.C. *Expolita & Recognita.*

LONDINI,
Apud IOANNEM BILLIVM,
ANNO M.DC.XIX.

HONI SOIT QVI MAL Y PENSE
DIEV ET MON DROIT

Ad Auguſtiſſimum & Inuictiſſimum Monarcham,

IACOBVM

Magnæ Britanniæ, Franciæ & Hyberniæ *Regem, Fideiq; Propugnatorem* ſtrenuum.

Εὐδαιμόνως διὰ Χῦ.

Vm ante triginta plus minus annos, Rex Sereniſſime, *Patricius Adamſonus Sancti-andreæ Archiepiſcopus, T. Maieſtatis auſpicijs plurimas cum in re Theologica, tum ciuili lucubrationes, & Poëmata ab ipſo etiam iuuene cum in Scotia, tum Gallijs ante aliquot annos conſcripta, ac doctiſſimorum ex vtraque gente calculis comprobata, publici iuris facere inſtituiſſet; ea temporum incidit calami-*

tas (cuius ingratam memoriam vſurpare, & vulnera propè obducta refricare, non eſt animus) vt Archiepiſcopus hic noſter, non tam in ſcriptis edendus, quàm in fama tuenda, & vita anxiè toleranda, malevolorum calumniis, fraudibus, & vi aperta appetitus, laborarit; & morbis diu exatus ægrè reſpirarit, tandemque oppreſſus, ſacram Deo animam reddiderit. Ne tamen cum caduco corpore, ingenij monumẽta interiiſſe videantur; nonnulla, quæ ſola ab inimicorum (qui omnia ipſius opera ſuppreſſa voluerunt) improbitate, vindicare licuit; pro ea, quâ generum ſoceri memoriam proſequi decet, pietate, in publicum dare conſtitui. Sed cui poſthumos auctoris fœtus dedicandos putem, dubitare eſt nefas; vt qui probè ſciam, non modò omnes eius, tum ſtricta, tum ſoluta oratione vigilias, & opera ab ipſo viuo T. Mat. deſtinata, ſed omnia inſuper ipſius ſtudia, induſtriam, labores, conatus, fortunas, vitam denique

denique ipſam eidem conſecrata, & non ſine ſummo diſcrimine ſæpius expoſita memine-rim. Neque verò Mtem T. latet, quan-tum vitæ periculum adierit, cùm Pariſiis, famâ de auguſtiſsimis & fæliciſsimis tuis natalibus percrebreſcente, Genethliacon, iiſ-dem, quibus nunc Maieſtas tua inſignita eſt titulus conſcripſit, & quod typis ibidem audaciùs commiſit; arctiore carcere, velut omine eorum, quæ pro ſua in Mtem T. ob-ſeruantia & obſequio paſſurus eſſet, per menſes ſenos concluſus eſt: nec niſi magno-rum Principum precibus & interceſsione, grauius periculum euaſit. Taceo (nemini mortalium, æquè ac Mti T. iſta ſunt nota,) quæ in Antiſtitum Eccleſiæ dignitate & munere aſſerendo, ac fundamentis Eccleſia-ſtici regiminis, quod nunc tandem tuis auſpi-ciis in Scotia viget & floret, iaciendis, inſa-niâ potius, quàm odio nonnullorum phreneti-corum pertulerit; cùm vnicum ipſi in tua,

post Deum, Mate positum esset præsidium. Quo tempore, cùm nefariis nonnullorum artibus, & flagitiosis consiliis, insani de tua in Pontificiam superstitionem propensione, per vicinam Angliam rumores spargerentur: Archiepiscopum hunc tuum, verè inquam tuum, cum ampliſsima legatione ad Serenissimam Elizabetham Angliæ Reginam mittere est visum: Qua in legatione, cùm Reginæ animum, malè feriatorum hominum calumniis præoccupatum penitus denudasset, & omnes scrupulos amouisset: concionibus in summa omnium ordinum frequentia Londini persæpe habitis, cuius singularem in Orthodoxæ Religionis mysteriis explicandis, & controuersiis diiudicandis peritiam, quin & acerrimum in eadem tuenda & amplificanda studium ac zelum, rarissimâ quæ ipsi innata erat, & literis politioribus exculta, facundiâ, solerter & copiosè exposuisset, & à perditissimis Satanæ mancipiis dissemi-

natas

natas calumnias abundè diluiſſet; ea ab omnibus qui certatim confluebant auditoribus, tantâ gratulatione & applauſu excepta ſunt, vt templa omnia conſonis T. M^ti fauſta & fælicia comprecantium vocibus, velut celeuſmate, perſonarent. Hæc cùm Reginæ, per quoſdam, qui concionantem aliquoties audiuerant, tandem innotuiſſent; ea verita, ne quantum popularis auræ, adoleſcenti tum T. Ma^ti accreſceret, tantum deuergenti ſuæ decreſceret; ex ſanctioris conſilij ſententia miſſus eſt Reginæ nomine, qui Archiepiſcopum moneret, vt omni in Anglia concionandi munere abſtineret; Nec tamen omni oblata occaſione deſiit, imperitos multos ius illud quo Angliæ regnum T. M^ti, ſecundum Elizabetham debebatur, priuatim edocere, vacillantes erigere, gnaros pronoſque confirmare. In Scotiam autem reuerſus, cùm imperitæ multitudini, fanatici nonnulli, obiecto Religionis & Reipubl. velo, impo-

ſuiſſent

Iuissent, & qui tunc rerum erat tam in Ecclesia, quàm in aula status, insectarentur, Libellus Apologeticus T. M^tis iussu ab ipso est editus, quo consilij tui rationes tam in Ecclesia quàm in Repub. ordinanda explicantur, & fanaticorum hominum furor detectus retunditur. Atque hic quidem pro tempore profuisse non parum est visus. Neque verò M. Tuam fugit, quo subinde periculo versatus sit, frequentibus Regni, & Ecclesiæ comitiis, pro Ecclesiæ & Reipub. moderamine acturus, Præsertim in Ecclesia & Urbe Edinburgena, ad Proceres & populum verba facturus, dum eos per Jehouam adhortatus esset, ut ex Apostoli præscripto, officij debiti & charitatis norma, obmixè orarent & preces supplices instituerent pro Serenissima matre Regina tunc superstite, aliisque legitimis occasionibus. Et cùm id temporis, de Episcoporum dignitate & munere, magna contentione quæstio agi-

taretur

taretur; visum est T. Mti in Academia Andreana præsente Gulielmo Salustio Bartassio, quid tuus Archiepiscopus inopinatò & ex tempore in hoc argumenti genere contra Andream Meluinum posset, experiri: atque ibi quidem, quantum non modò in historia Ecclesiastica & Patrum orthodoxorum scriptis, sed in reconditis Sacræ Theologiæ mysteriis, & omni politioris eruditionis genere potuerit, omnium qui tunc aderant sententiis est probatum. Non multò post, subsequuta sunt ea tempora, quorum ipse in suis ad Mtem T. in Apocalypsin & Jeremiæ Threnos præfationibus, suâque ad Musam Apostrophe, ac ad M. Tuam adhortatione, aliisque suis scriptis disertè meminit. Quibus non modò ab incepto in restauranda Ecclesia, ac eiusdem hierarchia constituenda conatu, est retardatus; sed dignitate, fortunisque omnibus exutus, vitam miserandum in modum tolerare est coactus:

vnde, vxore, liberis, & familiâ, in ſumma egeſtate ac inopia relictis, T. M^tis fidem & opem implorans, morbis & animi angore abſumptus, ſacro Enthyſiaſmate & carmine plane diuino animam Deo commendans, vitam hanc mortalem cum immortali commutauit. Quamobrem, Rex Sereniſsime, cùm Archiepiſcopus tuus, quoad vixit, omnes vitæ ſuæ rationes, tibi tuiſque negotiis addixerit, nihil me abſonum, aut à genio tuo alienum admiſſurum ſpero, dum opera ipſius, quæ nunc conquiri poſſunt, naſutiſſimo hoc ſeculo in lucem emittens, ea M^ti T. conſecrauerim. Atqui hoc quidem eò confidentiùs aggredior, quòd non modò authorem ipſum dum viueret, variis tempeſtatibus & procellis iactatum, in tutiſsimum & tranquilliſsimum T. M^tis portum recipere & fouere, ſed patrocinio tuo ipſum, eiuſque opera dignari, eaque poſteritati, præmiſſo Elegantiſsimo tuo Epigrammate, commendare

dare non fis aſpernatus. Accipe igitur, Rex Sereniſsime, *eadem fronte, poſthuma hæc ipſius opera, quâ viuum eorum parentem excipere conſueuiſti, & noſtram hanc opellam, qua ſoceri Clariſsimi & reuerendiſsimi memoriæ conſulimus, patrocinio tuo protege: Nec non miſerandos ipſius liberos orphanos, qui ex calamitate & morte paterna, nil præter orbitatem & egeſtatem retulerunt, tueri ac ſubleuare non dedigneris. Deus ille miſericors, tibi vndique propitius, Auguſtiſs. M. Tuam Regnis, Reipubl. & Literatis omnibus, quàm diutiſsimè ſeruet incolumem. Amen.*

M^tis T.

Obſeruantiſſimus,

THO. VOLVSENVS.

Ad eundem Sereniſs. Regem.

ACcipe Nectareos, ô Rex Excelſe, liquores,
(Præſes Apollinei, Pieriique chori.)
Non hæc Picenis in collibus tua pependit,
Gallia, nec Rhenus, nec Tagus ipſe dedit.
Non Thuſcis innata iugis, tergoue falerni eſt,
Maſſica non illam, Creſſaue terra tulit.
Manauit ſuauis patrijs de vitibus humor,
His poni voluit quas pia cura locis,
Hæc loca ſi memini, cunctis præferre ſolebas,
Dicebas ipſos hîc habitare Deos.
Nil mutata loci facies, ijdemque penates
Nunc ſunt, mens eadem quæ fuit illa prius.
Hæc vatis monimenta tui, Rex excipe lætus,
Cæcropiæque ſacris debita thura choris.
Quicquid Arabs, Sereſque ferunt, & odorifer Indus,
Rubraque gemmiferi deuehit vnda maris.
Hæc & purpureos ſuperant, virideſque lapillos,
Quicquid & aurifero gignit in amne Tagus.
Et quanuis numeros tua gloria ducta per omnes
Vlterius nihil eſt quo ferat illa gradum.
Ille tuas cecinit victuro carmine dotes,
Et toto Nomen claruit Orbe tuum.
Impiger & veſtri cultor, Regnique perennis
Gloria; ſed veræ Relligionis amans.

Atque

Atque ſub auſpicijs, Rex Auguſtiſſime, fauſtis,
Hæc prodire iuuat munia parua tuis.
Maior vt accedat ſcriptis ex Nomine tanto
Gloria, quæ nulla ſtet moritura die.
Interea dum fila ſinunt me currere Parcæ,
Nec ſummi iniuſſu Regis abire licet.
Ipſe ego tale aliquid modò ſi promittere poſſum,
Caſtalioque fluit ſi mea fonte lyra;
Ingenium mentemque tibi, Rex magne, dicabo,
Gloriaque æternùm perpete laude cluet.
O nimium tali, Brittannia, Principe fælix,
O Princeps, hominum gloria, cura Deum.

Mtis T.

Obſeruantiſsimus

THO. VOLVSENVS.

The Kingis moſt excellent Maieſtie,
In commendation of the Author.

IN vandring vealth through burbling brooks and bewis,
Of tripping troups and flocks on fertil ground,
In cattell great of ſyndrie ſchaips and hewis,
Vith hoiſes all haill, or in à parted round,
In heapes of gold and riches in all vaies;
As Iob excelld all vthers micht be found
Of Monarchs great or Princes in his daies:
So this Tranſlatour merites no les praiſe
For giftes of ſpreit, nor he for giftes of geir,
And God in grace hath giuen ſuch counterpaiſe,
As his tranſlation to the vork is peir;
He did in him his giftes ſo viſelie mell,
Whoſe heauenlie vealth Iobs earthlie vealth doeth tell.

Latinè

OMnigenis gregibus, fuluo niueoque metallo
Regnorum dominis maior Iöbus erat.
Sic cui nunc ſacrum pandunt Helicona Sorores,
Omnibus ingenij dotibus auctus erat;
Inclytus omnigenis animi virtutibus: ille
Ditior armentis, mente nec iſte minor.
O quàm Ioua bonus lance hæc librauerit æquâ,
Vt compar Iobo verſio docta foret.
In quem prudenter confert ſua dona Creator,
Iobi vt terrenas carmine cantet opes.

To the enuious, or euill willer.

THy thoughts, thine hopes, and purpoſes ar gone,
Thou buildís on clouds thy pallace all of ſtone.
For thís Arch'biſhop ís immortall made,
By learned Workes that ſhall not after fade.
Whom thou and thine did cauſles euer blame,
Heere thy reward ſhalbe great endles ſhame.

LATINE.

In Vappam, ſiue Zoïlum.

IRrita te luſit tua ſpes, fundamina nubes
Dum ſuper aërias ſaxea Mome iacís.
Præſulís eximij laudes ſuper aſtra feruntur,
Cuius iam nequeunt ſcripta decuſque mori.
Dum tu falſiloquæ poſt tot conuicia linguæ,
Inuidiæque refers dedecoriſque notas.

IN IOBVM,

A PATRICIO ADAMSONO Sancti Andreæ Archiepiſcopo, in medio belli ciuilis, quo Gallia anno 1572. conflagrauit, incendio, Poëticâ Metaphraſi illuſtratum.

THOMAE MORAVII Schediaſma.

GAllia ciuili cùm debacchata furore
Facta eſt heu! populi carnificina ſui.
Mœſtus Adamſonus, flammâque & cæde piorum
Continuata videns funera funeribus,
Iam dubius vitæ, ſolum ſibi legit Iobum
Aerumnis comitem, conſiliumque ſuis.
Hinc & Adamſono ceſſit benè, ceſſit Iobo
Res benè; promeritis munus vterque tulit.
Debet Adamſonus vitæ ſolamen Iobo,
Quodque pius raptas fert patienter opes.
Iobus Adamſono Latiæ præconia linguæ
Debet, & exortum nunc ſibi Virgilium.
Debet vterq; Deo, quod flammâ, cæde, rapinis,
Turbinibus, morbis; carnifices, Satanas
Nil poterant; vel quod poterant, vtriuſque ſaluti
Profuit, & noſtris ſit medicina malis.

Nec medicina malis tantùm: mala nunc bona, vitæ
Et pignus fiunt, arrhaque perpetuæ.
Perpetuâ nobis vitâ hac vtique fruique
Dum liceat, valeant carnifices, Satanas
Turbinibus, morbis, flammaque, & cæde rapinis
Cunctaque concutiant, cunctaque disijciant.
Se cruciant, seſe perdunt; nobisque caducam
Dum vitam hanc rapiunt, perpetuam pariunt.

Magni
IVLII CÆSARIS SCALIGERI,
In Iobum
ELOGIVM.

HInc tecum est Dominus, hinc tecum seruus, amicus
Hic fouet: hic fotas atterit hostis opes.
Ingens præsidium: sed cedunt magna minori,
Tandem vt deterior vis potiore ruat:
Ignoto nimium res est operosa labore:
Si quateris, quo mox firmior esse queas.

In Authorem, deque eius Scriptis, curâ & charitate *Tho. Voluſeni* excuſſis.

VIribus ingenij nunc ſe Brittanna propagat
Gloria, cui Pallas prævia pandit iter.
Perſonat eloquio mundi vateſque per axes,
Perque ſonat verſu ſolis utrumque torum.
Quod dedit Arpinum Magnæ, quod Mantua Romæ,
Stirps dedit Adami, Scotia docta tibi.
Volſeno Clerus, referat quoque Brittana grates,
Quo ſine Adamſoni Muſa ſepulta foret.
Non ſinit egregij monumenta perire Poëtæ
Qui calet à gelida morte ſuperſtes amor.

GEOR. BARCLAYVS.

Ad Authorem.

EVge Caledoniæ decus admirabile, vates,
Quem præsens ætas posteritasque canet.
En sacer ipse chorus, doctæ pia thura cohortis,
Vatis Adamsoni Nomine, digna litat.
Phœbus & ipse sacer, diuina arcana Tonantis
Pandit Adamsonus Numine digna ferens.
Et vatum reserat, prudens Oracla piorum
Quam facili vena, quàmque fluente fauo.
Quale Pericleo manabat nectar ab ore,
Quale suo recinit funere carmen olor.
Quale melos Siculo tenuit cita vela profundo,
Tale refers carmen, docte poëta, tuum.
Quas tua non adijt, vates doctissime, gentes
Gloria? Patricium quæ tacitura dies?
Læta nouum mundo natura fauentibus astris
Addidit in Lucem te veniente decus.
Tu Pater eloquij, trinæ præstantia linguæ,
Ingenio priscis æquiparande viris.
Tu decus Orbis eras, doctæ tu gloria gentis;
Gloria crede mihi nec moritura tua est.
Vos decuit, Musæ, sacro succurrere vati,
Ille ope, Phœbe, tuâ viuere dignus erat.
Sed tamen & luctu vestro lachrymisque Mineruæ,
Pegaseas vndas intumuisse ferunt.

Eiuſdem in eundem.

NOſtra licet vatum careat fautoribus ætas,
Turbaque Pierios ſpernat inepta lacus.
Non tamen in magnâ caligne temporis huius
Ingenium latuit docte Poëta tuum.
Atra ſed erumpit veluti per nubila Phœbus,
Formoſumque refert luce nitente diem.
Sic tua ſe propriâ virtute induſtria tollit,
Nec ceſſit fato ſuccubuitque malis.
Quinetiam illuſtres inter, magnoſque Poëtas,
Candida ſublimem dat tibi Muſa locum.
Parnaſſique licet multus verſeris in vmbris,
Gratus facundi nec nitor oris abeſt.
Quin tua Pegaſeos dulcis libare liquores
Auſa, atque Aonium Muſa ſubire nemus.
Et tibi conueniunt cytharæ, tibi laurea ſerta;
Gloria quæ doctis contigit ingenijs.

De operoſis Authoris vigilijs & Lucubrationibus, malè feriatorum hominum odijs & fraude ſurreptis.

Eiuſdem.

IN te conſumpſit vires fortuna nocendo,
Nil ſupereſt, quod iam poſſit obeſſe tibi.

Non tamen iſta valent rectam infortunia mentem
Eripere, & virtus inuiolata manet.
Candidus ille viget morum tenor, & pia vitæ
Simplicitas, nullis eſt labefacta notis.
Parſque tui melior, rabiem prædonis iniqui
Deſpicit, ac diras igniferaſque minas.
Nanque ſacros inter celebraberis ecce poëtas,
Seraque poſteritas ſcripta diſerta leget.
Et clarum toto ſtabit tibi Nomen in Orbe,
Donec in æquoreas & Taïus ibit aquas.
Dura fuit rerum iactura (vt conſtat) at illud
Triſte magis, ſcripta heu tot perijſſe tua.
Namque bona, & gemmas, nummoſque & prædia ſi quis,
Perdidit, hæc aliqua ſunt reparanda viâ.
Caſus, & indulgens hominum præſentia, multis
Amiſſas duplici fœnore reddet opes.
Quis tibi reſtituet, non exemplaribus vllis
Tradita per longas tot monimenta moras?
Quòſit, vt indigner doleamque, impunè quod auſus
In te ſit tantum Barbarus ille nefas.
Ille ſacras ædes potuit ſpoliare, Deoſque,
Qui vertit rabidas in tua damna manus.
Non illum pudor, aut pietas, aut gratia mouit,
Nec vindex magni terruit ira Dei.
Et bona Pieridum dextro tibi Numine parta,
Sacrilegâ clepſit liuidus ille manu.

Eiuſdem

Eiuſdem in eundem.

ORnat te, facilis cohors Camænæ,
Ornat Caſtalidum nemus benignum,
Nutrijt te ſapiens Apollo lacte:
Secli crede caput colit Minerua.

Eiuſdem ad Libellum

APOSTROPHE.

DEſpice parue liber, morſus liuoris edaces,
Regis nanque tibi contigit ore legi.
Maxima perpetuæ referes præconia laudis,
Carmina iudicio dum probat ipſe ſuo.
Semper inextincti diuino carmine vatis
Quod peritura tulit dextera, viuet opus.

PROLOGVS,

In Iobum.

ANtiquæ laudis, & ineffabilis boni, res est; Oracula diuina, populo orientali Hebræo, Linguâ Hebræâ concredita (vnde omnis diuini verbi veritas, & certitudo, ad nos propagata est) à Græcis interpretibus inter alias gentes fuisse diuulgata. Æternæ laudis est, Magnum illum Primitiuæ Ecclesiæ Patrem, Hieronymum, eadem Oracula ex Hebræo fonte, in linguam Latinam traducta, Ecclesijs Christi Occidentalibus primò reuelasse. Inde, quanta luce verbum diuinum, consequentibus aliquot sæculis refulsit, tantis postea tenebris obscuratum est, quando linguarum sacrarum, & interpretationis, Diuinum donum negligi cœpit, ac diu admodum cessauit. Tandem verò, à clarissimorum istorum luminum Santis Pagnini, Theodori Bezæ, Immanuelis Tremellij, & Francisci Iunij, (præter alios insignes) exortu, cœpit lux Verbi Dei, per ipsorum labores, & vtriusq; Paginæ Sacræ, orthodoxas & probatissimas versiones, rursus inualescere, vt quum procedit Sol in robore suo: Quos ob il, immortalis gloriæ memoria prosequuta est, & prosequetur in sæculum. Etenim ex recta verborum intel-

ligentia, rerum cognitio certior dependet: Sic eorundem ignoratio, ceu falsum ſpeculum, res fucatas & falsas menti obiicit, & ſpeculantem eludit, vt inepti planè ſint, qui ſine huius idiomatis adminiculo, diuinas res tractent, aut ſe illas enarrare poſſe præſumunt. Quæ opinio, mater eſt omnium abſurditatum; quibus (proh dolor) Chriſtianiſmus nunc ſcatet. Vnde omnium auribus dignum eſt, quod de hoc vir magnus ſcripſerit. * Pleríque ex veteribus, etiam eruditiſsimis, ſacrarum literarum interpretibus, Hebræorum idioma, non modò non tenuerunt, ſed etiam contempſerunt: quæ res fecit, vt pleriſq; in locis, miſerabiliter ſanè cæcutierint. Haud dubiè ſciunt docti, & qui ſaniores rei literariæ nomina dederunt, idq; ne ſubleſtâ fide, quàm vtilis, imò quàm neceſſaria ſit, etiam in vtroque fœdere ac inſtrumento, ſacrarum literarum cognitio. Hoc animaduertere licet apud Chaldæos, Syros, Græcos, Latinóſque interpretes, qui non rarò à genuino verborum Hebraicorum ſenſu aberrarunt. Verborum nanque intelligentia, rerum cognitionem præcedat neceſſe eſt, ne verbis non intellectis, res falſas pro veris comprehendat, & alios ſecum in errorem ducat; quod multis periculoſè accidit. Nulla enim rerum cognitio, abſq; verborum intellectu, tam certa vnquàm eſſe poteſt, quin aliquando aut imperfectior, aut dubia, aut certè falſa ſit. Hoc, veritas eſt, cui pauci in hoc negotio aures aduertunt. Atqui vt

* Beza. Matth. 16. 13 in magnis annot.

vt plerique omnes ad huiusce boni perfectionem contendentes, singularum vocum proprietatem, & varietatem explicare voluerunt; Duo tamen defectus continuò manserè, qui hactenus nunquam satis dignè sunt expleti: Prior, qd. de coniuncti sermonis ratione, et Hebraïsmorum explicatione, in quibus purior linguæ nitor, & vera elegâtia percipitur, paucissimi fuerunt solliciti. Alter, qd. in solo Biblico sermone explicando substiterunt; neq; in alia etiã Hebræorum scripta, & adminicula necessaria penetrarunt. Ignorantia, hîc plerumq, comitem contemptum habuit. In Hebraïsmis quippe, vis & ἐμφασις orationis, singularis; vsus insignis, ornatus varius deprehenditur. Ibi, certa aliqua loquendi proprietas, sæpè magnarum controuersiarum momenta, dextrè diuellit. Verùm, vt & virtus, & vir bonus, mensura rerum omniũ est, (vt scribit Philosophus, Ethic. 9. cap. 4.) Sic Author, quasi alter scientiarum, & linguarum sacrarum Orbis, in hoc suo Iobi volumine, ad veritatis Hebraïcæ fontem atq; normam omnia dimetiens, sese omnino conformauit; opere, dextrè quidem & scienter exprimit, ac vsu publico in aliorum commoda conuertit: In quo quidem, sermonis coniuncti modos perspicuè illustrat, Hebraïsmos exulantes explanat, & poëseos Hebraicæ numeros, Poeticè quidem, grauiter & eruditè imitatur. Non tantum enim prosaicè (vt loquuntur) sed & metricè, aliquot veteris testamenti libri, vt Iobi, Psalmorũ Prouerbiorum, qui tres libri, Hebræis אמת dicti sunt,

ſed & alij ſcripti leguntur, vt Eccleſiaſtis & Canticorum; Qui quinq, libri Poëtici, nuncupati ſunt, tertiam Bibliorum partem complectentes: Quinetiam metricè conſcripta ſunt, Sanctorum quædam Cantica, vt Iſraëlitarum Exo. 15. Moſis Deut. 32. Deboræ & Barak, Iud. 5. Hannæ 1. Sam. 2. Habacuci Hab. 3 & alia, vtpote Dauidis, Eſaiæ, Ezekiæ, Iirmeiæ, &c. Quippe placuit Deo, quandoq; ſolutâ, ſimpliciq; oratione, ſuam voluntatem hominibus, per homines ſanctos & propheticos aperire, quandoq; numeroſâ & conciſa, quæ breuitate ſua, ingens præſtaret memoriæ ſubſidium, & piâ modulatione (quæ ad eam ferè accedebat) ad animos ardenti pietatis ſtudio afficiendos, & ſuauibus cantionum modulis leniter demulcendos & delectandos, adminiculum ſuppeditaret efficaciſſimum. Vnde de poëſeos dignitate & antiquitate, (quæ ſane ſummum quiddam ſacrum & diuinum, teſte diuino Platone, ſemper ſpirat & ſuo ambitu complectitur) non eſt quod quiſquàm quærat; Quum nihil ipſo verbo Dei, ſcriptis comprehenſo (cum quo poëſis fuit publicata) nihil nobis diuinius, dignius, aut antiquius. Neque tamen tunc primum fuit nata; Quippe quæ cum ipſo ſermone populari orta, & vt Ariſtoteles loquitur in poetica, Elocutioni iam conſtitutæ, natura ipſa mox proprium adinuenit metrum: ſed vſus eius, præclaro excercitio confirmatus, & Dei laudibus conſecratus. Eſſe autem quædam ſcripta Biblica poëtica

tica, præter omnes Hebræos, etiam in Latina Eccleſia; B. Hieronymus, Chriſtianorum omnium ſui temporis Hebraicè doctiſſimus, in ſuo, in Iobum prologum teſtatur, dum ſcribit: A principio voluminis, τ ſq; ad verba Iobi, quæ tertio capite incipiunt, apud Hebræos, proſa oratio eſt. Inde υ ſq; ad verſum ſeptimum capitis vltimi, Hexametri verſus ſunt, Dactylo ſpondæoq; currentes, & propter linguæ idioma, crebro recipientes & alios pedes, non earundem ſyllabarum ſed eorundem temporum. Interdum rhythmus ipſe, dulcis & tinnulus fertur, numeris pedum ſolutis, quod metrici magis, quàm ſimplex lector intelligunt. A ſupradicto autem verſu, v ſq; ad finem libri, paruum comma quod remanet, proſâ oratione contexitur. Quod ſi cui videtur incredulum, metra ſcilicet eſſe apud Hebræos, & in morem noſtri flacci, Græciq; Pindari, & Alcei & Sappho, vel Pſalterium, vel lamentationes Ieremiæ, vel omnia fermè ſcripturarum Cantica comprehendi, legat Philonem, Ioſephum, Originem, Cæſarienſem Euſebium, & eorum teſtimonio me verum dicere comprobabit. Hæc ille. Ioſephus, in fine libri ſecundi Antiq. Iud. de cantico Moſis & Iſraelitarum, ſcribit: Moſes, carmen, laudes Dei, & ob præſentem fauorem, gratiarum actiones continens, hexametro verſu compoſuit. Præter hæc, idem non obſcurè demonſtrat ipſum genus orationis, ab omnibus alijs libris diuerſum, conciſum ſcilicet & breuibus membris

concluſum, ſublime, allegoricum, hyperbolicum, & quibuſlibet figurarum luminibus illuſtre, quale ferè poeticum in omnibus linguis eſſe ſolet. Deniq; accentuum ſpecialis, in libris iſtis & Canticis vſus, id euidenter euincit. Sunt enim ad metron & cantum ita accommodati, vt modulationem & numerum poeticum, ſingulari artificio olim regerent; qua in re ſanctam Hebræorum antiquitatem, optimè excercitatam fuiſſe credendum. Quanto verò ſcientiùs, priſca Hebræorum ſedulitas, in vero tàm variorum accentuum vſu excercendo verſata fuit; tanto negligentiùs poſterior Rabbinorum ætas, ab eo remiſit, quæ vniuerſum accentuum vſum, penè inſuauis cantillationis arte concluſit. Si quæ autem alia dimenſionis ratio in hac ſacra poeſi fuit, quàm fortaſſè occulta accentuum diſpoſitio indicarit, ea inde à priſca illa vetuſtate, cum ſapientibus Hebræis in obliuione ſepulta iacet. Fuerit ergò hæc quaſi infantia quædam poeſeos iſtius ſacræ, ſolo ſyllabarum numero circumſcripta, quam popularis vſus, ſuauitate rhythmi & accuratiore dimenſione expoliuit. Sic ſanè & in alijs quibuſlibet gentibus animaduerſum eſt, primitiuam poeſin, ſine vlla longarũ vel breuium dimenſione, ſolo rhythmo definitam fuiſſe. Vnde Quintilianus lib. 9 ca. 4 ſcribit, rhythmum, auium menſurâ, & ſimiliter decurrentium ſpatiorum obſeruatione, eſſe generatum, mox in eo repertos eſſe pedes; Ante enim

enim carmen ortum est, quàm obseruatio carminis: indeq; illud, — Fauni vatésque canebant.

Sed cùm metri sacri modus, numerúsq; artificiosus, post prophetarum tempora negligi cæperit, ac tandem decrescente magis, magisque priscâ Hebræorum sapientiâ, heu pudendâ nimis apud eos obliuione sit deletus. Tota illa poesis sacra, ac prosodia planè diuina, quâ Iudæorum vetustissimi in synagogis et sacris decantandis vsi sunt, situ et squalore prorsus obducta iacuit; vimque, vsum, et ornatum peculiarem penitus ferè amisit. At ne quis putet accentuum vsum, solùm metricum esse, & poëticæ peculiarem; Sciendum est, Accentuum vsum in sacris literis vniuersalem esse, neque tantùm poeticis, sed Pentateucho, Prophetis, aliisque solutâ simplicique oratione conscriptis libris Biblicis, vsui esse maximè antiquo & perneccssario. Quanquam enim puncta vocalia, à Masoritis non ita pridem inuenta esse, ex Elia intelligitur, annis nempe à Christo quadringentis septuaginta sex; ad tollendam illam vetustam confusionem trium istarum literarum אהי quæ apud Hebræos olim pro omnibus vocalibus fuere, (vnde etiam Hebræis matres lectiones appellatæ sunt) & consonis etiam notandis, nihilominus seruiebant, iuxta illum Latinarum literarum, I. & V, abusum hodiernum: longe tamen alia est Accentuum apud Hebræos ratio & dignitas, vsus vetustis-

tuſtiſſimus, et maximè neceſſarius, quorum myſticam illam, ſacram & arcanam diſpoſitionem, Moſes ipſe & Prophetæ vno conſenſu adſcripſerunt, ac ſi vna & eadem hora additi eſſent; imo cum ipſo Decalogo & tota ſacra Scriptura, ab origine nati ſunt & exorti: Vnde celebris illa ſapientis, Aben Ezræ Rabbinorum omnium longè doctiſſimi ac præſtantiſſimi ſententia; Quæcunq; expoſitio non fuerit iuxta rationem accentuum, ne acquieſcito, neque audias eam: Author enim accentuum, nouit expoſitionem melius quàm ipſe. Et alibi: Momentum magnum eſt, obſeruare rationem accentuum, Ieſ. 1. 9. Sic R. Salomon Iarchi, in commentarijs ſuis Biblicis, plurimis locis ſcribit, Accentus ſcripturæ euincit hoc, cùm ſcilicet, accentuum diſtinctione preſſus, coactus fuit hoc vel illo modo exponere. Sic Ezech 1. ad v. 11. ſcribit: Niſi vidiſſem accentum Sakeph gadol punctatum ſuper vocem רפניהם non ſciuiſſem exponere eam: accentus enim iſte docuit me, ſecernendã iſtam vocem à ſequente, &c. Hoc etiam Hebræi, à Moſe, primo ſuo in lege diuino præceptore, inſtitutum eſſe ſcriptis teſtantur: Vnde & in hodiernum diem, cùm Sacra, diebus Sabbathinis, atque alijs feſtis agunt, Paraſchas & Haphtaras, id eſt, ſectiones, ſiue lectiones Moſaicas, & Propheticas, iuxta accentuum rationem modulantur et cantillant, nunquam moderatè legunt. De genere autem

Carminis

Carminis, quo Iobi liber iſte, vt & reliqui libri אמת dicti, (Pſalmi nempe & Prouerbia) conſcripti ſunt, & quodnam in illis metri genus ſit; id deprehenſum eſt, non in verſibus ipſis, ſed in horum ſingulorum membris comparatis, conſiſtere. Verſus vero omnis plerunque bimembris eſt, rarò trimembris. Et in membris, numerus tantùm ſyllabarum, (teſte doctiſſimo Schindlero) non quantitas, nec rhythmus, niſi is caſu inſit, conſideratur. Ac ſcheua mobile, ſicut & patach aſcititium, pro ſyllaba computatur. Duo igitur ſunt carminum genera: Vnum, quando in verſu bimembri, aut trimembri, membra ſunt æqualia, hoc eſt, numero ſyllabarum conueninut. Et hoc genus, à membrorum numero, bicolon, aut tricolon; ab eorundem æqualitate, Iſoſceles, metaphorâ geometricâ, & à numero ſyllabarum, heptaſyllabum, octoſyllabum, enneaſyllabum, decaſyllabum, ſicut hendecaſyllabum poteſt appellari. Nec me quidem fugit, quoſdam eſſe terræ filios, Edomitas potius quàm Iacobæos, hoc eſt verè Iſraëlitas, qui poeſin omnem, quâ quid diuiniius? aut corrupto ſuo iudicio prorſus ſpernant, aut ſaltem, prophanarum rerum admiratione capti, nullum carmen aptum exiſtiment, ſi deſint Theſpiades, Ioues, Veneres, lædæ, & fabuloſa id genus Græcorum commenta. Sed ne Iupiter quidem ipſe (vt in prouerbio eſt) omnibus

placet. Et cur non etiam, diuinum poëma, poënate reddi conuenit? Hæc autem poesis sacra, si rem ipsam, dignitatem, prudentiam, constantiam, patientiam & admirabilem Dei gloriam, ac omnipotentiam spectes, singularis est, & prorsus diuina; vtpote creationis, redemptionis, resurrectionis, et administrationis Diuinæ prouidentiæ sacra et cælestis Epitome, in Ecclesiæ & membrorum eiusdem bonum et oblectatmentum suauissimum, contra omnes eiusdem afflictiones, miserias et ærumnas quantumuis graues. Continet autem insignia multa, Christianæ religionis et Doctrinæ capita; vtpote de piorum afflictione, de prospero, hypocritarum (pro tempore) et impiorum statu, de secretissimis Dei iudicijs, de singulari prouidentia, rerum omnium moderatrice, de infinita clementia et misericordia Dei, de benigna piorum restitutione ab ærumnis, et ad æternam vitam resurrectione Quæ omnia manifestissimè arguunt, Christum Seruatorem diuo Iobo agnitum fuisse. Quem enim Iudiciorum Dei metus non opprimeret, nisi in Christo bene sperare disceret? Cui clementia illa infinita innotesceret, nisi agni sanguine esset delibata? Resurrectio autem nullo modo constare posset, nisi Seruator viuificam vim resurgendi, mortuis corporibus nostris indidisset. Et capite, de morte, triumphante, membra ipsius non sunt interitura. Quæ omnia, tam

accuratè

accuratè, tamque eruditè, tot comparationibus appositis, tanquam flosculis dicendi describuntur; vt in ea sententia sim, quanuis hæc reuera gesta sint, ac non per parabolam proposita; Librum tamen hunc ab ipso Iobo, aut ab aliquo alio, prophetico spiritu inspirato, post recuperatam Iobi valetudinem, concinnatum fuisse, strictoque sermone, & numeris, in Dei gloriam, fuisse ligatum: Quæ omnia, ex tempore loquentibus, vsuenire non solent. Quare, cùm tota cælestis Theologia, in vera Dei, nostriq; cognitione sita sit; Habemus hîc thesaurum (vt inquit Ambrosius) virtutum omnium, Speculum naturæ diuinæ, administrationis, & gratiæ, cum vanitatis, tum officiorum nostrorum omnium indicem & πάγχρηστον σύλλαβον: in quo explicatam cernas, totius hominis & ψύχικὴν, & spiritualis anatomen, hortum animæ Christianæ & odoramentorum omnium instructissimam παραδεισον, medicamentorum officinam, certissimumque (vt Epiphanij verbo vtamur) παράδεισον. Quamobrem (vt cum Arnobio loquamur) hunc sacræ Scripturæ laticem haurientes, eos omnes qui Spiritu Sancto videntur ebrij, & qui reipsa participes sunt cælestium donorum eius, obnixè rogamus, obsecramus ac per Sanctissimum Nomen Domini nostri Iesu Christi, & gloriosum ipsius aduentum, vt nulla tamen sitientibus impedimenta patiantur inferri, Authoris studium gratioſè

& beneuolè probent, tanquam à Deo inditum, laborem lubenter accipiant, vt Deo Sacrum; rem denique ipſam religioſè ac indeſinenter colant, vt diuinam ortu, argumento & fructu venerandam, ac alienæ induſtriæ, quoad eius fieri poteſt, parcant; quodq; ſibi nolint, alteri ne fecerint. Hunc animum, Deus omnibus nobis largiatur, qui ſanctimoniæ et charitatis officijs, ex promiſſo benedicturus eſt in Chriſto Ieſu. Amen.

Lecto-

Lectori Pio & Beneuolo.

IObi librum, metro constrictum, Author primus conscripsit, Biturigibus Gallorum (vbi iuri ciuili tunc operā dabat) ante annos quadraginta septem, in ipso belli ciuilis furore & incendio, in cænaculo (vt fert ipse) apud hospitem Biturigensem, quotidiano vitæ periculo septem menses delitescens, dum Martyrij Parisiensis rabies conflagraret, misitque Lugdunum ad Rouillium, typis excudendum, vnà cum tragædia illius Herodis, qui ab Angelo percussus, teterrimè expirauit, sub eodem etiam tempore ab authore conscriptâ atque aliud exemplar, apud veterē amicum Lambinum, Parisijs prælectorem Regium, amicè deposuit. At cum temporis iniuriâ, & summa Regni rabie in orthodoxos Christianos, non licuit ibidem vlterius consistere, nec Lugdunum, Lambinum, aut Rouillium inuisere, chartis omnibus, schedisque, rebus desperatis, vrgente necessitate relictis, & vasibus (quod aiunt) minimè conclamatis, in patriam, non sine summo vitæ discrimine, confestim & oportunè se contulit. Inde haud multo post, demortuo vtroque, Rouillio, simul-

ſimulatque Lambino, ſchediſque hinc inde omnibus, eadem communi calamitate dilectis, vtrunque haud dubiè exemplar perijſſet, niſi multis poſt Lambini mortē annis, Henrici Blacuodæi, Scoti, doctiſſimi medici operâ, inter diſiectas Lambini ſchedas, liber hic repertus, ad Authorem, amiciſſimâ atque optimâ fide, ſaluus & integer in Scotiam tranſmiſſus foret. Quo quidem libello apud eum quotannis reſeruato, donec occaſio ſuppeditaret oportuna, vt cum alijs authoris operibus prelum ſubiret, hucuſq; publicum nondum accepit. In hoc autem argumento, author primus fuit, nec ante hunc quiſquam (quod ſciam) tentauit; vtcunque alij fortaſſis, non ita pridem hūc inſequi conati ſunt. At in re poëtica quis ſit, quantuſue, res ipſa loquitur. Hoc vnum audeo affirmare, Neminem nec Theologię ſcientiâ, fidei Chriſtianæ analogiâ, Sacræ paginæ notitiâ, neque linguæ ſanctæ genuinâ ac orthodoxâ verſione, ex idiomatis proprietate, nitore ac puritate (quod citra cuiuſquam contumeliam dictum velim) ſimile quid tentaſſe. Hunc natura φιλοκαλὸν, hoc eſt pulchri & honeſti ſtudioſum finxit; cui vera inſidebat εὐθυμία, animi ſcilicet tranquillitas, in quo virtutis omnis

bractea,

bractea, & ſeminariũ quoddã; naturali ſua indole, medullitùs quidẽ (vt plautina voce vtar) & diuinitus inhærebat, cũctis animi & corporis dotib⁹ prædituſ, & iuxta M. Tulliũ, naturæ munerib⁹ adeò ornatus, vt nõ natus, ſed à Deo fictus videatur, & cui arte benigna (vt fert Iuuenalis) & meliore luto, finxit præcordia Titan: Diuinus Theologus, linguæ ſacræ ſui temporis Coriphæus, Orator ſummus, ſuadendo aptiſſimus; Poeta inſignis; fœlix in eo calor, cultus non inuiſus, temperatum iudicium, dictio candida, numeri non affectati; vſu rerum, prudentiâ & experientiâ plurimum pollens, & quaſi alter ſcientiarum & linguarum orbis, nihil hominem latuit; immo quod omnium maximè mirum & rarum eſt, rei ſemel lectæ ſeu auditæ, obliuiſci nunquam potuit. O quæ profuſiſſimæ lachrymæ, tantum literarum decus, gentis ſuæ illuſtriſſimum lumen, tantam prudentiæ affluentiã, morte, in vno illo extinctã, ſatis dignè vnquam deflere poſſunt! Hunc Iobi libellum, conſtantiæ & patientiæ ὑπότυπον, adveritatis Hebraicæ fontem atque normam dimetiens Author, poëticè conſcripſit, & Iobi poëma diuinũ, ſacro primitus idiomate, metricè & poëticè ſcriptum; poëmate (vt par eſt) & numeroſo ſtylo

lo reddidit, quasi illam Hesiodi παράφρασιν, ipsumque eiusdem μίμησιν. In quo, poëseos Hebraicæ numeros, numerosè quidem, artificioſè & eruditè imitatur. Quod si legentium animis morositas absit & ἀυθάδεια, auribus suis minimè indignum existimamus. Hunc igitur, quasi Iobum ipsum loquentem exaudiamus, & ea qua meruit dignitate excolemus. Adieci etiã huic operi, ne quid ad euidentiorem rei subiectæ notitiam deesset, libri & singulorum capitum argumenta ex optimis quibusuis scriptoribus deprompta; adscriptis etiam cuiusuis paginæ frontispicijs, rei subiectæ, paginâ tractatæ, Epigraphis. Vale, pie Lector, & alieno labori parce. Regiâ Regni nostri, Edinoduno, Pridie Cal. Augusti 1617.

Tui Studiosissimus,

Tho. Volusenus.

Breuis Libri Summa.

SVmma huius Libri, hæc esse videtur. Eos grauiter in Deum peccare, qui de hominum iustitia, vel iniustitia, ex fælicitate aut infælicitate, ipsis à Deo immissa, iudicium faciunt. Nam quemadmodum sæpè fit, Deo ita volente, vt mali, hominum iudicio prosperè agere videantur: Sic etiam Deum, suos aliquando, licet cæterorum comparatione iustos & innocentes, grauiter affligere, non vt eorum peccata & iniustitiam vlciscatur, sed potius vt eos probet, & suam in ipsis gloriam manifestet. Sed & bonos, quamlibet afflictionibus oppressos, non debere cum Deo, de iniuria expostulare, etiamsi iustitiam suam & innocentiam coram hominibus tueri possint: nec ideò minus iustum esse Deum, quod vulgò nesciant homines, quare id agat quod sibi visum est; quippe ipsi iustitiæ suæ rationem constare, quam nulli reddere teneatur: item, licet calamitates plerunque, mentes hominum, de rationis sede dejciant, & ad impias voces & querellas quodammodo adigant, si tamen postea erroris pœnituerit, misereri Deum protinùs, & ablata in duplũ restituere. Denique, Deum tàm facilè ignoscere eorum imbecillitati, qui inter aduersa labuntur, quàm impatienter eorum fastum & arrogantiam fert, qui de alijs temerè iudicant, & quasi dominicarum rationum calculum inneunt.

De Patientia: Sacræ Scripturæ Testimonia.

Patiens Deus, Exod. 34. Rom. 15.
Patientiâ ſua, prouocat Deus ad pœnitentiam. Rom. 1.
Patientia Dei, erga Paulum. 1. Tim. 1.
Patientiæ exemplum, Prophetæ. Iacobi. 5. cap.
Patientia Iob. Iobi. 1. verſ. 20. 21. 22. Iobi item 12. verſ. 1. 2. 3. 4.
Patientiæ commendatio. Prou 16.
Patientes ſimus. 1. Theſ. 5. cap.
In Patientia fructum referentes, Luc. 8.
Patientia in tribulationibus. Heb. 10.
Vt patiamur exemplo Chriſti, vocati ſumus. 1. Pet. 2. & 4.
Pati propter iuſtitiam. 1. Pet. 3. c.
Patientes, imò miſeri ſimus, vt fælices efficiamur.

Iob. vnde dictus, eiuſque deſcriptio. Iobi vita, & Acta.

Iob. gemens, dolens. à nominis Etymologia deſcribitur: Cuius vita, & acta deſcribuntur è Libro ipſius, quem imitari debemus in patientia. Iacob. 5.

Teſti-

Testimonia, à Christo & Apostolis, de Iobo citata.

S. Iacobus, cap. 1. vers. 12.

BEatus est vir, qui sustinet tentationem: quoniam probus compertus, accipiet coronam vitæ, quam promisit Dominus ijs à quibus ipse diligitur. Nemo quum tentatur, dicat, à Deo tentor: Deus enim non tentatur in malis, & ipse hominem non tentat. Sed quisque à concupiscentia sua tentatur, & allicitur & attrahitur. Iob. 5.

Eiusdem B. Iacobi, cap. 5.

PAtiente igitur animo estote, Fratres, vsque ad Domini aduentum. Ecce, agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter animo eum expectans, dum accipiat pluuiam matutinam & serotinam. Patiente animo estote & vos, & stabilite corda vestra, quoniam aduentus Domini appropinquat. Ne suspirate alius aduersus alium, fratres, vt ne condemnemini. Ecce iudex ante fores adstat. Sumite, fratres mei, pro exemplari vexationis, ac patientis animi, Prophetas qui loquuti sunt in nomine Domini. Ecce beatos prædicamus eos, qui aduersa sustinent, tolerantiam Iob

audiſtis, & finem Domini vidiſtis. Nam abundat intimâ miſericordiâ Dominus, & eſt miſerator.

Cor. 1. cap. 3. verſ. 19.

Sapientia mundi huius, ſtultitia eſt apud Deum. Scriptum eſt enim. Carpit ſapientes in verſutia ipſorum. Iob. 5. verſ. 13.

Timoth. priore cap. 6. verſ. 7.

Nihil intulimus in hunc mundum, videlicet nec efferre quicquam poſſumus. Iobi. 1. verſ. 21.

Iob. 1. Iob 5. Iob. 13.

Corripit Deus iuſtos, in bonum.

Iob. 13.

Homo, folium impulſum & ſtipula arida.

Iob. 26.

Deo nihil eſt ab homine adiutorij.

B. Hieronymus.

VEteris Teſtamenti Libros, Chriſtus Ieſus, in Legem, Prophetas, & Pſalmos, ſimpliciſſimè partitus eſt, Matthæi ſeptimo, vndecimo,

&

& viceſimo ſecundo, ac Lucæ vltimo. Hæc ſunt, inquit, verba, quæ locutus ſum ad vos, cùm adhuc eſſem vobiſcum; quoniam neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moſis, & Prophetis, ac Pſalmis, de me. Quam diſtinctionem ſequuti ſunt Apoſtoli, Patreſque noſtri Latini. Nec ab hac aliena eſt Hebræorum diſtinctio; Thorath, vocantium legem: Nebjim, Prophetas; Chetubim, Hagiographa: Inter quæ, Iob, & Pſalmi Dauid numerantur. Iob autem in terra Huſitidi habitaſſe fertur, in finibus Idumęę & Arabię, cui erat ante nomen Iobab. Et Accepit vxorem Arabiſſam: & genuit filium, quem vocauit Ennon. Erat autem ipſe filius quidem Zarę, de Eſau filijs, filius: de matre verò Boſra; ita vt ſit quintus ab Abraham. Et hi ſunt Reges qui regnauerunt in Edom, in qua & ipſe regnauit: Sed primus in ea regnauit Bela, filius Beor: & nomen ciuitatis eiuſdem Denaba. Poſt hunc autem Bela, Iobab, qui vocatur Iob. Poſt Iob autem, Huſam, qui erat Dux, ex Themanorum regione. Et poſt illũ regnauit Adad, filius Badad, qui excidit Madian, in campo Moab: & nomen ciuitatis eius Auith. Iob verò, exemplar patientiæ, quæ non myſteria ſuo ſermone complectitur? Proſâ incipit, verſu labitur, pedeſtri ſermone finitur: omneſq; leges

Dialectica; Propositione, assumptione, confirmatione, & conclusione determinat. Singula in eo verba, plena sunt sensibus. Et (vt de cæteris sileam) resurrectionem corporum sic prophetat, vt nullus de ea vel manifestiùs, vel cautiùs scripserit. Scio, (inquit) quod redemptor meus viuit, & in nouissimo die, de terra surrecturus sum: & rursus, Circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo.

Iob. 14. vers. 15. Iob. 19. vers. 25. 26 27.

Idem S. Hieronymus.

MEmini me ob intelligentiam huius voluminis, Lyddæum quendam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non paruis redemisse nummis: Cuius doctrinâ, an aliquid profecerim, nescio: Hoc vnum scio, nõ potuisse me interpretari, nisi quod ante intellexeram. A principio itaque voluminis, vsque ad verba Iob, apud Hebræos, prosa oratio est. Porrò à verbis Iob, in quibus ait, Pereat dies, in qua natus sum; & nox in qua dictum est, Conceptus est homo: vsque ad eum locum, vbi antè finem voluminis scriptum est: idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla & cinere: Hexametri versus sunt, dactylo, spondæoq; currentes.

rentes: & propter linguæ idioma crebrò recipientes & alios pedes, non earundem ſyllabarum, ſed eorundem temporum. Interdum quoque rhythmus ipſe dulcis & tinnulus fertur, numeris pedum ſolutis: quod metrici magis, quã ſimplex Lector intelligunt. A ſupradicto autem verſu, vſq; ad finem libri, paruum comma quod remanet, proſâ oratione contexitur. Quod ſi cui videtur incredulum, metra ſcilicet eſſe apud Hebræos, & in morem noſtri flacci, Græcíque Pindari, & Alcæi: & Sapphus, vel Pſalterium, vel lamentationes Ieremiæ, vel omnia ſcripturarum cantica comprehẽdi; legat Philonem, Ioſephum, Originem, Cæſarienſem Euſebium; & eorum teſtimonio me verum dicere comprobabit.

Eiuſdem ad Tobiæ cap. 11.

HAnc autem tentationem ideò permiſit Dominus euenire, vt poſteris daretur exemplũ patientiæ eius, ſicut & Sancti Iob. Nam cùm ab infantia ſemper Deum timuerit, & mandata eius cuſtodierit, non eſt contriſtatus contra Deum, quòd plaga cæcitatis euenerit ei, ſed immobilis in Dei timore permanſit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ ſuæ. Nam ſicut, beato Iob inſultabant Reges; ita, iſti parentes & cognati eius, irridebant vitam eius, dicentes: Vbi eſt ſpes tua,

pro

pro qua eleemosynas & sepulturas faciebas? &c.

Eiusdem Diui Hieronymi Ad Lætam. Tom. 2.
De Sacræ Scripturæ lectione.

DIscat primò Psalterium; His se canticis auocet: & in Prouerbijs Salomonis erudiatur ad vitam. In Ecclesiaste consuescat, quæ mundi sunt calcare. In Iob, virtutis & patientiæ exempla sectetur, &c.

Idem, in cap. 6. Epist. ad Galat.

IN præsenti sæculo scimus, siue orationibus, siue consilijs inuicem posse nos adiuuari. Quum autem ante tribunal Christi venerimus, nec Iob, nec Daniel, nec Noë rogare posse pro quoquam, sed vnumquemq; portare onus suum.

Idem, in Iob. cap. 26. De vera Catholica Ecclesia.

IPsa Ecclesia, quæ est Sanctorum omnium congregatio, pro æterna sibi in Domino stabilitate, Columna & Firmamentum dicitur veritatis.

Clemens Alexandrinus.

Καίτοι καὶ Ἰὼβ ἐλεημοσύνας ἐπῆρχολή, καὶ πίστεως ἐπῆρχή, πίνης μὲν ἐν πλησίον ἄτιμος ἢ ἐξ ἐνδόξου, αἰχμὴς ἢ ἐν καλῷ, καὶ νοσεροῦ ἐξ ὑγιεῖ ἐλυόμενος, ἡμῖν τέθεικε παράδειγμα δικαιοσυμμένος· δυσωπῶν τὸν πειράσαντα. ἐυλογῶν τὸν πλάσαντα· φέρων ὅπου τὰ δεύτερα ὡς καὶ τὰ πρῶτα· διδάσκων εὖ μᾶλλον τοῖς πεπειρασμένοις ἅπασιν οἷόντε ἐν καλῶς χρῆσθαι τὴν γνωστικήν.

Q. Septim. flor. Tertul. lib. De Patientia.

O Fæliciſſimum illum quoq;, qui omnem patientiæ ſpeciem, aduerſus omnem Diaboli vim expunxit: quem non abacti greges, non illæ in pecore diuitiæ, non filij, vno ruinæ impetu adempti, non ipſius denique corporis in vulnere cruciatus, à patientia, fide Domino dedita, excluſit; quem Diabolus totis viribus fruſtrà cęcîdit. Neque enim à reſpectu Dei, tot doloribus auocatus ille eſt, ſed conſtitit nobis in exemplum & teſtimonium, tàm ſpiritu, quàm carne, tàm animo quàm corpore, patientiæ perpetrandæ: vt neque damnis ſęcularium, nec amiſſionibus cariſſimorum, nec corporis quidem conflictationibus ſuccidamus. Quale in illo viro feretrum, Deus, de Diabolo extruxit? Quale vexillum de inimico gloriæ ſuæ extulit, quum ille homo ad omnem aceruum nuntiorum, nihil ex ore promeret, niſi Deo gratias, quum vxorem iam malis delaſſatam, & ad praua remedia ſuadentem execraretur? quid? ridebat Deus. quid? diſſicabatur malus; quum Iob, immundam vlceris ſui redundantiam, magna æquanimitate diſtringeret, quũ erumpenteis beſtiolas in eoſdem ſpecus, & paſtus foraminoſæ carnis reuocaret. Itaque ope-

rarius ille victoriæ Dei, retusis omnibus iaculis tentationum, lorica clypeòque patientiæ, & integritatem mox corporis à Deo recuperauit, & quæ amisit, centuplicata possedit. Et si filios quoque restitui voluisset, pater iterum vocaretur: sed noluit in illo die reddi sibi tantum gaudij; securus de Domino, distulit. Sustinuit tàm voluntariam orbitatem, ne sine aliqua patientia viueret. Adeò satis idoneus patientiæ sequester Deus.

D. Cæcil. Cyprianus lib. De bono Patientiæ.

SIc Iob examinatus est, & probatus, & ad summum fastigium laudis, patientiæ virtute prouectus. Quanta aduersus eum, Diaboli iacula emissa? Quanta admota tormenta? iactura rei familiaris infligitur, numerosę sobolis orbitas irrogatur: diues in censu dominus, & in liberis pater ditior; nec dominus repentè, nec pater est. Accedit vulnerum vastitas, & tabescenteis ac fluenteis artus, edax quoque vermium pœna consumit. Ac ne quid omnino remaneret, quod non Iob in suis tentationibus experiretur; armat Diabolus & vxorem, illo antiquo nequitiæ suæ vsus ingenio, quasi omneis per mulierem decipere posset & fallere, quod fecit in mundi origine:

gine: nec tamen Iob, grauibus ac denſis conflictationibus frangitur, quò minus inter illas anguſtias & preſſuras ſuas, Dei benedictio, victrice patientiâ prædicetur.

D. *Auguſtinus, lib.* 18. *cap.* 47. *De Ciuit. Dei.*

NEc ipſos Iudæos exiſtimo audere contendere, neminem pertinuiſſe ad Deum, præter Iſraëlitas, ex quo propago Iſraël cepit eſſe, reprobato eius fratre maiore. Populus enim reuera, qui propriè Dei populus diceretur, homines autem quoſdam, non terrena, ſed cæleſti ſocietate, ad veros Iſraëlitas, ſupernæ ciueis patriæ pertineteis, etiam in alijs gentibus fuiſſe, negare non poſſunt: quia ſi negant, vincuntur de Sancto & mirabili viro Iob, qui nec indigena, nec proſelytus populi Iſraël fuit, ſed ex gente Idumæa genus ducens; ibi ortus, ibidem mortuus eſt: qui diuino ſic laudatur eloquio, vt quod ad iuſtitiã, pietatemq; attinet, nullus ei homo ſuorum temporum coæquetur. Quæ tempora eius, quamuis non inueniamus in Chronicis, colligimus tamen ex libro eius, quem pro ſui merito, Iſraëlitæ in auctoritatem canonicam receperunt, tertia generatione poſteriorem fuiſſe quàm Iſraël. Diuinitùs autem prouiſum fuiſſe non dubito, vt ex hoc vno ſciremus etiam per alias gentes eſſe

potuisse, qui secundum Deum vixerunt, eique placuerunt, pertinentes ad spiritalem Hierusalem.

Sulpitius Seuerus, lib. 1. Historiæ Sacræ. Cùm Hebræorum in Ægypto seruitutem descripsisset.

HOc, inquit, tractu temporis Iob fuit, lege naturæ & agnitionem Dei, & omnem iustitiam complexus: prædiues opibus, atque eo illustrior, quod ijs neque integris corruptus, neque amissis deprauatus est. Nam cùm per Diabolum exutus bonis, filijs etiam esset orbatus, ad extremum diris vlceribus esset affectus, non potuit vinci, vt prę doloris impatientia, aliqua in parte peccaret. Mercedem denique diuini testimonij consecutus, sanitati redditus, omnia quæ amiserat, in duplum recepit.

B. Theodoretus Quæst. in Genesim.

Οἰὼβ πόθεν καθάγει τὸ γένος; ἀπὸ τοῦ Ησαῦ. τοῦτο γὰρ ἦν καὶ αὐτὸν ἰσχυρὰ διδάσκει ἀνάγραφος γὰρ ἐν, φησὶν ἐν χώρᾳ τῇ ὑσίτιδι. διδάσκει δὲ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Μαϋσῆς. γέγραπται γὰρ ἐν τῷ Ησαῦ βασιλευόντων τὰς διαδοχὰς συγγράφων ἔτως ἔφη. ἀπέθανε δὲ Βαλὰκ, καὶ βασιλεὺς ἀντ' αὐτοῦ Ιαβὰβ υἱὸς Ζαρὰ ἐκ Βοσόρας. συμφωνεῖ δὲ ταῦτα τῇ τοῦ Ἰὼβ ἱστορίᾳ.

Gre-

ABraham, cùm centum eſſet annorum, genuit Iſaac. Porrò Iſaac, ſexageſimo ætatis anno, nati ſunt filij gemini de Rebecca. Primus Eſau, qui & Edom, id eſt, terrenus, qui propter gulam vendidit primogenita ſua. Ipſe, pater eſt Idumæorum, de cuius generatione quarta, natus eſt Iobab, hoc eſt, Eſau, Raguel. Zara, Iobab, qui & Iob. Is vixit annos CCXLIX. Octogeſimo nono, ab infirmitate liberatus eſt: poſt infirmitatem autem CLXX. annis, reſtituta in duplum omni facultate, cùm tot, quot perdiderat, filijs iocundatus eſt. Locus eſt Geneſ. cap. XXXVI.

Gregorius cognomento Magnus.

BEatus Iob, Sancto Spiritu aſflatus, potuit ſua geſta, quæ erant videlicet, ſupernæ aſpirationis dona, quaſi non ſua ſcribere: quia eò alterius erant, quæ loquebatur, quò homo loquebatur quæ Dei ſunt: & eo alter, quæ erant illius loquebatur, quo Spiritus Sanctus loquebatur, quę hominis ſunt.

Eiusdem, in cap. 16. Iobi lib. 13. cap. 8.

REdemptoris nostri sanguinem, quem persecutores sæuientes fuderant, postmodum credentes biberunt, eumque esse Dei filium prædicarunt: Sicut & maleficij exprobratus, & in Ludibrium traductus, Beatus ac Sanctus Iob, ab ijs immeritò, qui ob id, reatus iudicio, à Iehoua damnati sunt, & suę conscientiæ testimonio conuicti.

Idem in 39. cap. Iobi, lib. 31. cap. 21.

SAnguinem lambere, est Passionis Dominicæ infirma venerari.

NE te lateat (Pie Lector) quas lucubrationes ac operosas vigilias Author conscripserit, has in vsum tuum subiungere visum est. Scripsit autem complura. Ac primùm aduersus Papistarum, in crassiores eiusdem abusus; ac de superstitiosis papicolarum ineptijs. Catechesin etiam, τὰ στοιχεῖα τῆς πίστεως complectentem, Ecclesiæ bono, in pietatis studiosorum gratiam, latino carmine redditam; vnà cum Augustiss. Mᵃⁱˢ, Iacobi, Magnæ Britanniæ, Franciæ, & Hyberniæ Regis &c. Genethliaco, sub ijsdem quibus nunc titulis, ab authore prudentissimo, ac verissimo veri vatis insignito vaticino, apud Gallos Parisiis conscripto, & ibidem tunc typis audaciùs commisso. Scripsit etiam Biturigibus Gallorum, in ipso belli ciuilis furore & incendio, in cœnaculo (vt fert ipse) apud hospitem Biturigensem quotidiano vitæ periculo septem menses delitescens, dum Martyrij Parisiensis rabies conflagraret, Iobi illam Historiam præclaram, patientiæ & constantiæ ὁρᾶμα, cum Tragœdia illius Herodis qui ab Angelo percussus, teterrimè expirauit. Vbi maximas persecutiones perpessus vir pius, & per omnes Galliarum prouincias, quasi summus Papicolarum hostis strictissima indagine indagatus, indies extremo vitæ dispendio vixit: Hospite intereà septuagenario è summitate turris suæ, ob hospitium miserè deiecto & præcipitato: Quod præ cæteris, pium virum anxiè tenuit. Tandem ad suos reuocatus, & ad fanum Andreæ (qui Regni Primatus est) Archiepiscopatu insignitus; vbi grauioribus lacessitus curis, sex de Politia Mosaïca libros, cum Ecclesiæ orthodoxæ hierarchia, solutâ oratione diserte conscripsit. Ex quibus lucidè constat, quantum ciuili scientiâ & Sacrarum literarum studijs polluerit. Scripsit etiam limato carmine Apocalypsin B. Iohannis, ac ἐξήγησιν, seu scrutationem in eandem, quam commentaria vulgò vocant. Solomonis Ecclesiasten, de summo hominis bono concionem com-

plectentem; quæ de vera beatitudine & rectis vitæ officijs præcepta continet. Vaticinia etiam Danielis, Ioëlis, Amosi, Abdiæ, Ionæ, Habaccuci, Haggæi: Complura etiam Poëmata sacra, aliaq; fragmenta, vtroque idiomate conscripta. Scripsit etiam de Politia, & disciplina Ecclesiastica: De veneranda Antistitum dignitate, & cum B. Paulo, Orthodoxa Episcopali authoritate. De eiusdem B. Pauli peregrinatione. Prælectiones etiam doctissimas, in vtranque ad Timotheum Theologicas, vnà cum scrutationibus in reliquas omnes Paulinas. Psillum, siue Psyllion, cum animaduersionibus in sectas Meluinianas. Apologiam, seu Libellum Apologeticum, pro Augustiss. Regia Mate anno 1584. aduersus pertinaces suæ Mtis obtrectatores mordaciss imos, & malè feriatos. Apologiam contra suos æmulos. Orationes etiam Apologeticas, & funebres Illustriss. Matris Mariæ Reginæ, & insignium Regni Procerum. Regni etiam, totiusque Britanniæ Annales candidè conscripsit; quos ad extremum non perduxit. Scripsit etiam & alia complura, tam ad Religionem, quàm ad Reipub. statum pertinentia. Vltimò verò cum Threnis Ieremiæ carmine redditis, (vt quæ de calamitoso Sanctæ vrbis statu prodidit Propheta, suis nostrisque temporibus minimè aliena) & sacro simul enthysiasmate ac carmine planè diuino animam suam Deo commendans, diem fæliciter clausit extremum. Quæ nisi summa temporis iniuriâ, & maleuolorum hominum odijs atque inuidiâ, huc illuc disiecta, in varias forent manus discerpta; iampridem in lucem prodijssent omnia: ac nunc demùm, Regiæ Mtis auspicijs fælicissimis & authoritate fretus, Numine bene propitio, quot quot apud nos sunt aut ad manus nostras deferri contigerit, propediem apparebunt; & quod ipsi nostro Præsuli superstiti non licuerit, iusto penso, memoriæ eius, cum bono Deo persoluendum statui. Vale, pie lector, & Authoris industriæ, ac operosis vigilijs ingenuè Faue.

Tui Studiosissimus, THO. VOLVSENVS.

Quæ

Quæ hoc volumine continentur.

1 IOBVS,

SIVE

De Conſtantia. lib.

---

2 THRENI,

Ieremiæ. F. Elciæ. lib.

---

3 APOCALYPSIS,

Beati Ioannis Theologi.

---

4 GENETHLIACON

Auguſtiſs. Regis, Iacobi Magnæ Britanniæ Fr. & Hyberniæ Regis, fideiq; aſſertoris & propugnatoris Strenui, &c.

---

5 CATECHESIS,

Religionis Chriſtianæ, Auguſtiſsimo Regi, ab ipſa infantia Sacrata.

---

6 CONFESSIO FIDEI CHRISTIANÆ

Apud Scotos, per ordines & Regni ſtatus re-

cepta,

cepta, ac publicis (vt aiunt) Regni comitijs approbata, solutâ oratione conscripta.

---

7 EPIGRAMMATA,
Authoris, quædam Selectiora.

8
9
10 EPIGRAMMATA.

Quædam Thomæ, ac Florentij Volusseni Selectiora. Cum Florentij Volusseni vita & morte, &c.

IOBVS:
SIVE,
DE
CONSTANTIA.

ARGVMENTVM LIB.

IOB, Sanctum exemplum patientiæ, plurimis & grauissimis calamitatib. probatus à Deo, & omni ope destitutus: duriorib. adhuc tentationib. ab vxore & amicis petitur. Nam illa quidem insanis ludificationib. exagitat virum: Hi verò à prouidentia & iustitia Dei sapientissima & potentissima; à peccatrice hominum natura, atq; à prima illa Iobi perturbati oratione coniecturam facientes; statuunt in singulis suis rationib. Iobum, aut maleficentissimè vixisse apud homines, aut hypocritam fuisse coram Deo: alioquin nunquam futurum fuisse, vt à Deo iustissimo tàm graues plagæ infligerentur ipsi, Hæc summa propositionis illorum: status coniecturalis. Iob verò, etsi interdum plus æquo, infirmitate carnis exardescens, criminationes amicorum ita refellit, vt neq; iustitiam Deo, neq; sibi adimi patiatur: sed duab. rationib. vtitur ad defendendum se: vna, quod iudicia Dei, vtcunq; iusta sint, hominib. sunt incognita; ac proinde temerè amici de ipso iudicant: altera, quod Deus ipse com-

 muni

muni experientia, contra ostendit quàm illi asserant, etiam in hac vita bonis sæpius malè esse, quàm malis. Ita ad se ipsum veniēs, primò vtitur testimonio conscientiæ suæ, cui aliquando lacessitus, aspergit murmura: deinde per εἰτιπαπροσίαν *siue criminis translationem, amicos reprehendit, quod causam Dei (vt sibi videbantur) suscipientes, ipsum iniustè criminarentur. His sermonib. vltrò citróque habitis, Elihu velut comparans animos dissidentes ad reuerentiam; Documenta exponit de iustitia, & misericordia Dei, vtrósque reprehendit, & docet Iobum humilitatem, à comparatione maiestatis Dei cum humana sorte. Postremò, Deus idem documentum confirmans ab operum suorum exemplo, Iobum primò ad silentium, deinde ad Confessionem & resipiscentiam, amicos verò eius ad reconciliationem adducit: restituto denique Iobo ampliùs quàm antè, benedicit.*

CAP. I.

Iob pius, operâ Satanæ, à Deo exercetur, amissis facultatibus & liberis: quâ calamitate pressus, in pietate permanet; & seipsum consolans, benedicit Deo.

TErra est, Vzæam prisci dixére parentes,
Cultor vbi recti, & vitæ, degebat Iobus
Integer; ante oculos cuius, pietasque, metusque
Numinis, & sceleris malesuadi, serius horror.
Septem illi nâti, dilectæ pignora tædæ:
Fœmineæ tres sortis erant: Quid ruris honores
Commemorem? lâtis armenta errantia campis;
Laniger æ pecudes, septênis millibus ibant;

Millia

Millia complebant robusti terna Cameli,
Mille boues curuis, solers iungebat aratris,
Lætaque quingentæ carpebant pascua, asellæ:
Crebri aderant famuli, nec quis possederat alter,
Latius, Eois quâ Sol se porrigit oris.
Septem inter sese, fratres, de more solebant
Exercere epulas, charasque ad festa sorores
Poscere, & alternis mulcebant pectora mensis.
At Pater vt primùm conuiuia mutua vidit
Impleuisse vices, misit qui protinus omnes
Expiet, & mundæ lustret libamine lymphæ.
Ipse autem primò supplex, se manè ferebat
Ante aras, sacris adolens Holacaustaque flammis,
Pro numero sobolis: Nam si mea forsitan inquit
Progenies, interque epulas, interque lyæum,
Quid temerè effudit, factoue, aut voce tonantem
Læserit, offensi placabo numinis iras.
Inq; dies talem, se matutinus agebat;
Iamque aderat tempus, quo, Iouæ celsa frequentes
Atria, Cælicolæ celebrant ante ora parentis.
Ecce autem Satanas: cui sic moderator Olympi,
Fare, age, Tentator, quibus huc aduenieris oris?
Ille autem, magni circum pomœria mundi
Erro fui, & vastæ peragraui iugera terræ;
Pars orbis nulla est, nostri non plena laboris.
Cui Pater omnipotens. Nusquam ne inspectus Iobus

Est tibi, vir nostri metuens, quo iustior alter
Non manet in terris, aut obseruantior æqui?
Scilicet, ille pius, nulla mercede tonantem
Suspicit, inuicto circum munimine septus
Vndique, cui pleno demanat copia cornu
Cælitùs, aduersis nunquam tentata procellis:
Verte vices rerum, fortunæ nixa beatæ
Terga dabit pietas, inque os conuitia fundet
Libera, blasphæmisque lacesset te maledictis.
Talia Tentator. Cui mox immittit habenas
Omnipotens, quicquidque bonus possedit Iobus,
In Satanæ dedit esse manu; tantùm imperat, ipso
Abstineat: non hæc hosti concessa potestas.
His monitis, sese subducens, iussa capessit.
Et iam tempus erat, quo, natû primus Iobi
Excepit fratres epulis, charasque sorores,
Vinaque libabant læti, genioque fauebant.
Ecce autem, celeri accurrens velociùs Euro
Nuntius exclamat, populantes arua Sabæos,
Intentos operique boues, asinasque per herbam
Pascentes, cæsis ferro custodibus, omnes
Diripuisse; & se solum superesse furori,
Qui Iobi tantam cladem perferret ad aures.
Vix ea fatus erat, sese cùm nuntius alter
Intulit, é cœlo flammanti turbine tactos
Esse greges, sese de tot pastoril us, vnum

Crudeli

Crudeli ereptum lætho, qui vera referret
Flammiuori monumenta ignis; Subit inde loquenti
Tertius, & terno partitis agmine turmis
Chaldæos, ſecum raptos egiſſe Camelos
Commemorat, cædem latè, ſtragemque dediſſe,
Nec famulum ſupereſſe refert, ſe ex hoſtibus eſſe
Elapſum, Dominum clades ne tanta latéret.
Iamque aderat quartus, qui verba loquentis ab ore
Arripit, & mæſtâ ſic voce affatur Iobum:
Dum nati natæque tuæ, conuiuia læti
Concelebrant, fratriſque ſui ſubiére Penates
Primœui, extremis deſerti à finibus, ingens
Incubuit ventorum agmen, iunctaſque reſoluit
Compages, parte ex omni, concuſſaque ſæuo
Turbine, tecta ruunt; ſubitâ, heu, tua pignora clade
Strata iacent; miſero ſoli mihi dura negarunt
Fata necem, tanti vt luctus tibi nuntius adſim.
Tum verò exurgit, veſtemque à pectore Iobus
Diripit, abraditque comam, tùm numen adorat
Pronus humi, ac inſit: nudum me in luminis oras
Edidit infantem genitrix, nuduſque reuertar
In cineres, generis quondam primordia noſtri.
Ioua mihi largitus opes, mihi rurſus eaſdem
Abſtulit, eius honos ſemper, laudéſque manebunt.
Sic fatur; nec vocem illi ſcelerata reſoluit
Impietas, Numenue, iniuſto murmure læſit.

CAP. II.

Iob constanter pergens in pietate, per Dei voluntatem à Satana, corpore suo grauissimè affligitur: ab vxore deridetur, & ab amicis inuisitur.

IAmque iterum Angelicæ præstò venère cohortes
Ante Deum, summi expectantes iussa parentis;
Nec Satanas aberat, fraudisque, dolique magister:
Cui Pater omnipotens; dic quæ te, perdite, nobis
Aduexit regio, aut vnde hæc ad limina tendis?
Ille autem, vastæ linquo circundata terræ
Mœnia, & ambîtum varijs erroribus orbem.
Quem sic affatur, nutu qui temperat axem,
Vidisti ne, inquit. Iobum? cui nulla per orbem
Par pietas puram recto qui tramite vitam,
Ingreditur, nostri metuens, fugiensque malorum?
Haud ille abstinuit rectos insistere calles,
Immeritum contra quamuis odia aspera frustrà
Moueris, & verbis nos Irritaris iniquis,
Perdere iam diues quicquid possedit Iobus.
Tentator contra, non hæc ego magna putarim
Argumenta pij, quis enim se funere demens
Seruare alterius, quis opes, cunctásque paciscì
Diuitias, dulcis nollet pro munere vitæ!
Sin tabo ipsius carnes, atque ossa medullis
Contigeris, quantas contra te colliget Iras?

Tum

Tum Pater excelsas Cœli qui condidit arces
Lora manu demens, dilecti corpus Iobi
Permittit Satanæ, tantùm, inquit stamina vitæ
Nolo seces, vitæ, moneo, parcatur Iobi.
Haud mora, pallenti pestes mox euocat Orco
Tentator, Stigiâqùe lue, en liuentia membra
Inficit, & toto diffundit corpore virus.
At constans, patiensqúe mali, degebat Iobus
In cinere, & durâ radebat vulnera testâ.
Quæ simulatqùe oculis couiunx percepit iniquis,
Siccinè, ait, moriens, & clade oppressus acerbâ
Integer es, Iouamqùe illum laudasque, colisque?
At Iobus, muliebri, inquit, te more loquutam
Arguit imprudens sermo, nos rebus opimis
Ditati quondam diuino munere, Numquid,
Aduersos æquâ toleremus mente labores?
Sic ait, & nullo temerauit crimine linguam.
Et iam per cunctas rumor penetrauerat vrbes,
Atque Themaniten Eliphan, Bildadqùe Suhiten,
Et Naamathiten Sophoar, quos sanguis Iobo
Iunxerat, & miseri casus commôuit amici,
Euocat, vt rebus consolarentur in arctis.
Quem procul vt cernunt oculis, ignotaqùe discunt
Ora viri tandem, ruptam de pectore vestem
Diripiunt, fædantqùe suos in puluere vultus.
Prostratique iacent, dum septima lumina Phœbus

Perdit, & aſsiduo paſcunt ieiunia fletu,
Nec voce appellant vllâ, ſic improbus illum
Vrgebat dolor, & totos inſederat artus.

CAP. III.

Iob ex Anguſtijs, diei ortus ſui maledicens, contra Naturam & contra Deum, propter vitam acceptam & conſeruatam contendit.

TVm Iobus emiſſâ ſic voce ſilentia rumpit,
Nataléſque ſuos, & primos deuouet ortus.
O vtinam, æthereas qui me produxit in oras,
Ille dies, fætâ quæque efformauit in aluo
Effinxitque marem, tantæ nox conſcia cladis,
Diſpereat illa atris immerſa tenebris,
Ignoret ſine fine diem, ſit nulla ſupernè
Cura Deo, nunquam Phœbæo ſplendeat ortu.
Atra dies, triſti ſed morte, & noctis opacæ,
Horrificis ſemper deuota expalleat vmbris.
Nocti illi, denſus cæcâ caligine nimbus
Incubet, infauſtuſque æternum obnubilet æther.
Infœlix, ſolíſque vias, lunæque labores
Perpetuò, & menſes redeuntis neſciat anni.
Sit deſolata, illætabilis, vndíque luctu
Perſtrepat; ingratos vitæ quicunque labores

Ingemit,

Ingemit, hæc illi nox exorabilis esto.
Nec matutinos vnquam eius Lucifer ignes
Induat, & toto pallescant sydera cœlo;
Expectentque diem, qui nullo mobilis æuo,
Infortunatæ cupiat succedere nocti.
Scilicet illa mihi miseræ primordia vitæ
Attulit, atque vsum lucis monstrauit acerbæ.
Eheu, cur nostros vterum patefecit in ortus,
Nil sobolem miserata parens! cur vbera suxi
Lactea, cur genibus sedi, cur lumina vitæ
Prima videns, plures auxi infæliciter annos!
Me nunc alta quies, tacitum sub nocte silenti
Conderet, & magnis fœlix par Regibus essem,
Principibusque viris, qui solis ardua campis;
Tecta struunt, sæclis olim monimenta fu.
Aut vbi tuta locent argenti pondera & auri.
Meuè mori miserum fætâ genitricis in aluo
Non potuisse, ipsouè animam hanc effundere in ortu?
Fata ibi crudeles æquali sorte tyrannos
Pauperibus miscent, nec iniquus creditor vrget
Fœnora, nec famulos nexorum vincula terrent.
Et paruus magno, & captiuis libera colla
Æternum, nullo læthi discrimine distant.
Sed quorsum Pater omnipotens, mortalibus vsum
Largitur vitæ, quos semper dura malorum
Exercet series, & mors optata quietem

Inuidet, & ſurdâ clamantes deſpicit aure?
Vtque actis ſcrobibus, defoſſum quæritur aurum,
Haud aliter gens preſſa malis, tellure ſub imâ
Scrutatur mortis foueas, gaudétque ſepulchro.
Cur, inquam, dat vitam homini, cui ſemita vitæ
Nulla patet, cæcos obducunt nubila greſſus?
Antè cibum ex imo duxi ſuſpiria corde,
Aſſiduos gemitus, qualis vis turbida aquarum
Defluit, aut rabidos cernas rugire Leones.
Quippe iſtos metuit ſemper mens ægra dolores,
Heu veri præſaga nimis: menè vlla quietum
Securumuè dies, carpentem gaudia vidit?
Aduênit tamen, heu vênit commotio grandis,
Mæſta dies nobis, & ineluctabile tempus.

CAP. IV.

Eliphaz, Iobum fracti animi arguens, iuſtitiam iudiciorum Dei, quam Iob reprehendiſſe videbatur, multis argumentis aſſerit, & homines peccati damnat, deinde omnes ad Dei miſericordiam, ſuo exemplo reuocandos eſſe docet. Poſtremò concludens, Iobum dehortatur à peccato: & hortatur ad fidem & obſequium, propoſitis promiſſionibus.

MOx Eliphas, Iobum tali eſt ſermone ſequutus.
Non ingrata tuas ſi fortè accedit ad aures

Vox

Vox mea, pauca tibi conabor dicere; Sed quis
Temperet à fando? tu qui ſub pondere preſſas
Firmaſti vires dextrâ, & genua ægra trahentes
Fulſiſti auxilio: nunc primo in turbine rerum
Greſsibus incedis dubijs, & limine in ipſo
Das victas ſub faſce manus, vbi fortia quondam
Pectora, & afflictis conſtans patientia rebus,
Et pietas laudata, & mens ſibi conſcia recti?
Quin age perpetuos annorum euolue labores;
Nùm iuſti perîêre vnquam, ſinceranè cuiquam
Attulit exitium pietas, at perdita contrà
Impietas, lætis quamuis concredita ſulcis,
Germinat in pœnas, triſteſqùe educit ariſtas,
Cultori ingratam meſſem: cùm infrenduit ore
Omnipotens, iuſtaſqùe animum commouit in iras.
Cùm rugiunt crudi, ſæuâ feritate Leones,
Accenditqúe fames rabiem, catulique minaces
Prædæ inhiant, denteſqùe acuunt, gens impia fruſtis
Commolitur, perditque immanis bellua campi.
Hæc equidem vidi, ſed nondum cognita nobis
Cauſa fuit, donec rerum monſtrauerat auctor.
Nam dùm grata quies mortalia pectora ſomno
Occupat, & placidæ ſpirant obliuia noctes,
Ecce repentinus ventus pernicibus alis,
Præſentis dat ſigna Dei, mihi protinus horror
Iucubuit, gelidoſque tremor penetrauit in artus.

Tum non visa priùs per noctem effulsit imago,
Et venti posuére animos, molliq; susurro
Aura leuis, tacitâ hæc nobis immurmurat aure.
Num poterit quisquam mortali è semine cretus
Iustitiâ præstare Deo, rebusuè creatis?
Ille opifex cedat, qui factum temperat orbem?
At non ipsi audent illo consistere coràm
Cælicolæ, velatque suos gens conscia vultus.
Quin quosdam scelus ante alios immane parantes
Nocte sub obscurâ dedit atra in Tartara quondam
Præcipites; quisquamnè igitur quem terrea cingit
Congeries, putrisque expectat blatta Sepulchri;
Audebit posthàc tanto se attollere fastu?
Nam veluti verno surgunt qui germine flores,
Quos matutinus tepido Sol elicit ortu,
Sole sub occiduo prima moriuntur in herbâ:
Sic generi humano breue, & irreparabile tempus:
Principium finemque adfert, vitæque caducæ
Hora breuis, multo turbarum fluctuat æstu.
Et nisi diuinæ clementia prouida dextræ
Obstaret, certè æternum sine fine perirent.
Nec sapiens vitare vllus fatalia possit
Tempora, cùm mentis truncum vis viuida corpus
Liquerit, & gelidis abit excellentia claustris.

CAP.

Cap. V.

Dehortatur Iobum Eliphaz à peccato, malo, & contentione cum Deo, tacitam includens reprehenſionem dictorum Iobi, hortaturque tùm ad officium erga Deum, tùm ad doctrinæ comprehenſionem, præmijs & promiſſionibus propoſitis.

Quin tibi ſectandos potius proponis, Iobe,
Inſignes pietate viros, iuſtóſque, probóſque
Conſulis, an ſancto quicquid dignetur in albo
Reſpondere tibi? ſtultos ſi fortè rogâris,
Exemplarque illud placeat, diuina repentè
Ira premet, zelúſque, ac indignatio Iouæ.
Vidi equidem quos nulla tenet reuerentia ſummi
Numinis, aſſiduo rerum diteſcere luxu.
Non aliter quàm quæ læto ſe germine tollunt
Pampineæ vites, & pleno palmite turgent.
At ſubitò execrata domus, deuotaquè diris
Corruit infœlix, nec ſpes ſuper vlla ſalutis
Affulſit ſoboli, nullo quæ vindice pœnas
In portis luit, & maturæ præmia meſſis
Prædoni ceſſit rabido, nec culta labore
Semina, nec grauidas autumno colligit vuas.
Non hæc, crede mihi, cæco fortuna rotatu
Aduehit, aut caſu quicquam ſine numine nobis

Euenisse poteſt, cultæuè è puluere terræ
Proueniunt ærumnæ homini: ſed Rector Olympi
Addidit has vitæ comites; & præmia culpæ
Certa dedit, nec certa minus, quàm pruna ſub altum
Scintillas vomit, & leuibuus petit æthera flammis.
Ergo erit ille mihi ſemper Deus, illius arctis
Perpetuò in rebus numen, nomenque vocarim.
Innumera illius paſsim miranda per orbem
Facta patent, pluuijs, qui fidens æthæra nimbis,
Fœcundat terræ gremium, cui diuite venâ
Flumina proſiliunt latis errantia campis.
Ille ſalutiferam miſeris in tempore dextram
Porrigit, atque humiles excelſâ in ſede reponit.
At quoties prauos coiens gens impia cætus
Inſidias ſtruit innocuis, ſcelerata coercet
Conſilia, & vanas reddit ſine viribus artes
Prouidus, vt proprijs ſeſe verſutia technis
Induat, & cæcis erret deprehenſa tenebris.
Non aliter luce in media, quàm nocte profundâ
Palpet, & incerto titubet veſtigia greſsu.
At Pater inſontes cœlo miſeratus ab alto
Eripit omnipotens, non illis hoſticus enſis,
Aut vis vlla oberit, minitantis ſæua tyranni.
Spes illos nam certa fouet, Sed perdita contrà
Impietas, mutóque ſilet malè conſcius ore.
O fortunatos nimium, clemenſquè bonuſquè

Quos

Quos Deus affligit, non illa afflictio, verùm
Dulce rudimentum, & patriæ correptio dextræ,
Non ſpernanda tibi, ſæuo te quippe dolore
Sauciat, & doctâ rurſum medicabitur arte.
Sex cladem patière vices, totidemq; ſalutis
Propitius monſtrabit iter, ſed ſeptima nunquàm
Innocuæ ærumnis turbabit tempora vitæ.
Nec tibi ſæua famis rabies, nec Martius ardor
Adferet exitium: nec portentoſa timebis
Omnia, nec fædæ metues conuicia linguæ.
Sed cùm damnarent ſteriles ieiunia campos,
Vbertìm largo paſcet te copia luxu,
Nec lapidi plantam impinges, nec beſtia lædet
Noxia, ſed ſtabili coniunges fœdere agrorum
Saxa tibi, tutamque colet fera beſtia pacem,
Pacem, inquam, domui, ventura in ſæcla perrennem,
Perpetuamque tuæ, quæ tu ſpectacula Lætus,
Sepoſito tecum quondam mirabere faſtu.
Inſtabiſque viam recti, calleſque beatos
Iuſtitiæ, ſanctoque premes veſtigia greſſu.
Vtque vides gratos flores ſub vere tepenti,
Gemmantes paſsim lætis herbeſcere campis,
Sic tua progenies in ſæcula ſera nepotum
Fœlici creſcet ſerie, & longæua ſenectus
Effeto oſtendet numeroſæ gaudia prolis.
Vtque ſuas meſſor ſegetes ſpem colligit anni,

Et grauidis flauam Cererem componit aceruis:
Exaturatum annis, ſic te expletumquè dierum
Excipiet tumulo tellus, grèmióque fouebit.
Certa quidem ſunt hæc, vſúquè edocta magiſtro.
Quæ ſi fortè ſapis memori ſub mente repones.

CAP. VI.

Iob reprehenſis grauiter amicis neglecti officij, & confutatis Eliphazi rationibus, cauſſam ſuam de integro conſtituit coram illis. Quam deinde explicat, narratione ærumnarum ſuarum, & indignationis, in quam, ex tantarum ærumnarum ſenſu, animus eius abripiebatur vehementiſſimè.

Tùm Iobus, O trutinæ, ſi quis moderamina rectæ
Suſtineat, queſtúſque meos, ſæuóſque dolores
Quos patior, iudex æquato examine penſet!
Námque meâ leuior plagâ vaſti eſſet arena
Oceani, & totis pelagi præponderet aruis.
Nec verbis æquare queo; mortalia quippe
Sollicitum me nulla tenent, ſed tela veneno
Imbuit, & ſiccas exhaurit ſanguine venas
Omnipotens, trepidiſquè infert terroribus arma,
Conglomeratque aciem, & multo me turbine vexat.
Anne rudit teneris onager benè paſtus in agris?

Aut

Aut bos manſuetus plena ad præſepia mugit?
Cui placitura albugo, ſalis ſi copia deſit?
Me cum dira lues tabo conſumat inerti,
Ingratumq; cibum præſtent languorque, dolorque,
Mirum eſt tranſuerſam rapiar ſi à cardine mentem?
Quis dabit, vt, voti compos, cæleſtibus armis
Obruar, & poſito mitis ſolamine dextræ
Irarum laxis in me graſſetur habenis
Omnipotens, tantos vt mors extrema labores
Finiat? O nobis, inquam, mors vltima rerum
Optatâ, ventura, die, dum lingua recuſat
Noſtra nefas, vitæq; mihi benè conſcius actæ
Celarim nunquam diuinæ encomia laudis.
Sed cui tàm validæ ſuperant in corpore vires
Hæc vt ferre queat? non ſic adamantina nobis
Ferro corda rigent, nec duro pectora aheno,
Vt valeam tantos tolerando æquare labores.
Num mihi nulla meæ ſupereſt defenſio cauſæ?
Num penitus fugit ratio, mentemq; reliquit?
Nec quiſquam eſt, adeò pietas mortalia liquit
Pectora, qui miſeri caſus ſoletur amici?
Nanq; vt præcipiti torrens delabitur aluêo;
Sic noti ſubitò, & cuncti fugêre propinqui.
Ac tanquam tellus hyberno tempore multas
Sudat aquas, cælo ſupra quam, plurimus imber
Irrigat, vt paſsim vaſtis exæſtuet agris,

Nix tegit, & pigro torpeſcunt marmore foſſæ.
At qui Sabbææ feſſus ſitientis arenas,
Siccaq; Themaneæ peragrat deſerta viator,
Flumineos hauſtus, ſæui ſub ſydere Cancri.
Faucibus expectat ſiccis, tamen arida potum
Vnda negat, calidiſque exhauſti ſolibus amnes:
Haud aliter ſubitâ tacti formidine, vanam
Oſtentaſtis opem, & me ſpe luſiſtis inani.
Cur quæſo vos terror habet? num munere veſtro,
Pauperiemque grauem, duræq; incommoda vitæ
Solari volui, num collo hoſtilia vincla
Excutere, immitiſuè iugum exitiale tyranni?
Quin potius rectum ſi quo me deuius error
Abripuit, monſtratis iter? nec vera loquentem
Arguite, aut fictis vltrá contendite verbis?
O quàm acris, fundóque animum mihi verberet imo
Sana ſalutiferam ſpirans reprehenſio vocem.
Cur technas ſtruitis proli genitore carenti?
Et foueam Inſonti nequicquam aptatis amico?
At nunc quæſo iſthæc animis, atque auribus æquis,
Accipite, haud noſtro ſermo manabit ab ore
Futilis, & noſtras iterumquè, iterumque querelas,
Conuerſi iuſtâ tandem perpendite lance.
Non iniuſta peto, numquid vox impia linguam
Polluit? inſipidumuè palatum infecit amaror,
Vt nequeam ſano ærumnas diſcernere guſtu?

CAP.

Cap. VII.

Narratio ærumnarum Iobi, & indignationis in quam ex earundem sensu animus eius vehementer & acriter abripitur, cùm commiseratione præsentis conditionis.

Stat sua cuique dies, & meta extrema laborum,
Nec semper trepidis miles Mauortia campis
Bella fremit, placidisq; subit pax aurea pennis.
Atque æstum fugiens seruus se recreat vmbrâ,
Et pretio, & gratâ solatur nocte laborem.
At mihi amara dies, & noctis amarior vmbra,
Mutua sollicitis producunt tempora curis.
Nox vbi pallenti cingit caligine terras,
Sic aio, seros segnis cur Phosphorus ignes
Occulit? at niueo postquam iubar extulit orbe
Excrucior, donec sero decedat Olympo.
Est furtim nobis lento durantia tabo
Viscera, sordescitquè imo sub pectore virus,
Dissoluitque cutem, & putri carnem vlcere findit.
Non citiùs cuiquam radijs decurrit acutis
Trama leuis, nostræ quàm spes deperdita vitæ.
Sis memor, vt nobis fugitiui flaminis auram
Indideris, rerum Genitor, si lumina vertas,
Illicò succedent tenebræ, nec tecta subibo
Terrea, nec charis vltrá spectabor amicis.

Sed veluti nubes, celeris vis concita venti
Dissipat; haud aliter supremo tempore nobis
Vita perit, non hos iterum inuisura penates.
Ergo ego cur parcam vociq̃, ireq̃, doloriq̃,
Ampliús, afflictoue premam sub pectore questus?
Neuè putes pelago, tanto quem turbine perfles,
Assimilem, videorué immanis bellua ponti
Esse tibi, vt tali custode, & carcere frænes?
Forsitan afflictos, lectus mihi molliet artus,
Quum, dixi, tacitam portenta obiecta quietem
Terrificant, dirisq̃ agitant insomnia monstris,
Fessaq̃ mens toto suspirat pectore læthum.
Ne me afflige, precor, cui non in sæcula curem
Viuere, sed vanæ detestor tædia lucis.
Sed quæ laus hominis miseri, quæ gloria tanta est,
Vt Pater omnipotens semper mortalia corda
Aurorâ monstrante diem, exploresq̃, probesq̃,
Et fragilis vitæ inquiras momenta per horas.
Quin finis humentem saltem absorbere saliuam.
Non ego me immunem culpæ, & sine crimine vitæ
Profiteor, Sed quâ culpam mercede piabo.
O hominum custos, cur tot me hostiliter armis
Aggrederis, nullusq̃ inimicâ finis in irâ est?
Quin potius scelus omne aufers, & crimina deles
Nostra, Deus, tutum vt cognato in puluere somnum
Edormire queam, plagarum expérsque, metùsque?

CAP.

Bildad Iobum grauiter reprehendit, quasi obloquentem iustitiæ Dei: eam Testimonijs & exemplis probat, & Iobum minis deterrere conatur, promissionibusque reuocare.

His dictis Bildad soluens mox ora Suhites,
Siccine, ait, trepidi tanquam vis concita venti,
Verba amens studio semper iactabis inani?
Num Pater omnipotens, celsi qui flammea Olympi
Templa colit, iustisque orbem moderatur habenis,
Iudicio cœli solium fædabit iniquo?
Quid? túa cùm nuper nec opinâ pignora clade
Perdidit, & letho natos inuoluit acerbo,
Immeritas numquid vindex exarsit in iras?
Sin tu cùm primos aurora infecerit ortus,
Integras supplex tendens ad sydera palmas
Voce humili fidens poscas in vota Tonantem,
Audiet ex templò, & pleno tibi copia cornu
Affluet, & firmis stabunt tua tecta columnis
Iustitiæ fundata manu: tibi gloria surget
Inclyta, & è paruis tollet se prospera rebus.
Quin æui tecum recolis monumenta prioris,
Maiorésque tuos, & priscos consulis annos?
Non sic immissis trepidant à solibus vmbræ,
Quàm vitæ breuis hora fugit, momentáque parua
Nos planè expertes rerum, ignaróque relinquunt.

Plurima sed nobis prudens exempla vetustas
Suggeret, & docto te sic affabitur ore.
Iuncus vt humenti crescens vligine turget,
Et carex elegit aquas, tamen vtraque marcet
Ante alias, primâque arens flaccesit in herbâ:
Talis erit quicunque Dei præcepta monentis
Spreuerit, aut fictâ pietatem ostenderit arte.
Non citiùs telam, quàm pendula texit Arachne
Æolus aduersi proturbat murmure cauri,
Quàm perit impuræ spes, & fiducia gentis.
Quid struit incassum? subitâ inclinata ruinâ
Corruet, & nullis stabit domus impia fulcris.
At tanquam pigris, quæ primùm innascitur aruis,
Et duro damnata solo, cui noxia fibras
Saxa premunt, lapidosa inter vix rudera surgit,
Ast illam postquám prudens solertia docti
Agricolæ, terrâ imbutam meliore recondit,
Tollitur in Cœlum ramis fœlicibus, arbos;
Nec soles curat, medio nec deficit æstu,
Miratur fontes, & amæni iugera campi,
Et subeunt sterilis gaudentem obliuia glebæ:
Sic Pater omnipotens humiles è paupere tecto
Eriget, & multo pietatem ornabit honore.
At contra impietas, sese malè conscia nunquam
Tollet humo, nunquam diuinæ munera dextræ
Sentiet, vt lapso possit consurgere gressu.

Tuque

Tuquè adeò lætam ſolues in gaudia mentem
Et labra, & largo ſatiabis pectora riſu,
Oſores, hoſteſque tuos, cùm dedecus atrum
Induerit, tetróque horrens infamia vultu,
Et cernes deiecta imo tentoria fundo
Impia, né euerſis reſtent veſtigia tectis.

CAP. IX.

Iob agnita & celebrata iuſtitia, ſapientia, ac potẽtia Dei, inficiatur criminationem vitæ ſuæ, ſibi ab amicis obiectam; & iuſtitiam ſuam aſſerens, docet ex præſentibus Dei iudicijs non eſſe de hominibus iudicandum. Poſtremò quærimonias ſuas repetens; à Deò, multis argumentis adductis, mala ſua deprecatur, & concludit flebili optato.

QVæ poſtquàm effatus, ſiluit; reſpondit Iobus.
Non obtuſo adeò, Bildad, me pectore finxit
Omnipotens, quenquam vt polluto é ſemine cretum
Iuſtitiâ credam perfecta æquare Tonantem.
Quippe homini patrata, Deus, ſi crimina mille
Imputet, an quiſquam ſeſe purgauerit vno?
Illi cor prudens, & fortis robora dextræ,
Non illi iniuſtus quiſquam ſe impunè rebellem
Præbuerit, montes qui imis radicibus altos

Verrit, nec modicæ apparet tamen impetus iræ.
Qui labefacta manu trepidæ fundamina terræ
Concutit, & simul ac celsi de vertice Olympi
Annuerit, cæcis Titan caput occulit vmbris,
Et fraudat splendore diem, signatáque claudit
Sydera, qui nitidi solus tentoria cæli
Explicat, & tumidas sicco pede permeat vndas.
Arcturum, paribus somnum qui diuidat horis,
Atque diem, gelidæ rursum sub tempora brumæ
Imbriferi madidos, pluuioſquè Orionis ignes,
Verè renascentis gratam spem Pleiadas anni
Euocat actutùm, septem ornamenta trionis,
Et quæcunque alter nobis intercipit orbis
Australi distincta polo: tàm grandia facta
Exuperant laudum cumulos, mirandaquè virtus
Illius, haud numero, poterit nec fine teneri.
Non illum celeri quum præterlabitur aurâ
Cernere fas, & cùm pigro se tramite sistit,
Consilij quisquam norit secreta latentis?
Num prædam eripiet quisquam? Num poscere causſas
Audeat, iratum contra subsistere numen
Num vis vlla potest? forti sub pondere tanto,
Genuâ labant, fractíque superbo corde tyrannis.
Quid mihi tum miſero verbis contendere frustrá
Proderit, aut numen dictis inceſſere amaris?
Quod si pura mihi, nullíque obnoxia culpæ

Vita foret, ſupplex tamen ante aduoluerer ora
Iudicis, & quanuis leni bonus annuat aure,
Haud equidem credam vocem exaudiſſe precantis.
Quippe atro cæcæ correptum turbine noctis
Implicuit tenebris, pronuſq; in vulnera noſtra
Immeritas cumulat clades, nec mollia nouit
Interualla furor, litem finire duello
Quî potero inualidus? dicam illi, vt polleat armis,
Iure diem quis tam audaci præfiniet ore?
Si me ſinceræ veſtigia carpere vitæ
Profitear, proprio damnatus protinus ore,
Non alio ſub teſte cadam; ſin vita vacaret
Crimine, non auſim tamen hoc inducere mentem
Ignaram, & miſeræ ſpernentem tædia vitæ.
Vnum id me torquet, quonam diſcrimine iuſtos,
Iniuſtoſq; viros mundi diſtinxerit auctor?
Vtraquè nonnè vides paribus gens quomodo pœnis
Fungimur, & ſimilis patimur compendia læthi.
Vtque ſuâ omnipotens Rector ſecurus ab arce,
Innocuæ ridens ſpectet tentamina vitæ?
Nonné orbis dedit immani feritate tyrannis
Fræna manu, & mundi paſsim præfecit habenis,
Artifices ſcelerum? quorum velamine vultus
Obtegit, vt cæco titubent per deuia greſſu,
Ignorentq; æqui leges, turba inſcia recti;
Hæc Deus, annè alius quiſquam preſinijt auctor?

Non citius ſummas, qui vix pede lædit arenas
Curſor abit, ventouè ratis delata ſecundo,
Aut pauidas aquila in campis ſectata columbas,
Quàm noſtri fugêre dies, nec gaudia vitæ
Carpſimus, aut miſeri lætis indulſimus annis.
Sæpe mei, dico, venient obliuia luctus,
Atque iræ ſtatuam finem, poſitoque furore
Mulcebunt placidam tandem ſolatia mentem.
Sed dirus circum ærumnarum exæſtuat horror,
Percellitque animum, nec tu me crimine mundum
Decernes: Quorſum vana hæc me cura fatigat?
Quòd mihi ſi niueo candor certaret olori;
Inuoluet cæno, & lutulentos protinus artus
Polluet, & nullo ſordes cælabit amictu.
Nec noſtri eſt ſimilis, cum quo contendere poſsim,
Omnipotens, nobis nec ſe interponere quiſquam
Audeat, arbitrio litem qui terminet æquo.
Virgam aufer, Deus alme, & me terroribus iſtis
Exime, tum vitæ farer benè conſcius actæ
Intrepidus, timido nec me ſermone tuêrer.

CAP. X.

Quærimoniarum Iobi repititio, qua tertia reſponſiionis & pars in mediũ affertur, ἔνδειξις indignationis & quærimoniæ, propoſitione, confirmatione, confutatione & concluſione conſtans; hinc mala ſua deprecatus à Deo, flebili optato concludit,

concludit, descriptione Sepulchri tetri, lethalis, & tenebricosi, peripharsticâ.

AT nunc, inuisæ quoniam me tædia vitæ
Sollicitant sæuo iuuat indulgere dolori.
Ne me condemnes, quæso, verùm æde roganti,
Iudicio mecum cur experiaris iniquo?
Siccinè cura tibi est, ambages nectere fraudum
Innocuo, propriæq; effictum munere dextræ
Perdere opus, prauosque inter tibi nobile cætus
Nomen, & egregias hoc pacto acquirere laudes?
Num tibi quæ humanas obducunt nubila mentes,
Mortales hebetant oculos? num tempora vitæ,
Atque tui fluxis decurrunt mensibus anni,
In nostram vt vitam, & peccata inquirere pergas
Sedulus, & pœnis insontem affligere tentes?
Non ignota tibi est pietas mea, nec tamen vsquam
Apparet, tantam vindex qui auerterit iram.
Cur me disperdis, propriæ plantaria dextræ,
Quemque tuæ quondam mirâ fæliciter arte
Vndique perfecêre manus? quin mente reuoluis
vt generi humano limosæ è puluere terræ
Corpora limasti, vtque iterum collapsa redibunt
In cineres, generis quondam primordia nostri?
Num me ceu niuei libamina mollia lactis
Fudisti in matris gremium? num caseus vt fit

Muſteus, haud aliter tepidâ concreuimus aluo?
Num ſuperinductam per te cutis arida carnem
Veſtijt, & toto diſtentos corpore neruos,
Oſſaque formaſti ſolidas firmantia vires?
Æthereoſq; hauſtus, corpus ne informe iaceret
Naribus accepit, generoſæ ſemina vitæ?
Quod viuo & vegetus, quod ſpiritus hos regit artus
Sola tua eſt bonitas, Domine, & clementia ſola.
Intereá, tantos occulto corde dolores
Cælaſti tecum, nec me ſententia fallit.
Num quoties pecco, memori mea crimina ſemper
Mente notas, nec me delicto abſoluere curas?
Væ mihi, ſi vitæ fuero peruerſa ſequutus,
Non impunè feram: ſin ipſo tramite recti
Ingrediar, non vllam auſim ſperare ſalutem,
Me mala tanta premunt, tot vexant vndique clades.
Nam veluti rabidus pecora inter inertia ſæuit
Ingluuie ſtimulante, Leo; ſic irruis in me
Hoſtili, Deus, enſe ferox, & vulnera victor
Congeminas, ſemperque nouas inſurgis in iras.
Cur eduxiſti miſerum, genetricis ab aluo
Seruatum in pœnas, nec nobis fata ſubire
Ante diem, & lætho licuit præuertere lucem?
Ecce mihi ſubitò miſeri mors terminus æui
Aduolat, intereá ſæuâ pauliſper ab irâ
Deſine, dum modico recreem ſolamine mentem,

Parua

Parua mora eſt, cæci ſubeam quin limina ditis
Non iterum calcanda mihi, caligine regna
Æterniſq; horrent tenebris, quæ ſemper opacat
Terrificâ mors atra vmbrâ, nox incubat illic
Perpetuò, nuſquam ſe ordo, nec lucida monſtrant
Sydera, ſed triſtis pallor, ſed liuida ſqualet
Effigies, cæcumque æternum obnubilat antrum.

Cap. XI.

Tzophar ſermonem Iobi, à comparatione Maieſtatis diuinæ refellens, docet vnicam ſalutis viam eſſe, fidem & reſipiſcentiam, ad quam Iobum hortatur.

TVm Naamathites Sophoar, ſic ora reſoluens,
Siccine, ait, quiſquam patientem accommodet aurem
Spermologo, tua nec prudens mendacia fando
Arguat, & nugas ſolers confutet inanes?
Scilicet illa tua, vt iactas, oratio munda eſt
Ante Deum, vel te tua garrula reddet, Iobe,
Lingua pium, culpâque vacas & crimine vitæ?
Aſt vtinam arcanos genitor recludere fontes
Conſilij velit omnipotens, & tollere nubem
Mortales hebetantem oculos, vt conſcia cernas
Pectora nequitiæ, & duplo maiora mereri
Supplicia, inq; tuis numen miteſcere pœnis.
Sed quæ te tandem regio in penetralia ducet,

Secretoſque adytus, & magna arcana Tonantis?
Ille etenim immenſo longè ſpatioſior orbe eſt,
Latior Oceani campis, ſupra ardua cœli
Eminet, infernoq; patet decliuius antro.
Ille ſimul iubeat, totius machina mundi eſt
In priſcum reditura chaos, nutuq; monentis
Ex nihilo, rurſumq; nouus coaleſceret orbis.
Nec quiſquam impediat, nec facta immenſa moretur,
Nec noſtra impietas diuinos fallit ocellos.
Qualis enim ſolis natus laliſio campis
Brutum animal, ſtolidum, indocile, indomitumq;, ferumq;
Talis homo, niſi naturâ rationis egenus,
Cordatus fiat diuino munere, rectè
Incipiat ſapere, & cœli myſteria diſcat.
Quin tu igitur mentem ſacros accingis in vſus,
Exilioque ſcelus damnas, & crimine tendis
Ablutas in vota manus; tunc integer ore
Sublimi, erectos tolles ad ſydera vultus,
Firmâque ſecuro figes veſtigia greſſu
Intrepidus, nuſquam facies aduerſa laborum
Immemori occurret, rapidi ſed fluminis inſtar:
Sic tibi præteritos condent obliuia luctus?
Sol tibi ſublimis medio fulgebit Olympo,
Reſtituetque diem, tuque almæ lucis amictu
Splendidus, auroræ gratos imitabere vultus,
Et tibi firma dabit fiducia nixa Tonanti,

Securos

Securos habitare lares, expersque pericli
Nil metuens, dulces carpes in gramine somnos:
Quippe hostis tibi nullus erit, sed plurima supplex
Turba fidem dextramque tuam, implorabit egenis
Rebus, & vt tuto sese committit asylo.
At contrà impietas, speratam tempore nullo
Sentit opem, nullo finit sua tædia luctu.

CAP. XII.

Iob, confutatis amarulenter, ab experientia & communi rerum creatarum, testificatione argumentis Tzopharis, & reliquorum mendacibus sermonibus repudiatis, omnes iniuriæ in Deum arguit.

TVm Iobus, nec vos solos prudentia rerum
Erudijt, nec me stolidum, & rationis egentem
Obscurâ inuoluit cæca ignorantia nocte,
Nec vobis cedo, nec vulgo ignota refertis.
Sed simplex quoniam studium me detinet æqui,
Et recti sincerus amor, ludibria mente
Voluitis, & sannis misero insultatis amicos
Qui Dominum inclamat, facilem qui commodat aurem.
Sic lampas, quæ nutantes in paupere gressus
Dirigit, & modicâ solatur luce tenebras,
Diuitibus sordet: multo hæc gens ebria luxu
Vi potitur rapto, ac opibus confisa superbis

Pauperiem, & tenuis rident incommoda vitæ.
Quos lentas Domini patientia seruat ad iras.
Nec tamen, vt spero, cuîquam tàm cornea fibra est,
Condita quin olim cæleſti sæcula dextrâ
Nouerit, & vastam mundi subsistere molem.
Hinc pecudes, armenta, viri, genus omne ferarum,
Quæque secant liquidum stridentibus aëra pennis,
Et quæ marmoreo spirant sub gurgite ponti,
Plantæq́, & duris nascentia robora syluis,
Arcessunt tenuis genitalia semina vitæ.
Nos equidem fidam tantum dimissa per aurem
Percipimus, sani vel gustu experta palati,
Aut quæ canicies prouectis attulit annis.
At rerum genitor, fortis, prudensq́, bonusq́,
Cuncta potest, nouitquè simul, nutuquè gubernat.
Eruit ille arces, fundoquè exterminat imo
Heroum monimenta, & stringit compede fontes,
Nec reparare iterum fas, aut recludere cuiquam;
Ille simul iubeat vacuos subsistere fontes,
Protinuus exhaustum tellus absorbeat æquor.
Et nisi vim ponti modicâ compescat arenâ,
Effusis terram videas immergier vndis.
Nam Pater omnipotens æternæ robore dextræ
Consilioque valet, prudentique omnia secum
Expendit trutinâ, & iusto moderamine frænat.
Ille malos vates, sua qui delyria spargant

Excitat,

Excitat, auscultatores erroribus afflans.
Iudicibus sanam mentem prudentibus aufert,
Consilijque inopes, & inertia pectora reddit.
Quin ipsis rerum dominis, Regalia sceptra
Eripit, & famulis præcingit colla cathenis.
Insignes spolijs satrapas, prædator, opimis
Exuit, & valido subuertit robore fortes.
Et quos commendat fandi vis aurea, balbos
Efficit, vt comptis discedat gratia labris.
Et quos prudentes seris facit vsus ab annis,
Deliros reddit senio, crudosque tyrannos
Excutit è solio, quos turpis dedecus æui
Insequitur, tetroque horrens infamia vultu.
Quid memorem vt solus tenebris immersa profundis
Eruat, & cæcâ sub nocte, & morte reposta
Proferat in lucem, & patulas educat in auras?
Vtque auget numero populos, auctosque repentè
Hostili metat ense ferox, fecundaquè rursum
Suppeditet sobolis redituræ semina genti.
Dat fatuos populo Reges, & sceptra rebelli
Impia, qui summo turbati culmine rerum
Per loca senta situ, nostroque imperuia cultu
Errabunda legunt vestigia, perque tenebras
Cymmerias palpant, solisque, & lucis egeni
Incertò titubant, tanquam gens ebria, gressu.

CAP. XIII.

Iobus redintegrans constitutionem causæ suæ, expostulat cum Deo de illatis calamitatibus, easque argumentis aliquot deprecatur.

HAud ignota loquor, sed visa, auditaque tantùm,
Et longo nobis usu comperta recordor,
Nil vestrum inferior quoquam, nunc voce Tonantem
Aggrediar, summoquè Deo certare iuuabit.
Non ego vobiscum vanæ certamina linguæ
Instituam, quippe impurâ mendacia fronte
Fingitis, & medicas frustrà prætenditis artes.
Quin potiùs præbete aures, atque ore silenti
Quæ dicam, accipite, vt vobis prudentia honorem
Conciliet, quoniam hoc ambitis nomine laudem.
Argutâ nunquid sese vult fraude tueri
Omnipotens, fictoſuè innoxia causſa patronos
Postulat, ambages nectant qui, & retia fraudum?
Siccine vobiscum, vt sub iniquo iudice, regnat
Gratia, personamque Dei spectare lubebit?
Siccine tentatis numen, vobisué putatis
Vtile, si vestras inuestigauerit artes,
Nil homini simile? pro quo mendacia fingi
Expediat, num ficta animi secreta latentis
Proferet in lucem, sceleratoſque arguet ausus?

An

An nullâ trepidas vobis formidine mentes
Territat æterno, qui temperat omnia nutu?
O modò limoſæ fragilis de puluere terræ
Progenies, quo te vexat veſania faſtu?
Vos linguæ cohibete nefas, ſed noſtra filere
Lingua nequit, de me rerum prouiderit auctor.
Cur laniata cutis, putri caro rancida verme,
Exoſam horrentes dentes inuitat in eſcam?
Aſſiduoquè animam lethi diſcrimine vexat?
Me licet occîdat, non deſperabo, nec ipſâ
Diſcedet nobis vnquam fiducia morte.
Speque ſalutifer â plenus, ſi in morte recumbam,
Illa mihi victâ ſtatuit de morte triumphum.
Intereá, vitæ recolo delicta peractæ;
Nam cur diſſimulem? Num iudicis ante tribunal
Impietas auſit ſceleratos ſiſtere vultus?
Arrigite, hic ſurdas ſermo non poſtulat aures:
Non ego iudicio cuiquam certare recuſo,
Nec quin abſoluar dubito, laudemque reportem
Iuſtitiæ; ſed quis mecum contendere porrò
Audeat, emoriar iuſtam quàm liquero cauſſam
Ora premens, mutoquè ſilens malè conſcius, ore.
Tu tantùm, Pater omnipotens, ne territa turbes
Pectora, & aſſiduo finem largire dolori.
Non ego tum metuam fidens, actorué, reuſué
Eſſe velis, cedò nobis quo crimine vitæ,

Quo numero, merui tantas exoluere pœnas?
Cur faciem cœlat, cur me ſibi comparat hoſtem
Omnipotens? laudem egregiam, & ſpolia ampla parabis
Scilicet, attrito folio, quod turbine cæco
Aura leuis rapidis torquet ludibria ventis.
Ergò, dicam nobis cur ſic inſcribis acerbam,
Et memor oblitæ recolis delicta iuuentæ?
Duraquè concluſis circundas vincula plantis?
Inſculpiſque tui pedibus veſtigia cippi?
Ne quoquam aufugiam, nec ſpes ſoletur eundi.
Sed quis ego vilis, qui ſum putredine trunci
Vilior, & veteri, quam rodit tinea veſte?

CAP. XIIII.

Adferuntur argumenta & loci contentionum ad captandam miſericordiã, cum concluſione pathetica, ex comparatione ſeueritatis iudiciorum Dei, cum infirmitate rerum omnium creatarum, nominatim verò miſeri hominis, tranſeundo à theſi ad hypotheſin.

GEns humana equidem duris obnoxia fatis
Naſcimur, ac natos breuis infortunia vitæ
Excipiunt, tanquam verno flos germine lætam
Pingit humum, tenero primùm qui carpitur ortu.
Non citius pereunt vmbræ, quàm futilis æui
Flabra ſilent; & te tantâ mortalia curâ

Sollicitant:

Sollicitant! homineſque tuis dignaris ocellis
Scilicet, & miſerum tot me in certamina poſcis!
Quis, primos ſemen patrium cui polluit ortus,
Expertem reddet ſceleris? ſi ſtamina vitæ
Dimenſis currunt ſpatijs, vitæque, neciſque
Arbitrium à te vno pendet, moderare furori
Paulißper, miſeros donec mors finiat annos,
Mors optata diu, merceſque extrema laborum.
Ecce arbos ſucciſa, nouis ſe frondibus ornat,
Et veteri quanuis putris radice ſeneſcat,
Læta tamen rurſum, rediuiuo germine ſurgit
Stillanti perfuſa polo, ramiſque ſuperbit:
At pereunt, ipſâque velut radice reuulſi
Intereunt homines, & vbi poſt funera degunt?
Vtque neget ſi fortè ſuas in flumina vires
Oceanus, fonteſque vndâ recreare perenni
Negligat, arenti diſparet gurgite torrens:
Sic hominis tenues vita euaneſcit in auras,
Et longos gelido dormit ſub marmore ſomnos,
Experrecturus nunquam, dum tecta nouentur
Cælica, & iſtîus facies mutabitur orbis.
O vtinam Iouæ donec pertranſeat ira,
Securam tumuli carpam ſub mole quietem,
Præſcribatque diem, noſtri nec deſinat ille
Eſſe memor, clemenſque in me ſua lumina vertat.
Sed num mortalis viuet poſt funera quiſquam?

Illam ſollicitâ ſemper mihi pectus anhelat
Mente diem, quâ me ſupremâ voce ciebis
E tumulo, dextramque dabis, promptuſq; vocantis
Parebo imperio, & nictu immutabor ocelli.
Intereá ſæuo nè quà via ducat ab hoſte,
Dinumeras greſſus, nec paruo tempore differs
Supplicium, memoriquè tenes ſignata libello
Faſciculiſque, meæ compacta volumina culpæ.
Ac veluti rupe excelſâ, cùm fragmina magna
Præcipitata cadunt, & celſos fluminis iræ
Irruerint montes, atque ardua culmina pulſant;
Aut cùm vorticibus rapidis ſe ſpumeus amnis
Explicat, & tumido depaſcit littora fluctu,
Saxa cauans, voluenſque, ſinu latè obuia cuncta:
Sic homines perdis, ſic ſpem mortalibus aufers
Fortior, & validæ metuendus robore dextræ.
Mutabitquè illis, triſtes mors lurida vultus.
Haud illos tanget viuentis cura nepotis,
Seu fælix degat, miſeroſuè inglorius annos
Exigat, iſtius tanta eſt obliuio ſæcli.
At caro putreſcens ingenti afflicta dolore
Ingemit, & magno mens ſe mærore fatigat,
Dum colit infirmos moribundi corporis artus.

Cap. XV.

Eliphaz, altera hac oratione, Iobum, insipientiæ & proteruiæ in Deum nomine, obiurgans, reuocat ad agnitionem peccati sui, per comparationem iustitiæ Dei: deinde iustitiam Dei commendans à manifesto exitio impiorum in hac vita, Iobum ab ista fiducia sua dehortatur.

At Eliphas illi obiurgantia verba retorquens.
Tenè, inquit, frustrà prudentem dicere quisquam
Audeat, Æolijs turgent cûi pectora ventis,
Vanaque mendaci fundis conuicia linguâ?
Nec satis est læsisse homines, ipsumque Tonantem
Voce petis, nec te summi reuerentia tangit
Numinis, & sacro decet ascultare timori.
Non ego nunc testis, Iobe, in tua crimina vêni,
Sat linguæ impietas, & subdola labra prophanum
Euincunt, damnantque: rudi num primus in orbe
Extiteras, cernens facti incunabula mundi?
Scilicet assessor fueras cum surgere montes
Iusserat, & patulis valles subsidere campis.
Secretosque aditus calles, arcana Tonantis!
Aut alit occultas in te prudentia vires?
Num paucis tecum prudentia canuit annis,
Nos longo rerum fatui stultescimus vsu?
Nam tuus haud nobis genitor certauerit æuo.

Cur ſic diuinæ ſpernis ſolamina vocis?
Quid tibi tranſuerſam rapuit de cardine mentem?
Cur faſtum ſignant oculi, nutuquè rebelli
In Dominum ferris, blaſphæmaque polluis ora?
Scilicet eſt quiſquam peccati aſpergine liber,
Mortali exceptus gremio? non incola cæli
Immunis degit ſceleris, nec tegmina mundi
Labe carent; quàm fœda & deteſtabilis ergò
Colluuies impuri hominis, nanque arida tellus
Ceu bibit humentes vndas, ſic ſemina culpæ
Sugimus, & totos penitus perfundimur artus.
Pauca tibi fabor, memorem ſi aduerteris aurem,
A priſcis accepta atauis, qui regna tenebant
Iuſtitiæ ſtudio, queîs rectas figere leges
Cura fuit, populoſque æquis aſſueſcere ſceptris,
Nec quiſquam externis pacem violauerat armis.
Vt cruciata diu, multoque enixa dolore
Fœmina, perpetuò tali ſub ſorte laborat
Impietas, vitæque tremit malè conſcius actæ,
Ignorantquè diem ſubitæ quæ nuntia cladis
Aduolat, vt nequeant vltrá ſæuire tyranni.
Horrida vox illis trepidas circumſonat aures,
Vaſtatorque repentinus, nil tale timentes
Exitio premet, & ſul itâ clade obruet hoſtis.
Perpetuas metuet tenebras, lucemque, diemque
Oderit, vt ſtrictus ſemper ſi impendeat enſis,

Emendicabit victum, caligine tectus
Cymmeriâ, & triſtis ſemper vexabit erynnis.
Ac veluti firmâ Regem ſtipante coronâ,
Claſſica cùm bello inſonuere, globoque cohortes
Confertæ iunctas acuunt in prælia vires:
Sic illos vallo, foſſâque, ac aggere circùm;
Et metus, & cingit trepidis anguſtia curis.
Vtque Deo forti toto conamine bellum
Indixêre, illis fractâ ceruice viciſsim
Irruet in collum, & quà pars denſiſsima parmæ eſt,
Per clypei iaculum figet ſeptemplicis oras.
Ecce nitet, multâ ſplendens pinguedine vultus,
Et lateri fallax aruina incumbit obæſo,
Magnificaſque vrbes vacuis inſtaurat in agris.
At ſubitò labentur opes, peiuſque peribunt
Parta malè, inſtabili tandem deuota ruinæ.
Nec fibras aget impurus, radicibus altas,
Nec primo veris gemmantes tempore ramos
Proferet in lucem, quippe eius germina carpet
Flamma vorax, flatuque Dei ſpirante peribit,
Perpetuas palpans cæcâ ſub nocte tenebras.
At vix vana tamen (ſic vanus faſcinat orbis
Luxus opum, & noſtros ſic ludit gloria ſenſus)
Eſſe putat; donec ſeró vana omnia tandem
Senſerit, & fluxis diſcat diffidere rebus.
Ante diem ſubitò, nec opinâ morte peribit,

Nec patulâ virides frondebunt arbore rami.
Ac veluti ſterilis viti ſua germina ventus
Inuidet, ac Euro mites nudantur oliuæ,
Flos cadit, & nullo ſequitur vindemia fructu:
Sic iacet impietas, ſic ſpe fruſtratur inani,
Et deſolatas deſerta per auia terras
Incolet, & vaſtus latè populabitur ignis
Impuras arces, ſumma ad faſtigia tecti;
Reſtingui in reliquis poterit nec flamma fauillis,
Nulla illis æqui ratio, iura omnia vendunt
Dorophagi, produntqué bonam pro munere cauſſam,
Parturiuntquè dolos, & fraudem in pectore verſant.

CAP. XVI.

Iob, increpatis grauiſsimè amicis, oſtendit quàm indignè ab ipſis exagitetur, quàm grauiter manu Dei prematur, & quantoperè ſe ipſe abijciat: deinde confirmationē, grauiſſimâ reprehenſione redorſus, patronum & cognitorem à Deo ſibi dari petit, ad tuendam gloriam Dei, & innocentiam ſuam coràm omnibus. Poſtremò amicos ad reſipiſcentiam hortatus, concludit ſibi tantùm de morte cogitandum eſſe.

TAlia iactantem, Iobus ſic ore repreſſit;
Fruſtrà iſtis noſtræ ſurdeſcunt vocibus aures,
Nec toties repetita placent: ſempernè moleſtos

Eſſe

Esse iuuat, vanæ nec fræna imponere linguæ?
Quid vobis tales animum firmauit in ausus?
O mihi si liceat vel parui temporis vsu
Vobiscum mutare vices! conuicia numquid
Eloquerer, quateremuè caput probrisquè, minisque?
At vobis nostro robur manaret ab ore,
Augeremquè animi vires, morbumque furentem
Lenirem, & grato plagas sermone leuarem.
Nunc mihi seu taceam, tacitâ iactata quiete
Membra carent, & cùm fandi me ceperit ardor,
Nulla quies, sic me cunctorum lerna malorum
Exagitat, fractosquè dolor sic dissipat artus.
Adducitque cutem macies, nec corpore succus
Vllus inest, rugæquè in me testantur inanes.
Me Pater omnipotens, infestæ more leænæ
Dilaniat, sequiturquè odijs, frendetque minaci
Dente ferox, oculosque truces scintillat in iras.
Heu quibus opprobrijs petimur, quæ vulnera linguæ
Exacuunt, certantque meis impingere malis
Dedecus, & magnâ pergunt comitante caterua.
Me Deus impuro seruandum tradidit hosti,
Auertitque meos recto de tramite gressus.
Fortunatæ olim carpenti gaudia vitæ
Prosperitas mihi grata fuit, nunc rebus acerbis
Pressus humi iaceo, nunc me ceruice reflexâ
Conterit imbellem, & validis circundedit armis.

Ac veluti iaculis freti, qui figere metis
Signa solent, sic ætherei moderator Olympi
Contortis in me direxit brachia telis,
Perque mihi renes, atque ilia vênit arundo,
Effusique bibit fellis, terra atra cruorem.
Quin etiam insultat misero, fortisque, potensque,
Vulnera vulneribus cumulat, meque obruit armis.
At non his acto furijs, mihi corda rebellem
Nostra vnquam sumpsere animum, sed corpora vili
Præcinxi sacco, summoque à vertice crines
Aspersi cinere, & fædatos puluere vultus
Immersi limo, lachrymisque humentia laui
Lumina, palpebrasque ipsa sub morte natantes.
Quid puras seruasse manus, cæloque supinas
Proderit, innocuæ si sunt hæc præmia vitæ?
Ne nostrum, tellus, celes ingrata cruorem,
Quæque ob vindictam iustorum ad sydera clamas,
Ne sileas, si fortè mihi malè conscius erro.
Vtque neget tellus, celsi qui culmina cœli
Possidet, & summâ tellurem despicit arce,
Testis erit, cordisque, & vitæ haud inscius actæ.
Vos socij, comptæ delectet gratia linguæ,
Sanniisque, & probris, miserum irridetis amicum.
At mea perpetuis decurrunt lumina riuis,
Assiduóque madent luctu, lachrymisque profusis
Quæsiuere Deum, vt clementi exaudiat aure.

O mihi

O mihi fas fuerit, rerum certare parenti
Vt socio, liceatque æquâ contendere lege.
Nam breuis aduênit fugitiui terminus æui,
Atque iter ingrediar mox irremeabile lethi.

CAP. XVII.

Confirmatio, cùm grauissima reprehensione, adhortatus amicos ad resipiscentiam, concludit sibi tantum de morte cogitandum esse.

IAmque adeò tenues noster rarescit in auras
Spiritus, & rigidæ nobis nent fila sorores,
Extremâ sub parte coli, spes sola sepulchri
Permanet, vt busto summos soluamus honores:
At vos insontem intereà ridetis amicum,
Qui sannis gemit assiduò irritatus acerbis;
Quis mihi sponsor erit pro te, quo pignore nobis
Obstringis, Deus alme, fidem, qui nescia veri
Istorum nunc corda facis, nec tollis honore
Qui socio blandæ tendunt venabula dextræ?
Inque ipsos vindex punis delicta nepotes.
Ipse ego nil equidem meritus, iam fabula vulgi
Constituor, gemitúq; meo obscurata fatiscunt
Lumina, & affecto marcent in corpore vires.
Vmbræ instar, primo Titan quam territat ortu.
Res miranda pijs, cùm prauis prospera cedant.

Omnia, quæquè illos ſanctas accendat in iras.
At non hæc quæcunque pijs ſunt tædia vitæ,
Iuſtitiæ nobis ſtudium, & virtutis amorem
Ex animis delere queunt: ſed ficta labaſcit
Impietas, agitata malis, fiducia contrá
Iuſtorum, aſsiduis creſcit firmata procellis.
Non equidem veſtrûm cûiquam prudentia curæ eſt,
Huc aures ergò, & memores conuertite mentes.
Iam vitæ exegi ſpatium, præcordiáque imís
Deficiunt fibris, extremaquè munera claræ
Lucís habent oculos, mox atro vellere mortis
Iuduar, & triſti pallens circundabor vmbrâ.
Si mihi ſpes reſtat ſolîus certa ſepulchri,
Et lectum ſternam tenebroſo mortis in antro,
Ac foueæ dicam, genitor dulciſsime rerum,
Et vermi, ſoror, & mater cariſsima, ſalue,
Tùm quorſum promiſſa cadent, quæ maxima nobís
Fingitis, & mundi ſpes oſtentatis inanes!
Cùm mors cuncta ſimul læthali vulnere ſternet.

CAP.

Cap. XVIII.

Bildad, Iobum grauissimè increpat, velut omnia sibi arrogantem, & amicorum monita, iudiciaq; Dei damnantem: deinde elegantissimis allegorijs, improborum statum infœlicem percurrit.

TVm his offensus, Bildad, sibi proxima fandi
Iura capit; nunquamnè tibi iactantia finem
Inueniet, monitusquè sacros sub pectore figes
Indocili, & charis aurem præbebis amicis?
Cur, ceu bruta tibi, pronas spectantia terras
Despicimur, viliſque instar sordescimus algæ?
Fare, quis indomitas tantus furor excitat iras?
Num solido impellas stabilem fundamine terram?
Et firmà poteris rupes è sede mouere?
Et cœlum terræ, & terrum miscebis Olympo?
Lux impuri hominis, multo si splendeat igne,
Mox extinguetur, tenuis sine lumine flamma,
Lux sese in tenebras vertet: nec lampadis vsus
Vllus erit, cæcæque tegent tentoria noctes.
Deficiet robur, nec mens improuida cernet
Exitium, propriâquè cadet, quam texuit, arte.
Retibus impediet timidæ vestigia plantæ,
Nec sese expediet, laqueisque, & cassè dolosâ
Excipient pedicæ, & validus multo impete prædo.
Decipulæ tellure latent, calleſque per omnes

Funiculi, neruoque pedem fallente tenentur.
Vndique pulsabit terror, subitamque capesset
Erro fugam, pedibusque inerit spes nulla salutis.
Absumetque fames robur, laterique recumbet
Pernicies, nec mors parcet sæuissima membris,
Depascetque artus, firmasque in pectore vectes,
Robora, spesque domus multo terrore labascent,
Horrificique ipsum deducet ad ora tyranni.
Quòd si fortè suâ tutus videatur in arce,
(Sed quid dico suâ, quam iam terrorque, metusq;
Incolit?) ambustis subitò consumpta fauillis
Corruet, excipietque auidis incendia venis
Aspersum sulphur, non ipsâ condita radix
Tellure effugiet flammas, ramosque per omnes
Fructusque, & frondes vulcania sæuet ira.
Perpetua ingratum tenebris obliuio nomen
Obruet, & splendore procul, procul orbe repulsus
Exul erit, cæcæ æternum sub tegmine mortis.
Nullus ei natus, nulli post fata nepotes:
Nec reliquus quisquam desertos incolet agros.
Hæc olim pauidi, memorabunt fata nepotes,
Adque hæc attoniti stupeant spectacula viui.
En tibi quo miseras tandem gens impia terras
Fine colat, monitus spernens secura Tonantis.

CAP.

CAP. XIX.

Iob, reiectis ſuperioribus contumelijs, amicos explicatione ſuarum ærumnarum, ad miſericordiam hortatur: fidem & innocentiam ſuam palàm fieri optat, teſtificatione Dei; & beneficio reſurrectionis vitæque æternæ ſe conſolatur: poſtremò illos dehortatur ab inſectatione ſui.

AT non hæc tacito paſſus conuicia Iobus
Ore infit, non ſat, credo, me magna malorum
Exercet ſeries, niſi noſtra in vulnera amici
Arma ferant, ſæuæque acuant opprobria linguæ,
Iam decies poſito perfrictâ fronte pudore.
Si vitam addixi ſceleri, me pœna merentem
Digna manet, verbis non exagitanda ſuperbis;
Nanque Deus ſolus, nobis hæc vulnera fecit.
Me Pater omnipotens fallacibus vndique cingit
Retibus, & noſtras auerſâ negligit aure
Iudicio ceſſante preces, cœleſtia quanuis
Atria, perpetuo ſupplex clamore fatigem.
Ille iter, vt nuſquam nobis loca tuta relinquat,
Sepſit inacceſſum tenebris, capitique coronam
Abſtulit, vt degam reliquos inglorius annos.
Deſtruxitque ferox, tanquam radicibus arbos
Vulſa iacet, ſteriles deflens ſine pondere ramos.
Quinetiam hoſtili contrà me incanduit irâ,

Turmatimquè ſuas cogens in bella cohortes,
Vndique metatur caſtra, & tentoria circum
Noſtra, fremit pugnas, & firmis obſidet armis.
Ecce mihi charos quondam ſolatia fratres,
Reddidit infeſtos animis, notoſque reinôuit,
Ne quiſquam mihi ferret opem, nec ſancta propinqui
Iura colunt, fictique aduerſo tempore amici
Potauêre ſimul lethæi obliuia fontis.
Nec vernæ auſcultant Domino, nec iuſſa parati
Accipiunt famuli, ſeruum ſi fortè rogaro,
Conticet, & tacitus ius dedignatur herile.
Ipſa vxor, miſerum ſpernitque ac horret anhelæ.
Vocis iter, putri fœtor ſic defluit ore,
Nec ſobolis curat coniunx communis amorem.
Me pariter riſu excipiunt, iuuenesque, ſenesque,
Conſilij pars magna mei; quoſque ordine primo
Præcipuos inter quondam amplectebar amicos.
Iam caro diriguit macie, vixque oſsibus hæret.
Pellis, & arenti dependent in cute dentes.
Vos, ſi qua eſt pietas, miſerandi caſus amici
Commoueat, qui nunc diuinæ ſubiacet iræ.
Cur plagas inferre nouas, affligere fortis
More Dei, noſtraſque placet depaſcere carnes,
Nec ſatiari eſu, nec crudo parcere denti?
O vtinam eductum plumbo mea verba volumen
Ærato excipiat calamo, ſculptorque peritus

Quæ dicam, nunquam perituro in marmore figat!
Credo equidem, sine fine perennem degere vitam
Seruatorem orbis, qui me de puluere tandem
Eruet, vt lætus rediuiuo germine surgam.
Ipse ego cùm caries renouatos liquerit artus
His oculis cernam Dominum, propriâque videbo
Carne Deum, quamuis defecto corpore renes
Putrescant nobis, certæ spes illa salutis
Haud dubium monstrabit iter, sæuosque dolores
Leniet, & victà statuet de morte triumphum.
Ergo hæc vobiscum; cur insectamur Iobum?
Cui radix pietatis inest, quæ germina tandem
Proferet, & foliis tellurem vmbrabit opacis?
Nunc autem vobis acri à mucrone cauendum est,
Et ferri metuenda acies, nam feruidus ensis
In scelera, & vindex diuinæ stringitur iræ.
Vt vobis constare queat, iustum esse tribunal
Iudicis, & recto ferri libramine mundum.

CAP. XX.

Tzophar, occasione ex verbis Iobi sumpta, eandem propositionem de misero improborum exitu repetit: & à iustitia Dei, exemplis ordinarijs, atque authoritate verbi diuini confirmat.

VIx ea fatus erat, vocem cùm Sophoar vltrò
Præcipitat. Cui sic gelido sub pectore torpens

Sanguis hebet, tacito vt ferat hæc conuicia vultu?
Quin animo tecum memori momenta reuoluis
Alta vetustatis, postquàm concessa creato
Est tellus habitanda homini, nùm perdita semper
Impietas, primis scelerum defecerit ausis?
Vtque petat Cœlum, & caput inter nubila condat,
Immundas feriet resupino pondere terras:
Stercoris instar erit, quod fœdà excreuerit aluo;
Quique illum rebus quondam vidêre secundis,
Dicent, quo tanto decessit gloria luxu?
Vtque intempestâ volitant insomnia nocte,
Quæque graues somno turbant phantasmata sensus:
Sic spes tota eius tenues vanescet in auras,
Nec cernent oculi, nec tecta antiqua videbunt.
Fraude Pater crescit, patrio dat crimine pœnas
Natus, & iniusto reparat vi rapta parenti.
Indulget vitijs iuuenis, penitusque medullas
Est tabes, non ossa priùs putredo relinquet,
Quàm simul extremo carpant in puluere somnum.
Ac veluti linguæ, medicatum melle venenum
Dulce sapit, cupidisq; tenet lætalia labris
Toxica, quæ gratâ fallunt dulcedine gustum:
At cibus vt stomacho, primùm discendit hianti,
Vertitur in virus, sæuæ fel dixeris esse
Aspidis, & subitâ turgent præcordia morte:
Talis diues opum, quem mundi blanda voluptas

Fascinat

Fascinat, & feruor sceleratus vexat habendi.
Nulla illi satias, plenóque absorbuit ore
Diuitias, auidusque aurum sub viscera condit:
At miseri subitò turbatum nausea pectus
Aggreditur, vomit ille ingrato gutture quicquid
Hausit opum, fortisque illi Deus ilia pulsat.
Mortiferæ infœlix læthalia pocula suget
Aspidis, ardentiq; extinguit vipera morsu.
Butyri haud riuos, nec flumina euntia melle
Cernet, & assiduo bullantes nectare fontes.
Reddet opes raptas, alieno parta labore
Restituet, quisquam nec deglutisse putaret
Quæ citò cùm rebus prædo mutarit egenis.
Nam triuit tenues, miserosque è paupere tecto
Exuit, haud stabiles instauraturus in ædes.
Nulla quies ventri, optatis fraudabitur aluus
Delicijs, nullâque famem medicauerit escâ.
Nec reliquus cibus vllus erit, victum vigor omnis
Deseret, vtque illi non desit copia rerum,
Pauper erit, spolijs prædo potietur iniquis.
Cumque ineat lætus festæ conuiuia mensæ,
Numinis offensi trepidis furor irruet armis.
Comminùs ense cadet, ferratoque eminùs arcu
Tela venenatâ spirabunt cuspide mortem.
Inuadet terror, splendescent spicula felle,
Quâcunque ingeditur per clausira occulta viarum

Occurrent tenebræ, vel missus cælitùs ignis
Sæuiet, vt tantâ nemo de clade superstit.
Sentiet hostiles cœlos, inimicaque tellus
Nequitiam tribulo, & sterili vlciscetur auenâ;
Et fortuna domus, celeri ceu flumina cursu
Defluet, irati sic stat sententia Iouæ.
Hæc sors impuri est hominis, hæc portio prauis
Conuenit, haud aliud nequam possederit hæres.

CAP. XXI.

Iob, aculeis Tzopharis stimulatus, grauiùs amicos increpat: propositionem ipsorum, de infœlicitate improborum confutat ratione, exemplis, & auctoritate Dei: quæ deinde nominatim sibi accommodat, & amicorum consolationes respónsáque arguit.

QVæ contra, non hoc, inquit, solamine Iobus
Tempus eget, præbete aures, solaminis instar
Illud erit, iustam sannis nec lædere caussam
Pergite, dum verum patienti accipitis aure.
Non ego mortali vanæ certamina linguæ
Institui, mundi mentem mihi territat auctor.
Quin mea perspicitis nunc infortunia cæci,
Et stupidi dextras taciturno apponitis ori?
Nam quoties memini, totos exterreor artus
Horrescuntque pili, & trepidanti carne tremisco.

Cur

Cur rerum aſſiduo ſuperat gens impia luxu,
Proſperitaſque illis ſeros arridet ad annos?
Grata illis colitur tellus, atque vbere creſcit
Gleba ſolo, ſteriles ſucco nec fraudat ariſtas.
Læta domus, nunquam aduerſis obnoxia fatis.
Non vaccæ abjciunt fœtus, armentaque campos
Plena terunt, ſoboliſque ſuæ fœcunda propago
Exultat cytharis, numeroſaq; tympana pulſat.
Cùmque diu ærumnis vacuum tranſegerit æuum,
Momento optatâ claudit ſua lumina morte,
Impia nec tamen hæc gens, imo in pectore muſſat;
Omnipotens, procul à noſtrâ ſecede cohorte,
Nobis nulla tuos cura eſt cognoſcere calles,
An fruſtra ignotum numen dignemur honore?
Fundemuſque preces ad ſurda altaria noſtras?
Odi equidem impuras voces, procul illa faceſſant
Conſilia, haud ſtabili quicquam gens impia dextrâ
Poſſidet: ah quoties extinctâ lampade noctem
Ingemit, inſtantem ignarus vitare ruinam.
Aut Pater omnipotens, paleæq; & pulueris inſtar,
Turbineq;, & rapidis ventorum diſſipat alis.
Sæpè luunt nati praui delicta parentis,
Agnoſcitq; Deum cùm pocula plena furoris
Exibit, & Domini accenſâ ſe proluit irâ.
Scilicet extinctus, victuri damna nepotis
Vlla timet, curatuè ſuos poſt fata nepotes.

Quis tua, summe Deus, tacitis arcana tenebris
Eruet, humanæ non vnquam peruia menti?
Hic opibus diues fœlices munere vitæ
Fungitur, & pleno despumant vbera lacte,
Irriguisq; madent semper solida ossa medullis.
Ast ille in luctu miserando carmine mortem
Sollicitat, tristisq; exôsus luminis vsum,
Gaudia nulla capit mœstas solantia curas.
Et tamen æqua pari tandem mors funere vtrumque
Mergit, & æroſam proponit vermibus escam.
Non me allata quidem nuper, quæ captio vestra est,
Argumenta latent, vbi nunc excelsa tyranni
Mœnia, magnificis vbi nunc domus inclyta tectis?
His aliquis melius reddet responsa viator,
Hæc documenta notans. Sed sese substrahit iræ
Impius, & sæuos euitat sæpe furores.
Quis scelus obijciet, quis reddet digna tyranno
Supplicia, & pœnas crudelibus exigat ausis?
Illum deducit per amænæ semita vitæ
Ad tumulum, assiduóque illâ sub mole quiescit.
Dulcis ei vallis; dulces in puluere glebæ,
Innumeras post se gentes, atque agmina ducet,
Innumeræ gentes atque agmina præcesserunt.
Cur ergò vanæ instruitis solamina linguæ,
Vester iners fœdis putet nam sermo cauillis?

Cap.

CAP. XXII.

Eliphaz, Iobum à contentione aduerſus Deum reuocans, iuſtitiam Dei aſſerit, iniuſtitiæ, & impietatis Iobum arguit, exemplo diluuij deterret, & ad ſeriam reſipiſcentiam, ac tempeſtiuam reuocat, adiunctis Dei promiſſionibus.

MOx Eliphaz linguæ Themanites clauſtra reſoluit.
Num Iouæ quiſquam forti, multúmque potenti
Mortalis prodeſſe queat? ſi tramite recto
Sinceram carpis vitam, nùm iuſtior inde
Omnipotens, prauos ſi contra inſiſtere calles
Eligis, an iuſtas metuet depoſcere pœnas?
At tu, nè ſimulem, non vllo fine ruebas
In facinus, durum ſub iniquo pignore fœnus
Fratribus extorquens, & nudos veſtibus artus
Diſpolians, non te pauper miſerante ferocem
Ore famem pepulit, nec grato munere quiſquam
Tædia longa viæ modicis compeſcuit vndis.
Quinetiam inſigni tellus captiua tyranno
Colla dedit, nunquam cauſſâ te iudice, diues
Succubuit, nunquam viduæ, nunquam orphanus infans
Liquerunt tua gaudenti ſubſellia vultu.
Et mirum eſt, ſi te terror, ſi retia cingant
Cæca pedes, tenebræq;, & præceps fluminis ira
Ante oculos Furias, & ſæuam ſiſtat Erynnin!

Nec tamen intereà credis mortalia quenquam
Procurare Deum, tenet alti culmina cœli
Scilicet, & ſummis nequicquam præſidet aſtris.
Neuè acie terras poſsit ſpectare patentes,
Impediunt nebulæ, & chaos ætheris interfuſum.
In gyrum, vacuaſque poli circum ambulat oras.
Sicne exempla tibi ſtatuis ſectanda prioris
Nequitiæ, ſic trita placet tibi ſemita mundi?
Nec memor es quando effuſo luit æquore pœnas
Tellus, & grauidi vaſtarunt æthera nimbi?
Gens ſecura Dei, rebuſque elata ſecundis,
Ante diem, procul hinc, procul hinc, diſcede, ferebant,
Omnipotens, nec enim nos verba minacia terrent
Deliri vatis, nec tali à clade timemus.
At tàm peruerſis ſemper mihi pectus abhorret
Conſilijs, gaudentq; iſta ad ſpectacula iuſti,
Et ſancto rident zelo, dum funera cernunt
Impia, dum præceps quicquid non læſerat vnda,
Flammiuoro iuſtus iudex conſumit hiatu.
Qualis erat quondam Sodome, cùm ſulphure cœlum
Depluit, atque ignis miſeras exhauſerat vrbes.
Iudicij intereà iuſtos ſpes certa ſupremi
Suſtinet, ac alæ diuinæ protegit vmbra.
Ergò, ſi vlla tuæ tangit te cura ſalutis,
Promptus adi Dominum; pacem, veniamque precatus:
Diſce lubens ſacræ perfecta oracula vocis,

Et

Et memori præcepta eius ſub pectore verſa.
Ille ſimul videat verſæ penetralia mentis,
Sufficiet vires ſoboli, ſceleriſque nefandi
Illuuiem arcebis tectis, arxque aurea ſurget
Protinùs, haud flauis ophiræ ceſſura caminis.
Inſtar rupis erit valido fundamine turris,
Argenti, ac auri cumulis, quos india mittet
Diues opum, nec opem celſi moderator Olympi
Abſtrahet, argentóque, auróque vt puluere replens.
Solus delitiæ, ſuauis tua ſola voluptas
Ioua erit, erectóque coles hæc numina vultu.
Orabiſque Deum, patula q̃, exaudiet aure,
Votaque perſolues, ſuccedent omnia rectè
Quæ ſtatues, greſſus ſemper tibi præuia lampas
Diriget, & clarâ fulgebit ſemita luce.
Nec mala te tantùm duris preſſêre periclis
Elatum, tumidúmque animo; quem tollet honore
Ioua, humiles occulos, dimiſſaquè lumina cernens.
Nec ſeſe ſeruat ſolum, qui tramite recto
Ingreditur, ſæpè illi & noxia turba ſalutem
Debet, & innocuæ ſeruatur munere dextræ.

CAP. XXIII.

Iob ægrè ferens obiurgationem amicorum, ſibi iudicium conſtitui à Deo petit; fidem ſuam, & integritatem profitetur in medijs calamitatibus. Deinde propoſitionem aliorum conuellens, docet improbis in hac vita plurimum benè eſſe, Deum verò, tempus iudiciorum ſibi aſſeruare, & quomodo, & quando decreuit, ea demùm in improbos, familiamque eorum exequi.

IObus ad hæc, triſti defixus pectora curâ,
Non vlla affulget requies, maioraque ſumit
Incrementa dolor non enarrabilis vlli.
O vtinam liceat me iudicis antè tribunal
Siſtere, & innocuæ rationem reddere cauſſæ!
Non tamen ille velim toto conamine vires
Exerat, & iuſtum nobis in prælia robur
Suppeditet, qualis ſuêuit, quantuſque videri
Cùm claris vitæ merito, & pietate decoris
Ius reddit clemens, & iniquis liberat auſis.
Aſt ego quas cingam ſolers indagine terras?
Vertar ad Eoi redeuntia lumina Phœbi
Nuſquam eſt, occiduis nec quâ ſol cingitur vndis,
Nec Boreæ in campis, nec quâ ſol feruidus axem
Iuduit in flammas, & ſolis æſtuat aruis.
Non illi, qui cuncta videt, noſtræ orbita vitæ

Diſplicuit,

Diſplicuit, quippe erecto veſtigia calle
Inſtitui, nec me carpentem deuia vidit
Vlla dies, ſacræuè oblitum oracula legis.
Vtque aurum multâ purgant fornace recoctum;
Aduerſis me ſic explorat Ioua, Caminis,
Exeam vt è flammâ obrizo purgatior auro.
Ille ferox in me ſolum ſua ſpicula torquet,
Quis tela auertet, quiſnam illius irrita fraudet
Conſilia, & vanas reddet ſine viribus iras?
De me perfecit quicquid decreuerat olim,
Et forſan grauiora manent, (arcana Tonantis
Quippe latent homines,) hinc illius horreo vultus
Aſpicere, & multus vexat mihi pectora terror.
Et mihi ceu ferrum diuturno mollijt ictu
Corda Deus, repletque ſui tremefacta pauore.
Menè mori miſerum tam diras ante tenebras
Non potuiſſe, nec hos letho præuertere luctus!

CAP. XXIV.

Conuellit aliorum propoſitionem, & docet quis ſit improborum ſtatus in hac vita; Deum verò ſuo tempore oportuno, iudicia exequi in eos eorumque familiam, vti volet.

CVr ſeries rerum, mundi cur tempora norit
Ioua, ſuis non hæc ſeruis myſteria pandens?
Cernimus vt ſæuis mundus det colla tyrannis,

Qui neque legitimè diuisos limite campos
Esse volunt, adeò latè discrimine nullo
Omnia vi complent: alienà armenta gregesq;
Diripiunt, patulis nec cessant pascere campis.
Pupillóq; asinum, & tenuis solamina vitæ
Abducunt vaccam viduæ, quam pignore seruent.
Obuius haud prodit pauper; per deuia tutum
Carpit iter, cæcisq; abdit se hæc turba latebris.
Vtque onager dubiæ expectans confinia lucis
Inuigilat prædæ, desertos bellua campos
Incolit, ad crudum assuescitque lalisio victum:
Sic inhiant illi rapto, natisq;, sibiq;
Prospiciunt, multâque exercent strage rapinas:
Seminâque alterius frustrà sudata labore
Falce metit, nunquamque suâ se proluit vua
Impius, ac prædo in iustos vindemiat agros.
Nec vestem linquit miseris, dum frigore bruma
Sæuit, & effusis humoribus ingemit æther,
Diluuijque metu per montis summa vagantur,
Pignora diripiunt inopi, non orphana pubes
Tuta latet, pendens lactantis ab vbere mammæ.
Quique famem raras post messem vt pellat, aristas
Colligit, ereptis luget sine pane maniplis.
Quique oleum prælis, & torcularia calcat
Assiduò, haud æstum modicâ leniuerit vuâ
Sedabitue sitim, quamuis labor improbus illum

Vrgeat,

Vrgeat, & plenis ſpumet vindemia labris.
At miſeri intereá replent clamoribus vrbes,
Et luctu ingenti cœli conuexa fatigant
Atria ne quicquam, innocuóque imbuta cruore
Ætherium fruſtrà tellus implorat Olympum.
Et tamen impietas vmbrâ ſe noctis opacæ
Occulit, accenſæque odit conſinia lucis.
Manè latro iugulat, ſub lucem occîdit egenos,
Luce notat quas fur ſub noctem perforet ædes,
Se furuis credens tenebris, his mollis adulter
Vertitur ad facinus, vicinaque lumina mortis
Inſtar habens, fœdum in tenebris delibat amorem.
Mox vbi res patuit, fugit ilicet ocyor vndâ
Precipiti trepidans, incultaquè ſentibus arua
Occupat, errantem paſſim veſtigia terrent
Omnia, quâ multo purgatur vinea cultu.
Ac tanquam gelidus, canis in montibus humor
Loquitur, & calidos metuens nix frigida ſoles
Terra bibit ſitiens, auidéque ingurgitat vndas:
Carnea ſic ſubitò putres ſe gleba reſoluit
In cineres, vires præſtant peccata ſepulchro.
Nec memor eſt eius genitrix, obliuia cunctos
Alta tenent, gratâ paſcunt dulcedine vermes.
Frangitur & putris tanquàm ſuccidítur arbos.
Ille etenim affligit ſteriles, viduaſque relinquit
Parcus opis, fortíque viro, multúmque potenti

Inſtruit exitium, ſi quis conſiſtere contrà
Audeat, hunc propriæ cogit diffidere vitæ,
Illum fidentem Iouæ indulgentia reddit.
Qui tamen aſſiduo peruerſos lumine greſſus
Perſpicit, intentiſque vias perluſtrat ocellis.
Sublimes tollit ſubitò, ſubitóque premuntur
Exitio, ſicuti ſummis qui culmen ariſtis
Demetit, & grauidas ſuccidit arundine ſpicas.
Quis me mentiri, quis verbis dicere contrà
Audeat, aut ſeſe tàm iuſtæ opponere cauſſæ?

CAP. XXV.

Bildad, Iobum confirmantem integritatem ſuam, ex comparatione Maieſtatis diuinę, cœleſtiumq; corporum reprehendit.

IAmque adeò vocem vacuo collegerat ore
Bildad, & hæc infit: ſuperi quem cernimus Orbis
Concentum nunquid conſtanti pace ligauit
Omnipotens, rerum ſoli cui ſumma poteſtas?
Nùm quæ eius cingunt ſolium, laudantque cohortes
Angelicæ, conſtant numero, nùm lumina mundo
Perſpicuâ ſolus fundit radiantia luce?
Et tamen impuro quiſquam de ſemine cretus,
Iuſtitiâ audebit ſeſe conferre Tonanti?
Tanta eſt humanæ fiducia turgida mentis!
O ſcelus infandum, non illi candida Phœbe

Luceat,

Luceat, aut rutilis palleſcant ignibus aſtra.
Et quæ laus hominis miſeri, quem dicere vermem
Poſsis, & vilis pollutum reptile terræ!

CAP. XXVI.

Iob reiectis ironicè ſermonibus Bildad: ampliùs prædicat omnipotentiam & ſapientiam Dei, à rerum cognitione, creatione, & adminiſtratione.

FInierat, quem mox alterno excepit Iobus
Alloquio; quânam preſſas ſub pondere vires
Arte leuas Bildad? quis te ſecreta magiſtro
Ardua, & immenſi diſcat miracula mundi?
Semina ſub terris rediuiuo germine ſurgunt,
Squamigeriq; greges, & valdè immania cæte,
Æquorei ſolùm norunt cunabula ponti.
At rerum æternus genitor, Cocytia latè
Regna videt, nullis tenebrarum imperuia velis.
Ille ſui per inane altùm tentoria cœli
Explicuit, ſolidæque appandens pondera terræ
In medio, nullis docuit ſubſiſtere fulcris.
Ille etiam liquido ſuſpenſas fornice lymphas
Comprimit, effuſo vaſtent ne gurgite terras,
Flammiferumquè arcet nebulis volitantibus æſtum.
Neuè ſuâ Nereus turgeſceret altiùs vndâ,
Præſcriptô rabiem ponti compeſcuit alueô,
Altaquè vel nutu ſolo concuſſa tremiſcunt

Atria, & attonitæ cœlo titubante columnæ.
Nunc ſeſe attollit, iactatque ad ſydera fluctus,
Et mox horriſono ſubſidit murmure pontus,
Tanta Dei virtus mundi ſe corpore miſcet.
Quin & mirando cælos ſua tecta decore
Imbuit, & tortum ſtellas formauit in anguem.
Ille inter geminas vrſas ſeptem implicat orbes,
Et ſpiras ſeptem, & ſinuoſa volumina torquet,
In gyrumq; vrſæ circundat ſigna minoris,
Et caudâ ſeſe à maiori ſeparat vrſâ,
Ornamentum inſigne poli: quis cætera fando
Explicet, aut Iouæ exhorrenda tonitrua pandat?
Ad nos vix horum tenuis perlabitur aura.

CAP. XXVII.

Iob, Deum teſtem adhibens, amicos reprehendit, probos & improbos, vſu afflictionum docet innoteſcere: ac poſtremò, ſapientiam Dei, hominibꝰ quantumuis ſagacibus, imperueſtigabilem, & Deo ſoli ab æterno cognitam fuiſſe oſtendit.

COnticuit, ruptóque hæc inſuper addidit ore;
Vt viuit Deus, vtque eius nunc numina teſtor,
Qui me Iudicio miſerum circundat iniquo,
Nec noſtros vllo dignatur fine labores,
Æthere dum veſcar, dum ſpiritus hos reget artus,
Iniuſto nunquam temerabo crimine linguam.

Abſit

Abſit vt à recto declinans tramite, veſtrum
Ingrediar perituras iter, ſunt conſcia nobis
Pectora iuſtitiæ, diro nec mollia vinci
Hortatu ſcelerum, & prauis imperuia telis.
Sit, quicunque in me dictis inſurgit iniquis
Impius, & prauus quicunque inuaſerit hoſtis.
At quæ ſpes homini nequam, ſi copia rerum
Affluat, ereptâ ſubitò de corpore vitâ?
Nam nec preſſa malis ſceleratæ factio turbæ
Ad Iouam ſua vota facit, nec victa procellis
Spectat opem Cœli, nec ſi ſe voce fatigent,
Omnipotens illis rebus ſuccurreret arctis.
Me contrà, quis ſim diuinæ tempore plagæ
Cernitis, & planâ non ceſſo voce fateri.
Voſque hortor vanis vltrà deſiſtere verbis.
Namque hæc iniuſtis ſors eſt præſcripta tyrannis,
Hæredi hæc patrio ſuccedit portio iure.
Illis ſi fuerit ſobolis numeroſa propago,
Crudeli cunctos cernas occumbere ferro,
Aut rabies inopes conſumet tabida edendi,
Aut ipſo lethi iugulo, ſub morte ſepultos
Haud vnquam viduo deflebit nænia cantu.
Quod ſi larga beet pictaï veſtis, & auri
Copia, quàm multæ Oceano numerantur arenæ,
Vtraque iuſtitiæ cedent, partíſque fruetur
Innocuus, rerúmq; pio ditabitur vſu.

Ille suas ædes, æuo sua tecta perenni
Extruit, & sæclis sperat monumenta futuris.
Non aliter quàm quæ decussâ tinea veste
Decidit, aut aruis condit mappalia pastor.
Aut quæ maturos seruant vmbracula fructus.
Nocte cubat diues, non illi copia maior
Affluxisse potest, detersо pollice somno
Indiget, horrorúmque atris circundatur vmbris.
Diuinæ præceps tempestas ingruit iræ,
Abripiet turbo, & violentior irruet Eurus,
Turbabit q̃ loco, concussaq́ murmure tellus
Eijciet de sede virum, plagasq̃ repentè
Ingeminans, iusti rector non parcet Olympi.
Ille fugam, si quâ possit vitare, capessens,
Diuinæ nunquam vindictam effugerit iræ.
Quis non applaudat, cernit cùm tale tyranni
Exitium, exertâ illudit cuî sannio linguâ?

CAP. XXVIII.

Sapientia Dei imperuestigabilis homini, Deóque soli cognita.

FErri, æris, fuluíque auri, argentíque metalla,
Scindimus è terræ venis, doctásq̃ sequuntur
Artificis liquefacta manus, arcanaquè pandit
Naturæ secreta labor, lucemque reuisunt

Ætheream

Ætheream, infernis altè ſubducta cauernis.
Exundat torrens, terræquè illapſa meatus
Præbet iter tutum, ſed ſubterranea lympha
Ingenio cedit, doctâque educitur arte.
Eſt vbi flaua Ceres excultis naſcitur aruis,
Sulphureis ſubtùs ſpirans incendia venis.
Illîc ſapphirus lapis eſt, ramentaquè flaua
Suppeditat puluis, generoſum vt diſparet aurum.
Non illas volucri, quæ ſulcant æthera, pennâ
Cognouêre vias, nec ſolis vulturis aruis
Sentit iter, rabido tellus ignota Leoni,
Et quæcunque terit deſertos vngula campos.
Quinetiam montes imâ à radice reuellit.
Subuertitque ferox, duríſque è cautibus amnes
Elicit, & ſilicum prorumpunt flumina venis,
Et cohibet ripis, & fontil us obligat ora.
Ille videt quicquid pretioſo occulta reſeruat
Terra ſinu, ac imis Acherontia regna lacunis.
Sed quibus in terris eius prudentia fixit
Ignotas homini ſedes, quo comparet illam
Mercator pretio, quæ non has incolit oras?
Quæris abyſſum vbi ſit, ſeſe nouiſſe negabit,
Ignorant alto demerſi gurgite campi,
Nuſquam eius venalis honos, argentea ſordent
Pondera, nec flauis Ophyre confiſa caminis
Iactat opes, non hanc Sapphiro aut Onyche quiſquam,

Cryſtalloué paret, puro eſt præſtantior auro,
Sardius haud æquet, non ipſa eſt vnio tanti,
Nec qui perſpicuo ſplendet Carbunculus igne,
Nec ſe Smarragdus, nec ipſe Topazius æquet
Æthiopum, nec quod gemmarum maximus orbis
Illachrymat, Tethyſuè ſuis irrorat arenis.
Aſt vbi ſecretas fixit prudentia ſedes,
Ignorat quicquid mortali carpitur aurâ,
Neſcit iter leuibus cœlo quæ remigat alis,
Perditio, & mors ipſa, imis defoſſa latebris,
Famâ, aiunt noſtras tantùm peruênit ad aures,
At Pater omnipotens, rerum cui ſumma poteſtas,
Secretos nouit calles, arcanáque tecta.
Namque illi totum Nereûs, quà perſonat orbem,
Et cœli conuexa patent, qui pondera nimbis
Ventorumque alis ſtatuit, libramine iuſto
Menſus aquas, ſuperâ ſeu pendent fornice lymphæ,
Seu pelagus vaſtum concluſis æſtuet vndis.
Cùmque ſuas pluuiæ, fulgur, tonitrúque tremendum.
Acciperent leges, illîc prudentia viſa eſt;
Exeruit vires, factas res ordine cunctas
Omnibus aptauit numeris, penitúſque repoſta
Conſilia, atque aditus perueſtigauerat imos:
Aſt hæc ſcire hominem voluit; ſapientia ſumma eſt
Ex Animo metuiſſe Deum, & prudentia prima
A vitio fugere, & rectos inſiſtere calles.

CAP.

CAP. XXIX.

Iob, priſtinæ amplitudinis pluribus recordatus, exoptat redintegrationem illius, præſentium calamitatum vim, ex comparatione illius fœlicitatis, grauiſſimè amplificat: ſtudium ſuum in colenda humanitate, pietate, officijſque omnibus in Deum, & homines profitetur: propter quod in præſentis mali indignationem irrumpens, dira ſibi imprecatur, ſi contra quàm debuit, fecerit, Deum prouocat, & iudicium conſtitui petit.

PErrexit Iobus, linguæ ſic clauſtra reſoluens.
O mihi præteritæ referat ſi tempora vitæ
Omnipotens, qualís primæ ſub flore iuuentæ
Numinis auxilio fueram, cùm præuia lampas
Dirigeret certos nobis per inhoſpita greſſus.
Non eius noſtros tùm dedignata penates
Cura fuit, numeroſa mihi cùm luderet aulâ
Progenies, Oleóque meæ veſtigia plantæ
Abluerem, & rupes ſuccos ſtillaret oliuæ,
Cùmq; vrbis peterem portas, ſolióque vocatis
Iura darem populis, tunc inconſulta Iuuentus
Condere ſe latebris, aſſurgere cana ſenectus
Suêuerat, intenti Proceres tacita ora tenebant,
Nec quiſquam ſoluit nocituram in murmura linguam.
Me, quicunque aderant, vno ſimul ore ferebant

Ad cœlos, quoniam pauper me iudice tutam
Senſit opem, & nullo pubes defenſa patrono
Patris egens, linguis nobis, animiſque fauebant
Afflicti, & vidui deflentes tædia lecti.
Vndique conſpicuum circumradiabat amictus
Iuſtitiæ, & recti cinctus diademate vertex.
Pro pedibus claudis fueram, pro lumine cæcis,
Atque orbis genitore, parens; mihi ſedula curæ
Adfuit, ignotas ſtudio perquirere lites.
Cùmque inopes tererent, diſperſos ore molares
Illiſi, & fracto prædam de dente recepi.
Tùm mihi fœlicis promiſi ſæcula vitæ,
Extremumque diem fati, ceu feſſa ſenectam
Morte nouat Phœnix terris Oriente Remotis.
Ac veluti irriguæ quæ conſita margine ripæ eſt
Arbor ero fœcunda diu, cœlique perenni
Rore fruar, nomenque meum, laudeſque manebunt
Perpetuò, nullis fortunæ obnoxia telis.
Accreſcent firmæ renouato robore vires.
Parebat populus, cupidâque exceperat aure
Dicta mea, & muti me conſultante ſilebant;
Nec mea prudentûm quiſquam reſponſa refellit:
Intereà totus noſtro pendebat ab ore,
Dura ſiti tanquàm tellus, cui roſcida ſtillat
Vnda poli, & lymphis arentia temperat arua.
Si me fortè ioci caperent, & gaudia Riſu,

Vix me credebant vultus liquiſſe ſeueros,
Offenſæ timidi, ſemper primaria ſedes
Cætibus in medijs ceſſit mihi, regius vni
Eſt delatus honos, ceu rex, cingente coronâ,
Solatur luctum verbis, & pectora mulcet.

CAP. XXX.

Irrumpit in indignationem præſentis mali, & miſeriarum ſuarum, calamitatum commemoratione flebili, altius repetito.

NVnc me ludibrio iuuenes, vilíſque popelli
Quiſquiliæ excipiunt, quorum vix ante parentes
Dignatus catulis fueram præponere noſtris,
Aut armenta ſequi, ſordes, & inertia terræ
Pondera, quos male ſuada fames, & turpis egeſtas
Damnatos ſceleris procul in ſpelæa ferarum
Compulit, aſsiduo terras vbi vomere nunquam
Taurus arat, nullos damnant ſua vota colones
Sed vitam vrticis tolerant, ſpinoſaque carpunt
Arbuta, vulcanumque fouent in ſtipite raro
Iuniperi: medias ſi fortè intrauerit vrbes,
Vt furem exſibilant, coguntque excedere portis.
Ille ſubit foßas alto torrente cauernas,
Et ſcopulos vipreta inter, frigúſque famemque
Ingeminat, rabidos credas rugire leones.

Fæx vulgi, genus impurum, ignauóque parente
Progenitum, limi ac telluris inutile germen,
In me decantant Satyras, ac carmina dicunt.
Elongant sese, & læuo procul omine vitant,
Nec cessant fœdare suo mea tempora sputo.
Quippe Deus nostri neruum iam discidit arcus,
Afflixitque malis, & frænum his depulit ore.
Insurgunt in me pueri, dextrâque iuuentus
Irruit, impellitque pedes, vestigia calcat
Exitij, tritóque premor, ceu semita, calle.
Diruta nostra via est, quanuis nil hostibus ista
Profuerint, ruptóque hostiles tramite turmæ
Irrumpunt castra, & victâ statione triumphant.
Vndique circundat terror, ventíque ruentes
Abripiunt animam: ceu concita turbine nubes
Fracta salus perijt totis emarcida neruis.
Nec mihi nox curas minuit, iactataque vastat
Ossa dolor, fœdum virus mihi sordida vestis
Imbuit, & cingit polluto tegmine corpus
Infectum triuijs, & multo puluere mersum.
Tu tamen interea cælestis conditor aulæ
Nusquam ades afflicto, sed multâ voce rogatus.
Vota finis leuibus ventorum errare procellis:
Ipse quoque hostiles animos, inimicáque spiras
Pectora, & infestis contra me accingeris armis,
Sublimemque altis ventorum subuehis alis,

Diffluat,

Diffluat vt tenuis consumpto corpore vita.
Non equidem ignoro tandem quin debita fatis
Persoluenda mihi, sed nunquid meta laborum
Certa manet vitâ functum, vel vindicis ira
Sæuiet in mortem, & cineres affliget inertes?
Lugebitque suis cæcâ sub mole querelis?
Menè vnquam siccis quisquam conspexit ocellis
Cùm gemeret pauper, rebusque attritus egenis
Suspiraret opem? sed me tum prospera cuncta
Sperantem, aduersa excipiunt, lucemq; tenebræ
Eripiunt, regnatque imo sub pectore, nullo
Fine, dolor: nigrum, solis non reddidit ardor.
Auscultat magnâ clamantem concio voce,
Miraturque nouas voces, lamenta draconis,
Aut quales vacuos terret cùm Struthio campos:
Decolor ecce caro est, calidóque exæstuat intus
Ardens ore vapor, cytharæq; & nablia cantum
Mutarunt lachrymis, & fletu pectora pulsant.

CAP. XXXI.

Iobus, integritatem suam, diris imprecationibus profitetur: prouocans Deum, & iudicium constitui petit.

IPse ego cùm proprijs, quondam sum pactus ocellis,
Accepíque fidem, nè me vereret vlla videndo
Fœmina, & arcanum virgo spiraret amorem:

Nam quæ ſpes nobis ſuperis reſtaret in oris.
Si vitij ſectarer iter, quod tramite vaſto
Ducit ad infernas, pallentia regna, tenebras?
Ante oculos, pater alme, tuos noſtræ orbita vitæ
Tota patet, binas æquato examine lances
Sume manu, quo ſe ſceleris contagio noſtri
Deprimat, innocuæ vergant quo pondera vitæ.
Si me peruerſos calles, oculiq; ſequutum
Illecebras, patulæ macularunt munera dextræ:
Tunc quæcunque ſeges noſtris adoleſcit ariſtis
Me fugiat, cedatque nouis tranſcripta colonis.
Si cuiquam inſidijs, obſedi limen amatæ
Coniugis, aut caſtas violaui crimine tædas,
Crimine quo nullum ſæuas magè concitat iras
Iudicis, atque imâ populatur ſede penates.
Per me nulla mora eſt, noſtri quin fœdera lecti
Polluat, & mollis ſtupro ſe iactet adulter.
Non ego Iudicio famulos crudelis acerbo
Oppreſsi, memor vt fragilis conceperit vlua,
Humanam effigiem, & ſimilis primordia vitæ.
Sic ſe propitium ſummi clementia patris
Præbeat, excelſâ cùm maieſtate tribunal
Iudicis ingreſſus trutinæ moderamine rectæ,
Vrgebitq; hominum vitas, & præmia ponet.
Si fera pauperies, noſtram indignata repulſam
Ingemuit, viduiſue auerti quæſtibus aurem.

Si ſine pupillis cerealia munera feſſus
Indulſi genio, teneris nam primitùs annis
Accreuit mecum, & ſenſit gens orba parentem.
Si mihi deſpectus pauper, ſub frigore quiſquam
Veſtis inops iacuit, noſtræ nec vellere lanæ
Ceſsit hyems tergo, & nobis bona multa precatus
Cinxerat exultans; ſi me ſub iudice iniquo
Orphana ſuccubuit pubes, luxata lacertis
Brachia, & attritis marceſcant oſſa medullis.
Quippe imo ſemper ſedit mihi pectore terror
Numinis, & celſæ metui faſtigia dextræ.
Si mihi mentem vnquam fului fiducia nummi
Extulit, aggeſti quanuis ſuperauerat auri
Congeries, ſi me illexit Titania Phœbe
Accenſum radijs, vel qui ſol temperat orbem,
Oſcula ſi iunxi dextræ, per ſydera iurans,
Infandum ſcelus & iuſtâ mercede piandum,
Quodque nefas Iouam gentili more negaßem.
Si mihi cum fractis hoſtis diſsideret armis,
Gaudia tentarunt mentem, ſi vindice linguâ
Impuras vltus voces maledicta rependi,
Si non abſtinui famulum, cum nomine noſtro
Exigeret pœnas, odio irritatus acerbo.
Hoſpitij mihi cura fuit, nè clauſa viator
Limina, & obſtructas defleret cardine portas.
Si quando occului commiſsæ crimina culpæ,

Et tacui vano noſtri occæcatus amore,
Qualis Adam, primi ſuxit cùm mala veneni,
Syluarum denſâ ſeſe caligine texit;
Poſteritas ſequitur triſtis malè conſcia culpæ.
Quòd ſi fortè fuit, populo turbante, coorta
Seditio, impauidum medio me concio cætu
Vidit pacificis mulcentem pectora dictis.
Nulli vim feci, nec læſi ignobile vulgus,
Sed iuſtæ patulo reſonabant cardine portæ.
O mihi ſi liceat iuſto ſub iudice cauſam
Dicere, ſi calamo vitæ momenta peractæ
Digerat, & dicam nobis inſcriberet hoſtis!
Illa meis monumenta humeris, & vertice celſo
Obuia geſtarem cunctis, & principis inſtar
Ingrederer tali fulgens ſublimis amictu.
Si mea lugenti tellus defleuit aratro,
Si ſulci gemuere mei, ſi dura coloni
Conditio, nullâ Cererem mercede miniſtrat:
Tùm generoſa licet committam ſemina terræ,
Carduus, & ſpinis ſurgat paliurus acutis.
Hæc Iobus, & facto ſic tandem fine, quieuit.

CAP. XXXII.

Elihu, ſilentio Iobi amicorumque, velut occaſione vtens, & partim illius verbis quibuſdam, partim horum taciturnitate offenſus, ſermonem aggreditur:

greditur: & ab excusatione orsus, necessitatem dicendi, sibi afferri docet à spiritu Dei, illorum silentio & testificatione suæ conscientiæ: tùm verba Iobi repetens, pluribus argumentis redarguit: ac postremò, Iobo copiam respondendi, si velit, facit.

ATtres non vltrà pergunt contendere amici,
Quod sese nullo maculatum crimine vitæ
Crederet, idque vltrò verbis iactaret Iobus.
Quæ postquàm Elihu vidit, Barachelia proles,
Qui Buzen numerabat auum, Ramitide clarâ
Stirpe satus, calidos irarum concipit æstus.
Hinc indigna virum iactantia mouit Iobi,
Qui sese auderet rerum præferre parenti.
Illinc ardebat furijs, quòd muta tenerent
Ora omnes, & quem firmâ ratione nequibant
Vincere damnantes, animos auxisse superbos.
Non tamen indulsit linguæ, verituſq; senectam,
Canitiem merito prudens affecit honore.
Sed cùm nulla illis pulsarent murmura linguas,
Iratus tales diffudit ab ore loquelas:
Hâc me vostra tenús, primæ lanugo iuuentæ
Terruit, auderem canæ nè nostra senectæ
Sensa loqui, nanque attritis prudentia ab annis

Visa mihi, seróq; vsu pendere magistro.
At Pater omnipotens, sacri spiramine flatus
Imbuit humanos animos, & cælica pandit
Dona viris: sapiunt diuinò munere parui,
Desipiunt multi, quos spargunt tempora cani.
Audite, expendi vestræ certamina vocis
Alternásque vices fandi, nec victor Iobum
Arguit, aut rectâ quisquam ratione refellit.
Nam ratio vobis hæc prudentissima visa est;
Non illum mortale aliquid, sed concita terret
Ira Dei, iustísque luit sua crimina pœnis.
Ipse illum, quoniam potior sub pectore nobis
Sermo sedet, prior aggrediar, iustèq; mouebo.
Terror habet reliquos, tacitâque silentia signant
Ora manu, mutèque hærent in gutture voces,
Quid moror? ipse meo promam de pectore verba,
Pectore quod multo iamdudum murmure claustris
Æstuat, & patulas certat proferre sub auras:
Non aliter concluſa cadis, bullantibus vndis
Musta gemunt intus, spumat vis ignea Bacchi.
Ergo iter expediam linguæ, grauidóque leuabo
Fasce animum, nec personam, aut discrimina vultus
Respiciam, nec me mutato nomine quenquam
Compellare iuuat, fictis præfatio verbis
Displicet; vtentem, subitâ me morte Creator
Perderet, & tristi Æternùm consumerer igne.

CAP.

Cap. XXXIII.

Altera Oratione Iobum aggreditur Elihu, cuius partes sunt quatuor: Exordium, Propositio, confutatio, & Conclusio. Exordium scz. vsque ad versum 8. Propositio, vsque ad versum 12. Confutatio vsque ad 31. versum, & conclusio.

NVnc his, quæ dicam memorem te aduertere mentem
Iobe precor, puro quoniam de pectore ducam
Sinceram nullo fucatam crimine vocem.
Me sacer effinxit fragilis de puluere limi
Flatus, & accendit vegetam spiramine vitam.
Responde, & promptis contra me accingere verbis.
Quid metuis? quin nostra vides, interritus, ora?
Figmentum mortale times, non aspera nobis
Verba sonant, quamuis meritus sis aspera verba.
Annon ista meas nuper vox perculit aures?
Immunem sceleris vitam, sine labe peregi,
Oppugnat me fraude Deus, Mauortia frendens
Ora ferox, neruóque pedem, atque obsessa viarum
Claustra tenet, nonnè agnoscis vestigia vocis
Iniustæ? quid enim diuina potentia cedet
Iobe, tibi, tollésque animos, cœlumque lacesses,
Si tecum omnipotens verbis certare recuset?
Sed quibus ille modis humanas, accipe, mentes
Erudiat; nam vel sese sub nocte silenti

Cùm tacitos voluit Phœbe Titania currus
Exhibet, inquè ſonum ſinuoſas explicat aures,
Informátque animum monitis, quid quemque ſequi fas,
Quæ via declinet recto, quàm dira rebelles
Pœna manet, tùm quâ poſſint ratione ſupremum
Exitium, ferrique acris vitare furorem.
Aut quatit affectos labefactis oſſibus artus,
Immittitque luem, non illum pocula Bacchi
Vlla iuuant, ſordet Cereris genialis arundo.
Carnea marceſcit moles, flaccetque medullis
Omnis honos, ſupereſt mortis niſi nomen inane.
Tùm ſi quis pietate valens, cûi pectore ſuada
Inſidet, interpres diuini, & nuncius oris,
Iuſtitiæ pandat calles, veniamque precatus,
Vota ferat Iouæ: afflicti miſerere redemptor,
Interitu ſerua, ſpes in te ſola recumbit:
Propitium nobis Chriſti te victima reddat,
Reſtituet primæ quondam ceu flore iuuentæ;
Ille colet Iouam ſupplex, & pectore toto
Diliget, & vultu lætus gaudebit amæno.
Gratuito reddet miſeratus Ioua fauore
Iuſtitiam, tunc ille altâ per compita voce,
Peccaui miſer, & recto de tramite flexi
Iufœlix, iter, haud iſtos inſiſtere calles
Profuit, heu noſtræ ſenſi infortunia culpæ.
Ille meam medijs animam de faucibus Orci

Eruit,

Eruit, atque nouâ dignatur luce redemptor.
Hæc fortis ſunt facta Dei, bis terque monentis,
Qui ſeruat foueâ, qui viuâ lampade luſtrat.
Auſculta, attentas hic ſermo poſtulat aures.
Si quid habes dignum profer: ſed, Iobe, ſilere,
Profuerit, noſtro prudentia manat ab ore,
Seruandi mihi namq; tui, primaria cura eſt.

CAP. XXXIIII.

Elihu, Iobi tacentis ſuperiora verba repetens, abſurditatem eorum demonſtrat à iuſtiſſima naturâ, & operibus Dei; præfractos perdentis, & ſeruantis calamitoſos inuocantes ipſum: tum ad miſericordiam Dei eum reuocans, à ſuperioribus obmurmurationibus dehortatur, & Deum poſtremò orat, vt illud iudicio ſuo præſtare velit.

COnticuêre alij, ruptôque hæc inſuper ore
Addidit Elihu; vos O quibus abdita rerum
Scire datum, rectique vias callêre latentes,
Huc adhibete animos, ſtudio explorata fideli
Eloquar, occultaſque æqui tentabo latebras.
Auris ſermonis iudex, guſtuſque palatum eſt.
Immunem ſceleris ſeſe proponit Iobus,
Iniuſtas clades, & iniquas numinis iras
Arguit, afflictamque omni ſine crimine vitam.
Mentiar haud, inquit, quum ſim ſine crimine, telis

Obrutus, & ſpirent lethalia ſpicula mortem.
Nùm par impietas Stygio ſeſe extulit antro?
Inuentuſue lobo ſimilis, ludibria tanta
Qui voret, innocuæ ceu dulcia munera lymphæ?
Séque illis addit ſocium, quos nulla Tonantis
Cura tenet, nullis virtus compeſcit habenis?
Quorſum, inquit, ſtudio quiſquam ducatur inani,
Et gratam curet Iouæ traducere vitam?
Vos, O cordati, appello; ſcelerata faceſſant
Verba procul, nec enim nouit cæleſte tribunal
Flagitium, arbitrio mundum quod temperat æquo,
Et pœnas ſceleri, & virtuti præmia ponit.
Annè alium quenquam terræ præfecit habenis,
Immenſoué præeſt alter, quem condidit orbi?
Ille ſimul flatum vaſti quo machina mundi
Tota agitur, ſpirantque iſtis animantia terris,
Euocet ad ſeſe, ſubitò exanimata fatiſcent
Omnia, & informi ſoluet ſe tabe cadauer
In cineres, generis quondam primordia noſtri.
Da mihi te facilem, ſi quid tibi mentis, Iobe,
Reſtat adhuc, tantumnè tuo ſcelus excidit ore,
Æternum rerum Dominum, Cœlique perennem
Regnatorem, odiſſe pios; indicere bellum
Iuſtitiæ, & ſanctum maculari labe tribunal?
At non hæc impunè finit patrare per orbem,
Iniuſtoſque duces populi, Regeſque ſuperbos

Magna-

Magnatéſque, inopeſque æquo diſcrimine penſat.
Cùmque furor vulgi fæcem populatur inertis,
Nulla à clade tegent iniuſtos ſceptra tyrannos,
Sed ſine vi pereunt mediæ ſub tempora noctis.
Ille etenim intentis orbem perluſtrat ocellis,
Obſeruatque vias hominum, tenebroſa profundæ
Mortis clauſtra ſubit, ne quo ſe condat in antro
Impietas, fidatué vllis occulta latebris.
Nec tamen immeritâ quenquam iuſtiſſimus vltor
Clade petit, fortéſque viros, multúmque potentes
Conterit, vt ſolio iuſtus ſuccedat iniquo.
Facta iniuſta patent; nam noctis protinùs vmbras
Diſcutit, & clarâ reſplendent omnia luce.
Ac veluti inflatos quiſquam comploſerit vtres,
Sic ille in propriâ tumidus ſtatione peribit:
Namque Dei ſpreuit leges, & noluit eius
Pacta ſequi, gemituſque inopes, & triſtia verba
Pauperis, excelſas Iouæ deduxit ad aures.
Ille ſimul pacem dederit, quis territa turbet
Pectora, quis vultus rurſum condente ſerenos
Pandat opem miſeris, an non offenſus iniquo
Dat fatuos reges populo, rurſumque rebelli
Immites frænat populo turbante tyrannos?
Ergo Deum implora fortem, cui parcere cordi
Inſidet, inuitus ſeſe conuertit ad iras.
Quod video, ſcelus agnoſco, me crimina tecta

Instrue, nam posthàc semper peccare recusem;
Ex animo hæc numquid profers? clemensque rependet
Ioua tibi, sed si porrò contendere pergas,
Elige, nam talem nequaquam elegero sortem;
Quin loqueris, quæ fert animus? prudentia posco
Pectora, nùm stolidis violarit vocibus aures
Iobus, & indigno fædarit crimine linguam?
Alme parens, priùs his Iobum ne desere pœnis,
Quam victas dedat palmas pro talibus ausis,
Ne scelus accumulet sceleri, ludibria iactet
In socios, ipsi indîcat certamen Olympo.

CAP. XXXV.

Elihu, Iobum ad peccati agnitionem hortatus, ostendit neque iustitiam efficere, neque iniustitiam officere Deo, sed oportere, vt omnes afflictionibus edocti, se abijciant coram Deo, ac proinde Iobum ad agnitionem sui, & spem in Deum hortatur.

PRomit adhuc tales Elihu de pectore voces,
Siccine te vanæ tollit fiducia mentis,
Vt pietate parem credas non esse Tonantem?
Quid mihi profuerit, dices, quòd talia passus
Supplicia, & tantas exoluo corpore pœnas?
At te nunc, Iobe, admoneo, socioque per orbem
Quos hic error habet, sinuosi tegmina Cœli.

Aspice,

Aſpice, ſuſpenſaſque altâ ſub fornice lymphas.
Si ſceleri indulges, nunquid nocitura Tonanti
Arma geris? contrà, ſi recto tramite vitam
Dirigis, an poteris quicquam prodeſſe Tonanti?
At tua te ſeruat pietas, vicinia tota
Sentit opem, ſceleris contrà contagio latè
Serpit in exitium, luctúque inuoluit acerbo.
At dices, gemit aſſiduo plebs multa tyranni
Fracta iugo, & largo ducit ſuſpiria luctu,
Nec tamen attingunt inopum cæleſtia curæ.
Haud equidem inficior, ſed non ea turba potentem
Ritè vocat Dominum, Deus O mihi conditor adſis,
Vt te nocte canam: nam ſunt mihi plurima laudis
Argumenta tuæ, pronas ſpectantia terras
Bruta, fugit ratio, nec auis quæ præpete penna
Ingreditur didicit prudentis dogmata vitæ.
Sed quonam vanas pacto vocéſque, precéſque
Audiat, auſcultetue tibi, qui cernere ſummum,
Nec contemplari, credis mortalia Iouam?
Iobe hanc expendas, ipſo te iudice, cauſam.
Expectéſque Deum, nam quod neglexeris illa,
Ignorans quàm munificus, clemenſq;, bonuſq;,
Quanta illi largo diſtillet gratia fonte,
Hinc plagæ, & tantas Iouæ furor induit iras.
At tu dilatas ſceleratis ora querelis,
Nec facinus ceſſas verbis augere ſuperbis.

CAP. XXXVI.

Elihu proponit Iobo omnipotentiam, bonitatem, iustitiam, ac misericordiam Dei, ijsque confirfirmatis, ab exemplis recentibus ac priscis; & ab operibus Dei ordinarijs atque extraordinarijs, Iobum excitat, ad comparandam ignorationem, & infirmitatem suam cum infinita notitia, potentiaque Dei, & reuocat eum ad misericordiam gratuitam illius.

ACcipe quæ dicam, non longa silentia posco,
Nec mihi vox deerit, causam quæ iudicis æqui
Asserat, ipsa suos pandet prudentia fontes.
Non equidem omnipotens, fortis qui robore dextræ
Prævalet, afflictos rebus despectat egenis:
Propitiumué videt scelerata factio turbæ;
Aut quoquam à iusto flectit sua lumina cætu:
Sed tandem extollit solijs, & Regibus æquat.
Quod si compedibus vincti, strictâque ligati
Pauperie fuerint, illis commissa repentè
Indicat, & causas diuinæ nunciat iræ.
Hortatur retrò à vitijs vestigia flectant.
Si corde inducat, Iouæ parêre monenti,
Illum tarda dies numerantem gaudia vitæ
Imponet tumulo; sed si parêre recuset,
Non aciem ferri, aut mortem vitabit acerbam.

Nam

Nam fallax animi, & pœnis gens neſcia flecti,
Theſauros iræ cumulat: primâque Iuuentâ
Occumbet, viles inter ſua ſcorta cynædos.
At pater inſontes, & opis miſeratur egenos
Omnipotens, nec te, ſi certa in vota vocaris,
Deſpiciet, trepidíque ereptum è faucibus Orci,
Luxificis lætum faciet diſcumbere menſis.
At tu iudicio es totus repletus iniquo,
Peruertiſque æqui leges, quibus omnia fulcit.
Hinc iras ſpirat, te ſæui verbere flagri
Auferet, & nullo ſeruabis munere vitam.
Quid tibi diuitiæ, quid fuluum proderit aurum?
Quid vires? nè mortem opta ſub nocte ſilenti,
Innumeræ cuius clauduntur tegmine gentes,
Nec mentem addîcas ſceleri, quo te effera ducit
Paupertas, ſuadetque ſuis afflictio telis.
Ecce Deus, cunctis virtute et robore præſtat.
Illi quis doctor ſimilis, præſcribere leges
Qui recti queat, & Iouam incuſabit iniquis?
Sis memor, vt magni miracula plurima mundi
Facta Dei noſtros circumfulgentia ſenſus,
Magnificis verbis, & multa laude celebres.
At Iouam immenſum qui cuncta hæc condidit auctor
Vix nouiſſe datum eſt, æternæ tempora vitæ
Quis numeret, noritque dies, annoſque perennes?
Ille ſimul calido euectos à ſole vapores

Colligit in panſas tanquam tentoria nubes,
Et facit arenti diſcurrere nubila vento,
Aut lauat æthereo demerſos gurgite campos.
Franguntur nubes, multo terrore reſultant
Fulmina, collucent accenſâ lampade campi;
Mox piceâ nubes pontum caligine celat.
His modò terra luit pœnas, modò paſcua rura
Irriguis ſaturantur aquis, modò lumina ſoli
Obtegit, & currus Phœbæos inuidet Orbi.
Hoc intercedunt diuini tempore vates,
Placaturque Deus, ſolioque exaudit ab alto.

CAP. XXXVII.

Pergit Elihu, infinitam Dei potentiam prædicans, & inde deſumptis argumentis, & à Dei operibus, Iobi infirmitatem extenuat.

IPſe animi quoties rerum admiratio verſat,
Deſtituor, quatiorque imis terroribus artus.
Mugitu tonat horrendo, vis ignea flammæ
Emîcat, ingenti miſcetur murmure Cœlum
Voce boans Domini, miſtâ cum grandine nimbus
Inſequitur, fugit omne genus pecudumque, hominumque,
Attonitique imis ſubeunt ſua tecta cauernis.
Turbine perflantur campi, ſata læta tepenti
Excipiunt lymphas gremio, ſtat marmore pigro
Vincta palus, Boreæ horrificis calcata pruinis.

Facta

Facta equidem miranda Dei, qui temperat orbes
Æthereos, totumque regit liberrimus axem.
Seu placidas vultu terras prospectat amæno,
Seu sæuam immittit meritis mortalibus iram:
Arrige nunc aures, & mundi arcana patentis
Disce lubens; num te comitem sibi legit, Iobe,
Cùm statuit legem vacuo, cùm figeret arcum
Qui bibit innumeros aduerso sole colores?
Num caluit quondam tepefacto vestis ab austro,
Austro quo ponunt sedati turbine venti?
Adfuerasnè illi, celsi cùm tegmina Cœli
Explicuit, solido tanquam conflata metallo?
Nos equidem obruimur tenebris, tu si quid, Iobe,
Prouida mens alto secum sub pectore versat,
Pande mihi rerum causas, cur nubila Cœlo
Nunc solem impediunt, Boreæ nunc flabra minacis
Diffugiant, redeatque iterum lux aurea mundo:
Scilicet hæc rerum solus sibi vendicat auctor,
Iustitiâ, virtute potens, & robore multo
Conspicuus; quales non vlla afflictio vires
Vel sentit, vel ferre queat, penetralia mentis
Nouit, nec dubijs opus est inquirere rebus:
Nec sibi qui sapiunt, cordatique esse videntur,
Respicit, aut dignos prudentûm nomine censet.

CAP. XXXVIII.

Deus, Iobum increpans, ac velut in aciem prouocans, euincit de sapientia, potentia, & bonitate sua, argumentis creationis, & administrationis vniuersæ, atque singularis, in res creatas omnes, Cœlo, aëre, terra, mari & abysso: quamobrem, Iob interrogatus à Deo, cedit auctoritati eius, & se inferiorem causâ confitetur.

AT Pater omnipotens rapido de turbine Iobum
Appellans, capiant, inquit, certamina tandem
Vestra modum, & promptis contrà me accingite lumbis.
Quæ te habuit regio, solidæ fundamina terræ
Cùm iacerem, & primus mundi consurgeret axis?
Quis rexit rubricam oculis, Orbisque profundum
Mensus iter, statuit suspensæ pondera terræ
In medio, aërijs tantùm suffulta columnis?
Quis Cœli conuexa procul tentoria flammis
Imbuit, æternumque melos, laudesque parentis
Ætherij, angelicis docuit decurrere plectris?
Quis rabiem ponti, rudibus quum ferueret vndis
Continuit, mulcens animos? retinacla furenti
Quis dedit, & certas vetuit transcendere metas?
Annè vnquam roseum linquens aurora cubile
Est monitus experta tuas, vt lampade terras

Viseret,

Viseret, alternis iterum obseruanda tenebris?
Tempore quo impietas densis sese occulit umbris,
Brachia franguntúrq; elati sæua tyranni.
Dic si mensus iter pelagi es, quo gurgite Nereus
Altior, ima petens lethæos misceat amnes?
Vidistinè domos Ditis, regna inuia luci?
Quàm longa est tellus, quàm largo in Tartara cliuo
Præcipitat, quanto circus se colligit orbe?
Sin te scire uias rerum, momentáque mundi
Nosse putas, paucis ne dedignare rogantem.
Quas habitant terras tenebræ, quo limine lumen
Exeat, unde atrâ rediens nox palleat umbrâ?
Vtque hæc cognoris, numquid primordia uitæ
Cæperunt tum prima tuæ? nunc cana senectus
Ascribit tibi tot numeratis messibus annos?
Copia quanta niuis, quàm largo militat æther
Grandine, quo sese tollunt é tramite uenti,
Fulguraque, & duras motura tonitrua mentes?
Ecquis fœcundos, grauidis è nubibus imbres
Diuidit in terras, ne desolata querantur
Arua sitim, & latis tellus arrideat herbis.
Quis pluuiam genuit, rorem, canamque pruinam,
Horrentemque gelu glaciem, quâ turbida aquæ uis
Sistitur, & pigro torpescunt marmore fluctus?
Quis super alta poli flammantia temperat astra?
Arcturum, pluuiasque hyadas, syduſque Orionis,

Virgiliasque suâ virtute, atque ordine pandit?
Num simul increpitet tua vox è nubibus altis,
Præcipitem dabit vnda gradum, num fulgura parent
Imperio subiecta tuo? quis tanta repentè
Scire dedit, sophiamque animis accenderat auctor?
Quis nubes docuit sapphiri ritè colorem
Exprimere, & sudo volitantia vellera Cælo?
Vtque vtres alto suspensas æthere lymphas
Diffluere in terras, sparsus per compita puluis
Cogitur in glebas, fœcundaque recreat arua.

CAP. XXXIX.

Pergit Iehoua aduersus Iobum, Argumentis ductis ab administratione singulari animantium terrestrium & volatilium, ac ferarum: quo in genere duo singularia adducit exempla, Onagri & Rhinocerotis seu vnicornis, tandem interrogatus à Deo, cedit causæ, & Creatori Iehouæ.

SEd quorsum ætherij curas speculamur Olympi,
Fare mihi solùm, quo docta leæna magistro
Insidias struit, vt catulos soletur hiantes?
Vnde cibus manat coruis, cùm flebile pulli
Ingeminant, poscunt que suo clamore Tonantem?
Nostin' rupicapræ, & ceruæ quo tempore primùm
Concipiant, quotus absumat fastidia mensis?

Illæ

Illæ vi multâ partum nituntur in auras
Edere, qui pinguis detondens pabula campi
Luxuriat, miſſâque colit deſerta parente.
Vincula quis ſoluit? qui ſunt qui libera colla
Reſtituêre onagro? ſolus campeſtria iuſſi
Tecta colat, ſterileſque agros, deſertaque ſalſa;
Delicias vrbis ridet, vocemque tyranni
Non metuit, montana illi ſunt paſcua, gramen
Sectatur viride, incultis per inhoſpita terris.
Rhinoceroſnè vlli domitus ſub pondere aratri
Ingemet, aut raſtro glebas perfringet inertes,
Sulcabitué viam Cereri, aut ſpem colliget anni
Plauſtra ferens dorſo, non hos robuſtus in vſus
Ornaſti pauonem alis, qnibus ille ſuperbit?
Aut tibi depictis decorata ciconia pennis?
Aut ſtruthius panſis nequaquam inglorius alis?
Hæc fatua eſt volucris, medijs ſua negligit aruis
Oua, nec incertus metuit, nè fortè viator
Conterat, aut vacuos depaſcens vngula campos:
Oua mihi curæ, calidoque fouentur ab æſtu:
Dura illa eſt genitrix; ſed rerum prouidus auctor
Noluit eſſe piam; voluit cùm ſurgeret alis
Temnere equum curſu, & volucres ſeſſoris habenas.
Sed quis equo robur tribuit, qui hinnitibus auras
Territat? accendunt rabidæ ſpiramina nares,
Inſurgitque iubis, vaſtum quatit vngula campum,

Voce ciens Martem? non illum ſpicula terrent
Gnoſiá, nec rutilis ardens mucronibus enſis,
Exardetque animis, & Martia concipit arma
Terribilis clangore tubæ; nùm fecit Iobus
Accipiter calidos vt curſu inuaderet auſtros,
Et rabidos aquilæ auderent contemnere ſoles?
Ille ſuper celſas deſerta cacumina rupes
Ardua tecta colit, notaſque cadaueris auras
Haurit, & intentis prædam ſpeculatur ocellis,
Iamdudum crudos aſſueſcens ſanguine natos.
Et Dominus Iobo, hæc illum feciſſe neceſſe eſt
Qui dubio mecum ſubeat certamine Martem.
At Iobus, nimium, fateor, temeraria nobis
Lingua fuit, tacitus poſthác tua iuſſa verebor.

CAP.

Cap. XL.

Deus, Iobum reprehendit, docens non ſatis eſſe vt deſiſtat à cauſa, niſi gloriam omnem ipſi tribuat: propterea in ſuperiore argumento pergens, iuſtitiam & omnipotentiam, ſibi duobus illuſtriſſimis exemplis vendicat.

AT Pater omnipotens vocem de turbine pandit,
Tune es quem ſtudium commendat amabile recti,
Nos vitio intenti pollutum degimus æuum?
Nùm tibi ſtant æquæ firmo ſub pectore vires,
Aut tali vox ore tonat? Sume ardua, quæſo,
Sceptra manu, auricomis plaudat tibi gloria pennis.
Vndiquè cingat honos ſolium, dent ſæua ſuperbi
Supplicia, afflictis iaceat gens impia terris.
Non ibo inficias, propriæ quin munere dextræ
Seruari, innocuamque queas producere vitam.
Ecce tibi Behemoth, noſtri pars vna laboris,
Tondeat vt fœnum campis, fortiſſima lumbis
Robora habet, virtus magna inſidet vmbillico.
Cauda inſtar cedri eſt, neruoſo tegmine teſtes
Occulit, aſſurgunt validis firmata medullis
Oſſa, velut ferri rigidis conflata caminis.
Excellens opus eſt Iouæ, nec ferrea deſunt
Arma illi, gladium pro boſcis, & arma miniſtrat.
Et tamen innocuis Elephas ſua pabula campis

Carpit, & alludunt lætas armenta per herbas.
Illa ſub vmbroſo producit tegmine ſomnos,
Et ſalicum quærit latebras, ſubſiſtere credas
Flumina cùm medijs ingens ſeſe abluit vndis,
Quòd ſi fortè ſitim ſedet, non ebria, quamuis
Iordanem vacuum totis abſorbeat vndis.
Aſt illi validæ tendens venabula dextræ
Omnipotens, laqueis nares præfigit acutis.
Nùm Balæna tibi fallaci pendeat hamo
Ore trahens funem, maxillásque ære rigentes
Perfodies ſpinæ ſtumulo, monſtrumq; domabis
Indocile, iratum verbis, vt leniat hoſtem?
An tibi perpetuâ tradet ſe lege miniſtram
Seruitij ſubitura iugum, vel paſſeris inſtar
Delitias faciet pueris, conuiuaque menſæ
Appoſitas libabit opes, cautuſue redemptor
Diuidet in partes? non harpagonibus vti
Piſcanti prodeſt, nec acuto fuſcina dente.
Siſte manum, durâ bellum nam ſorte capeſſis:
Spes capiendi eius mendax, terrorque repentè
Deijciet, tantis quis non fruſtabitur auſis?

CAP. XLI.

Superiorum exemplorum ἐπίδειξις, ſiue accommodatio ad præſentem cauſam, argumentis ductis à potentia, à iuſtitia, & iure: & in ſuperiore argumento

gumento progrediens, iuſtitiam & omnipotentiam ſibi vendicat, duobus illuſtriſſimis propoſitis & adductis exemplis.

ILla ſoporifero cùm dat ſua membra cubili,
Quis leuet è ſomno, quis ſeſe opponere nobis
Audeat, inuicta eſt cui magna potentia ſoli;
Omnia cuî parent? Sed paucis ora reſoluam.
Quum decus & firmis ornet compagibus artus,
Nàm veſtis quiſquam ſtrictæ patefecerit oras,
Et docili fræno patulos conſtrinxit hiatus,
Nil veritus multâ ſæuos formidine dentes?
At veluti iuncto irrumpunt vmbone phalanges,
Sic ſeſe impediunt ſquamæ, clypeiquè teguntur
In morem, & tutos arcent à cuſpide morſus.
Nec tenues vllo penetrant ſpiramine venti.
Naribus eructat ſparſæ vaga lumina flammæ;
Purpurei radiant oculi, vulcania tædas
Ora vomunt, fumus flagrantibus æſtuat auris.
Ardua colla iubis, quâcunque immania verrit
Æquora, crudelis latè comitatur egeſtas.
Stat ſolidâ compage caro, ſub pectore cautes
Poſſidet, obductóque rigent præcordia ferro.
Illa, immane ſimul tumidis caput extulit vndis,
Diffugiunt omnes trepidi, quêis gloria laudem
Conciliat bello, nec enim ſubſiſtere contrà

Ferri acies, thoraxuè poteſt ex ære rigenti.
Mucro inſtar paleæ eſt, glacies ceu futilis æra
Diſsiliunt, fundæ ridet Balearis habenas.
Nec catus arcitenens, nec ſtridula terret arundo:
Lancea cùm multo vibratur robore ridet.
Ferueſcit velut olla undis bullantibus æquor,
Spumea quâ graditur caneſcit ſemita ponto;
Non illi vaſtis viget æqua potentia terris,
Terroriſque, metuſque expers, cui rector Olympi
Imperium tribuit ſupra genus omne ferarum.

CAP. XLII.

Iob, Maieſtatem diuinam, & ignorantiam ſuam confeſſus, ſe docendum tradit Deo, & reſipiſcentiam ſuam proteſtatur: quâ probatâ, Deus alios reprehendit, reconciliationis viam oſtendit, adminiſtro Iobo, & huic omnibus modis benedicit.

TVm Iob reſpondens conuerſo pectore dixit;
Non equidem ignoro tandem, quin ſumma poteſtas
Sit, pater alme, tibi, motus quem corda latentes
Non fugiunt: fateor, cæcâ mea pectora nocte
Caligaſſe diu, fateorque ignota fuiſſe
Et neglecta mihi facta excellentia Iouæ.
Cæleſtes crebrò monitus his auribus hauſi,
Audiuique lubens diuinæ oracula vocis:

At

At non ante datum manifeſto in lumine Iouam
Perluſtraſſe oculis: nunc me & mea putida facta
Deteſtorque, odique, & abominor, vndique nobis
Luctus erit; teſtéſq; mihi ſaccuſq;, ciniſque,
Et fœdum multo conſperſum puluere corpus.
Tunc ſic Ioua Eliphæ; Calidâ mens æſtuat irâ
In te Elipha, contráque duos ferueſcit amicos:
Non etenim puro vobis de pectore ſermo
Proceſſit, qualiſque meo manauit Iobo.
Nunc grege de toto taurorum corpora ſeptem,
Balantes totidem numero, mactare repentè
Profuerit, ſcelus hæc vobis holocauſta piabunt
Immenſum, ipſe meas Iobus proiectus ad aras
Vota ſimul, veniamque feret: nec tetricus aures
Dilecti potero precibus diuertere ſerui.
Haud mora, feſtinant omnes, & iuſſa capeſſunt.
Nec duro clemens vultu reſpexit Iobum
Omnipotens, auxitque bonis, fortunaque riſit
Blandiùs, & dupla lætum cumulauit opum vi.
Quæ ſimulac rumor vicinis attulit aruis,
Accurrunt ſubitò fratres, & læta ſororum
Concio, nec paucis epulæ celebrantur amicis.
Munus quiſque ſuum, cultóque monilia collo
Attulit, & verbis animum ſolantur amicis.
Intereà pleno diffuſa eſt copia cornu
A Ioua, duplicíque accreuit gloria luxu.

Et iam bis ſeptem balantes millibus ibant,
Nec iuga mille boum deerant; ſex mille cameli,
Mille aſinæ errabant campis, ſeptemque beatæ
Fulcra domus genuit natos, ternáſque propagat
Fæmineæ ſortis; quarum quæ maxima natu,
Iemima nomen habet; quæ proxima, kezia dicta eſt;
Clara kerenhappuch, poſtremo eſt edita nixu:
Præſtanti nymphæ formâ, nec talia vidit
Corpora, quâ latum radijs ſol temperat Orbem.
Illas iure pater voluit cum fratribus æquo
Sortiri, quæcunq; ſibi poſt fata manerent.
Ipſequé poſt cladem centum ſuperaddidit annos,
Et bis Vicenos: tandem matura ſenectus
Exaturata annis, ſeriem mirata nepotum,
Lumina compoſuit, tumulóque excepit auito.

FINIS.

THRENORVM SIVE LAMENTATIONVM IEREMIÆ PROPHETÆ

F. ELCIÆ

Libellus, Latino Carmine redditus,

A PATRICIO ADAMSONO, *Scoto, Sanctiandreæ Archiepiscopo. Et nunc denuò per* THOMAM VOLVSENVM I. C. *recognitus & expolitus.*

LONDINI,
Apud IOANNEM BILLIVM.
Anno 1618.

MAGNI
IVLII CAESARIS SCALIGERI
Hieremias.

CVm flerem Solymæ mortalia fata caducæ;
Ad flendum, certâ ſede, fuere loca.
Aſt vbi nunc ſedeam? nonne hæc ſunt funera noſtra?
Extremumue dies vltimus ante diem?
Quomodo lecta patri, meretrix euadere, virgo?
Et non ſollicitant perdita monſtra Deum?
Quis tibi carnifici fœdiſsima vulnera dextrâ?
Hoſtis? an infanti tetrior hoſpes atro?
Ne repete, Oceani genitor, diffundere fluctus:
Vltricis flammæ hos altera regna manent.

In Ieremiæ threnos.

TRistia sic vates cecinit sua tempora, nostri
Temporis vt cernas præcinuisse mala.
Nec mirum, vigeant scelerum quum monstra per orbem,
Peccatis, pœnas esse pares, paribus.
Certa sed & nobis præbet solatia Vates,
Præsentem extremis rebus adesse Deum.
Ergò non Solymis frustrà hæc monumenta supersunt,
Quæ nos erudiant, ac mala nostra leuent.
Rebus in aduersis digna illa, & digna secundis,
Quæ nocturna manus, quæque diurna terat.

Aliud.

NOn hîc excidium Troiæ, AEnæaue labores,
Aut canitur fictæ Pallados ira Deæ.
Non Venus, aut Iuno, vel nomina ficta Deorum:
Ponitur hîc stulti fabula nulla ioci.
Hîc Solymæ excidium canitur, quæ funditus olim
In cineres, dextrâ vindice versa Dei est.
Hîc disces, Domini quàm spretæ iniuria legis,
Atque nefas alta mente reposta manent.
Quò præstant igitur, Patrici, sacra prophanis,
Hoc cedit musæ, musa prophana, tuæ.

AD AVGVSTISSIMVM *ET INVICTISSIMVM PRINCIPEM,* IACOBVM SEXTVM *SCOTORVM REGEM.*

QVærenti mihi (Rex Auguſtiſsime) in his domeſtici noſtri mali calamitatibus, ex alieni comparatione leuamentum, commodum ſe obtulit in ſacris libris, excidij Hieroſolymitani, quod ſub Ioacimi, & Sedecię temporibus, poſt Ioſiæ mortem accidit, Hiſtoria ab Ieremia deſcripta, & flebili carmine, libro ſingulari deplorata: quam, dum crebra Lectione & meditatione, altiùs in animum infigo, multa in ea haut abſimilia noſtris temporibus reperio, pleraque grauiora multó & calamitoſiora. Quare hos θλιβους aliqua mea induſtria illuſtratos, Sacræ tuæ Maieſtatis nomine apparere volui, vt & veſtram Maieſtatem, & omnes bonos, qui Regnum hoc, & cum regno religionem ſaluam cupiunt, externi mali exemplo, ad proprium propulſandum cautiores & incitatiores redderem: mihi interim priuatum aliquod ſolatium compararem. Vale Rex Illuſtriſsime. Fano Andreæ Cal. Ian. Anno Sal. cIↃ Ic. Lxxxx.

Maieſtatis veſtræ

Seruus, & Orator addictiſsimus

Pa. Adamſonus.

AD REGIAM MAIESTATEM,

In Threnos Ieremiæ carmine redditos *Iani Calendis*, 1590.

ACcipe Iirmiæ, PRINCEPS, lamenta Prophetæ,
Fatidico vates quæ pius ore canit.
Accipe, quas patriæ lachrymas, vrbiq; parẽtat,
Flebile diuini carmen oloris habe.
Cùm Solymen cecidisse vides, mortalia nulla
Crede diu stabili posse manere loco.
Cùm perijt Solyme, scelerati rudera mundi,
Mirum est peccati mole perire sui?
Altera sed Solyme est, quæ Christi Ecclesia fertur,
Sæua procelloso quam quatit vnda mari.
Quam contra insidijs, sinuosus dimicat anguis,
Regnaque Tartareo commouet ima lacu.
Illam inuicta fides, clypei munimine sacri
Protegit, & Galeam crista salutis amat.
Thorax iustitiæ est, veri sunt cingula lumbis,
Verbi acies sacri, bellicus ensis adest:
Gestantur pedibus lætæ sandalia pacis,
Quæ crucis in ligno cuderat arma Deus.
His Satanæ furias, his iras despicit Orci,
His semper victrix, in sua castra redit.
Hanc Regem nutrire æquum est, dextrâque tueri,
Propitium regno qui cupit esse Deum.

Huc

Huc contende Heros, ſolida hæc & gloria ſola eſt;
Quæ dederat, Chriſto ſubdere ſceptra duci.
Eſt etiam Solyme ſublimibus alta columnis,
Quâ via ſtelliferum lactea ſulcat iter.
Hanc tibi ne optarem, vetuit fauſto omine Ianus,
Tempora qui retrò, quique futura videt.
Dum famâ impleris terras, virtutibus aſtra,
Iunctaque ſint ſceptris vtraque regna tuis.
Dum felix ſoboles numeroſâ geſtiat aulâ,
Et ſpes perpetui longa nepotis erit.
Dum numeres multos generoſo Marte triumphos,
Neſtorijque æques tempora longa ſenis.
Dum Solyme vindex quæ terræ militat oris,
Cæleſtis Solyme ciuis adeſſe velis.
Sic bifrons, Phœbique nouæ fulſêre Calendæ,
Et flammâ exarſit candidiore dies.

Maieſtatis Tuæ

Obſeruantiſ. & humillimus Orator

Pa. Adamſonus.

LECTO-

LECTORI PIO.

THrenos hoſce Ieremiæ, metro conſtrictos, ante annos viginti octo Author conſcripſit, & Auguſtiſſimo noſtro Regi ſacrauit: In quibus conſtringendis adeò religioſè verſatus eſt, vt ad Hebraicæ veritatis fontem genuinum & orthodoxum contextus ſenſum cuncta reuocauerit, ab eoque vel pilum deficere, nefas duxerit. Quare non eſt quod mirere (pie Lector) ſicubi authoris ſtilum numeroſum & Poëticum vndiquaque non redoleant, vtpote qui huic prorſus palo aſtrictus foret, quod ſecus, numeroſius multò reddere potuiſſet. Adieci etiam, ne quid ad Lectoris captum deeſſet, libri & ſingulorum capitum argumenta, vnâ cum Epigraphe, rei cuiuſuis paginæ, ſubiectæ frontiſpicio adſcripta. Vale, pie Lector, & hiſce, vt & alijs mecum vtere, & boni conſule. Regia Regni noſtri Edinoduno pridie Cal. Auguſti. 1617.

THRENORVM SIVE LAMENTATIONVM IEREMIÆ PROPHETÆ *F. ELCIAE*

Libellus Latino Cârmine redditus.

ARGVMENTVM.

Liber Lamentationum, quærimonias lugubres continet de miſerabili Iudæorum ſtatu, inde à morte Ioſchiæ Regis, quo tanquam calamitatum omnium primordio, Iirmeia adductus eſt ad deflendum præſentes & inſtantes Eccleſiæ Regníque totius miſerias. Quapropter ipſe tum ſuo, tum piorum omnium nomine conqueritur de malis grauiſſimis acceptis, peccata publica, priuatáque confitetur: omnes ad reſipiſcentiam, fidem & orationem reuocat; Iram Dei deprecatur, gratiam petit, & miſericordiam implorat ex fœdere.

Cap. I.

Ecclesia, extincto Ioschija, & regno Iudææ per AEgyptios diuexato, de calamitatibus suis conqueritur, quas peccatis suis acceptas ferens, Deum orat pro remissione peccatorum & salute sua : Deinde, sermone ad Gentes conuerso, ostendit omnia à Deo profecta esse, ipsarum fuisse vt afflicti populi misererentur, Deumque orat, pro earum excidio ad gloriam ipsius.

QVomodò sola sedet, tot nuper ciuibus orba
Vrbs, inter cunctas quæ populosa fuit?
Vt quæ triste gemit defũcto coniuge coniunx,
Et vidui deflet tempora mæsta thori.
Quomodò, quæ gentes supra caput extulit omnes,
Victa, tributorum fert patienter onus.
Nec luctum minuunt cæcâ sub nocte tenebræ,
Et grauido madidas depluit imbre genas.
Nec quisquam ex priscis miseram solatur amicis,
Belláque crudeli sæuius hoste gerunt.
Quomodò sic patrijs migrat de finibus exul
Iuda, sui fugiens limina chara soli?
Nec spes est inter gentes iucunda quietis,
Augustúmque atrox obsidet hostis iter.

Quo-

Quomodó mæsta Sion, deserto tramite luget,
Et populus regni sabbata rara colit?
Et desolatæ deflent sine iudice portæ,
Et vacua à mystis atria sola gemunt?
Squalida virginitas, tundit sua pectora palmis,
Nec sibi amara vnquam desinit esse Sion.
Nam rerum potitur, miserescere nescius hostis,
Lætáque tranquillâ gaudia pace colit:
Scilicet ardescens offensi numinis ira,
Artifici scelerum tristia fata tulit.
Hinc captiua phalanx, iuuenilibus exulat annis;
Eximium amisit nata Sione decus.
Territa nobilitas nullo discrimine belli
Venit in hostiles deditione manus.
Vtque volant trepidi campis per pascua cerui,
Sic illi, cerui more fugacis eunt.
O Solyme, deflens inimicæ vulnera dextræ,
Num subeunt animum gaudia prisca tuum?
Cùm populi turmas hostilis demetat ensis,
Et toruo festos rideat ore dies.
Peccauit Solyme, impuris ceu mensibus vxor
Abstinet à casti fœdere sola tori;
Nuda sinus, latas ostentat fimbria sordes
Vilis, amatori despicienda suo.
Ingeminat luctum, tristemque auersa dolorem,
Mercedem hanc sceleris vix memor esse sui.

Nec cùm corruerit, mirando perdita casu,
Solamen miseræ qui ferat vllus adest.
Adsis ô mihi, Ioua, fauens, nam turgida cristas
Tollit, & hostilis colla superba furor.
Prædantur gentes prætiosa, & sancta prophanant
Atria, barbarico non adeunda choro:
Assiduo populus pascit ieiunia fletu,
Nec modicam pellit res pretiosa famem.
Alme parens, miseram clementi respice vultu,
Nec vilis serui despice vota Deus.
Huc aduerte animum, transis quicunque viator,
Esse pari quicquam posse dolore putas?
Ioua furens, in me feruenti exæstuat irâ,
Ossáque deiecto cælitus igne coquit.
Intendit pedibus, cæcâ, venabula, fraude,
Né possim tortos arte cauere dolos.
Transuersum me retrò agitat, terræque supinum
Alligat, & totos langueo sola dies.
Vtq; gemunt fortes torto sub vimine tauri,
Sic, iuga me scelerum crimine texta premunt.
Nec superant vires, nec fracta in corpore virtus,
Nec disiecta iterum tollere membra licet.
Conculcat pedibus, præstantem robore pubem,
Et cecidit validâ, fracta iuuenta manu.
Atque vt torcular, maturas exprimit vuas,
Sic virgo, Iudæ filia trita fuit.

Hinc

Hinc mihi perpetuis decurrunt lumina riuis,
Et madidi ex oculis flumina roris eunt.
Nec spes affulget reduiuiæ parua salutis,
Pignoràque hostiles diripuere manus.
Mæsta Sion tendit pansas ad sidera palmas,
Suppetias nusquam, qui ferat, vllus adest.
Finitimos omnes, sunt hæc præcepta Tonantis,
Iussit Iacobo bella ciére suo.
Immunda est Solyme, & iustus sine crimine vindex;
In mea crudeli crimina Marte furit.
Huc oculos populi, & nostras aduertite clades,
Quas capti iuuenes, quas mea virgo luit.
Cùm posco auxilium, spes me frustratur amantûm,
Enecuit mysten cum seniore fames.
Me conclamatis tandem Ioua aspice, rebus,
Cor mihi ceu medio fluctuat vnda mari.
Et tanquam Pelagi, tumidis vexata procellis,
Viscera sunt crasso turbida nostra luto.
Deflexi, fateor, nec parsit pœna rebelli,
Ense foris pereo, mors mihi certa domi est.
Nec cum lugubri resonant mea pectora planctu,
Quisquam est qui molli leniat ore malum.
Interea, festis celebrant Pæana choræis,
Letàque sit plagis gens inimica meis.
Quin Deus à sanctis olim prædicta prophetis,
Vertis in hostiles tristia tela greges?

Conſpectum ſubeant inimicæ crimina gentis,
Parq; pari crimen conditione luant.
Me ſcelus afflixit, pauido cor pectore languet,
Soluit & in luctus ſqualida membra dolor.

Cap. II.

Propheta, lamentum facit de euerſo populo, regno, cultu Dei, & regione tota: grauitatem malorum, & indignitatem amplificat: Iudæoſque inſtituit quomodo ſint imploraturi Dei miſericordiam.

Quomodo nata Sion, piceâ caligine tecta eſt,
Sublimiſque ruit de ſtatione poli?
Nec memor eſt ſcamni, (ſic feruens æſtuat irâ,)
Quod pedibus ſuberat, motus Ioua, ſuis.
Quomodò munitas, Iudæ fundo eruit arces,
Ne reliquas habitet gens Iacobæa domos?
Abiecit regnumque ſimul, procereſque potentes,
Et cum principibus, ſceptra prophana ſuis?
Quomodò diuino peryit ſic impete robur,
Viſque Iſraëlis tota repentè ruit?
Et retrahit dextram, dextram ne conſerat hoſti,
Flamma Iacobæas undique paſcit opes:
Quomodo more hoſtis, tenſóque minaciter arcu,

Dir.

Dirigitur celeri certa ſagitta manu?
Electos perimit populi, læthalis arundo,
Ignis edax, vaſtæ tecta Sionis habet.
Quomodò ſic vultus hoſtiles vertit in iras,
Nec firmas arces, nec loca culta ſinit?
Et multo Iudæ confecta eſt filia luctu,
Triſtia perpetuo lumina rore lauat.
Vtque hortus, rupto firmæ munimine ſepis,
Contra ſylueſtres non habet arma feras.
Conuentus ſpernit, vileſcunt Sabbata, Regem
Deſpicit, Antiſtes ſentit abeſſe Deum.
Quomodò reiecit ſacris altaria flammis,
Reſpnit & templi tecta verenda ſui?
Ac vrbis muros, & celſas occupat arces,
In Iouæ & reſonat gens inimica domo?
Quomodò diſruptis admota eſt linea muris,
Ac æquata ſolo mœnia celſa ruunt?
Langueſcunt firmæ circum pomæria turres,
Nec retrahit dextræ vulnera Ioua ſuæ.
Quomodò conuulſis, miſerandum, vectibus alto
Sublimes portæ, ſic cecidere loco?
Vates, Rex, Princeps, peregrinis gentibus errant,
Hi ſine lege, illum viſio nulla monet.
Quomodò cana cohors ſeniorum ætate verendâ,
Et cinere, & ſacco corpora ſtrata ſilent?
Dimiſſo graditur Solyme tua lumine virgo,

Nec

Nec lachrymas oculi ſuppeditare queunt.
Viſcera ſunt lutulenta, & putri turbida cæno,
Ex iecore immenſi ſanguinis vnda fluit.
Me triſtes populi caſus, nil conſcius infans,
Et media lactens obrutus vrbe mouent.
Appellant pueri dulces cognomine matres,
Sed nulla eſt vini copia, nulla cibi.
Mors triuijs regnat genitrix miſerabilis artus
Excipit, & gremio tabida membra fouet.
Quos teſtes tibi, nata Sion, quæ exempla requiram,
Vt te conſôler, par tibi qualis erit?
Non pelagus tumido Boreas cum turbine perflat,
Tanta procelloſis verbera ſentit aquis?
Quis medicam præſtabit opem cum futile vates
Somniet, & vano te grauet ore nimis?
Nec reducem, vt par eſt, peregrinis euocat oris,
Sed noua captiuæ ſemina gentis alit.
Complodit manibus, læuo caput omine quaſſat,
Sibilat, hoc gradiens quiſque viator iter.
Hæccine ait cunctas inter præcelluit vrbes,
Cauſáque lætitiæ gentibus vna fuit?
Effundunt hoſtes toruo conuitia rictu,
Dentibus infrendit turba prophana ſuis.
Hæc optata dies, albo ſignanda lapillo,
Hæc aiunt noſtri meta laboris erit.
Ioua olim priſcis à ſe decreta diebus,

Con-

Consilij præstat firma statuta sui.
Quod te destruxit, quòd cornu erexerit hosti,
Eius solîus dextera sola fuit:
Interea tumido turgent præcordia fastu,
Clamat & in Iouam gens inimica nefas.
Nata Sion, fac vt muris noua flumina currant,
Et riui ex oculis nocte, diéque fluant.
Nox precibus sit parua tuis, confinia lucis
Testentur vigiles in pia vota manus.
Nec te cor pudeat, liquidæ vt libamina lymphæ
Fudisse in Iouæ pectora nuda sinum.
Respice, Ioua, meos clemens mea pignora natos,
Tabida quos mediâ conficit vrbe fames.
Respice palmares pueros, quos languida mater
Cogitur ingratis mandere delitys.
Siccine qui sacris operantur mystica templis,
Et cadet ante aras ipse Propheta tuas?
Nec virgo, paruusque puer, iuuenesque, senesque,
Euadunt ensis vulnera cruda tui.
Concilium vocitas, passim terrorque, metusque,
Aduolat, & cogens agmina multa pauor?
Nec quisquam est reliquus qui tantâ è clade supersit,
Barbarico lactens concidit ense puer.

Cap. III.

Eccleſia Iudæorum, de malis grauiſſimis à Deo immiſſis expoſtulat: certamina ſua ſpiritualia exponens, declarat ſe fide in Deum ex rebus præſentibus, antecedentibus exemplis, naturâ & promiſſis Dei in ſpe ſalutis viuere: ac poſtremò confitens peccata ſua, & pœnas præſentes amplificans, Deum ſupplicat pro ſalute ſua & aduerſariorum exitio.

Ille ego ſum, tanto qui ſic diſcrimine vexor,
Edidit in quem iræ tot documenta ſuæ.
Inuoluit tenebris, cæcâ caligine merſit,
Nec lux eſt oculis vlla relicta meis.
Inſtar ſine aduerſum crudi ſe comparat hoſtis,
Ingeminans iræ fulmina ſæua ſuæ.
Oſſa quatit, frangit q; imis concuſſa medullis,
Trita caro eſt, marcens & ſine carne cutis
Extruxit vallum, foſſâque ac aggere cinxit,
Obſidet & caſtris dira cicuta ſuis.
Vtque colunt tenebras, vitâque & lumine caſsi;
Sic me mortiferâ nox tegit atra domo.
Vndique me ſepſit, ne ſpes mihi reſtet eundi,
In laqueoſque chalybs ingenioſus erat.

In-

Inclamo numen, leuibus ſed vota procellis
Credimus, & ſurda negligit aure preces.
Inuia facta via eſt, cæſi munimine ſaxi,
Per ſalebroſa meum, deuia flectit iter.
Inſidias vrſique inſtar, crudique leonis
Comparat, vt lacerum vexat ouile fera.
Contra me tenſo torquet ſua ſpicula cornu,
Lethalis renes tranſit arundo meos.
Me rident gentemque meam, me paſcit amaror,
Illita lethifero pocula felle bibo.
Deprimit in cineres, fractos in rudera dentes
Euomo, pax animæ nulla relicta meæ eſt.
Penè omnis Lethæa boni me obliuio cepit,
Et dixi, robur, ſpes mea tota perit.
Cùm plagas recolo, planctus, abſynthia, mentem
Lurida cùm ſubeunt toxica pota meam.
At poſtquam hæc alto rurſum ſub pectore verſo,
Spes rurſum nobis pectora mæſta fouet.
Summa Dei eſt bonitas, ſumma eſt clementia Iouæ,
Quod ſupereſt, noſtri gratia ſola fuit.
Certa fides dictis, factis conſtantia ſumma eſt,
Solus vt Eoo qui vehit axe diem.
In te Ioua mihi, fiducia tota recumbit,
Eſque animæ tu ſors illa beata meæ.
Ioua bonus, ſi quis ſpe non confidat inani,
Aquæ ſalutifera pendeat eius ope.

Fælix ô nimium teneris qui assueuerit annis,
Sub ferula Domini sustinu sse iugum!
Fælix qui tacitus læuo sine murmure perfert,
Ora gerens tristi puluerulenta situ.
Fælix qui fædæ patitur conuicia linguæ,
Et plagis læto porrigit ore genas.
Scilicet expectant Dominum, qui tempora signans,
Auxilio nunquam desinit esse suis.
Mœstitiâ affecit, sed qui modo vulnera fecit,
Ille idem medicam mox tibi reddet opem.
Inuitus fateor, tales se accinxit in iras,
Nec propria quenquam sponte perire cupit.
Quod calcant inopes, crudi iuga sæua tyranni,
Iuraque peruertunt insidiosa pijs.
Quod nulli est æqui ratio, flectitque tribunal
Gratia, vel munus; num probat ista Deus?
Vnde hæc sunt dices, si Ioua haud fecerit auctor?
Num bona, nonne eius prodit ab ore malum?
Cur contra Iouam, dictis insurgit iniquis,
Qui pro peccatis vix leue sentit onus?
Quin nosmet potius trutinæ moderamine rectæ
Pendimus, & verso fundimus ore preces.
Alme Deus, qui templa colis procul ardua Olympi,
Respice nunc pansas in pia vota manus.
Nos eheu curuos sequimur per deuia gressus,
Externæ procul hinc orbita legis abest.

De-

Defectrix gens noſtra fuit, populuſque rebellis,
Non impunè tamen res ſcelerata tulit.
Perſequeris nos more hoſtis, atque obtegis irâ,
Nec finem cladis bellicus enſis habet.
Te Ioua intereà, nube & caligine velas,
Ne noſtræ penetrent in tua vela preces.
Nos viles animas, fædæ vt purgamina terræ,
In medio iſtius gentis ineſſe ſinis.
Dilatant patulis contra nos rictibus ora,
Nec mors, nec clades, nec pauor vllus abeſt.
Hinc lachrymæ largis humectant lumina riuis,
Maxima de paruis fontibus vnda fluit.
Nec prius arreſcent flentes in flumina venæ,
Vulnera quàm clemens viderit iſta Deus.
Afficiunt oculi turbatam in pectora mentem,
Nata Sion, cauſa pectora mœſta tui.
Immeritò me contra, hoſtis venabula tendit,
Vt ſolet immites, qui capit arte feras.
En iaciunt lapides, & ſaxa minantia torquent,
In foueam ſubitò mors truculenta rapit.
Supra me exundant multis vaga flumina riuis,
Vt me nil aliud quàm perijſſe putem?
Inclamo numen lacco me Ioua profundo
Audijt, atque omnem iuſſit abeſſe metum.
Ioua mihi patronus erit, quo vindice fretus,
Vita mihi in medijs eſt mea tuta malis.

Cerne Deus, iudexq́, æquo moderamine libra,
Quæ mala pertulerim, quanta ferenda mihi.
Non te quæ tacito ſecum ſub pectore muſſat,
Nec fugit illa oculos vltio ſæua tuos.
Probra audis, noſtique animi ſecreta latentis,
Cognita quæ dicunt, quæ meditantur habes.
Seu ſurgunt, placidoue locant ſua membra cubili,
De me perpetuò quod modulentur habent.
Redde vices, meritáſque luat gens impia pœnas,
Et referant factis præmia digna ſuis.
Tu defende pios, & forti protege dextrâ,
His animi inuigilet cura benigna tui.
Aſt illos diræ, & crudelis vexet Erynnis,
Atque ardens furijs torua Megæra ſuis.
Quantum iráque, odióque potes, tot concipe flammas,
Ne rideant cæli tegmina celſa tui.

CAP. IIII.

Propheta, Ecclesiæ & populi mala deplorans, causam eorum narrat, positam esse in iudicio Dei, qui contra Iudæos propter peccata, ipsorum vanitatem, obfirmationemque exarserit: postremò aduersarijs exitium, pijs liberationem suo tempore venturam prænuntiat.

QVomodò sordescit rutilis fulgoribus aurum,
Et templi lapides compita cuncta terunt.
Nata Sion quondam obriso pretiosior auro,
Facta est vt vilis terrea testa luti.
Ecce, phocæ lactant catulos atque vbere pascunt,
Nata Sion, duræ cor Struthionis habet.
Quomodò adhæresçit lactentis lingua palato,
Nec datur infanti quâ leuet, esca, famem.
Quomodò delicijsque fluens, vestitaque cocco
Gens inter cineres stercore fœda iacet.
Nec subito Sodome flagrans à sulfure pœnas,
Quàm longo Solyme fracta furore dedit.
Non lac candidius, nec nix est pulchrior alba,
Formosus quondam quàm Nasaræus erat.
Non sic effulget rubeo carbunculus igne,

Pul-

Pulchraque Sapphiros vincere forma potest.
Quomodo nunc nigra vultus fuligine pallet,
In vicis faciem lurida membra negant.
Vtque arens lignum, sic imis ossa medullis,
Carne carens tenuis vix tegit ossa cutis.
Quomodò, quos rabies consumit tabida edendi,
Hostili cupiunt oppetijsse manu?
Et satius ducunt effusam in vulnera vitam,
Quàm victum sterilis prata negare soli.
Quomodo maternos genitrix oblita fauores,
Sic sua funestâ pignora clade vorat?
Ioua furens, laxas irarum effudit habenas,
Nata Sion, auido funditus igne perit.
Quis regum Solymam, quis totius incola terræ,
Vastatam hostili crederet esse manu?
Sic vates peccata luunt, delicta sacerdos,
Et gens innocuo sanguine tincta manus.
Cum cæci plateis errant, aspergine vestis
Sanguinis, & fluido tincta cruore madet.
Hinc tamen impuri clamant procul este profani,
Ne tangas tetro fœda cruore, caue.
Interea celeres sparsis in gentibus errant,
Exilij dicunt parua futura mora est.
Quos facies Iouæ peregrinis expulit oris,
Quos vultu non est intuitura suo.
Cùm neque trux senibus, nec mystis parserit hostis,

Mo-

Momento Solymem posse redire putas.
Interea auxilij nos spe lactamur inani,
AEgypti frustrà cùm speculamur opem.
Impediunt quâcunque imus, venabula, gressus;
Mæsta dies, summus iam mihi finis adest.
Pernices superant aquilas, hostesque sequuntur,
Aërios montes, seu loca sola petant.
Spes quæ sola fuit, quâ vitæ traximus auram,
Quæque inter gentes lætior umbra foret.
Iouæ vnctus, sacrâq; caput perfusus oliuâ,
Nunc etiam hostiles incidit in foueas.
Gaude Hutzi tellus, plaudens læteris Idume,
Pocula letifero mutua felle bibes.
Ebria eris, discincta sinus, nudataque corpus,
Vix mentis compos terra futura tuæ.
Cùm tua, Ioua, Sion, tandem delicta piarit,
Tunc postliminij ius habitura tui es.
At te cum patrijs Edom reiecerit oris,
Nulla dies longi meta doloris erit.

Cap. V.

Eccleſia Iudæorum, de malis ſuis cum Deo expoſtulans, confitetur peccata ſua: de illis, de ſupplicijs, & ſua euerſione gemit: iram Dei deprecatur, & implorat miſericordiam.

IOua memor noſtri, triſtes aduerte querelas,
Quæque ferunt hoſtes probra pudenda vide.
Ecce peregrinus noſtras nouus aduena ſedes
Occupat, & culti iugera lata ſoli.
Pupilli ſumus, & ſoboles orbata parente,
Et viduæ mater tædia ſortis habet.
Nec gratis fruimur currentis munere Lymphæ,
Inque focum gratis cedere ligna nefas.
Incumbit collo qui nobis inſidet hoſtis,
Et veluti indomiti terga fatigat equi.
Cùm panem ſupplex poſco nos accola Nili
Negligit, Aſſyrius nil mea vota facit.
In tua peccarunt noſtri mandata parentes,
Nos iræ luimus fulmina ſæua tuæ,
Imperium patimur crudi ſeruile tyranni,
Sed quis ſeruili liberet imperio?
Pauxillum victus multo diſcrimine vitæ
Quærimus, & ſterilis non caret enſe locus.

Atra

Atra cutis calido ceu furui obduruit antro,
Præſtaret dicas enecuiſſe fame.
Vim patitur virgo, nec fædis abſtinet auſis,
Inuita impurum fœmina paſſa nefas.
Suſpendunt teretis, proceres, ex arbore trunci,
Canities illos nil reuerenda mouet.
Deduntur iuuenesque molæ, piſtrinaque verſant,
Succumbunt pueri, ſic graue vexat onus.
In portis legesque ſilent, ceſſatque ſenatus,
Lugubri Iuuenes Carmina voce fremunt.
Nec ludunt choreis, nec ducunt ordine ſaltus,
Heu capiti cecidit læta corona meo.
Væ peccaſſe mihi, ſcelere irritaſſe Tonantem;
Hinc oculis tenebræ languida corda pauent.
O mihi chara Sion, non parui es cauſa doloris,
Cùm vulpes habitent per ſacra templa feræ.
Tu Ioua alterni vicibus non ſubderis æui,
Qui fueras; idem tu quoque ſemper eris.
Tu Iudex æquis Orbem moderaris habenis,
Fixaque ſunt ſolij, iuraque, faſque tui.
Redde iterum me, Ioua, tibi, vt mea pectora vertam;
Et renoua noſtros ceu fuit ante Dies.
Num nos omnino ſpernes, ſic concitus æſtu es,
Æternum vt nullo ſæuiat ira modo?

FINIS.

APOCALYPSIS
S. IOANNIS THEOLOGI,
Latino Carmine reddita.

PATRICIO ADAMSONO, Scoto,
Sanctiandreæ Archiepiſcopo
Authore.

LONDINI,
Apud IOANNEM BILLIVM.
Anno 1618.

AD AVGVSTISSIMVM

ET INVICTISSIMVM PRINCIPEM,

IACOBVM SEXTVM

SCOTORVM REGEM.

CVm post tuum in Noruegiam discessum (Sereniſſime Rex) eò fundi noſtri Scotici calamitas ſerperet, vt ſcelerati iſti & nefarij homines, Eccleſiæ & pacis publicæ conturbatores, id vnum ſedulò agebant, cum ſua factioſorum turba, vt Regno & Reipub. faces accenderent, & in medijs hiſce turbinibus, ne ego ſaluus eſſem; qui ad Regni miſerias ab illis iectas ingemiſcerem; è re duxi, mecum interea habitare, & cum amicis viuere, vt ad meliora tempora, Eccleſiæ & Reipub. ſaluus forem. Interim, ne hac rerum perturbatione nihil

agerem, reuoluere cæpi Apocalypſin, ſuperiore anno à Ma.te tua, paraphraſi illuſtratam, & ad me delatam, accuratâ ſane & eleganti; cuius perlectio, animum mihi addidit, vt in tam præclarum opus aliquid auderem; Itaque primùm conſtrinxi carmine; In quo ſum ita religioſè verſatus, vt cùm ſcribat Hieronymus, tot in libro myſteria quot verba eſſe; penè verba ipſa expreſſerim: Adieci etiam ἐρευνᾶτε; Nam cum iubeat ſeruator, Nos ſcrutari ſcripturas, Cur non induſtriæ noſtræ fructus, ſcrutationem potius ſacram appellemus, quàm commentaria, arroganti & prophano nomine? Pſillum etiam in hoc eodem otio conſcripſi; Nam cum plerique miniſtri, Meluino authore, hoc eſt, ſeditioſorum anteſignano, me damnaſſent hæreſeos, quòd legitimam & orthodoxam Epiſcoporum authoritatem, aduerſus eorum ineptias tuear, & ſuum in Eccleſia locum Principibus tribuam; Pſillum conſcripſi, in quo, quæ factionis iſtius venena ſparſerunt, Pſilli inſtar exugenda curo, Vicinamque Angliam admoneo, vt ſibi ab ijs ſcopulis caueant, ad quos rationes noſtræ impegerunt. Viuimus enim hîc in ea rerum confuſione, qualem ne accerimus quidem hoſtis

no-

nobis optaret : Non diffido tamen , quin Maiestas tua, rebus omnibus bene pensatis , & officijs meis erga Maiestatem tuam ritè examinatis , honorificam sit mei , meorumque rationem habitura. Bene vale, cum Serenissima ac lectissima Coniuge tua , Deusque multa vos reddat prole beatos. Sanctiandreæ Cal. Maijs 1590.

Maiestatis tuæ humillimus & obseruantissimus Orator

Pa. Adamsonus.

Prologus in Apocalypſin.

IBER hic Apocalypſeos, dictante & reuelante Sancto ſpiritu (ex veterum doctiſſimorum indubitata ſententia) à magno Ioanne Apoſtolo & Euangeliſta, (qui & idem Theologus cognomento dictus eſt, κατ' ἐξοχὴν à veteribus ſic appellatus, quòd de Chriſti diuinitate nemo vnquam hominum apertius aut diuinius ſcripſerit, quo cognomento nihil dici poteſt auguſtius) idque in Pathmo inſula (vt ipſe profitetur) quâ, exilio relegatum, veteres ſummo conſenſu tradunt, mirâ quidem ſanctimoniâ & integritate conſcriptus eſt; vtcunque de libri huius authore, authoritate ac ſtyli Apoſtolici dignitate & grauitate, veterum nonnulli, iampridem non minus dubium & varium iudicium ſtatuerunt, quàm de Canonica olim B. Pauli Epiſtola ad Hebræos, quòd pro Nouatianis facere videretur. In hoc diuino Libello vetuſtiſſimo, ac precioſiſſimo, Spiritus Sanctus, Apoſtolica quidem dignitate ac grauitate, de rebus futuris agit, & quidem præſcriptis verbis: In quo Spiritus Prophetici nomẽ vbique eminet, & veterum Prophetarũ non tantũ veſtigia, ſed ſentẽtiæ, ipſáq; verba & Characteres apparent, quum manifeſta & magnificentiſſima vbique cum diuinitatis Chriſti, tùm noſtræ redemptionis teſtimonia, in eodem perſpicuè extent; immò tantæ Maieſtatis plenæ prophetiæ, non vni alicui Eccleſiæ, ſed (quod Apoſtolicæ planè dignitatis eſt) Aſiaticis ipſis Eccleſijs, de earundem Eccleſiarum excidijs conſcriptæ ac denuntiatæ, & ſcorti illius ſeptẽ collibus inſidentis, regno, prædictiones. Adeò vt pro certo ſtatuendum ſit, Spiritum Sanctum, hic congerere voluiſſe, quæ ex ſuperiorum prophetarum prædictionibus implenda, poſt Chriſti aduentum ſupererant: ac nonnulla etiam addidiſſe, quatenus noſtrâ intereſſe

tereſſe cognouit. Et, vt Danielis prophetiâ, manifeſtè continentur prædictiones malorum & afflictionum Eccleſiæ, à deportatione Babylonica vſque ad Chriſti aduentum; Sic hac Prophetiâ & Apocalypſi reuelantur afflictiones, & mala Eccleſiæ deſtinata, à Chriſti aduentu ad conſummationem ſeculi, & eiuſdem reditum in iudicium. Myſteria quidem arcana continet, eáque maximè abſtruſa & obſcura; at minimè noua in Prophetarum (ac præſertim Ezechielis) ſcriptis. Et quod prouerbio fertur τὰ καλὰ χαλεπά, difficilia ſcilicet quæ pulchra. Verum nouit Dominus quid quatenus noſſe expediat, Ideoque Prophetarum lucem, pro ſua infinita ſapientia, non aliter iam olim temperauit, quàm Eccleſiæ vtile fore præſciuit. Et de arcanis ſcripturæ pìc quidem dictum eſt. Bonæ ſunt in Scripturis S. myſteriorum profunditates, quæ ob hoc teguntur, ne vileſcant: ob hoc quæruntur, vt exerceant: ob hoc autem aperiuntur, vt paſcant. Sentent. 87. Iſta tamen Spiritus Sancti myſteria, vtcunque arcana & abſtruſa, ſi ea quâ ſanctos & ſinceros decet, pietate & integritate, ſobriè & citra faſtum ſcrutentur, & cum ſcripturis ſacris & Propheticis ſtudiosè ac diligenter conferantur, lucem adferent haud dubiè manifeſtam. Cæterum expedit, vt myſteria hæc ſacra, Sancti Dei homines, cum timore & religione, quatenus fas & vtile eſt, ſcrutentur: Omnes verò, ſiue quæ nouerint, ſiue quæ non nouerint, hoc Libro comprehenſa Dei myſteria, veneranda potius & admiranda, quàm faſtuoſis & prophanis ſuis commentis fœdanda & curioſius indaganda exiſtiment. In hoc verò libro, metro conſtringendo, planè quidem (quod in tanto myſterio magnum eſt,) perſpicuè & dilucidè, ab authore explicantur omnia: In quibus adeò religiosè (vt fert ipſe) verſatus eſt Author, vt cùm ſcribat Hieronymus, tot in libro myſteria quot verba eſſe, penè verba ipſa expreſſerit: & qui à Prophetarum, qui Hebraicè ſcripſerunt, ne verbis, ne-

dum

dum Caractere, cum genuino & Orthodoxo textu, ipso Sancto Spiritu dictante, conscripto, discedere voluerit. Qui nisi huic palo, & inseparabili quasi vallo alligatus esset, multò quidem numerosius & artificiosius in hoc argumento poëtico, quod voluit, efficere potuisset. Adieci præterea huic operi, ad dilucidiorem eiusdem intellectum, cum hoc Prologo, libri [illegible]iam & singulorum Capitum Argumenta, ex optimis scriptoribus deprompta; adscriptis etiam cuiusuis paginæ frontispicijs, rei subiectæ paginâ tractatæ, Epigraphis. Edinoduno pridie Cal. Augusti. 1617.

ARG-

ARGVMENTVM LIBRI.

HAc diuinâ Prophetiâ continentur, quæ Spiritu Sancto dictante ac reuelante, conscripsit Apostolus, & Ecclesiæ Christianæ patefecit, de rebus futuris vaticinia: Ac primùm visiones duæ mysticæ; Quarum prior est mysterij septem Candelabrorum aureorum, hoc est, septem Ecclesiarum Asiaticarum (In quorum medio, consistere visus est Filius hominis; Saluator, & Dominus noster Iesus Christus) & septem stellarum, hoc est septem Angelorum, seu earundē Ecclesiarum ministrorum, ad quos scribere iubetur Apostolus. Ephesiorum scilicet, Smyrnæorum siue Smyrnensium, Pergamenorum, Thyatirensiū, Sardiensium, Philadelphiensium, & Laodicensium. Posterior Visio, Diuinæ Maiestatis gloriam continet, quæ à quatuor animalibus & viginti quatuor senioribus celebratur. Hinc librum, septem sigillis obsignatum, quem nemo aperire potuerat, Agnus ille Dei purus & castus, solus qui aperiat dignus, omnium cœlestium voce decantatur. Dein, liber apertus, ab Angelo nube amictus, Oraculi iussu, Ioanni deuorādus traditur. Templum metiri iubetur: Duo testes à bestia interfecti, in vitam reuocati, ad Cœlum euocantur: Terrentur impij: Bestia multiceps describitur; Eiusdem Character & numerus. Septem diuini furoris phialas effundunt septem Angeli: Quarum effusionem, plagæ septem vltimæ consequuntur. Bestiæ mysterium; Excidium Babylonis; Mercatorum terræ luctus. Christi descriptio. Bestia comprehensa, cum Pseudopropheta. Angelus, Satanam vinculis ad mille annos constringit; quibus solutus, & exacto tempore, Gogum atque Magogum, hoc est occultos et apertos Ecclesiæ hostes, cum cæteris terræ gentibus à Satana seductos, in

Sanctos Dei concitat; quorum tamen insolentiam, Domini vindicta coërcet. Vltimum denuò apparet iudicium, quo aperiuntur libri conscientiæ, operumque nostrorum indices ineluctabiles, & nostri quasi rationales, ex quibus iudicantur viui & mortui. Hierusalem noua describitur. Aquæ viuæ fluuius & arbor vitæ. Vltimò denique, Prophetiæ huius veritas & certitudo indubitata, diuino testimonio approbatur; Cui quiduis addere, vel diminuere, nefas, interminatione magna, & sacro anathemate strictè cauetur.

APO-

APOCALYPSIS
S. IOANNIS THEOLOGI,

Latino Carmine reddita.

CAP. I.

Indicat doctrinæ genus quod hic tractatur: nempe illius, qui est principium & finis : Deinde septem candelabrorum & stellarum mysterium explicat.

ECce Relegatus per tesqua Imperuia Pathmi
Magnus Ioannes, quâ Christus luce resurgens
Perdomuit mortis furias, Orcumque subegit:
Extra se raptus, dum sacras pectore flammas

Concipit, hæc hausit diuina oracula vates.
Quæ rerum pater omnipotens, quæ Christus Iesus,
Qui fuerat, semperq; idem est, & temporis expers
Tempore præscripto veniet, qui cuncta gubernat
Imperio, Regum Princeps, soboleque subactæ
Prima necis, memori Iussit committere chartæ.
Vix ea fatus erat, cùm me conuertere cœpi,
Percipere vt cuius mihi vox post terga sonaret;
Et iam conuerso, septem sese aurea monstrant
Candelabra mihi, medióque in tramite, Christo
Persimilis, lambens deducto syrmate terram
Vestis erat, cingens victrices aurea mammas
Zona, relucebant niuei candore capilli;
Et rutili flammis oculi, pedibusque politi
Effigies æris, calido candentibus igne:
Vox multas referebat aquas, septémque tenebat
Astra, manu dextrâ; gladium vibrabat ab ore
Ancipitem, facies, quali Titania lampas
Lumine, cùm medium scandit sol aureus axem.
Obstupui, visu exanimis, pedibusque voluto;
Imponens dextram, sum primus & vltimus, inquit
Pone metum, qui nunc æterna in sæcula viuo,
Expertus tristes quondam sub morte dolores.
Infera regna mihi parent, mortísque tenebris
Impero, Tu calamo tantùm committe fideli
Quæ cernis, quæ sunt, quæ postera viderit ætas.

Stella-

Stellarum nomen, (typicis vis mystica verbis
Namque subest) claros vitâ, & pietate decoros
Pastores verbi fulgentes lampade signat:
Aurea candelabra, Greges, quêis purius aurum
Nullum est, & Christi radiantes sanguine puro.

CAP. II.

Iubetur Ioannes scribere quæ Dominus necessaria nouerat Ecclesijs Ephesiorum, Smyrnensium, Pergamenorum, & Thyatirensiũ, vt quę ab Apostolis acceperunt, teneant.

PAstori hæc Ephesi scribas, qui sydera septem
Gestitat, in medio candelabra aurea lustrans;
Sic inquit; nec me factorum obliuio cepit,
Nec duri, quos tu pateris, fugêre labores;
Sed mihi nota tua est constantia, nescia virtus
Ferre malos, illos ritè explorásque, probásque?
Quisquis Apostolico mendacia nomine velat.
Sed contra te pauca habeo; nam pristinus ille
Cessat amor, fugére procul dilectio chara,
Et feruor tuus ille olim, quo sidera adibas:
Nunc memori perpende animo, quo culmine præceps
Excideris: resipisce ergo, & tua ritè priora
Facta obeas, sed si nolis parere monenti,

Mox adero iudex, candelabrumque mouebo
Sede ſuâ, ingratâ vt Chriſti grex exeat vrbe.
At laus iſta tua eſt, quod fœdæ peſsima ſectæ
Nicolaï conſtans odiſti crimina ſemper
Deteſtanda pijs: Victori, ex arbore vitæ
Quam medio Paradiſus alit gratiſsimus horto,
Menſa erit: arrectas hic poſcit Spiritus aures.
Smyrnæo paſtori hæc, primus & vltimus, inquit,
Qui viuit, paſſus triſtes ſub morte dolores:
Non ignota mihi tua facta, afflictio dura,
Pauperiéſque grauis, quanuis tibi copia cornu
Affluat, & verâ diteſcas pauper opúm vi.
Blaſphæmas voces ſcio, quas Iudæus Apella
Euomat, haud Iudæ illius generoſa propago,
Sed Satanæ Synagoga, cohors & degener Orci.
Crux vobis toleranda grauis, pædórque ferendus
Carceris, hæc in te ſtatuit Tentator acerba,
Sed breue tempus erit; decimâ nam luce procellas
Finiet, haud metuas conſtanti pectore mortem;
Præmium erit, nunquam perituræ gloria vitæ;
Arrigite huc aures, hæc Sanctus Spiritus inquit:
Victorem ſemel, haud iterum mors altera lædet.
Paſtori hæc Aſiæ ſcribas, qui Pergama celſa
Incolit; hæc, gladius dicit cui militat anceps,
Cui dubia eſt acies; noui tua facta, fidémque
Egregiam, nec te fidi mors martyris olim

Ter-

Terruit Antypæ, meme, vt noménque fidémque
Abnueres; ſtabilis, nixus fundamine petræ.
Sed contra te pauca habeo, nam nouimus iſtîc
Sectantes Balaam, Balaácum hîc ſcandala Regem
Iſraëliticæ docuit proponere genti,
Mactata idolis ederent, & corpora pulchris
Polluerent ſcortis, irritamenta Tonanti.
Sic tibi Niccolao haud deſunt auctore profecti,
Oſa mihi retinent fædæ qui dogmata ſectæ:
Tu reſipiſce ergo; quod ſi non feceris, ecce
Mox veniam, gladioque mei pugnabitur oris:
Arrigite huc aures; hæc Sanctus Spiritus inquit.
Victori ſtatuam confecti præmia belli
Manna occultum illud; dabitur quoque calculus albus
Innocuo, noménque nouum, quod neſciat vllus
Inſcriptum, tanto præter qui munere gaudet.
Hæc verò Thyatirenſi reſcribe Miniſtro;
Sic ſatus ille Deo, rutilis cui flamma coruſcat
Luminibus, cui pes puro purgatior ære;
Noui operam, quantóque fides tua præſtet amore,
Subſidióque pijs, dubijs patientia rebus
Enituit, videóque tuos increſcere fructus:
Sed Ieſabelem falſo ſub nomine vatis
Scortari, pateriſque meos ſeducere ſeruos,
Vt ſcortis operam nauent, mactatáque veſci
Idolis, diſcantque illorum accumbere menſæ.

Illam

Illam ego, si nostris monitis parere recusent,
Infamésque simul mœchos sub tegmine lecti
Conijciam, væ quanta illos afflictio, quámque
Dura manet, quantâque luent mihi morte nepotes?
Me tunc esse illum diuina Ecclesia noscet,
Cui cordis pateant adytus, secretáque renum
Scrutor, pro meritis iusto libramine pensans
Facta hominum: at reliqui Thyatîræ ex vrbe fideles,
Qui Satanæ occultas nequaquam agnoscitis artes,
Dogmatis expertes huius, non durius vllum
Tanget onus, tantùm quod habetis, firmiter illud
Seruate, adueniam certo dum tempore iudex.
Victori mea qui constans mandata tenebit,
Quæ Pater ipse Deus me quondam in regna vocauit,
Imperium in gentes tribuam, quas ferrea sceptra
Comminuent, tanquam fragilis vas fictile terræ.
Auroræ primo sydus quod lucet Eoo,
Et matutinam gratus dabo præmia stellam.
Quisquis habes aures, quæ dicit Spiritus, audi.

CAP.

CAP. III.

Sequitur epiſtola quinta ad Paſtores Eccleſ. Sardiẽſium, Philadelphienſium, & Laodicenſium, ne tepidi ſint, ſed gloriam Dei promouendi operam dent.

SArdibus hæc ſcribas paſtori, pneumata ſeptem
Illa Dei qui habet, & totidem qui ſidera geſtat,
Sic inquit; noui te nomine viuere ſolo,
Cùm ſis exanimis, cùm ſint tua mortua facta:
Sed vigila, laceróſque artus moribundaq; membra
Collige, confirmáque, ac obſeruare memento
Quæcunque audieris; perfectæ ſemita vitæ
Non eſt trita tibi; reſipiſce, & peruigil eſto:
Sin nolis, mediæ veniam ſub tempora noctis,
Tanquam fur veniam quâ non ſperaueris hora.
Sed ſunt nonnulli, quos nunquam ſordida veſtis
Polluit, hos albo mecum dignabor amictu:
Victorem albato circum velamine cingam,
Nec vitæ illîus nomen delebitur albo,
Verùm id Patre meo coram cætúq; fatebor
Angelico, patulas quin huc aduertitis aures,
Quod Gregibus Chriſti mandatum Spiritus effert.

Paſtori iſta tuo, ſanctus, Philadelphia, dicit
Et verax, cui Dauidicæ cuſtodia ceſſit
Tota domus, clauesque tenens, quique oſtia pandit
Et claudit nemo, claudítque, & nemo recludit.
Omninò tua facta patent, patuíſque recluſi
Oſtia liminibus, quæ nemo occludere poſſit,
Et tibi magna meæ eſt oblata occaſio laudis.
Scintillas virtutis habes, noſtræque tenacem
Doctrinæ præſtas animum, nec tempore duro
Doctrinámque, fidémque meam, nomenq; negaſti.
Ecce tuos faciam Satanæ Synagoga vt adoret
Ante pedes, qui ſe mendaci nomine Iudæ
Progeniem, & ſanctà iactant è ſtirpe creatos:
Cognoſcéntque tibi quanto coniungar amore;
Et quoniam noſtri ſeruaſti oracula verbi,
Temporibus dubijs patiens, tentatio nulla
Eſt nocitura tibi, totum quæ gentibus orbem
Affliget, populóſque ipſum explorabit ad vnguem.
Ecce citò aduéniam, ſinceri dogmata verbi
Pura tene, tua præripiat ne præmia quiſquam;
Victori tribuam firmam, ſtabilémque columnam,
In templo remanere Dei: noménque beatum
Inſcribam, Iouæque, ac quam Ioua incolit, vrbis
Quæ noua ſublimi Solymæ diſcendit Olympo.
Et noſtra inſcribam calamo noua nomina viuo.

Quiſ-

Quiſquis habes aures, quæ dicit Spiritus audi.
Hæc Laodicenſi ſcribas mandata Miniſtro.
Sic tibi dicit Amen, verax teſtiſque fidelis,
Principium diuini operis, cui cuncta creata
Eſſe ſuum debent, naſcentis tempore mundi.
Facta tua agnoſco, nec friges ipſe, caleſue:
O vtinam aut feruens zelus te, aut frigus adurat!
Sed quoniam es tepidus, totum mihi nauſea pectus
Occupat, & noſtro mox eructaberis ore:
Affluis, vt ſperas, opibus, nullius egenum
Eſſe putas, nec te miſerum, ærumnoſum, inopémque,
Et cæcum, & nudo gradientem corpore, noſti.
Conſulo emas aurum de me, quod ſeptimus ignis
Coxerit, vt veris poſſis diteſcere nummis.
Quam ſuperinducas veſtem mercaberis albam,
Dedecus vt cæles nudum, medicamina ocellis
Noſtra para, queîs te lippuſque, & cæcus inungas.
Quos amo, caſtigo; quos acriter arguo, amore
Proſequor; ô igitur reſipiſce, ac æmula præſta
Pectora, diuino feruens ſuper omnia zelo:
Ecce fores peto, ſto patiens, atque oſtia pulſo,
Si faciles præſtent aditus, hic hoſpita mecum
Iura colet, cænabo vnà, mecumque viciſſim
Hoſpes cæleſtis cænabit fercula menſæ.
Victori tribuam cæleſti in ſede ſedere
Sede meâ, Pater vt ſolio reſidere paterno

Concessit mihi, ducenti de morte triumphum:
Quisquis habes aures, quæ dicit Spiritus, audi.

Cap. IIII.

Alia narratur visio diuinæ maiestatis gloriam continens: quæ à quatuor animalibus, & viginti quatuor senioribus celebratur.

Panditur interea domus omnipotentis Olympi,
Vóxque audita meas è cælo perculit aures
Clangentis de more tubæ, quin ocyus istas
Scande arces, ventura vide, quid tempora portent.
Iamque animo abreptus, positum cæleste tribunal
Aspicio, gratâ splendebat Iaspide sessor,
Et viridis, quali collucet Sardius ore.
Circum, iris, solium pacato ambiuerat arcu,
Smarragdum aspectu referens, sellæque ter octo;
Sunt totidem positæ senibus, quos candida vestis
Circuit, ac auro gestabant fronte coronas.
Prodibant solio fulgur, tonitrúque tremendum;
Voces, quæq; ardent septenâ lampade flammæ.
Ante thronum, magni sunt septem hæc Pneumata Iouæ.
Illic & pelagus vitreum, & crystallina cerno
Æquora, tum quatuor ceu bruta animantia circa,
Inq; throni medio multâ radiantia luce,

Plena

Plena oculis ante & retrò : primum ore leonem
Prætulerat, vituli fert altera bestia formam,
Tertia, vultu hominem, sublimi expresserat ore,
Quarta, aquilæ similis, pansis per inania pennis.
Senas quæque alas habuit, nec nocte quietem
Indulgent oculis, Sanctus sed voce perenni
Terque canunt, sanctus Deus es, cui summa potestas.
Semper eras, sempérque idem es, qui tempore iudex
Præscripto venies toti iustissimus orbi.
Cúmque Deo viuo tribuere animalia laudem,
Tum longæua cohors seniorum ætate verendâ
Procidit ante pedes, & cæli numen adorat,
Sessorémque throni qui in secla perennia viuet.
Ante thronum abjciunt, quod gestant frontibus aurum,
Sícque aiunt, Domine, ô soli tibi gloria, honósque
Conueniunt, virtúsque omnis, tu cuncta creasti
Arbitrio, placitóque tuo, tua sacra voluntas
Conseruat mundi molem, nutúque gubernat.

Cap. V.

Liber septem sigillis obsignatus, quem nemo aperire poterat: Agnus ille Dei, dignus qui ipsum aperiat, omnium cœlestium voce decantatur.

TVm vidi ad dextram solij, soliôque sedentis,
Intùs, & à tergo descriptas vndique chartas,
Signatum clausit quod septima cera volumen.
Angelus exclamat fortis, quis soluere Librum
Dignus, & arcanæ reteget signacula chartæ?
Nec quisquam inuentus celsi super atria cœli,
Nec terræ in gremio, nec per regna infera subtus,
Soluere qui librum, possitque aperire sigilla.
Tum lacrymis maduêre genæ, fletúque profuso
Quæstibus indulsi, quòd nullus idoneus esset
Aut librum legere, aut mysteria pandere sacra.
Tum senior, ne fleto, inquit, Leo stirpis Iudæ,
Dauidicæque domus vicit, septémque Sigilla
Soluet, & arcano reserabit scripta libello.
Ecce inter solium, quatuórque animalia, & ipsâ
Maiestate senes, tanquam cecidisset ad aras,
Agnus, cuî septem findebant cornua frontem,
Septem lucebant oculi, sunt pneumata magni
Ista Dei, totum à Iouâ dimissa per orbem.

Tunc

Tunc Agnus solium accessit, dextrâque sedentis
Accepit librum, quatuorque animantia prona,
Procumbántque senes agno, cytharæque sonabant
Ex auro laudes agni, phialáque replebat
Suffitus, sunt hi grati, libamina cordis,
Sanctorúmque preces: tandem noua carmina cantant
Non audita priùs: Tu librum soluere dignus,
Tu septem clausum ceris aperire volumen;
Nam tua mors cunctos nos tristi ex morte redemit,
Quamcunque incolimus gentem discrimine nullo;
Nósque Sacerdotum, decoras & nomine Regum,
Regali sceptro in terrâ regnabimus ipsâ.
Tum verò aspexi, vocésque his auribus hausi,
Circa ipsum solium, circáque animalia, circa
Spectatósque senes, Iouæ illic militat ingens
Angelicâ de gente cohors, numeróque teneri
Nescia; quid memorem decies centena canentum
Millia, vel millies centum millena recorder?
Et sic voce canunt, Ille est dignissimus agnus,
Mactatus quondam effuso qui sanguine viuit.
Illi debetur virtus, sapientia, robur,
Diuitiæque, & laus, benedictio, gloria cuncta.
Quinetiam audiui cunctas res ordine factas
In cœlo, aut facie terræ, aut tellure sub imâ,
Et quæcunque fouet spatioso gurgite pontus,
Omnia sessorem solij laudantia, & agnum.

Illi debetur benedictio, gloria, honosque,
Et robur, cui nect per sæcula cuncta diebus.
Tunc, Amen, quatuor recinunt animalia, proni
Procumbunt q; senes, viuentem in sæcula adorant.

Cap. VI.

Aperit Agnus primum Libri sigillum, secundum, tertium, quartum, quintum, & sextum. Quibus apertis, cædes, fames, pestis, sanctorum querelæ, terræ motus, & varia cœli prodigia oriuntur.

TVnc demúm aspexi, primúmque aperire sigillum
vidi Agnum, primúmque animal me voce vocabat,
Ceu tonitru ingenti, niueo mox concolor ore
Prodit equus, toto exornat quem corpore candor.
Cuius terga premens intenso fulminat arcu,
Gestabátque suo victricem crine coronam,
Ipse triumphanti similis; victoria nanque
Certa fuit; tum vidi aliud reserare sigillum,
Exclamánsque, secundum animal me cernere iussit.
Inde rufus prodibat equus, qui insederat illi
Sustulit è terrâ pacem, bellúmque repentè
Miscuit, & multo fœdauit sanguine terras,
Accinxítque ensem femori magnum, atque cruentum.

Tertia

Tertia cera iterum reſeranti paruit agno,
Tertiáque admonuit me cernere beſtia, equúmque
Cerno nigrum, trutinam ſeſſoris dextra tenebat.
Vóxque audita mihi, pretium denarius eſto
Chænicis tritici, totidem mercabere nummis
Hordea, menſuriſque tribus; ſed vina caueto
Atque oleum lædas, horum tibi nulla poteſtas.
Iámque agnus quartæ pandit ſignacula ceræ,
Inuitátque animal quartum me, vt cernere poſſim;
Pallidus exit equus, cui mors inſederat, illam
Infernus ſequitur, pars illis credita terræ
Quarta fuit, ſæuo ſeu mallent perdere ferro,
Seu fame tabifica, vel peſtibus vrere nigris,
Seu prædam placeat rabido obiectare Leoni.
Poſtquam agnus quintam patefecerat ordine ceram,
Vidi illorum animas, qui ſacra oracula vitæ
Prætulerant propriæ, quos Sæuâ morte tyranni
Affecêre Dei cauſſâ, verbíque beati;
Altari ſuberant animæ ſic voce precantes;
Vſquené, Sancte Deus, mortem patieris inultam,
Iuſtáque ceſſabit noſtri vindicta cruoris?
Tunc ſtola cuique data eſt, prælonga & candida veſtis,
Et mandata illis requies, quæ tempore duret
Exiguo, donec ſimili quem victima morte
Grata manet, numerum perfecto impleuerit albo;
Conſeruos, fratréſque eadem mactauerit ara.

Hinc ſextum patuit ſignum, caua viſcera terræ
Tant fremitum, nutant terrâ titubante columnæ.
Sol niger obduxit tetrâ fuligine vultus,
Expauitque diem, ſaccus velut horridus atris
Contextus de more pilis, tum candida Phœbe
Sanguineâ rubuit facie, cecidêreq; cœlo
Sidera, ceu ficus ventorum turbine groſſos
Abjcit, & teneros fructus violentia venti
Concutit; expanſum conſpexi abſcedere cœlum,
Inque plicas volui compacti more libelli.
Tum montes ceſſêre loco, non inſula ponti
Tuta fuit, Reges terræ, proceréſque potentes,
Ingenui, & ſerui ſpeluncis abdere ſeſe
Montibus attoniti, & cæcis latuêre cauernis.
Affanturq; illos, in nos diſcendite montes,
Obruite ô Petræ, nos irâ abſcondite ab Agni,
Seſſoríſque throni, nam tandem maximus ille
Terribiliſque dies diuinæ apparuit iræ.
Et quis ſtare queat, quem non abſorpſerit horror?

CAP.

CAP. VII.

Graſſantes in Orbe Angeli inhibentur, donec Electi Domini ex omnibus Tribubus ſignentur. Deinde eorum qui Chriſti cauſa perſequutionem ſuſtinuerunt, fœlicitas & gaudium deſcribitur.

TVm quatuor ſtabant, totidémque in finibus orbis
Angelicæ gentis, queis ventos ſiſtere tantùm
Cura fuit, terris flaret ne gratior aura,
Ne mare perflarent venti, prodé, ſeque poſſent
Arboribúſque, ſatíſque, & terræ è viſcere natis.
Angelus ecce alter campis veniebat Eois,
Portabátque ſigillum illud, quo fronte notare
Aſſueuit, vitæ quoſcunque aſcripſerit albo.
Spiritibúſque, inquit, quatuor quêis lædere terram
Et mare veliferum fuerat conceſſa poteſtas;
Ne mare, ne terras, ne fructus lædite terræ,
Dum Iouæ electos patulâ ſignauero fronte.
Millia ſignauit centum Iſraële profectos,
Atque quaterdena, & quatuor duodenáque gentis
Singula ſignabat; Iudâ, Rubéneque nati
Gadditæ, ac Aſeris proles, & Nepthalis, atque
Manaſſæa domus, complebat millia Leui,

Et Symeon, totidem Zabulon, ſtirpíſque Ioſephi,
Iſſachar, & minimo gaudet qui Beniamin ortu.
Ponè ſequebantur cunctis è finibus orbis
Innumeræ gentes, populorum maxima turba
Ante thronum, ac agnum ſtabant, ſtola candida cunctis
Veſtis erat, palmas victricis gloria palmæ
Ornabat, ſicque ore canunt; Tibi, maxime Ioua,
Noſtra ſalus, ſolij ſublimi in ſede ſedenti
Debetúrque agno; tum quæ circa ordine cingunt
Angelicæ mentes ſolium, ſanctúmque ſenatum,
In facies cecidêre ſuas & numen adorant.
Ioua, tua eſt virtus, ſapientia, gloria, honóſque,
Robúrque, & grates, benedictio, ſæcula cuncta.
Inque æuum ſine fine, Amen, ſic omnia fiant.
Tum ſenior, qui ſunt iſti quos candida veſtis
Circuit, vnde domo? cuî pauco murmure rurſum
Reſpondi, me ſcire nihil, ſed poſſe latere
Te nil tale puto, qui ſic eſt ore loquutus.
Hi ſunt quos preſſit duris afflictio telis,
Erepti crucis è flammâ, veſtéſque lauabant,
Atque dealbarunt agnini in ſanguinis vndâ.
Iccirco ante thronum ſemper, noctéſque diéſque
Diuino inuigilant templo, quíque inſidet alto
Sublimis ſolio Ioua, vnas incolet ædes.
Non illos maleſana fames, non ſæua per æſtum
Vrgebit ſitis; æternæ nam ad paſcua vitæ

Agnus

Agnus, & ad viuos fontes deducet aquâi,
Et lachrymas omnes vdís absterget ocellis.

Cap. VIII.

Septimo ſigillo aperto, offeruntur Sanctorum preces per ſuffitus. Procedunt ſeptem Angeli cum tubis : & quatuor primis clangentibus, ignis decidit, mare turbatur, aquæ amareſcunt, & ſtellæ obtenebrantur.

SEptima cera patet tandem, mediâque ſilebant
Fermè horâ in cœlo ſeptem qui aſtare ſolebant
Spiritibus coram Iouâ, conceſſa poteſtas
Terribiles inflare tubas; Ecce Angelus alter
Thuribulum ex auro geſtans, redolentia thura,
Suffituſque dati, precibus quæ iuncta piorum
Idque altare ſuper, puro quod fulgetrat auro,
Ante thronum offerret, grati mox fumus odoris,
Sanctorúmque preces, ſummi ſubiêre parentis
Conſpectum Iouæ, & placidum aſcendêre tribunal.
Et iam thuribulum altaris repleuerat igne
Angelus in terram vibrans, tonitrúque tremendum
Inſequitur, vocéſque ſonant, & fulgura flammas
Ejciunt, titubátque ſuo concuſſa tumultu
Tellus, nec propriâ potis eſt ſe ſede tueri.

Clangere tum cæpere tubæ, primúſque canoro
Angelus ære ſonat, miſtus cum grandine ſanguis
Atque igne, in terram cecidit; pars tertia aduſta
Arboribus, fœnúmque omne, & viridantia prata.
Tunc álius clanxit, tanquam mons igneus altum
In mare præcipitat ſeſe, pars tertia ponti
Sanguineo rubuit fluctu, quæque incolit undas
Bellua,, quæque cauæ pelagus ſecuere carinæ,
Tertia pars harum perijt: mox tertius ære
Angelus inſonuit, vidi diſcendere cœlo
Permagnum flagrans ardenti lampade Sidus:
Tertia pars dulcis lymphæ fontéſque cadentem
Excepere undis ſtellam, quas protinus omnes
Peſtifero infecit guſtu læthalis amaror.
Nanque dabant ſtellæ nocturum abſynthia nomen.
Mox quartus clanxit, clari pars tertia ſolis
Inuoluit niueos cæcâ caligine currus,
Tertia pars lunæ latuit, pars tertia ſtellis,
Et lumen terris, noctúque diúque negarunt.
Angelus inde alter, mediúmque ſecabat Olympum
Clamabátque volans, væ, væ, mortalibus ægris,
Væ quàm dura manent, perituram afflictio gentem
Cùm clangent reliqui tres, & tuba ſeptima cunctas
Finierit plagas, plauſúque impleuerit orbem.

CAP.

CAP. IX.

Quinto Angelo clangente, locuſtæ vaſtatrices prodeunt. Sextus autem clangens, equites edicit humanum genus deuaſtantes.

VT primum magno quintus clangore refulſit
Angelus, en ſumno vidi de tegmine cœli
Præcipitem ſtellam in terras cecidiſſe patentes.
Cui claues imo putei qui ſtagnat abyſſo
Conceſſæ fuerant, reſeranti maximus exit
Fumus, vt ardenti fornax cùm exæſtuat igne.
Nigruit obductus tetrâ fuligine Titan,
Deſperâtque diem, fumoq; obnubilus aër,
Nec ſolis radios, nec lucida ſidera vidit.
Exierant fumo numeroſâ gente locuſtæ,
Scorpius vt pungit, talis conceſſa poteſtas
Eſt illis, vetitumq; fuit ne gramina terræ
Depopularentur, virides ne lædere campos,
Arboribuſue nocere velint, ſed damna rependant
Tantùm homini, quicunque Dei ſignacula fronte
Non geſtat, verùm non illis tollere quenquam
Morte licet, cruciant menſes ſed quinque locuſtæ.
Vtque venenato lædit quem ſcorpius ictu,
Talis eis dolor eſt, optatæ funera mortis

Sæpè

Sæpè petent, sed mors illis optata, quietem
Non dabit, & surdâ clamantes negliget aure.
Qualis equus se ad bella parans cùm fortia voluit
Prælia, cum stimulos addit sub pectore Mauors,
Effigies talis, talísque figura locustis
visa est, hæque auro, gestabant crine coronas
Persimiles, facies humana expresserat ora;
Crinibus vt mulier, referebat dente leonem,
Loricámque humeris ex ferro aptabat, & alæ
Dant sonitum, tanquam currus in bella ruentes.
In cauda vis omnis erat, caudatáque tanquam
Scorpius, ingentes spirabat aculeus iras.
Quinque nocent menses, regali prædita sceptro
Angelus est, imo nequam qui præsidet Orco.
Nomen Abaddon habens Hebræo idiomate; Græco,
Nomen Apollyon, perdentis cuncta tyranni.
Væ nunc vnum abyt, duo adhuc ventura supersunt.
Tum sextus clanxit, quatuorq; è cornibus aræ
Illius ex auro, quam Iouæ aspectat ocellus,
Vox subitò mandat, vinctos Euphratis ad vndas
Solueret, Angelicâ quatuor de gente Ministros:
Illi autem partâ mox libertate, parati
Inq́ horamque, diemque, & menstrua tempora lunæ
Semper erant, ternámque hominum disperdere partem.
Iámque equites vidi, numerúmque his auribus hausi,
Millia bis milies centum, circum igneus illos

Ve-

Veſtijt, & conſtans hyacintho ac ſulphure thorax,
Aſſimilabat equus rabidi capita alta leonis,
Sulphureóque ferox vomit atra incendia ab ore,
Tertia pars hominum cæſa eſt, violentia flammæ
Suſtulit, & fumus ſulphurque quod exijt ore.
Ore nocent, caudáque ſimul, vis omnis in illis:
Caudâ ſerpenti ſimiles, mortalibus iſtæ
Nil plagæ mouere animos, vt Dæmonis artes
Abijcerent, ſimulachra auro conſtantia, & ære;
Et ligna, & lapides, noſtræ ludibria dextræ
Ne colerent, quanuis ſurda, & nil cernere poſſint.
Sed neque latrones effuſo ſanguine quicquam
Pœnituit, nec quæ ſaga imis manibus inſtat,
Nec mollis qui ſe ſtupro oblectabat adulter,
Nec fur peruerſo flexere è tramite calles.

CAP. X.

Alius apparet Angelus amictus nube, libellum apertum tenens, inclamat: & Ioanni Oraculi iuſſu, deuorandum tradit.

ANgelus ecce alter fortis diſcendit olympo,
Nubis ei velamen erat, pacatior Iris
Inſedit capitì, faciesque ſolaria vicit

Lumina, flamma pedes, ignita more columnæ
Effigiat, librúmque manu gestabat apertum;
Inq; mari dextrum vidi, terrâque sinistrum
Imposuisse pedem, magnâque hæc voce profantem,
Clamantémque simul; rabidi vox visa leonis:
Insequitur fulmen, septémque tonitrua, voces
Emisere suas quas omnes scribere nobis
Cura fuit, sed vox memori committere chartæ
E cœlo vetuit, iussítque includere signis.
Angelus ille idem, sua qui vestigia fixit
Inque mari, & terrâ, tollens ad sidera dextram,
Iurauítque Deum viuum, & quæcunque creauit,
Per cœlum, & terras, & vastis æquora campis,
Quæque illis insunt, tempus non amplius vllum
Fluxurum mundo, sed cum tuba septima clanget,
Accipient tandem Iouæ mysteria finem,
Quæcunque à sanctis fuerant prædicta prophetis.
Tum vocem audiui, quæ me affabatur, eandem
Dicentem; vade, & librum quem cernis apertum,
Angelicâ deprome manu; nec segniter ibam,
Poscentíque dedit librum, iussítque vorarem.
Dulcis in ore, inquit, nec mel tibi dulcius vllum,
Venter amarus erit: subitò mandata peregi,
Exhausíque librum; mihi dulcor melleus ore
Magnus erat, sed ventrem ingens torquebat amaror.
Tum dixit, quanuis magnis defuncte periclis,

Te

Te grauiora manent, nam coram Regibus ipſis,
Et populis, linguis, & gentibus, ire neceſſe eſt:
Vulgabíſque iterum noſtri præconia verbi.

CAP. XI.

Templum metiri iubetur. Dominus teſtes duos excitat, quos à beſtia laniatos, nemo terræ mandat. Deus autem in vita reuocatos, ad cœlum euocat. Terrentur impij, & ſeptimi Angeli tuba, reſurrectionis, & iudicij nuntia, deſcribitur.

TVm calamum accepi, quiq; adſtitit Angelus, inquit,
Ocyus exurge, & ſacri penetralia templi,
Cultoréſque illic, qui cœli numen adorant,
Menſura, ſacrámque iubet dimetiar aram,
Atria menſurare caue, nam gentibus illud
Attribui, ſanctam calcabunt inſuper vrbem,
Pérque quater denos menſes, luniſque duabus.
Aſt ſubitò eripiens, binis dabo teſtibus illam,
Quique prophetabunt bis centum, mille diebus
Atque duodenis luſtris, & corpora vili
Præcincti ſacco, vrgebunt reſipiſcere gentes.
Hi ſunt illæ oleæ binæ, & candelabra bina,
Illius ante oculos, terræ qui ſceptra gubernat.

Si quis eis noceat, tum protinus ignis ab ore
Exit, & hoſtiles conſumet flamma cateruas.
His indurandi cœlum conceſſa poteſtas
Ne pluat in terras, hi lymphas reddere poſſunt
Sanguineas, plagáſque velint quaſcunque nocentes
Inferre in terras; dum vatum munera præſtant.
Aſt vbi finierint, imo mox beſtia abyſſo
Exiliet, bellumque geret, victóſque necabit.
Inque vrbis magnæ plateis inhumata iacebunt
Corpora, quam poſsis AEgyptum dicere verè,
Et Sodomam; nam noſter ibi Seruator Ieſus,
Affixúſque cruci fuerat, mortémque ſubiuit.
Spectabunt ternis populi, linguæque diebus,
Dimidiâque necem, nec cæſa cadauera condi
Tellure; aut vllos tumuli patientur honores.
Gaudebunt homines, & mutua munera mittent,
Vatibus occiſis, qui triſtibus vndique plagis
Afflixere orbem nequam, Iouæq; rebellem.
Sed cùm condiderit ſeſe lux tertia mundo,
Et medium alterius cernas abyſſe diei,
Spiritus ecce Dei rediuiuos corporis artus
Reſtituet, rectóſque pedes incedere vates
Cernere erit, gelidus mortalia pectora terror
Pulſabit, timidúmque animum, & trepidantia corda.
Tum vox audita è cælo conſcendere vates
Iuſſerat, accepit nubes, hoſtéſque videbant

Diuinos

Diuinos teſtes cæleſti in ſede locari.
Inſequitur terræ motus, motúmque, ruina
Vrbis, parte ſui decimâ cecidiſſe recordor.
Et terræ oppreſſit motus, ſeptena virorum
Mïllia, ſed reliquis concuſſit pectora terror,
Et celebri Iouæ cecinere encomia laude.
Væ ſupereſt vnum tantùm, duo tranſiuerunt.
Septimus inſonuit clangor, vocéſque ſupernè
Auditæ in cœlo, capiunt terreſtria finem
Imperia, & ſolus rerum potietur habenis
Omnipotens, Chriſtusq; eius perſæcula cuncta.
Protinus in facies, viginti quattuor vnà
Procubuere ſenes, & proni numen adorant.
Dicentes, grates; imo de pectore grates
Nos agimus, tibi celſe Deus, qui ſemper es idem,
Qui fueras, & quem venturum oracula pandunt.
Namque poteſtatem magnam, regnúmq; perenne
Victor inis, tumidas tempus compeſcere gentes,
Iudicij tempus, quo ſanctis læta prophetis
Præmia, quo cunctis nomen metuentibus almum,
Paruiſque, & magnis, æquali lance rependas.
Et perdas cunctos, cupiunt qui perdere terram.
Tum patuit templum in cœlo, tum fœderis arca
In templo viſa eſt, vidíque micantia flammis
Fulgura, & audiui voces, tonitrúque tremendum,
Et terræ motum ingentem, cum grandine magnâ.

Cap. XII.

Mulieris parturientis ſignum apparet, cuius partui inſidiatur Draco, qui à Michaële deuictus, deijcitur. Et quo magis vincendus excluditur, eò acriùs pijs imminet.

IAmque aliud ſignum cœlo apparebat aperto;
Fœmina quæ claro ſolis radiabat amictu,
Sub pedibus Lunam calcans, capitíque coronam
Bis ſenæ ſtellæ aptabant, vterumque ferebat;
Exclamans, multo, prolem paritura, dolore.
Tunc aliud vidi ſignum, magniſque, rufuſque
Ecce Draco, cui longa decem ſunt cornua fronti
Et ſeptem capita; inque illis diademata ſeptem.
Stellarum ternam partem caudâque trahebat,
Inque ipſam proiecit humum, nec deſtitit vnquam
Horridus ille Draco paritura aſsiſtere, donec
Prolem abſorpſiſſet, cariſsima pignora matri.
Illa enixa marem, cui ferrea ſceptra, rebelles
Pacabunt gentes, ſubitóque ad ſydera raptus,
Adque thronum Ioue, ſerpentis fugerat iras.
At mulier loca ſola petit, ſedémque paratam,
Tutò vbi paſcatur bis centum, mille diebus,
Et ſexagenis, rabidi ſecura Draconis.

Tum

Tum magnum in cælo vidi increscere bellum:
Ex vnâ celsus pugnabat parte Michaël,
Angelicæque eius gentes quæ castra sequuntur:
Ex alia Draco magnus erat, quique incolit Orcum
Spiritus immundus, latis multa agmina campis,
At subito Draco deiectus, cælestia nunquam
In loca successit, sed magno pondere victus
Pressit humum, comitésque vnà cecidere rebelles.
Hic ille est Satanas, mundi seductor, & ipsum
Illecebris totum vanis qui fascinat orbem.
Tum vox audita in cœlo, partam esse salutem;
Virtutem, regnúmque Dei, Christíque perenne
Imperium, pulso Satanâ, qui nocte, diéque,
Detulerat fratres in crimina ficta fideles.
Ast illis Agni victoria sanguine parta est,
Et veri fuerant constanti pectore testes,
Prætulerántque suæ diuina oracula vitæ.
Propterea capiant læti noua gaudia cœli,
Quíque colunt cœlos: sed væ qui terrea tecta
Incolitis, væ qui degit vagus incola ponto.
Ad vos descendit Satanas, atque æstuat irâ.
Et quoniam exigui nouit sibi temporis vsum
Concessum à Ioua, feruentiùs instat in iras.
At Draco deiectus, sequitur vestigia semper
Fœminea, illîus nuper cui mascula proles
Edita, cui binæ concessæ cælitus alæ,

Per-

Perniciſque aquilæ, quibus in deſerta viarum
Auolet, illa petens ſolis arua inuia campis,
Et propriam repetens ſedem, diuinitùs eſcam
Paſcitur ad tempus, per tempora, dimidiúmque
Temporis, & rabidi viuit ſecura Draconis.
Tum Draco deluſus, flumen poſt terga volantis
Eiecit vomitu, rapidis vt mergeret vndis.
Sed miſerata illam tellus, tota æquora ſiccis
Faucibus excepit, gremióque abſorpſit aperto;
Et magno ſerpens irarum fluctuat æſtu,
Deſeruítque illam, ſemper cum ſemine Sancto
Bella gerens, quicunque Dei mandata verentur,
Et pelagi extremis veſtigia fixit arenis.

Cap. XIII.

Describitur bestia illa multiceps, quæ maximam mundi partem in idololatriam seducit, quæ ab alia bestia ascendente confirmatur.

Bestia tunc ingens pelagi aſcendebat ab vndis,
Hæc ſeptem capitum fuit, & bis quinque ferebat
Cornua, dena ſuper vidi diademata, cornu
Quodq; ſuo; capitique inerat Blaſphemia nomen.
Vrſinis animal pedibus fuit, ore leonem
Prætulerat, reliquo ſimilabat corpore pardum.

Illi

Illi virtutem sæuus Draco detulit omnem;
Imperium, sceptrúmque suum, virésque, thronúmque.
Tunc vnum ex denis lethali vulnere vidi
Afflictum caput, at subitò de vulnere tanto
Conualuit, totúsque orbis miracula cernens
Attoniti coluere animal, magnumque Draconem,
A quo suscepit tam magnas Bestia vires.
Dicebántque, pari num quis se robore iactet;
Aut animali ausit magni certare Draconis?
Osque datum est illi, magna & blasphema loquendi,
Pérque quater denos menses, lunísque duabus.
Bestia mox ore in numen baccatur aperto,
Inque tabernaclum Iouæ conuicia iactat,
Inque pios, qui tecta colunt cælestia ciues.
Cum sanctis fera bella geret, quos vincere ferro
Ioua dedit, latè & toti dominarier orbi.
Inque tribus, linguas, gentes, populosque potentes.
Et cuncti coluêre illam, quicunque volumen
Ignorant vitæ, quorumque oblita libello
Nomina sunt Agni illîus, qui cæsus ab orbis
Principio, primus mundi cùm surgeret axis,
Humanam proprio seruauit sanguine gentem.
Audiat auritus; quisquis captiua triumphat
Agmina, seruili patietur vincula collo.
Sanguine qui gaudet fuso, humanóque cruore,
Non aciem ferri, aut cædem vitabit acerbam.

Hic pietas, hic se in Sanctis patientia monstrat.
Bestia tunc alio ex terræ ascendebat hiatu
Cornua bina ferens, Agnique simillima fronte.
Sermo Draconis erat; vires, regnúmque prioris
Coram exercebat, mandat cultoribus orbis
Vt pelagi monstrum pro cæli numine adorent,
Cuius læthalis curata ex vulnere plaga est.
Edidit hæc multis miracula maxima signis,
Fecit & ardenti flammas discendere cœlo,
Seduxítque homines, primique animalis imago
Condita, quod nuper læthali à vulnere vixit.
Quinetiam in factâ inspirauit imagine vitam,
Effecitque loqui, cultum quicunque negasset,
Non aliter tantum facinus quàm morte piabat,
Atque characterem magnos paruosque coëgit,
Ditésq; ac inopes, seruos ac libera colla
Frontibus accipere, & dextrâ præferre patenti.
Edicto cautum, ne quis diuendere posset
Aut emeret, nisi signa gerens hæc fronte, notásque.
Si nomen numerúmque eius tu forte requiras,
Et sapere exoptas, primum sexcenta recense,
Sexaginta addas & sex, sic Bellua constat.

CAP.

CAP. XIIII.

Agno stante super montem Sion: vná cum castis suis cultoribus, Angelus vnus Euangelium nunciat: Alius Babylonis causam prædicit: Tertius bestiam vitari monet. Vox è cœlo beatos illos pronunciat, qui Domini causa moriuntur. Mittitur posteà falx Domini in messem, & in vindemiam.

ECce Agnum vidi, stantemque in monte Sionis,
Centum illi astabant, decies quatuorque piorum
Millia bisque duo, patris signata sigillo.
Tum vox audita è cœlo, ceu flumina ripis
Multa fremunt, tonitrúque ingentia murmura miscet.
Audiui & cœlo cytharas, & plectra canora
Ante thronum, lectósque senes, animaliáq; ipsa,
Psallebant q; nouum carmen, quod discere quisquam
Haud possit, nisi dena quater, queis millia centum,
Ac duo bis iungas sancto qui monte manebant.
Fœcibus è terræ cunctos hos emerat Agnus;
Castáq; virginitas, ac inuiolata remansit
Nullius polluta thoro; nec fœmina cuiquam
Nota fuit, Christumq; Agnum quacunq; sequuntur
Primitiæ Iouæ, ac Agni gens inscia fraudis

Atq; doli, gens nullius malè conscia culpæ.
Angelus inde alius medium sulcabat Olympum,
Promulgans verbum æternum, & sic voce profatur.
Discite mortales, Iouæ laudé, que, metúmque,
Iudicij aduenit non euitabilis hora.
Mox alium audiui, cecidit, quæ maxima nuper
Præcipuas inter Babylon caput extulit vrbes.
Vrbs Babylon cecidit, nam vinum præbuit iræ
Gentibus, expressit fædo quod corpore scortum.
Angelus insequitur sic tertius ora resoluens;
Si quis adorarit, quod prodijt æquore monstrum,
Effigiémq; eius cultu obseruauerit amens,
Quique characterem dextrâ, vel fronte patenti
Gestârit demens, hic pocula plena furoris
Ebibet, & Iouæ immensâ se proluet irâ.
Perpetuus cruciatus erit, nec nocte quietem
Nec luce inuenient, sed torrida sulphure flamma
Torquebit miseros, fumúsq; ascende ad auras.
Hîc se Sanctorum constans patientia monstrat,
Hîc Iouæ seruat quisquis mandata, probatur;
Hîc probitas, hîc alma fides, pietásq; patescit.
Tunc vocem ex cœlo me compellasse recordor
Dicentem, scribas; ô terq; quaterque beati
Qui Domini caussâ vitam cum funere mutant
Spiritus affirmat; requies nam parta laborum,
Et benefacta illos, faciunt quæcunq; sequentur.

Aspexi,

Aſpexi, & ſubitò viſa eſt mihi candida nubes,
Ac homini ſimilis, qui nube inſederat albæ,
Læta corona caput multo redimiuerat auro,
Atq; manu dextrâ falcem geſtabat acutam.
Angelus inde alius, templi è penetralibus exit,
Alloquitúrque illum qui nubi inſederat albæ.
Nunc age, tempus adeſt, terræq; immittito falcem;
Aruit omnis ager campis, maturáq; meſsis
Pondere ſuccumbens grauidis flaueſcit ariſtis.
Nec mora, demeſſa eſt Cereali munere tellus.
Cæleſti è templo tunc Angelus exijt alter,
Falciger ille etiam, quem ſacrâ aduectus ab arâ
Angelus alloquitur, qui maximus imperat igni:
Tempus adeſt, nam iandudum maturuit vua,
Falce metas botros, & culti iugera Bacchi:
Paruit extemplo, facta eſt vindemia terræ;
Vinea falce cadit, magnæ lacus excipit iræ
Calcandas vuas, procul extra mœnia ſacræ
Calcatus lacus vrbis erat, multóq; cruore
Diffluxit, ſanguiſq; ad fræna aſcendit equorum,
Per ſpatium ſanguis ſtadiorum mille cucurrit
Et ſexcentorum, ſic torcularia ſudant.

Cap. XV.

Apparent ſeptem Angeli habentes plagas ſeptem vltimas. Victores beſtiæ Deum laudant. Angelis ſeptem dantur ſeptem diuini furoris phialæ.

Deînde aliud ſignum valde admirabile vidi
In cœlo, ſeptem Angelicâ de gente Miniſtri
Poſtremas plagas completæ cælitùs iræ
Attulerant, vidi vitrei tanquam æquora ponti
Mixta igne, aſtanteſq; illos quicunq; triumphum
Rettulit ex monſtro, vel monſtri nomine, ſiue
Nominis ex numero, pſallebant carmina Moſis
Ad cytharas, carmenq; Agni: Tua maxima Ioua
Sunt opera omnipotens, & mirabilia cuncta:
Sunt iuſtæ rectæq; viæ, Rex inclyte Regum,
Quácunq; incedis, quis non tua magna timebit
Numina, quis Iouæ laudémq; decúſq; negabit?
Solus enim es Sanctus, cunctæ tua numina gentes
Sacra colent, tandem nam ſunt tua cognita terris
Iudicia, egregióq; regi moderamine mundum.
Deînde tabernaclum cœlo apparebat aperto,
Fœderis æterni teſtis, templóque recluſo
Cum plagis ſeptem Angelici exiuere Miniſtri.

Can-

Candida vestis erat puri de stamine lini,
Ex auro zonæ cingebant pectora, mammis.
Tunc animans vnum ex quatuor mox tradidit illis
Ex auro phialas, quas Iouæ impleuerat ira.
Fumabat templum, tanta est præsentia Iouæ,
Maiestas, virtúsq; eius, nec limina templi
Ingressum dederant, dum finiuere Ministri
Angelici plagas, cælestíq; ira quieuit.

CAP. XVI.

Effundunt Angeli septem commissas sibi diui furoris phialas, quibus effusis, variæ plagæ i orbe terrarum exoriuntur, ad terrendos impro bos, & magnæ vrbis incolas.

TVm vox Angelicos è templo affata Ministros
Ite, ait, & phialas in terram effundite septem,
Diuinæ phialas iræ: primúsq, repentè
Effudit phialam, quæ noxia vulnera fecit
Bestícolis, cunctísque, eius quos terret imago.
Altera diffusa in pelagus, tota æquora putri
Compleuit sanie, ceu pius quod mortua reddunt
Corpora, nec quicquam ponti sub marmore vixit.
Tertius in fontes, & flumina mitia terræ
Diffudit phialam, manabant sanguine riui,

Cla-

Clamauitque ipſis qui præſidet Angelus vndis,
Iuſtus es, ô Ioua, & iudex æquiſsimus Orbi,
Qui fueras, ſempérque idem es, tua ſancta veremur
Iudicia in terris; gauiſi ſanguine vatum
Sanguineos potant latices, & plena cruore
pocula; quem ſubitò ſequitur qui ſancta tenebat
Angelus, & fatur, Deus ô cui ſumma poteſtas;
Iudicia in terris tua iuſta & vera fatemur.
Angelus hinc phialam quartus diffudit in Orbem
Soliferum, ſequitúrque ingens ac torridus æſtus;
Igneus æſtus erat, blaſphemdque verba loquuti
Sunt homines, propter miſſam diuinitùs iram:
Sed mentem in melius non mutauêre rebellem,
Nec laudem, vt par eſt, dignam tribuêre Tonanti.
Tum regnum ſuper atque thronum, quo beſtia ſedit,
Angelus effudit phialam, tenebræq; repentè
Inuaſêre thronum, & regnum caligine cæcâ;
Compulerátque dolor tacitur as mandere linguas,
Et loüæ maledicta dabant, ſic vlcera fœda
Excruciant miſeros, vix è mortalibuss vnum
Pœnituit, fugítque malæ commercia vitæ.
Effudit phialam ſextus, qui decidit ingens
Flumen in Euphratis, ſiccíſq; exaruit vndis.
Vt via quos oriens mittet tranquilla paretur
Regibus; aſpexi, vidiq; ex ore Draconis,
Et monſtri illius magni falſique prophetæ,

Pneu-

Pneumata, ceu ranas tres exiuiſſe paluſtres.
Hæc ſunt dæmonia, his ſignorum mira poteſtas,
Miracliſq; valent, Regéſq; in prælia cogent,
Illius magni, quem fixit Ioua, diei
Adueniam, furiſq; inſtar, quater ille beatus
Qui veſtitus erit, ne nudum tegmine corpus
Aſpiciant, videantq; pudendæ opprobria carnis.
Monte Mageddonio, campis vbi Siſara victus
Occubuit, celebris cernent certamina pugnæ.
Septimus effudit phialam, vaſtóq; reſedit
Aëre, vox ſequitur templóq; audita, thronóq;:
Factum eſt, & tandem ceperunt omnia finem.
Fit ſonitus fulgúrq; ingens, tonitrúq; tremendum,
Et terræ motus magnus, non ſæcula talem
Vlla recordantur primæui ab origine mundi.
Dirupta in ternas tunc eſt vrbs maxima partes,
Et cecidere omnes habitatæ gentibus vrbes.
Ac animum ſubijt memorem louæ omnipotentis
Illa ferox Babylon, cui pocula præbeat iræ.
Diſparent montes, non inſula credere ponto,
Diffugítq; petens latebras, magnæq; talenta
Grandinis, in cunctos terræ qui tecta colebant
Deciderant, tantæq; homines mouere procellæ,
Vt blaſphemarent cœli terræq; parentem.

Cap. XVII.

Deſcribitur meretrix illa magna, cum qua Reges terræ ſcortantur, ebria piorum ſanguine: & beſtia quæ portat illam: myſterium vtriuſque & exitium. Poſtremò Agni victoria.

TVnc vnus, phialam in terræ qui effuderat orbem
Angelus acceſſit dixítque, huc ocyus adſis,
Monſtrabòq; tibi meretricis fata ſuperbæ,
Quæ tumido faſtu multis ſuperinſidet vndis.
Vile illud ſcortum, cunctis ſe Regibus orbis
Proſtituit, vino temulentos reddidit omnes
Cultores terræ, meruit quod corpore fædo.
Haud mora, ab humano procul in loca diſſita cultu
In deſerta feror, ſubitò me ſpiritus illuc
Tranſtulerat, mulier viſa eſt, quam rubra vehebat
Beſtia, nominibus Blaſphemis plena, decémque
Cornua erant fronti, & ſeptem capita alta ferebat.
Purpureo mulier corpus velabat amictu,
Coccina veſtis erat, puri non defuit auri
Copia, gemmarúmq; aderat pellucidus ordo.
Aurea pocla manu fædo ſcortatio vino
Polluit, immundis replens, quod abominor, vuis.
Inſcriptum fronti Babylon, myſteria diſce,

Scorto-

Scortorum mater, meretrix primaria terræ.
Ebria erat mulier Sanctorum pota cruore,
Nec me cernentem parua admiratio cæpit.
Angelus hinc, inquit, cur te admiratio tanta
Corripuit, nam cuncta tibi myſteria pandam?
Beſtia vſa tibi, non eſt, ſed vixerat olim,
Atq; iterum ex imo veniens aſcendet abyſſo,
Exitiúmq; petet, mirabitur incola terræ,
Nomina qui neſcit vitæ deſcripta libello
Huc aduerte animum tibi ſi ſapientia curæ eſt,
Si ſeptem capitum numerum, & myſteria quæras;
Sunt ſeptem colles, quos muro circuit vno
Impura hæc meretrix, quæ montibus inſidet illis.
Sunt etiam ſeptem Reges, fatalia quinque
Debita ſoluerunt, vnus nunc ſceptra tuetur,
Nondum alius vênit; ſed poſtquam aduenerit, illum
Oſtendent tantùm terris crudelia fata:
Beſtia quæ fuerat, non eſt, hunc eſſe notabis
Octauum, quanuis è ſeptem dicere poſſis.
Cornua fronte decem, totidem ſunt ſceptra tenentes
Regia, ſed nondum regno, ſceptríſq; potiti.
Acceptumq; vnà regnum cum beſtia inibunt
Concilia, & vires iungent; mens omnibus vna,
Cedere iure ſuo, & regnum concedere monſtro.
Contra agnum fera bella gerent, ſed prælia vincet
Agnus, & electi cuncti, ſanctiq; vocati.

Nam dominus noſter Reges ſupereminet omnes.
Angelus hinc, inquit, meretrix quibus inſidet vndis
Sunt populi, & gentes, linguæq́, & maxima turba;
Cornuáque illa decem, tandem dignum in meretricem
Concipient odium, deſolatamq; relinquent,
Et nudam, crudis nec parcet carnibus eſca,
Aſſabúntq; etiam, & calido torrebitur igne.
Sic placuit Iouæ, Reges ſua ſubdere monſtro
Sceptra ſemel, ſed cùm cepêre oracula finem,
Tum demum iuſſit rapidis exurere flammis.
Fæmina viſa tibi, totius maximà terræ
Vrbs eſt, quæ Reges ſupra caput extulit omnes.

Cap. XVIII.

Horrendum Babylonis excidium proponitur. Lugent negotiatores terræ, quæ ex pompa & luxu eius ditati ſunt. Exultant verò omnes electi, ex tam iuſta Dei vltione.

TVm cœlo in terram diſcendit nuntius alter,
Magna cui virtus, totus reſplenduit orbis
Maieſtate viri, magnâq; hæc voce profatur:
Nunc cecidit Babylon, prauíſque eſt hoſpita facta
Dæmonijs, nequamq; hæc ſpiritus incolit antra,
Immundæque ſimul volucres, nam Regibus illa

Cun-

Cunctis mæcha fuit, mercatoréſque beauit
Diuitys, vinúmque dedit, vinúmque biberunt
Omnigenæ gentes, irati ob crimina Iouæ;
Crimina adulterij, meretricis crimina fædæ.
Mox alia è cœlo vox eſt audita, popelle
Mi procul egredere in terram, Babylone relictâ;
Ne ſcelere illîus, plagíſque ob crimina multa
Participes, cumulata eius peccata luatis.
Nam creuit ſcelerum numerus, cœleſtia tangens
Atria, Ioua memor meretrici digna rependit
Supplicia, & pœnas ſceleratâ à gente repoſcit.
Reddite ei duplum, quæ vobis noxia cunque
Fecerat, eiuſdem date mutua pocula vini
Menſurâ duplâ, quantum ſeſe extulit illa,
Quantum luxuriæ tribuit, tanto omnia luctu
Impleat, & miſero cruciatu gaudia penſet.
Nánq; animo hæc ſecum tumido, Regina per orbem
Præſideo, vidui nec noui tædia lecti,
Nec dolor alterno vertet mea gaudia luctu.
Ergo vnâ venere die luctúſque, faméſque,
Et mors, & mortis comites, exuſtáque flammis
Igne luit pœnas, iuſtus ſic omnia vindex
Conſtituit ſcorto, ſic ſtat ſententia Iouæ.
Tum timidi flebunt Reges, & mollis adulter
Ingemet ad clades, cùm fumum aſcendere in auras
Viderit, & dicent, Babylon vrbs maxima terræ

Vah cadis, & ſubitâ premeris depreſſa ruinâ,
Iudicióque Dei, meritas qui exarſit in iras.
Quin mercatores etiam ſpes perdita lucri
Incitat ad luctus, quum merces ampliùs illas
Nullus emat, merces auro, argentóque refertas,
Quas merces gemmæ, & pretioſis ſerica villis,
Purpuraque, & rubri commendat gratia cocci:
Omne thymum, lignum, vaſa omnia eburnea, vaſa
Ex ære & ferro, & pario de marmore facta,
Suffitus, cinnamomum, & redolentia thurâ,
Vnguenta, & vinum, ac oleum, triticum, ſimilámque,
Iumenta, & pecudes, & equos, rhedáſque ſequentes,
Mancipia, ac animas hominum, non amplius in te
Inuenient opera, aut maturo tempore fructus
Delitias facient, procul à te cuncta recedent
Egregia, hinc iſtis ditati mercibus, eheu
Clamabunt, vrbs magna perit, cui byſſina veſtis,
Purpuraque, & coccus velabant tegmine corpus,
Totáque conſpicuis gemmis radiabat, & auro.
Quomodó diuitias tot, paruâ aboleuerit horâ.
Necnon & nautæ, qui nauibus æquora ſulcant,
Quique mari quæſtum faciunt, incendia cernent
Illa procul, dicéntque, vrbs magno talis in Orbe
Num fuit, aut nautas pretijſque, opibúſq; beauit?
Fædabúntq; caput cineres, luctúmq. ciebunt.
Exulta O cœlum, Sancti exultate Prophetæ,

Exul-

Exultétque Sacer quem Christus misit in Orbem
Ille chorus, vestro sumit de sanguine pœnas
Nunc Deus, & tumidos vindex vlciscitur hostes.
Angelus inde alius dextrâ saxum arripit ingens,
In mare proiiciens, magni mola ponderis illa
Visa mihi, ac inquit, Babylon tanto impete magna
Corruet, & nunquam posthác caput efferet Orbi.
Non tuba, nec cytharæ, nec musica tympana posthác
In te festiuâ resonabunt carmina voce.
Artificum ignorabis opus, mola nulla minutam
Confringet Cererem, non in te lampadis vsus
Vllus erit, nulli celebrabunt festa hymenæi.
Nanq; tui quondam, vel magnis Regibus æqui
Mercantes fuerant, per te seductáque tellus
Præstigiisq; tuis, sanguis super omnia, sanguis
Sanctorum vatum, & quisquis mactatus in Orbe
In te est inuentus, loudmque accendit in iras.

CAP.

Cap. XIX.

Laudant cælestes Deum, quod vindicarit sanguinem suorum è manu meretricis. Beati scribuntur, qui ad cænam nuptiarûm Agni vocati sunt. Angelus adorari se prohibet. E cœlo summus ille Rex regum apparet. Bellum oritur, in quo apprehenditur bestia, & in stagnum ardens deijcitur.

TVm vox ingentis turbæ resonabat Olympo,
Eiá Deum laudate omnes, nam gloria, honósq;,
Virtus, atque salus, Domini sunt omnia nostri:
Nam quæcunq; facit sunt iusta, & vera per Orbem
Iudicia, infamis lata est sententia scorti,
Cuius vesana est corrupta libidine tellus;
Móxq, iterum laudate Deum per sæcula cuncta,
Exustæ ascendit meretricis fumus ad auras.
Tum proni in faciem viginti quattuor vnà
Procubuere senes, quatuórque animalia Iouam
Sessorem solij, magnâ laudantia voce.
Vóxque throno audita est, Iouam laudate, timetis
Quicunque illius nomen, ditéque, inopéque;
Et vocem audiui, tanquam quæ flumina murmur
Multa cient, vel quæ sonitum procul ære canoro

Dat

Dat tuba, vel fulmen, quod cælo detonat alto.
Eia Deum laudate omnes, nanque imperat Orbi,
Et Dominus noster rerum molitur habenas
Omnipotens, læto celebremus gaudia cantu;
Nanque Agnus ducet, cui longo tempore, sponsam
Accepítque, deditq; fidem, se ad coniugís illa
Aspectum ornauit, sponsæ data byssina vestis,
Hæc sunt, quæ sanctos homines benefacta sequuntur.
Tum dixit, scribas; ô terq; quaterq; beati,
Accîti ad thalamos agni, & conuiuia læta.
Hæc veri sunt verba Dei, cecidîque repentè
Ante pedes, culturus eram, verùm Angelus ipse
Me vetuit, dicens, sum tantùm seruus Iesu,
Conseruúsque tuus, testísque ex fratribus vnus
Veridici Christi, quo cuncta oracula tendunt,
Fac Iouam metuas, & Iouæ numen adores.
Tum cœli patuere fores, albúsque repentè
Exit equus, nomen, verax simul, atque fidelis
Sessori fuerat, pugnat qui, & iudicat æquè,
Lumina flammabant oculis, diademata multa,
Ornamenta aderant capiti, nec nomina norat
Præter eum quisquam, rubicundo tincta cruore
Vestis erat, sermóque Dei pro nomine dictus.
Poné sequebantur cælestes ordine turmæ,
Vestibus ex byssopuro, niueisque vehentes
Semper equis, gladius prodibat acutus ab ore

Quo feriat gentes, ipse est qui ferrea sumet
Sceptra manu, gentésq; reget, vincétq; rebelles,
Calcabitq; lacum magnum, cui vina furoris,
Iratiq; inerunt Iouæ, louæ omnipotentis.
Vestibus inscriptum fuerat, fæmoríque recluso
Insculptum nomen, Regum Rex maximus, atq;
Supra omnes Dominos: clamabat solis ab Orbe
Angelus hic, volucri quæ finditis æthera pennâ
Huc adsitis aues, vos ad conuiuia magni
Inuito festiua Dei, nam Regia præstò
Fercula erunt, Regum carnes, hominúmq; potentum,
Bellatoris equi carnes, quiq; insidet illis,
Libérque & seruus, vobis præbebitur esca;
Bestia, tum terræ Reges in bella coëgit,
Illum aduersus, equo pugnans, qui insederat albo;
Sed captiua fuit, captus quoq; pseudopropheta,
Qui vanum, fictis signis, eluserat Orbem,
Besticolásque, & quos monstri terrebat imago.
Hi duo in ardentem coniecti sulphure flammam,
Occisi reliqui ferro, quod sessor acutum
Ore gerit, volucres illis saturantur abundè
Carnibus, & lautis celebrant conuiuia mensis.

CAP. XX.

Angelus, Satanam vinculis conſtringit ad mille annos, quibus ſolutus Gog & Magog, hoc eſt, occultos, & apertos Eccleſiæ hoſtes, in Sanctos Dei concitat. Sed Domini vindicta coërcet illorum inſolentiam. Aperiuntur libri, ex quibus iudicantur mortui.

DEînde alium celſo vidi deſcendere cœlo
Angelicæ gentis, clauem portabat abyſſi,
Inque manu validæ geſtabat vincla catenæ,
Antiquum ſerpentem illum (delator iniquus
Dicitur, ac Satanas hoſtis) dextrâque prehenſum
Nexuit, ac imo nexum concluſit abyſſo
Ne miſeras poſſet Satanas ſeducere gentes,
Manſurum per mille annos; tum poſtera ſoluent
Sæcula, & exigui concedent temporis vſum.
Mox vidi ſedes poſitas, ſtabilitaque cœlo
Iudicia, hæc Sanctis fuerat conceſſa poteſtas,
Ac animas hominum vidi, quicunque ſecuri
Percuſſi fuerant, dum ſacra oracula vitæ
Prætulerant propriæ, & mundi ludibria ſpernunt.
Hi neque beſticolæ fuerant, neque Beſtiæ imago
Culta illis, nullus dextrâ, vel fronte character.
Viuent cum Chriſto, & regnabunt mille per annos;

Cætera turba tamen, cognato in puluere, somnum
Dormiet, haud victura, priùs millesimus annus
Quàm completus erit, hæc est surrectio prima.
O ter fælices homines queis portio in istâ
Contigit; haud illos vnquam mors altera lædet;
Pontifices, Regésque Dei, Christíque, per annos
Millenos: quos vt currens absoluerit ætas
Carcere soluetur Satanas, totúmque per Orbem
Cardinibus terræ è quatuor Gogum atque Magogum,
Innumeras gentes populosque in prælia coget
Qualis Arena maris numerari nescia ponti
Spargitur in campos, & latè littora complet:
Castraque metati, sacram Iouæque per vrbem
Obsidio firmata fuit, sed cælitùs ignis
Depluit, ac hostes flammanti absorbuit æstu:
Seductor Satanas, in sæui sulphuris ignes
Coniectus fuerat, pœnas ibi pseudoprophetæ
Ille luit, patitúrque immanis Bestia flammas.
Ecce thronum magnum, & niueo candore nitentem,
Et cœlum, & tellus, faciem fugére sedentis,
Machinaque antiqui subitò disparuit Orbis,
Ingentes populi astabant, & mortua turba
Ante Deum, magnique aderant, simulátque pusilli.
Iudicijque liber patefacto tegmine lectus;
Quemque reum, ex dictis proprijs, factisque peregit.
Ast alij patuére Libri, vitæque volumen

Ad-

Adſuit, & Chriſti electos ſeruauit Ieſu.
Quos mare veliuolum tumidis abſorbuit vndis:
Quos mors abripuit, quos infera regna profundo
Excepêre ſinu, cunctos ſub iudicis ora
Conſtituent, vt pro meritis condigna reportent.
Mors in ſtagnantes damnata eſt igne paludes,
Infernúſque ſimul; mors hæc eſt illa ſecunda.
Et cuius vitæ non eſt in codice nomen,
Ille, locis pœnas ſoluit ſtagnantibus igne.

CAP. XXI.

Nouam Ieruſalem deſcendentem è cœlo, ſponſam, Vxorem Agni, ac illius ſtructuram deſcribit, pretioſis lapidibus ornatam, cuius templum eſt Agnus.

MOx cœlum & tellus, (nam primus vanuit Orbis,)
Sunt noua viſa mihi; nec vaſto gurgite Nerêus
Amplius extabat, totiſque abceſſerat vndis.
His oculis vidi Solymæ noua mania ſanctæ,
Comptæ inſtar ſponſæ, ſummo deſcendere cœlo.
Voxque audita polo, nunc Ioua habitacula ponit
Humanos inter populos, hominúmque vocari
Vult Deus, & populum rurſum appellabit amicum;
Abſtergétque oculis lachrymas, non amplius horror

Mortis erit, tristi cessabit nænia luctu.
Nec dolor extabit, nec mæsto clamor in ore.
Nam prima interiere, throno qui insederat albo
En noua nunc, inquit, facio quæcunque per Orbem
Extiterant, iussitque hæc verba fidelia scribam.
Actum est; ille ego sum, qui primus, & vltimus, & qui
Principium & finis, súmque Alpha & Omega solus.
Qui sitit, accipiet viuæ de fontibus vndæ,
Et gratis dabo, nec pretio mercabitur vllo:
Cunctorum possessor erit, qui vicerit hostem.
Propitius Deus illi adero, mihi filius ille
Charus erit, sed gens timida, ac incredula turba,
Gens execranda, ac effuso sanguine gaudens:
Dedita gens scortis, vetitas quæ inquirit in artes,
Quique idola colunt, fictâ mendacia fronte
Quique tegunt, illis stagnanti portio in igne
Dicta est, & morti suberunt post fata secundæ.
Tunc vnus, phialam in terræ qui effuderat Orbem,
Accessit, dixitque mihi, tibi protinus Agni
Vxorem ostendam, casto quam ducere nexu
Decreuit, sociámque thori, propriámque dicauit.
Spiritus inde Dei, celsi me in culmina montis
Transtulit, ostenditque vrbem, quæ maxima visa est,
Sanctam, inquam, Solymen, manantem à tegmine cœli:
Gloria Iouæ inerat, monstrabat lumen Iaspis
Chrystalli splendens instar ter maxima sanctam

Mœnia

Mœnia cingebant vrbem ſublimia, muris
Bis ſex portæ inerant; in quâq; erat Angelus vnus,
Atq; Iſraëlis deſcriptæ nomina ſtirpis:
Tres oriens vidit rediuiuo lumine portas,
Tres medio caluere die, tres ſole cadente
Heſperus aſpexit, Boreas tres terruit alis.
Bis ſex vallati fuerant fundamina muri,
Et ſacer ille chorus per Chriſtum emiſſus in Orbem
Nominibus deſcriptus erat, mox ille loquelam
Qui mihi contulerat, calamum geſtauerat auri,
Menſurúſque vrbem, portáſq; & mœnia ſancta.
Vrbs quadrata fuit, longi, lati, atque profundi,
Æqualis menſura cubi, duodenáque ritè
Angelus explorans ſtadiorum eſt millia menſus.
Centenis murum cubitis, decieſq; quaternis
Quattuor eſt menſus, menſuráque funditus vna eſt
Angelica, ac hominis; ſed murus Iaſpide conſtat,
Vrbs puro conſtructa auro, vitróque nitente.
Fundatus murus pretioſis vndique gemmis;
Fundamentum vnum viridis ponebat Iaſpis,
Sapphirus ſequitur, lapis à Chalcedone dictus
Tertius, at quarto Smarragdus in ordine, quintus
Sardonichi ſimilis fuerat, ſextúſque locatur
Sardius, & nomen puro qui ducit ab auro
Chryſolitus ſequitur, numeróque Berillus in illo

Octa-

Octauus, nonum redditque Topazius, atque
Chrysoprasus decimum, lapis vndecimúmque Hyacinthus,
Postremúsque Amethistus erat, fundamina complens.
Bis sex è gemmis portæ, gemma vnica totam
Complebat portam, purum fora fecerat aurum.
Templum nullum inerat, Iouais, cûi summa potestas
Omnipotens Agnus, templi vice munia complet.
Nil Lunâ, nil Sole opus est, sic gloria Christi
Eminet, atque Agnus clarâ sic Lampade fulget.
Inque illâ incedent seruatæ lampade gentes.
Adque ferent Reges illi, laudémq; & honorem.
Tempore nec stridens claudetur porta diurno,
Nec nox obscurâ tinget caligine terras.
Et cunctæ gentes magnarum encomia laudum
Vsque ferent, nil hâc pollutum, aut vrbe prophanum,
Aut mendax inerit, sed quorum inscripta libello
Nomina sunt Agni, qui vitæ continet album.

CAP.

Oſtenditur aquę viuę fluuius, & arbor vitę, ſequitur prophetiæ huius concluſio, in qua Ioann. oſtendit, veriſſima eſſe quæ hîc continentur, & iam tertiò repetit, dictata hæc omnia ab eo eſſe, qui eſt A & Ω.

DEinde mihi oſtendit, viuis manantia lymphis
Flumina, chryſtalli puram referentia formam,
Et Iouæ è ſolio vidi procedere fontes,
Inq; fori medio, ac vtriuſq; in margine ripæ
Arbor erat vitæ, per bis ſex tempora lunæ
Fertilis, in menſes cunctos ſua poma ferebat,
Et frondes, poſſint quæ gentibus eſſe ſaluti.
Nec maledictum inerit, ſed Iouæ habitaculum & agni
Hic inerit, famulíq; ſuo ſeruire Tonanti
Contendent, vultúmque Dei, faciemq; videbunt.
Fronte patente gerent æterni nomen Iouæ,
Nec noctem agnoſcent, nec cernent lumina ſolis,
Nec lucerna inerit, Iouæ præſentia clarum
Lumen erit, regnum per ſæcula cuncta tenebunt.
Tum dixit, fida hæc ſunt & veracia verba.
Sanctorum Dominus vatum, quem miſerat ille
Angelus admonuit, venturo tempore poſthác
Quæ citò ſuccedent, quæ proxima viderit ætas.
Ecce ego mox adero, iſtius quicunque libelli

Verba obſeruarit, felix erit atque beatus.
Ipſe ego Ioannes hæc vidi, ac auribus hauſi.
Et cecidi in faciem pronus, pedibúſq; volutus
Angelicis, culturus eram; verum Angelus ipſe
Me vetuit, dicens, ſum tantùm ſeruus Ieſu,
Conſeruúſq; tuus, Chriſtíq; ex vatibus vnus;
Huius qui ſeruant diuina oracula libri,
Æternum ſolum, cultu dignabere Iouam.
Tum dixit, caue ne libri myſteria ſignes,
Nam breue tempus erit, quò cuncta hæc ordine fient.
Qui nocet, in noxâ pergat, cupiátq; nocere;
Qui ſordet, ſordeſcat adhuc; ſed iuſtior vſq;
Iuſtus erit porrò, ſanctus quoq; ſanctior vſque.
Ecce citò adueniam, & iuſtâ mercede laborum
Penſabo cunctos, cuiuſque vt facta merentur.
Ille ego ſum, rerum qui finis principiumque,
Vltimus & primus, ſumque Alpha ac omega ſolus.
Quicunque illius ſeruant mandata beati,
Illi ius plenum remanebit in arbore vitæ,
Nec niſi per portas ipſam ingredietur in vrbem:
Aſt incantator, ſtygio qui carmine gaudet,
Immundiq; canes, & vilia corpora ſcorti,
Ac homicida furens, fuſi qui ſanguinis auctor,
Quíque idola colit, vel fraudem verſat in ore,
Atque dolos nectit, procul extra mœnia ſacræ
Vrbis erit, degétque foris, nec limina tanget.

Ipſe

Ipſe ego, Dauidicâ Ieſus de ſtirpe creatus,
Et matutino reſplendens lumine ſidus,
Emiſi Angelicâ proprium de gente Miniſtrum,
Qui teſtaretur diuina oracula cunctis.
Spiritus inuitat, venias, & ſponſa venire
Ipſa iubet, quicunq; audit, ſitientia dicat
Labra, ſitim ſedent, viuæq̃; è gurgite Lymphæ
Libet aquas qui vult, gratis ſine pondere nummi.
Conteſtor, lecto quicunque volumine libri,
Addiderit quicquam, vano temerarius auſu,
Huic Deus adjciet ſcriptas hoc codice plagas.
Si quis diminuat, vel ſcripto verba libello
Auferet, illîus ſacrâ radetur ab vrbe
Nomen, & è vitæ diſcerpet Ioua libello.
Hæc qui teſtatur, dicit veracia verba,
Aduentus citò noſter erit. Te, Chriſte, precamur
Aduentum accelera, & nos in tua gaudia transfer.
Gratia vobiſcum, ſit Chriſti, ſemper, Ieſu.

Amen.

FINIS.

Assertiones quædam,

Ex alijs eiusmodi innumeris erroneæ, per Andream Melvinum, nouam & inauditam Theologiam profitentem, in suis prælectionibus de Episcopatu, pro certis & indubitatis in medium allatæ, ac palàm affirmatæ, in Scholis Theologicis fani Andreæ, Regni Scotiæ metropoleôs: vnà cum orthodoxis censuris, & impugnationibus doctissimi Præsulis Patricij Adamsoni, eiusdem sedis Archiepiscopi dignissimi, ibidem ex tempore, doctè quidem, piè & grauiter exagitatæ, ac in ipsius Præsulis prælectionibus Scholasticis, in vtranque Apostoli ad Timotheum, fusiùs delineatis.

1. *Assertio.*

Veteres omnes Doctores, senserunt Episcopatum, humanum esse institutum, Deique verbo, non inniti præsidentiam.

Censura.

Assertio temeraria, & tàm verbo Dei scripto, quàm veterum Doctorum & Patrum auctoritati, ex diametro pugnans.

2. *Assertio.*

Par est, omnium Pastorum & Ministrorum potestas & iurisdictio; Neque ordinis & disciplinæ gratia, vllum est discrimen.

Cen-

Censura.

Temeraria assertio, & anabaptismo affinis.

3. Assertio.

Actorum 13. Manus Paulo & Barnabæ impositę fuerunt à Presbyterio Antiocheno, non solenni precandi formula, & symbolo eos commendandi Diuinæ gratiæ, sed officij, & Apostolatus ergò.

Censura.

Apostolos ab hominibus, aut per homines auctoritatem vocationis accepisse, erroneum est.

4. Assertio.

Subscriptio Epistolæ posterioris ad Timotheum, primum Ephesi electum Episcopum, eiusdem fidei est, qua Domini Ioannis Missa Biblijs præfixa: Neque illi magis, quàm huic fides adhibenda.

Censura.

Impudens assertio, Sacræ Scripturæ auctoritatem, atq; Ecclesiæ orthodoxæ, Patrum, ac Doctorum sententias, funditus conuellens.

5. Assertio.

Gregorius Nazianzenus, Præsidentiam damnat, in oratione contra Maximum; dum ait, Vtinam non esset præsidentia.

Censura

Censura.

Scilicet, qui Constantinopolitanæ sedi præerat, Præsidentiam damnat: & non potius pathetice hæc loquitur, Iobi more, (vtinam natus non fuissem) Quod ex orationis serie certum est.

6. Assertio.

Epiphanius, & Augustinus, Aërium damnantes hæreseos, quòd puritatem in ministerium primus introduxisset, & Episcopum Presbytero dixerit æqualem: Ipsi potiùs hæretici dicendi sunt.

Censura.

O præclarum, & diuinum Iudicem, ac vitulâ dignum, si cum quopiam certaret; qui tantos & tam orthodoxos Ecclesiæ approbatos Patres, suo temerè iudicio, hæreseôs damnare non erubuerit!

7. Assertio.

Aërius, vir fuit frugi, & austeræ sanctimoniæ: Qui autem eum hæreticum esse putant, falluntur: & Aërij nomen pro Aëtio legunt, cùm affines literæ, R & T sint, & facilis ab vna in alteram sit lapsus.

Censura.

Aërius, multarum hæreseon anteſignanus fuit, Arrianus syllabicus damnator nuptiarum, qui aliquid possiderent, non recipiebat in communionem. Aëtius fuit Eunomianus: Aërium autem tueri, crassa est, & supina

veteris historiæ ignoratio. O antiquitatis insignem & reconditum inuestigatorem!

8. *Assertio.*

Aërius, rectè orationem pro mortuis reprehendit, Epiphaniúsq; hoc nomine meritò damnãdus est, quasi superstitionis illius fautor & propugnator, quæ in Papismo obtinet.

Censura.

Eucharisticas tantùm preces, pro mortuorum martyrũ constãtia intelligit Epiphanius; & pro, propter significat, Petrusq, Viretus, Epiphanium sic explicat.

9. *Assertio.*

Doctores, separatum habent à Pastoribus munus, non functione solùm, sed etiam personis disiunctum: Pari sunt cum Pastoribus potestate: Procurationem habent disciplinæ Ecclesiasticæ, pari cum Pastoribus authoritate: & in Ecclesijs docere, & verba ad populum facere possunt suis auspicijs, nullâ Pastorum veniâ.

Censura.

O ridiculæ & temerariæ assertiones, nullis scripturæ testimonijs, nullis fulcris, nullis orthodoxis innixæ scriptoribus: delyria somnia. Cur nõ addit iste Doctor eorum esse munus, sciſmata gignere, vt & ipse, qui nouam docet & inauditam Theologiam.

10. *Ass-*

10. *Assertio.*

Deus, in mundi exordio, cum Adamo, Docto. rem & catechisten egit. Quî enim sciret ea, quæ eum diebus quinque antecesserant, nisi Deo docente? Et quomodo fæminam, ex ossibus & carne suâ scire potuit, nisi Deo docente et instruente, aut matrimonij leges nouisse?

Censura.

Rudem hominem initio creatum, qui creationis beneficio hæc non amplecteretur, nouâq; doctrina tum opus habere, Cabbalisticum est, & Thalmudicum.

11. *Assertio.*

Quum serpentem Deus alloquitur, et ei maledicit; eum attestatur contra homines, quemadmodum in Prophetis, cœlum et terram.

Censura.

Cœlum & terra, cùm sua munera obeant Deo mandante, rectè testes à Creatore compellantur, quod nihil affine habet cum serpentis anathemate.

Iacobi Adamſoni, filij eiuſdem D. ELISABETAE, ex Præſule primogeniti, virtutis & expectationis magnæ, qui ſtatim parentibus vitâ functis, fæliciter expirauit,

EPITAPHIVM.

MAtris imago patri, genitoris imago parenti
Vnus eram, talis forma, vigórque fuit.
Atropos eripuit, genitoris ne domus olim
Me creſcente, alijs inuidioſa foret.
Sed mihi quos rapuit, ſecat illa parentibus annos,
Vita erat vnde mihi, mors ſit & inde, iuuet.

Eiuſdem, in eundem,

EPICEDION.

NOn quiſquam ingenio melior, non promptior ore,
Non grauior vultu, non vi præſtantior, altos
Se celerem ſuper edere equos, iaculúmq;, ſudémque
A mento, atque agili procul exturbare lacerto,
Altaquè vibratum per nubila condere diſcum,
Spartanæque arteis verſare, doló ſque paleſtræ.
Et foueam ingentem ſaltu tranſmittere, & vndis
Inſurgentem amnem volucri ſuperare natatu.
Cretenſi de more alter non rectiùs arcum
Tendit, & in gyrum baleares torquet habenas,
Sulphureóque graues longè iacit impete glandes.

Artibus & diuersa nouis, nemo acrius arma
Tractat, & hostiles fallit magis impiger ictus.
Te renuente tamen, non vlla resistere virtus
Eualeat, licet ipsi omnes tua numina contrà
Tendamus superi, totusq; repugnet Olympus:
Tu genitor da posse, tuam cùm fata minantur
Imploremus opem, tu res amplectere nostras.
Ille diu vixit, qui dum cælestibus auris
Vescitur, implet onus laudis, cœlumq; meretur.
Nascere magne puer, matri expectate, patríque,
Expectate orbi, & famam olim aucture tuorum.
Idmque hilaris promatur onyx mihi tantula, qualem
Tyndaris hospitibus, formosa, Ithacensibus hausit,
Cui non componat quicquam Polydamna veneni
Pellentis luctum, atque iram, sed maxima lucis,
Maxima vis mentis, tale indat robur; vt ægros
Exhilaret sensus, æterndque gaudia firmet.

Tho. Volusenus

mærens sacrauit.

AD

SERENISSIMI AC NOBILISSIMI, Scotiæ, Angliæ, Franciæ, & Hyberniæ Principis, HENRICI STVARDI *Illustrissimi Herois, ac* Mariæ Reginæ amplissimæ filij, *Genethliacum.*

A Patricio Adamsono Scoto, Poeta ornatissimo *Parisijs conscriptum, & ibi*dem Typis audaciùs commissum, 25. *Iunij, sexto à partu die.*

1566.

A

HONI SOIT QVI MAL Y PENSE
DIEV ET MON DROIT

INCLYTISSIMO, AC

Nobiliſsimo Heroi, Carolo Walliæ Principi, Duci Cornubiæ, &c.

GENETHLIACON iſtud Auguſtiſsimi noſtri Regis, Inclytiſsime princeps, ſtatim ab ipſo partu Pariſijs adoleſcens author conſcripſit, & ſub ijſdem quibus nunc titulis tunc typis audens commiſit viceſimo quinto Iunij, ſalutis noſtæ anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto; ex quo triplicis Coronæ jura paterna fidens aſſeruit, quin etiam pacificam Regnorum coälitionem diuino vaticinio apertè prædixit: at non ſine vitæ & fortunarum magno diſcrimine, qui idcirco arcto carceri commiſſus fuit. Quare quum Genethliacon hoc paternum, ſecunda hac editione limatum, diuino celſitudinis tuæ oraculo fœliciſſimo præuium ſit, Iure tuo tibi vendicas, vt tandem aliquando, fructus vtriuſque efficaces, & vberiores, tempore

ſuo oportuno percipias, & ijſdem in Chriſto Saluatore vti frui poſſis, ad Iehouæ termaximj Gloriam, noſtrum ſolamen, Eccleſiæ deniq; & Reipublicæ ſalutem perpetuam. Vale Princeps optime, veri principis Idæa. Edinoduno pridie Cal. Auguſti.

1617.

Inclytæ Celſitudinis veſtræ

obſeruantiſſimus.

THO. VOLVSENVS.

SERE-

SERENISSIMI AC NOBILISSIMI SCOTIÆ, ANGLIÆ, ET HYBERNIÆ PRINCIPIS,

Genethliacum.

Vale iubar ſolis campis dum ſurgit eois
Eſſe ſolet, tenebris mortalia
pectora cæcis
Eripiens, Roſeaque illuſtrans
Lampade terras:
Talis viſa tui, Princeps, naſcentis Imago
Scotorum populis: Sic te commendat auorum
Gloria, dum proprijs meritis æquabis olympum.
Iamque adeò paſsim grauidis pendebat ariſtis
Alma Ceres, ſteriliſque annj Ieiunia campos
Liquerunt, Martemque ſimul ciuilibus armis
Ardentem, in pacem rerum conuerterat auctor.
Miramur faciles auras, cœlique ſereni
Propitium numen, poſitoſque è littore fluctus
Aſpicimus, vel nunc ferrj miteſcit in aurum
Durities, redeuntque iterum Saturnia regna:
Aut magnum heroëm venturum in luminis oras
Præſentit Natura parens, qui dicere terris
Iura queat, dubijſque orbem componere rebus.
Sic placuit ſuperis. Genus alto à ſanguine regum
Nympha potens, Scotos Mauortia pectora frænat

Imperio: quondam thalamo ſociata Iugali
Franciſco Regi: Nunc forti pectore, & armis
Magnanimus tenet Henricus: Regumque potentum
Progeniem, Sponſam Regum, Regum eſſe parentem
Dij voluere; Etenim Scotorum fata vetabant,
Quos vis nulla prius, non ipſi euincere ferro
Romani poterant, quæ victis præmia belli
Eſſe ſolent, vnquam externi parere tyranni
Imperio: quippe æternum molimina regni
Dum ſpacium auricomus Titan percurrit olympi,
Et peragit natura vices, ſub gente futuram
Stuarda, & Mariæ Diadema manere nepotes.
Ergo Merlini venit iam carminis ætas,
Qui ſenior, fatique Deum non futilis augur,
Regia nympha, inquit, Gallorum ſoluet ab aruis
Et pelagi permenſa vias, vento que ſecundo
Vecta, Caledonias tandem pertinget ad oras.
Atque illic, virtute patrum fundata reſumet
Sceptra ſibi: multoſque reget fœliciter annos.
Illa virum virgo fœlicem fœdere lecti
Efficiet, ſed plus generoſa prole beabit.
O quantos animos paruæ cunabula molis
Preſſa tegunt? Quum tu firmis adoleueris annis
Parue puer, validis tremefactum claſſibus æquor
Implebis, fineſque tui producere regni
Fata dabunt, donec defuncti Marte Britanni

Addiſcent

Addiſcent vni tandem coaleſcere regno.
Sic cecinit: nec mens illum præſaga fefellit.
Nam ſimul ac Regis nati rumore ſecundo
Fama volans, Regni lætas afflauerat vrbes
Tueda amnis, ſi vera fides memorantibus, ille
Qui liquido noſtros ſecernit limite fines
Parte ſui, attonitus rerum nouitate, putatur
In fontes redijſſe ſuos: Pars altera fertur
Eoo commiſta mari. Tum protinus alueo
Tueda pater ſicco fluuialia numina Nymphas
Affatur. Non has ſuperi regnator Olympi
Perpetuas dederat ſedes, nec littora nobis
Hæc ſemper pulſanda: alio ſub ſole penates
Quærendi, vel quæ hybernis nunc accolit vndis
Vallia, vel quæ defeſſos Cornubia ſoles
Cernit, & occiduum ſeſe protendit in æquor.
Illic fas nobis placidis decurrere lymphis:
Scotorumque iterum noſtris metabimur vndis
Imperium. Nam ſic rerum moderatur habenas
Iuppiter, & ſtabili iuſſerunt numine Parcæ.
Ergo tot monitis Angli cœleſtibus acti
Depoſuere iras animis, ac Regia paſsim
Dona parant; Quicquid fului cumulauerat auri
Regibus Anglorum, ſubiectis Gallia rebus:
Et quæcunque auri peregrinis eruta venis
Pondera, & Eoæ varios telluris honores,

Ignotas olim Pelagi quæsita per vndas
Hispanæ intulerant tedæ. En qui proxima regni
Lora tenent proceres, fatis tibi debita diuûm
Et sceptrum & Diadema ferunt: Sat sanguinis illos
Pertæsum externi. Numerosi Saxonis armis
Libertas oppressa olim: Normannia pœnas
Satque superque etiam truculento Marte poposcit.
At tibi quem pariter vitreis enutriet vlnis
Alma Thetis, Regni æternos submittere fasces
Gaudent, & solum, cathedræ fatalis honore
Dignantur. Hos tu placido complectere vultu
Parue puer, caræ quo gaudes oscula matri
Iungere, & è mammis stillans educere nectar.
Neue animo veteris subeant discrimina belli
Mortalésque inimicitiæ, multóque tuorum
Martis opus crudele, vndantes sanguine campi.
Non illis impune fuit. Gens ardua bello,
Viuida quid possit Scotorum in prælia virtus
Sensere, & largo saturarunt sanguine manes.
Sat Marti, belloque datum: nunc fœdera pacis
Lætus ini, ac Regnis tandem prælate Britannis,
Scotum Anglumue tibi nullo discrimine habeto.
Dumque hæc cura tenet diuisos orbe Britannos,
Ecce oratores iam læta Subaudia donis
Instruit: & Galli delectæ corpora pubis
Expediunt comiti, quo nec præsentior vllus
Consilio, aut suluis quisquam conspectior armis.

Quid

Quid memorem gemmas, pretioſaque dona metalli,
Quas Tagus, & diues voluit Pactolus arenas?
Quidue Dioneæ referam velamina telæ,
Obductaſque auro veſtes, ſerpentiaque oris
Fila auri, & Phrygio diſtinctas pollice lanas?
Qualia ſi quondam infælix feciſſet Arachne,
Pallas vel ſeſe dixiſſet iudice victam.
Ergo illos poſtquam Regali Regia luxu
Accipiet, claris maiorum ornata triumphis,
Galli oratores, antiquæ fœdera pacis
Sub Carolo percuſſa petent. Ne ſperne rogantes,
Neue illis metuas dextram coniungere dextræ.
Noſtra illos iuuit virtus, ſenſitque paratum
Non ſemel auxilium labefactis Gallia rebus.
Illa memor ſi fortè hoſtes periuria gentis
Sollicitent, nec ius, nec fas, nec numina curent,
Spectatas vires, atque auxiliaria iunget
Arma tibi, vt citius poſſis frænare rebelles.
Iamque vbi tu cæſa firmaris fœdera porcâ,
Mortales abeant curæ, cæleſtia ſolum
Volue animo: Tum te purâ baptiſmatis vndâ
Suſcipient Proceres, vt ſacri ſanguine fontis
Ablutus, priſcique exutus labe parentis;
Syncera pietate Deum, ceu dogmata verbi
Sacra docent, puræque colas veſtigia vitæ.
Carpe ergo virtutis iter, fœcunda miniſtrant

Maiores exempla tui. Iam facta parentis
Cerne oculis, quam sit Diuinæ munere formæ
Prædita, quàm pulchræ fulgent in corpore dotes:
Quàm non mortalis vultus sub Iudice formæ
Priamida, inuisos pomi cepisset honores.
Præcipuè, quàm sit generoso pectore, quamque
Regia, quàm casti cingant præcordia mores:
Quàm sit cara suis, quàm iuste, & legibus æquis
Temperet Imperium, ac regni moderetur habenas.
Hæc tibi sint primis, ô Rex excelse, sub annis
Ætatis primæua tuæ. Nunc imbue pectus
Nectare cœlesti. Nam postquàm adoleueris, arma,
Arma tibi capienda, quibus proh tempora, clade
Ciuili, iam dextra rubet, Tu cæde madentes
Infanda, optata Turcorum strage piabis.
Ille, tuis atauis Lotarena ex gente, tyrannus
Marte furens, regnum Solymæ populatus opimæ
Abstulit, & totum regni ius ponit in armis.
Sed quid ego tandem tecum priuata recordor?
Nonne vides, totum quantis terroribus orbem
Concutit, vt Christum sceleratis obruat armis?
Non illum æratæ turres, non mœnia cœlo
Educta, aut largo fluitantes æquore fossæ
Arcere, aut tantum possunt cohibere furorem.
Scilicet illi aquilæ cedunt, & lilia forsan
Æqua nimis, varijsque audax Hispania signis,

Surgentem

Surgentem poterit ne Iubis perferre Leonem?
Vtque vnum possit, Nunquid quos Martia gignit
Scotia, tot vim posse putas tollerare leonum?
Illa quidem, longo collapsis tempore rebus
Imperij, & Franci in Gallos crescentibus armis,
Et dum barbaries domitos oppressit Iberos,
Et dum præda fuit peregrinis Anglia terris,
Mutaretque suas nimium Germania sedes,
Incolumi stetit imperio, regnata per annos
Mille octingentos. Sed non sine numine diuum:
Vt regnum antiquum, teque inuiolata tuorum
Maiorum series rectorem educeret orbi.
Intereà dum nos speratæ gloria laudis
Læta manet, Regis nostri celebremus ouantes
Natalem, quo non illuxit pulchrior, ex quo
Leucothoes niueo Titan accensus amore
Oceani totis sese perlauerat vndis.
Ergo iam festâ velentur fronde per vrbes,
Et cuncti ducant choreas, & carmina dicant,
Sistra sonent, Lunamque vetent deducere cælo.
Quòd si non frustra ludit mihi pectus Apollo,
Atque aliquid nostræ possunt in carmine vires,
Seu latio aut graio mauis te carmine dici,
Tum mea Stuardas laudes, & facta per orbem
Musa ferens, postquam memori sacrauerit æuo,
Forsitan arctoûm dicent me secula vatem.

CATECHISMVS LATINO CARMINE REDDITVS, ET IN LIBROS QVATVOR DIGESTVS,

Patricij Adamſoni Scoti, poetæ elegantiſſimi opera, atque induſtria:

* *
*

AC NVNC DENVO PER THOMAM VOLVSENVM RECOGnitus & *expolitus.*

LONDINI,
Apud IOANNEM BILLIVM:
Anno 1618.

IACOBI LAVSONII CARMEN.

SOL & Adamsonus perfundunt luce coruſca
Æquor, tellurem, ſidereúmque polum.
Ignita Phœbus, perluſtrans lampade terras,
Vmbras corporibus pellit, at ille animis.
Ergo mare & tellus, & quas tenet igneus orbis
Cæleſtes animæ, & numina ſumma poli.
Iam gaudete nouum vobis luceſſere ſolem,
Quodque duos ſoles quos ferat orbis habet.

Roberti Pontani Carmen in Catechiſmum.

INuentis facilè eſſe ferunt ſuperaddere, rerum &
Fundamenta ſemel iacta labore ſequi.
Vtilis illa tamen ſæpe eſt induſtria, notum
Præſertim ſplendor ſi nouus ornat opus.
Ecce Catechæſis, primus quam prodidit auctor
CALVINVS, ſacro magnus in eloquio.
Hanc Methodum ante alias, veræ pietatis amantum
Concio Chriſtiadum publica, iure probat.
Hinc varijs variè viſum eſt traducere, Græcè,
Hebraicè, linguis innumeríſque alijs.

Hoc ex parte etiam tentarunt carmine fratres,
Atque ego perfectè iam prope finieram.
Vidit PATRICIVS *cum Constantinus, opellæ*
Admouítque manum noster ADAMSONIVS.
Omnia qui melius percurrens, penè retexit:
Non inuita dedit cui mea musa locum.
Quicquid id est operæ, docilis pietate iuuentus,
Et nos, & studijs dedicat ille tuis.

DE EODEM.

CVncti olim vates Scotto cessere poetæ,
Scottia nunc palmam præripit ipsa sibi.

SERE.

SERENISSIMO PRINCIPI, IACOBO SEXTO SCOTORVM REGI INVICTISSIMO.

SCRIBIT Iosephus, Mosis parentes ex infantis forma coniecturam feciſſe, liberatorem eum populi futurum, eamque ob cauſſam præceptum tyranni violaſſe. Id vt à vero alienum non putem, faciunt reliquarum gentium Hiſtoriæ, quæ in ſummis viris inſignia virtutum ſeminaria, ſtatim ab ipſis natalibus eluxiſſe, teſtantur. Atqui vt raræ in nonullis dotes fuerint, id tamen verè affirmare poſſim, neminem neq; noſtrâ, neq; patrum noſtrorum memoria extitiſſe, ex cuius indole tanta ſpes Scotiæ noſtræ, atq; adeo toti Britanniæ iamdiu afflictæ ac periclitanti affulſerit. Certè qui Maieſtati tuæ aſsiſtunt, facile vident nullam eſſe virtutem principe dignam, nihil à Iulio Polluce in præclara illa ad Commodum Cæſarem adhortatione in Rege deſiderari, cuius viua effigies in herbeſcente iſta tua viriditate non ſuppullulet. Accedit tam ingenua, & liberalis educatio, vt talpa ſit cæcior, qui te ſalutare ſydus huic inſulæ exortum eſſe, non proſpexerit: In qua ornanda, tametſi præceptores nactus ſis multò eruditiſsimos, ego tamen auctor eſſe velim eis qui ingenio & doctrina nonnihil valent, vt certatim induſtriam ſuam ad eam promouendam conferant. Certè, is mihi ſcopus fuit, vt cum, ex Fabij præcepto, pueri tenerum os, à poeta figurandum ſit, haberes pietatis rudimenta Latino carmine, quæ Maieſtatis tuæ vocem tenellam Deo conſecrarent: iuuentuſq; te præunte ſalutaria hæc ſeminaria imbiberet. Neq; verò mihi multum in hoc ſcribendi genere tribuo, qui in hac arena iamdudum ſim antiquarius, præſertim in hoc opere, quem menſe vno perduxi ad vmbilicum. Scripſi quidem in Gallia in ipſo belli ciuilis furore, in cænaculo

apud hoſpitem Biturigenſem, quotidiano vitæ periculo ſeptem Menſes deliteſcens, Iobum, & tragœdiam illius Herodis qui ab Angelo percuſſus teterrimè expirauit, miſique Lugdunum ad Rouillium, ſub M. Iacobi Macgillei, Senatoris tui prudentiſsimi, & mæcenatis mei beneficentiſsimi nomine, ex quibus coniecturam facient eruditi, ſi grauiora ſtudia me non abſtraxiſſent, potuiſſe nonnullam in eo genere laudem conſectari: verùm quantum ciuili ſcientiæ, & ſacrarum literarum ſtudijs impenderim nunquam me penitebit. Nunc equidem habeo in manibus ſex de Politia Moſaica libros proſa oratione, ex quibus vtrumq;, ni fallor, eleuceſcet: Eorum partem iure ſibi vendicabit vir omni laude maior Robertus Pitcarnius, Abbas Dunfermelenſis, tuæ Maieſtati à ſecretis, qui me indies nouis beneficijs, non alio quam literarum amore, ornare ſtudet. Certè id mihi ſemper curæ erit, vt tuæ Maieſtati quam enixiſsimè inſeruiam, Chriſtiq; Eccleſiæ, cui me totum conſecraui, operam atq; induſtriam meam probem. Deus Maieſtatem tuam diu ſeruet Regno, & Eccleſiæ incolumem. Vale, Sanctiandreæ

15. Calend. Mar.

1572.

Tuæ Maieſtatis obſeruantiſſimus

PATRICIVS ADAMSONVS.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO.

CATECHÆSIN hanc, τὰ στοιχεῖα τῆς πίστεως complectentem, Eccleſiæ bono, in pietatis ſtudioſorum gratiam, Latino carmine redditam, In Scotia adoleſcens author conſcripſit, & quadraginta quinque ab hinc annis, Auguſtiſſimo noſtro Regi, ab infantia dicauit; vt ex Fabij præcepto tenerum pueri os, à poeta figurandum, haberet etiam Maieſtas Regia pietatis rudimenta ſic edita, quæ Maieſtatis ſuæ vocem tenellam Deo conſecrarent, Iuuentuſque eâdem præeunte, ſalutaria hæc ſeminaria imbiberet. Quæ, quum pietatis etiam ſtudioſis, non ſolum apprimè vtilia, verùm etiam Chriſtianæ iuuentuti perneceſſaria cenſeantur, vt multorum ſeriò inſtantibus votis ſatiſfacerem; Ex re ſtudioſorum viſum eſt, eadem nunc rariora ac ſtudioſis inprimis deſiderata, typis denuò mandare, & ſe-

cunda hac editione, multò iam castigatiore emitttere, vt ijsdem in CHRISTO Saluatore nostro, vti frui possit studiosa Iuuentus. Vale pie Lector; & quæ simplicium causa, simplicius scripta sunt, quo decet candore animi lege. Edinoduno, pridie Calend. Augusti.

1617.

Tui studiosissimus

THO. VOLVSENVS.

CATE-

CATECHISMI
LIBER PRIMVS
De fide, Latino carmine redditi,
Patricio Adamsono Scoto Poeta
elegantissimo Auctore.

DOMINICA I.

MINISTER.

Vae vitae humanae prima est, ac vltima me-
PVER. *(ta?*
Nosse Deum. M. *Cur nosse Deum?*
P. *Quia conditor ipse est*
Humani generis, nosque hac pater optimus alma.
Luce frui voluit, sese vt fontemque, caputque,
Et vitae auctorem digno obseruemus honore.
M. *Quanam ergo fiunt homines ratione beati?*
P. *Si Dominum agnoscant, eius si gloria pectus*
Occupet, ac toto vitae resplendeat vsu.
M. *Cur quaeso hic vitae statuis momenta beatae?*
P. *Namque his sublatis brutis animantibus esset*
Sors hominis miseranda magis. M. *Qui numinis ergo*
Ignarus viuit, nil deploratius illo
Esse potest. P. *Equidem vt dicis certissima res est.*
M. *Quaenam cognitio vera est germana tonantis?*

P. *Quum ſic nouerimus diuinum numen, vt illi*
Sedulò præſtemus qualem debemus honorem.
M. *Quænam recta via eſt venerandi numinis, atque*
Quas habeat partes ediſſere, & ordine perge.
P. *Prima eſt, vt ſoli fiducia noſtra tonanti*
Incubet: vt recto legis ſub tramite, quiſque
Dirigat hoc vitæ ſtadium, pars altera: rebus
Suppetias petere afflictis, dominique potentis
Temporibus dubijs, certam implorare ſalutem,
Tertia: poſtremo vt non ſolum pectore ab imo
Nouerimus, fontem à Domino manare perennem
Totius ſine fine boni, confeſsio laudis
Accedat: Studiumque almi teſtetur olympi.

DOMINICA. II.

M. *MActe eſto: verum membra vt per ſingula porro*
Progrediar, tu quod primũ eſt puer ordine pande.
P. *Nimirum, vt ſoli fiducia noſtra tonanti*
Incubet. M. *Id quanam fieri ratione putandum eſt?*
P. *Seſe quum bonitas, & celſa potentia nobis*
Inſinuant, ſummeque bonum, ſummeque potentem
Nouimus. M. *An nil præterea nouiſſe neceſſe eſt?*
P. *Plane inquã. Nec enim cauſſa eſt cur maximus ille*
Ferret opem generi impuro, mundoque rebelli
Explorata Dei bonitas foret: Amplius ergo

Poſcimus,

Poſcimus, vt quiſque hoc perſuaſum mente reponat,
Se carum, acceptumque Deo, qui munia patris
Impleat, exitioque velit ſeruare fideles.
M. *Quinam id conſtabit?* P. *Sacri me oracula verbi*
Erudiunt, læſi pacatas numinis iras
Innocuis nati meritis, patremque benignum
Conſtitui, & pleno bonitatem effundere cornu.
M. *Ergo Deo niti qui vult, addicere Chriſto*
Se debet, patremque in caro agnoſcere nato.
P. *Omnino.* M. *Verum quæ ſumma eſt cognitionis,*
Illa Dei in Chriſto, paucis complectere, amabo.
P. *Symbolum Apoſtolicum eſt, ab eorum nomine dictum*
Chriſticolis, puris ſcripturæ è fontibus hauſtum,
Articulos fidei amplectens, hæc formula nobis
Expediet quæcunque pios ſperare neceſſe eſt.
M. *Quin edis noſtræ paucis quæ eſt ſumma ſalutis.*

¶ Symbolum Apoſtolorum, ſeu Articuli Fidei.

P. *IN ſummum confido Deum Patrem omnipotentem,*
Auctorem Cœli, & terræ. Chriſtumq; in Ieſum,
Vnigenam illius ſobolem, dominumque piorum.
Qui ſacro conceptus erat ſpiramine, natus
Virginis ex vtero Mariæ. Tormenta Pilato
Iudice perpeſſus, crucifixus, mortuus, atque
Clauſus humo, triſtes Erebi deſcendit ad vmbras.
Luce reſurrexit terna rediuiuus, ad alti

Tecta poli ascendit victor: dextræque parentis
Assidet, in Cœlo, & terra cui cuncta potestas.
Inde olim adueniet cunctos vt iudicet, & qui
Viuent, & quotquot tam longa absorbuit ætas.
¶ *Confido in sacrum flamen, sparsumque fidelem*
In terris cœtum credo & communia dona
Sanctorum, gratisque illis peccata remitti:
Experrecturam putri de puluere carnem
Spero, ac in cœlis vitam sine fine beatam.

DOMINICA. III.

M. *VT lucem admoueas rebus quot formula partes*
Ista capit? P. Bis tota duas, quas ordine texam.
Prima Deum Patrem spectat pars, altera Iesum
Christum solum eius natum, nostræque salutis
Historiam pauco contentam carmine claudit.
Tertia de sacro tractat spiramine: Quarta
Dona Dei in cœtum censet, quæ Ecclesia dicta est.
M. *Cur tribus es patris, nati, & spiraminis vsus*
Nominibus, quum verè vnus simplexque Deus sit?
P. *Sunt in natura Iehouæ tria perpendenda.*
Nanque Pater rerum est auctor, cui fabrica tota
Esse suum debet, patris sapientia natus
Expers principij: vis atque potentia patris
Spiritus ille sacer, molem qui temperat orbis

Cuncta fouens, in se constans plenissimus vno.
M. *Ergo Dei vis in natura simplici, & vna,*
Personas tres esse, nec vnam diuidi ab illa
Naturam triade, ac vnum consistere terno. (*tem?*
P. *Hoc ipsum.* M. *Primam formæ complectere par-*
P. *In summum confido Deum Patrem omnipotentem,*
Auctorem Cœli & terræ. M. *Cur nomine Patris*
Appellas? P. *Christi haud dubie intuitu, ac ratione.*
Ille Dei verbum æternum, ac ante omnia mundi
Sæcula progenitum, soboles suprema tonantis
Paruit in carne hac nostra, generique salutem
Attulit humano. Deus hinc ter maximus ille
Si seruatoris pater est, nostrum esse necesse est.
M. *Quid vult omnipotens?* P. *Non quòd sine fine po-*
Deliteat cœlis, sed quæ moderamine iusto (*testas*
Temperet hunc orbem, vt nutum tremefacta sequantur
Aequoraquè, & terræ, & conuexi pondus Olympi.
M. *Ergo id vis. Deus ille potens non otia secum*
Pigra colit, Sed mundi huius moderatur habenas
Imperio, totumque regit liberrimus axem.
P. *Vera istæc.*

DOMINICA. IIII.

M. *Sed cur Cœli, terræque parentem* (*patris*
Auctoremq; vocas? P. *Nanque hoc se gloria*

Insinuat pacto. Tanta ad mysteria noster
Sensus hebet, languetque animus, nisi fabrica mundi
Exprimeret, tanquam in speculo quod scire necesse est.
M. *Quid cœlo, & terra includis, Num cuncta creata?*
P. *Cuncta equidem. Nanq; aut terrena mole grauantur*
Omnia, vel liquidum sese super æthera tollunt.
M. *Cur solum auctorem vocitas, moderaminis expers*
Num sedet, aut mundi fessas abiecit habenas?
P. *Absit. Nanque istæc se semper lege sequuntur*
Continua. Nam quod primi sub tempora mundi
Finxit opus, dextra stabili, curaque tuetur
Perpetua: Nec enim mundi subsistere moles
Momento posset, ni vires maximus auctor
Sufficeret: Deus ille idem seruatque, regitque,
Imperio, & bonitate orbem, qui condidit: illi
Naturæ obsequitur studium, pluuiæque monenti
Dant gemitus, feruet Cœlum, strident que procellis
Æquora, mox venti ponunt, Ieiunia campos
Dira premunt, fruges tellus fœcunda ministrat.
Et modo dat vegeto validas in corpore vires:
Mox ægro virtus sublapsa in pectore languet.
Quid multis? Cernis ne auctori vt fabrica tota
Militet, ac domino supplex obtemperet vni.
M. *An vero inferni cœtus, & sontica turba*
Imperium agnoscunt? P. *Quamuis spiramine sacro*
Abstinet impuros, duris tamen ora lupatis

Inijcit,

Inijcit, vt ſine ſe nihil vnquam auctore capeſſant
Conſilij, factiue: ſed & nolentibus illis
Imperat, arcani flectens moderamine fræni.
M. *Quorſum hæc ſcire iuuat?* P. *Magni ſolaminis inſtar.*
O infortunatum hominem ſi cæca libido
Satanæ abriperet! Nuſquam ſecura quietem
Mens caperet: Verum duris religata cathenis,
Nil audet ſine permiſſu, imperioque tonantis:
Cui ſumus addicti, inque clientelamque, fidemque.
Hæc res ſolatur miſeros, placidamque quietem
Impertit ſanctorum animis, & gaudia nutrit.

DOMINICA V.

M. *QVæ pars continuò ſequitur?* P. *Chriſtumq; in Ie-*
(ſum
VVnigenam patris. M. *Quid quæſo vult ſibi pars*
P. *Nimirum natum patris peperiſſe ſalutem (hæc?*
Humano generi, quaque id ratione peractum eſt.
M. *At peregrinum illud quid vult ſibi nomen Ieſus?*
P. *Sotera appellant græci, nos voce latina*
Paupertas linguæ prohibet, ſed latius illum
Seruatorem appellamus, Quod nominis illi
Angelus impoſuit, Domini præcepta ſequutus.
M. *Hiccine momenti eſt aliquid?* P. *vel maxima certe*
Cauſſa ſubeſt. Nec enim nati nos nomine ludit
Omnipotens, voluitque illud veræ eſſe ſalutis

Indicium, nomen quod ſeſe auctore recepit.

M. *Quid Chriſti nomen?* P. *Totum in ſe amplectitur*
Officium, nimirum à caro vnctum eſſe parente (*eius*
Inmunus regale, ſacerdotale, prophetæ.

M *Quinam id nouiſti?* P. *Sacri me oracula verbi*
Erudiunt, tres eſſe illos quibus vnctio quondam
Competeret, Chriſtus quorum omnia munia complet.

M. *Sed quale hoc chriſma eſt?* P. *Non quod ſub fæ-*
Patribus antiquo fuerat, ſed gratia pleno (*dere quondã*
Diffuſa in Chriſtum cornu, à ſpiramine ſacro.

M *Quid? quale eſt regnũ?* P. *Non his terreſtribus vlla*
Ex parte affine eſt: verboque, & flamine ſacro
Conſtat, iuſticiæ ſtudium, & noua gaudia vitæ
Continet æternæ, cœli quæ in ſede repoſta eſt.

M. *Quale ſacerdotis munus?* P. *Se ſiſtere coram*
Patre hominum cauſſa, nobis vt reddere poſsit
Propitium. Quid? Quod Chriſtu' ipſe eſt victima quæ
Conciliet, caro à ſeſe ipſo oblata parenti? (*nos*

M. *Cur vatem appellas?* P. *Nobis quia cælitus ipſe*
Legatus patris acceſsit, mentemque parentis
Integram expoſuit mundo, finemque prophetis
Attulit, atque ſibi monet auſcultarier vni.

DOMINCA. VI.

M. *QVidnam iſtæc ad nos?* P. *Chriſtus ſua dona fideli*
Largitur populo, quæque ipſe à patre recepit

Participes

Participes ſua membra facit. M. *Quin planius iſta?*
P. *Ille ſacro affatim perfuſus pneumate, nobis*
Impertit quantum ſatis eſt, doteſque miniſtrat
Cuique ſuas, illo ſolum de fonte petenda eſt
Viua ſalus, & quæ ſunt ſpiritualia dona.
M. *Commoda quæ regno tribuis?* P *Mens libera ſeſe*
Iuſticiæ addicit ſtudio, & virtute ſupremi
Fulta Dei, Satanæ aſtum carniſque rebelles
Illecebras, mundique huius blandimina vincit,
Terribiles animi peſtes, mutuendaque monſtra.
M. *Fare ſacerdoti vires?* P. *Cum nomine noſtro*
Se mediatorem præbet, patremque benignum
Conciliat, certe ad Dominum tutiſſima nobis
Facta via eſt, vt quiſque illum ſpe plenus adire
Poſſit, ſeque ipſum, quæ eſt caſta oblatio, patri
Immolet, ac ſua cuncta eius conſecret honori.
M. *Reſtat quid nobis proſit Chriſtum eſſe prophetam.*
P. *Paſtoris Chriſtum, & doctoris munere fungi*
Cum dico, id ſequitur. Cæleſtis dogmata verbi
Sub ferula diſcenda eius, tantique magiſtri
Diſcipulos, ſemper caput ad cæleſtia rectum
Tollere, nec vani curis torpeſcere mundi.
M. *Num recte aſſumo? Chriſti tria munera nomen*
Continet, illa parens proli conceſsit amatæ,
Vt caput in proprios dona hæc diffunderet artus.
P. *Perſpicuè.*

DOMINICA. VII.

M. SEd cur dicis Christum esse parentis
Vnigenam, qui nos natorum nomine censet?
P. Non id naturæ est munus, nam nascimur iræ
Progenies, sed nos patris clementia adoptat
Gratuito in natos. Christus sibi vendicat illud
Naturæ proprium, ex patria substantia, at expers
Principij genitus, proles verè vna parentis.
M. Vis ne hoc naturæ solius iure in Iesum
Competere, ac nobis eius simus quia membra?
P. Omnino: & quoniam nos hoc dignatur honore,
E multis primo prognatus fratribus esse
Dicitur à Paulo verbi præcone fideli.
M. Cur Dominũ appellas nostrum? P. Terræque, poliq;
Imperium à patre obtinuit, rebusque creatis
Præsidet, angelicas mentes, humanaque corda
Dirigit, & totum naturæ temperat axem.
M. Quid sequitur? P. Quo pacto vnctus spiramine
Seruator nobis fuerit, sumptaque figura (natus
Serui, opus exegit nostræ sub carne salutis.
M, Quidnam illud sacro conceptum ex flamine, natum
Intacta ex Maria? P. Certe, genitricis in aluo
Formatum, natura humana ex Virgine sumpta,
Dauidis vt magni nobis de semine Christus

Esset,

Eſset, ſanctorum vt pandunt oracula vatum:
Nullæ hic ſunt ſponſi partes, myſteria tanta
Sacrum obijt flamen. M. *Sed quid veſtimine noſtræ*
Carnis opus? P. *Scelus humana ſub carne patratum,*
Æquum erat vt Chriſtus noſtra ſub carne piaret.
Nec vero Chriſtus mediator iungere patri
Nos poſſet, niſi naturæ communio adeſset.
M. *Ergo ſalutifero defungi vt munere poſſet*
Factus homo eſt? P. *Plane, nobis nam mutua cuncta*
Ex eius ſumenda penu. Nec triſtis egeſtas
Depelli, niſi theſauro tam diuite poſset.
M. *Sed quorſum hæc per pneuma ſacrum, non more ſueto*
Naturæ? P. *Ne quà Chriſti contagio corpus*
Pollueret, Nihil humano de ſemine cretum
Labe caret, primique omnes peccata parentis
Promeriti luimus. M. *Vindex noſtræ ergo ſalutis*
Immunis ſceleris, culpæque, & criminis expers
Eſſe omnis, matriſque Deo ſacratus ab aluo
Debuit, & noſtri labem ignoraſſe reatus.
P. *Sanè inquam.*

DOMINICA. VIII.

M. *SEd cur poſt partum mentio mortis*
Continua, & totus vitæ obliuiſcitur ordo?
P. *Nimirum hic nihil eſt, niſi fundamenta ſalutis*

Præcipua. M. *Hic Ponti cur ergo eſt facta Pilati*
Mentio, Num noſtræ ſeruit vox iſta ſaluti?
P. *Hiſtoriæ ſeriem veram vox iudicis eſſe*
Arguit, & paſſum Romano præſide ſignat.
Tum Chriſtus ſolium terreni iudicis ante
Damnari voluit, nos vt patris ante tribunal
Solueret, ac noxæ ſeſe ſupponeret omni.
M. *Atque illum, magna vulgi auſcultante corona,*
Innocuum vera teſtatur voce Pilatus.
P. *Vtrunque admiſit. Sed non ſine numine iudex*
Sic titubat: culpæ expertem pronunciat eſſe,
Vt noſtri ſolum pœnas ſubijſſe reatus
Sgnificet. Sed mox idem ſolenniter illum
Addicit morti, quo ſponſorem eſſe ſalutis
Indicet humanæ, noſtro qui nomine pœnas
Pertulit, & plena iam libertate beauit.
M. *Egregiè. Nam ſi ſceleris, ſub labe fuiſſet,*
Qui ferat auxilium miſeris pro ſonte neceſſe
Cenſeri fuit, innocuos vt reddere poſſit
Quicunque in ſe plena ſpeque fideque recumbunt.
P. *Sic habet.*

DOMINICA. IX.

M. *AN patuli ſuſpenſum in ſtipite ligni*
Momentum quoduis habuit? P. *Sententia diui*

Expediet

Expediet Pauli, crucifixum vt se Patris iræ
Subijceret, factus nostri execratio causſa:
Deuotum genus hoc, & detestabile cunctis
Mortis erat, docet vt repetitæ ſanctio legis.
M *Hoccine dedecori eſt Chriſto?* P. *Nil laudibus eius*
Imminuit quicquam. Namque hæc dum nomine noſtro
Perpetitur, virtute eius maledictio facta eſt
Irrita, non illi quicquam de ſorte beata
Decidit, & ſoboles patri dilecta remanſit.
M *Quid ſequitur?* P. *Quoniam peccati præmia morte*
Pendimus, hanc ſubijt Chriſtus, victorque triumpho
Duxit. Neue iſthæc mortis ſimulata putetur
Effigies, tumulo eſt communi more ſepultus.
M. *Quidnam iſthæc ad nos? Chriſtus certamine mortem*
Strauerit, iccirco ne ſuum ceſſamus obire
Quiſq; diem, ac fati communem inſiſtere legem?
P. *Non obſtat. Mors nanq; pijs ad cælica regna*
Pandit iter, carniſq; ſtatim compage ſoluta
Carpimus æternæ læti noua gaudia vitæ.
M. *Non igitur vanâ trepidant formidine mortis*
Chriſticolæ: Dux ille acri de morte trophæum
Rettulit, àque eius credentes vendicat armis.
P. *Certa adfers. Nam nos Chriſti victoria letho*
Eripiet, ſtatuetq; æterna in ſede ſalutis.

DOMINICA. X.

M. QVid ſibi vult, triſtes Erebi deſcendit ad vmbras,
Infernaſq; adijt ſedes? P. Hæc clauſula nobis
Innuit, hunc diræ fregiſſe repagula mortis,
Tartaraq; aggreſſum, domito retuliſſe triumphum
Inferno, & Satana victo, vinctoq; ſuperbum
Nequicquam tetri Furijs frendentibus Orci,
Victorem ſpolijs redijſſe hunc conſtat opimis.
M. Sed cur attonitus mortem ſubiturus & Orcum
Subſtiterat Chriſtus? P. Quoniam Patris ante tribunal
Pro nobis pœnas luit, hoc terrore neceſſe eſt
Afflictum trepidaſſe animi, ac ſi conſcius eſſet
Humani ſceleris, hoſtiſq; horreſceret iras;
Hinc illud. Deus, alme Deus, cur tempore in iſto
Linquis, & extremo natum ſic deſeris actu?
Atq; hinc Iſaiæ affirmant oracula vatis,
Percuſſum dextrâ patriâ, & pro crimine noſtro
Immeritum, pœnaſquè dediſſe ac vulnera paſſum.
M. Quî poterat de diuino dubitare fauore
Ipſe Deus. P. Chriſtus tanto diſcrimine ſeſe
Verè hominem monſtrat: Deitas occulta latebat,
Atq; ſequeſtrauit tacitas pro tempore vires
Quas ſubitò exeruit, victis quicunq; fremebant
Hoſtibus, incolumi victore per omnia Chriſto.

M. Hin-

M. *Hinc ergo in promptu est, quãto discrimine Christus*
Differat impuris, sæui qui ad iudicis iras
Occluſere aditus animi, Stygioq; tenentur
Carcere concluſi: namq; istîc tempore paruo
Conflixit Christus, Satanamq;, Orcumq;, triumphans
Perdomuit victor, verùm illos tormina vexant
Perpetua, & nuſquam furijs ardentibus expers
Fax animi. Christus primo qua protinus ictu
Reppulit, aſt illos— lethali vulnere perdunt
Sulphureis vſtos flammis, fornace perenni.
P. *Vera quidem, ac Patrem ſemper fidenter amatum*
Inuocat. At nequam ſoboles ſpem protinus omnem
Abijciunt, reboantq; polo execrantia verba.

DOMINICA. XI.

M. *NVnc quæſo in ſũmam confer, quæ cõmoda Chriſti*
Mors peperit? P. *Caro primùm eſt oblata parenti*
Victima pro ſonti mundo, Patremque benignum
Reddidit, & ſceleris noſtri delicta piauit:
Deinde etiam in Chriſti cunctis eſt morte lauacrum
Propoſitum, quo vitæ omnis contagio noſtræ
Eluitur: Demùm, ſceleris nos nullius vſquam
Arguet: inducta eſt ſic alta obliuio Patri
Pacato Chriſti merito, & nece ſuauiolente.
M. *Eſtne alia vtilitas?* P. *Sane, ſi ex corpore Chriſti*

Membra ſumus, vetus in nobis crucifigitur Adam,
Carniſq; exuimur ſordes, ne cæca libido
Imperet, aut mentem ſceleratis polluat actis.
M. *Quid ſequitur?* P. *Terna rediuiuum luce fuiſſe*
Subq, iugum miſiſſe necem, domitaſque furentis
Peccati vires, duras ſoluiſſe cathenas
Satanæ, ac Orcum captum abduxiſſe triumpho.
M. *Confert ne hoc nobis?* P. *Equidem. Nam protinus*
Iuſtitiæ aſſerimur: Certo pro pignore ſeruit (*inde*
Vitæ immortalis: demum quos munere tanto
Participat nouitas vitæ, ac mutata voluntas
Dirigit, egregium mandati inſiſtere callem.

DOMINICA. XII.

M. *PErge puer.* P. *Celſum victor conſcendit Olympũ.*
M. *Siccine Seruator ſeſe in ſublime recepit,*
Ceſſerit omnino vt terris? P. *Nil certius, omni*
Mandatõ functus patrio, humanaque ſalute,
Quorſum his momento ſolo conſiſteret oris?
M. *Quænam hinc vtilitas?* P. *Cœli nunc celſa patere*
Atria, peccato primi obfirmata parentis.
Quinetiam Patri ſolum apparere patronum
Interea, & ſemper noſtra intercedere cauſſa.
M. *Num ſic in cœlo eſt nobiſcum vt deſinat eſſe?*
P. *Nequaquam, fore ſe ſemper dum ſæcula conſtent*

Cum

Cum fido asseruit populo: sed corpore tantùm
Cælicola est, virtus mundam latissima complet. (tis?
M. *Quid sibi vult, sedet ad dextram Patris omnipoten-*
P. *Formula, vulgata de consuetudine sumpta est:*
Nanq, hic solennis, proceres qui proxima sceptri
Lora tenent, mos est, regali adiungere dextræ.
M. *Hoccine diuus ait verbi sacra buccina Paulus,*
In caput elatum populo Christum esse fideli,
Largitamq; potestatem, nomenquè, decusquè
Egregium, ac laudes quas non communicet vlli.
P. *Rem tangis.*

DOMINICA. XIII.

M. *QVin nunc rectà te ad proxima confers?*
P. *Inde olim adueniet cunctos vt iudicet, & qui*
Viuent, & quotquot tam longa absorbuit ætas.
Nam veluti in Cælum quondam spectantibus iuit
Discipulis, etiam mundo spectante redibit.
M. *Sed quinam in mundi poterit constare recessu*
Vt quosdam offendat viuos, anne vnica cunctos
Mors manet, ac fati non euitabile telum?
P. *Vas Domini electum Paulus, quo id soluere possim*
Suppeditat. Quicunq; erit illo in fine superstes,
Immutatum iri subitò: immutatio, mortis
Instar erit. Nam quodcunq; est in carne caducum

Exuet, interitúq; procul nos asseret omni.
M. *An nulla vtilitas Christo de iudice manat?*
P. *Nimirum nostræ caussa apparere salutis.*
M. *Atqui terrifico plenum est horrore tribunal.*
P. *Non equidem, Nec enim se alius pro iudice nobis*
Ostendet, quàm qui patroni est munere functus.

DOMINICA. XIIII.

M. *QVæ fidei est pars terna?* P. *In sacrum credere flamen.*
Nam veluti Pater in nato seruauit Iesu
Ascriptos vitæ æternæ, per pneuma salutis
Participes facit, ac sacro spiramine complet.
M. *Quinam istuc?* P. *Christi purgatio sanguine parta*
Atq; salutifer â nos pneuma aspergine mundat.
M. *Planius enarra.* P. *Sacri spiramine flatus*
Cor patet, vt sese Christi ad mysteria tollat:
Deinde etiam partam Christo moriente salutem
Spiritus obsignat sacer, & vestigia vitæ
Munda facit, renouatq; animum ad cælestia regna.

DOMINICA. XV.

M. *ENarra quartum membrum.* P. *Sparsumq; fidelem*
In terris cætum agnosco. M. *Quid nomine cætus?*
P. *Electum passim populum, vitæq; beatæ*

Ascrip-

Aſcriptum, rudis ante olim cunabula mundi.
M. *Hoccine credendum eſt etiam?* P. *Niſi paſſio Chriſti*
Incaſſum fuerit: Nam quorſum morte ſalutem
Attulerit, Patri ſi nulla Eccleſia parta eſt?
M. *Sic ſentis. Formam hanc cauſſam fontemq; ſalutis*
Partibus amplecti primis, qui deinde ſequuntur
Effectus, tandem poſtremâ hac parte notari.
P. *Hoc ipſum.* M. *Sed quo ſancta eſt Eccleſia ſenſu?*
P. *Nam quos arcano Pater ipſe volumine vitæ*
Rettulit acceptos, renouat, iuſtoſq;, pioſq;
Efficit, atque ſuo totos conſecrat honori.
Quinetiam cætum Chriſtus quem morte redemit
Sanctificat, maculæq; expertem, ac labe carentem.
M. *Cur ſparſum cætum appellas?* P. *Nam Eccleſia paſ-*
Diffuſa in terras, vniius corporis, vni (*ſim eſt*
Morigerans capiti, At ſeiunctos interuallo,
Vna fides, ſpes vna, Deus complectitur vnus.
M. *Quænam communis ſanctorum eſt vnio profer?*
P. *Hæc pars explanat, quo pacto Eccleſia Chriſti eſt*
Vnita in terris: Etenim per ſingula membra
Participat Chriſti donis, Communio tanta eſt.

DOMINICA. XVI.

M. *ANne hic in terris perfectè Eccleſia ſancta eſt?*
P. *Non equidem: Nanq; has vitæ dũ carpim⁹ auras*

Pugna manet, ſemperq; acri confligimus hoſti.
Quinetiam infirma eſt ſemper, dum mole laborat
Corporea, non illa prius contagio carnis
Deſinet, æterno capiti quàm Eccleſia iuncta
In Cœlis, Chriſto ſimiles exegerit annos.
M. *Anne fide ſola nobis Eccleſia conſtat?*
P. *Multa quidem paſſim certò ſe ſigna fidelis*
Oſtendunt populi, verùm hæc Eccleſia de qua eſt
Mentio, ſecreto electos conamine Patris
Significat, quam nos nullo compræhendere ſenſu
Poſſumus, & ſolis fidei ſpectamus ocellis.
M. *Quid ſequitur?* P. *Credo nobis peccata remitti.*
M *Explana.* P. *Nobis gratis delicta parentis*
Condonat bonitas, meritæq; à tormine pœnæ
Liberat. M. *An noſtro merito hæc aſcribere fas eſt?*
P. *Egregium meriti nomen: Nos ſcilicet illud*
Aſſequimur nexu ſceleris! Sed gratia Chriſti
Sponte ſua tanto dignatur munere. Nanque
Ille ſatisfecit Patri, & pro crimine noſtro
Innocuus pœnas luit, abſoluitq; reatu.
M. *Cur hic articulus ſequitur?* P. *Non contigit ulli*
Hoc munus, Chriſti qui non cognouit ouile.
M. *Ergò hoc ſeiunctos cætu ſpes nulla ſalutis*
Certa manet. P. *Verum, Quum quiſquis ſciſmate fœdus*
Tàm ſacrum abrumpit, ſpem vitæ protinus omnem
Proijcit, excelſique aditum præcludit Olympi.

DOMI-

DOMINICA. XVII.

M. QVin finem imponis? P. Corpus de puluere ſurget,
Et nos æternæ potiemur gaudia vitæ.
M. Quorſum hæc conducunt? P. Certe, nihil eſſe beati
Omnino in terris, longe extra hæc mænia mundi
Fœlices regnare animas: hic degimus æui
Exiguum, extorres: illuc nos tendere vela
Conuenit, haud vani ſcopulis hæreſcere mundi.
Interea ne mens nobis ſub mole fatiſcat
Corporea, meditari iſtæc noctesque, dieſque,
Conuenit, & mundi inſultus ſuperare ferendo.
M. Quonam ſurgemus pacto? P. Gens mortua, corpus
Quiſque ſuum arripiet, mutata conditione
Natura remanente. Etenim coruptio ſola
Deſinet, haud vlli poſthac obnoxia fato.
At verò, quicunque extrema in tempora mundi
Inciderint, illis ſubita immutatio mortis
Inſtar erit, Chriſto vt venienti occurrere poſſint.
M. Annon cum iuſtis ſimul impia turba reſurget?
P. Plane omnes inquam: Verùm cultoribus æqui
Cæleſti in patria non enarrabile munus
Propoſitum eſt, illos tormenta æterna fatigant.
M. Cur hic ſub finem ſolius mentio Cœli
Facta fuit? P. Fidei ſuccincta hæc formula tantum

Pertinet electum ad populum, conceſſaque gratis
Dona Dei, procul à cœtu ſeiuncta prophano.

DOMINICA. XVIII.

M. *EX fundamento hoc, fidei finitio quæ ſit*
Colligе. P. *Diuini perſuaſio certa fauoris,*
Nixa Dei verbo, quo ſe pro Patre recepit,
Ac ſeruatorem dilecta in prole futurum.
M. *Eſtne Dei donum?* P. *Omnino, ſpiramine ſacro*
Perficitur, ſic me diuina oracula paſsim
Eruditunt, doctique ipſo cognoſcimus vſu.
M. *Quinam iſtuc?* P. *Nec enim fidei ad myſteria qui-*
Infirmo penitrare animo, diffidere nobis (*mus*
Ingenitum eſt, niſi quòd ſolidos fiducia noſtri
Efferat, aut vano ſpes ficta à numine pendet.
At vero vt primum ſacra aſpirauerit aura,
Diffugiunt mentis nebulæ, penituſque ſub imo
Corde fides, ſeſe Chriſti ad myſteria tollit,
Obſignatque animum ſpes non infirma ſalutis.
M. *Quænam eſt vtilitas fidei?* P. *Nos reddere iuſtos*
Ante Deum, & vitæ hæredes ſine fine beatæ.
M. *Annon id factis tribuis veſtigia recta*
Quum ſequimur, nulli prorſum confinia labi?
P. *Non equidem. Nec enim perfectum inſiſtere callem*
Conceſſum eſt homini: Semper ſub mole laborat
Corporea, fideique vno fulcitur aſylo.

DOMI-

DOMINICA. XIX.

M. *Nil factis tribuis meriti?* P. *Gens perdita tantum*
Proficimus factis æternæ ad tormina pœnæ.
M. *Sic sentis nihil à nobis procedere iusti,*
Acceptumue Deo, sacra dum afflauerit aura
Spiritus, & Christi bonitas coniunxit ouili
Membra suo: Quis enim viuum fœtente lacuna
Exhausit laticem? Quis praua ex arbore fructus
Egregios, putriue vnquam turgescere trunco
Viderat insignes, mala ad redolentia gemmas?
P. *Sane inquam, & quanuis facta excellentia sæpè*
Perstringant oculos hominum, sordescere certum est
Ante Deum, Mentis qui imo penetralia fundo
Discutit, & mundum sibi cor ante omnia poscit.
M. *Falsum ergo est meritis nos conciliare fauorem*
Numinis. P. *Haud dubiè talis præsumptio, plane est*
Impia, solius bonitas æterna parentis
Id Christi tribuit meritis, quanquam omnia nobis
Imputet, ac nulli peccatum ascribat auitum.
M. *Quonam igitur pacto fidei nos munere iusti*
Reddimur? P. *Vt primum fiducia nostra recumbit*
Pollicitis Euangelij, nos protinus arram
Iustitiæ arripimus, quam verbi oracula nobis
Læta ferunt, fideique almo compræhendimus vsu.

DOMINICA. XX.

M. NOſne iterum ex flatu geniti, Chriſtique fidelem
Tranſcripti in numerum, quæ ſunt accepta tonãti
Perficimus? P. Bonitas Patris ſua dona fauore
Proſequitur: ſed ſic noſtræ contagio carnis
Polluit, vt meritis nil quicquam aſcribere fas ſit.
M. Qua ratione placent ergo? P. Nos munere tanto
Sola beat fidei virtus, contendere ſummo
Iure Deum nobis nolle, ac peccata remitti
Gratuitò, Chriſtique aboleri ſanguine crimen.
M. Cur rectè facimus, ſi non aſcribimus illis
Iuſtitiam, aut vitæ meritum ſine fine beatæ?
P. Magna quidem eſt operi merces, quæ tempore vitæ
Percipitur: Maior Cœli quæ in ſede repoſta eſt.
At non hæc operi tribuo: Clementia Chriſti
Sontibus ignoſcit, propriæ ſub tegmine velat
Iuſtitiæ, laudemque omnem ſibi vendicat vni.
M. Eſtne fides factorum expers? P. Clementia Chriſti
Non homines ſolùm Satana ex hoſte recepit,
Mortiſque edomuit furias, patremque benignum
Reddidit, & læſi pacauit numinis iras:
Quinetiam noſtras ſacro ſpiramine mentes
Imbuit, vt legis nuſquam recta orbita nobis
Excidat, atque pios vitam formemus in vſus.

Certe

Certe hæc diuelli nequeunt, qui facta, fidemque
Separat, haud illi Christus dignoscitur vnus.
M. *Ergo boni est quicquid fidei ex radicibus imis*
Pullulat, P. *Accedo, atque istæc primaria causſa est*
Cur Euangelium in binas diffindere partes
Sueuimus, in fidei donum, ac veram metanoeian.

DOMINICA. XXI.

M. *QVænam est hæc?* P. *Cum nos sceleris formidine*
Ducimur, & miro recti flagramus amore. (*vera*
Inijcimus carni frænos, nos, nostraque cuncta
Abijcimus, mentem vt sacro moderamine flectat
Spiritus, inque Dei totam, transformet amorem.

LIBER SECVNDVS
DE LEGE, PATRICIO
Adamſono auctore.

M. *Hæccine diuini quæſo eſt pars altera honoris?*
P. *Sic inquam: Monitis ſummi parere tonantis.*
Non equidem quæ nos vani phantaſma cere-
Edocet: At quæ lege ſua teſtata reliquit. (*bri*
M. *Quid lex contineat profer? Diſtincta duabus*
Eſt tabulis, ſic magna Dei prudentia Moſi
Tradidit. In prima, qua ſit ratione colendus
Quattuor exponit monitis: pars altera ſenis
Præſcribit, quæ ſint vicinis mutua iura.
Inde ſolent rectè iſta decem præcepta vocari.
M. *Commemora, & dena hæc mandata ex ordine profer.*

DECEM MANDATA.

P. *Aduerte Iſrael, memorique hæc mente repone.*
Sum Dominus, Deus ille tuus, qui Ægyptia ſolui
Vincula, qui Pharij eduxi tellure tyranni:
Ante oculos aliena meos ne numina habeto.
¶ Sculptile ne faxis vllum, ſimulacraue rerum
Quæ ſunt in Cœlo ſupra, aut tellure premuntur
Inferius, liquidoue animans ſub marmore ſerpit.
Ne coram inclines, nullo dignabere cultu.

Nanque

Nanque ego ſum æternus veſter Dominuſque Deuſque,
Zelo ardens, Patrum in natos delicta rebelles
Vlciſcor. Quæ me Soboles pro more parentum
Oderit, interno, & quarto luet ordine pœnas.
At quem cæpit amor noſtri, legiſque lubenter
Obſequitur monitis, eius milleſima cernet
Progenies, quàm larga adſit clementia nobis.
¶ Ne ſume incaſſum Iehouæ venerabile nomen:
Nam contemptorem Dominus non linquet inultum.
¶ Sabbata ſanctificato memor, ſex ritè diebus
Indulgeto operi, Iehouæ lux ſeptima magni eſt
Sacra quies, nullos illa exercere labores
Fas eſto, tibi, nec nato, natæ, famuloue,
Ancillæue, Bouiue, Aſinoue, aut iure recepto
Hoſpitij: Nam ſex terræque, polique diebus
Machina conflata eſt, ſeptena luce quieuit,
Sacrauitque diem ventura in ſæcla beatum.

SECVNDA TABVLA.

PAtrem proſequere & matrem reuerenter honore,
Longæuam vt fælix poſsis traducere vitam,
In ſancta, Iehouæ conceſſa munere, terra.
¶ Ne quenquam occidas, alieni fœdera lecti
Ne violes, furto abſtineas, ne teſtis iniquus
Vicino ſis innocuo: Nec tecta propinqui

Concupias, iunctamue thoro, famulumue ministrum,
Ancillamue, Bouem, aut Asinum, aut quod dicere possit
Iure suum, nullo illius flagrabis amore.

DOMINICA. XXII.

M. EXplana nobis primum. P. *Præfatio legi*
Præposita est: Nam dum Domini se voce potenti
Nominat, haud dubiè laudem sibi vendicat vni
Figendi leges, nosque his parere lubenter
Inuitat, nobis sese cum prædicat almum
Esse Deum, sæuique iugo seruasse tyranni.
M. *Atqui hæc, quæ dicis, Pharij in ditione tyranni*
Hebræo acciderant populo, Quidnam attinet istud
Ad nos, Iudæi qui non censemur appellæ?
P. *Non equidem inficior: verùm nos durior olim*
Oppressit Pharao, quanto mens corpore distat.
Ille sua nobis virtute repagula fregit
Infera, captiuasque animas é carcere sæuo
Eripuit peccati, & libertate beauit.
M. *Quid causse est cur primo istæc in limine legis*
Commemoret? P. *Nos vt Domini præcepta lubentes*
Amplectamur, Certè indignus munere tanto est,
Vltrò qui Domino nolit parere monenti.
M. *Quid primo poscit monito?* P. *Obseruemus honore*
Se solum. M. *Quidnam quæso deposcit honoris?*

P. So-

P. *Solus adorandus Deus est, fiducia solum*
Nostra petat, nomen Domini est in vota vocandum,
Non aliud, laudisque sibi quod vendicat vni
Præterea, haud vlli fas est ascribere cuiquam.
M. *Cur ait ante oculos?* P. *Quoniam penetralia cordis*
Ima patent illi, externos impendere cultus
Non satis est, animi toto conamine amandus
Est Deus, & nobis integra mente colendus.

DOMINICA. XXIII.

M. PErge puer. *Quænam est primi lex altera saxi?*
P. *Sculptile ne faxis vllum, simulacraue rerum*
Quæ sunt in Cœlo supra, aut tellure premuntur
Inferius, liquidoue animans sub marmore serpit.
Ne coram inclines, nullo dignabere cultu.
M. *Anne omnis præcepto isto prohibetur Imago?*
P. *Non inquam. Sed nè effigies delineet vlla*
Arte Deum, idoloue eius simulemus honorem. (*fas est*
M. *Quinam istuc?* P. *Nec enim cuiquam componere*
Mortali æternum, quodq; omni est labe remotum
Pollutæ numen non corruptibile massæ.
M. *Num sentis quòd nulla illum reuerentia tangat*
Diuinæ maiestatis, qui fictile quicquam
Comparet, ac rebus similem putet esse caducis.
P. *Hoc ipsum.* M. *Quemnam vetuit concedere cultum?*
P. *Ne precibus coram inuigiles, ne poplite flexo*

Prætereas, ſignoue vllo digneris honoris.
M. *Haccine ſculptorum, & pictorum induſtria lege*
Cauta fuit, ne quis naturam effingere fuco
Audeat: An potius ſacros ne proſtet in vſus
Effigies, cultuue vllo ſimulacra feramus?
P. *Hoc ſolum. Nanq; vt ſolidum ſibi poſcit honorem*
Mandato Dominus primo, ſic regula cultus
Hæc ſequitur. Nam nos mentem ad celeſtia rectam
Tollere: Nec factis animum proſternere rebus
Conuenit, aut ſummum extra ſeſe quærere numen.

DOMINICA. XXIIII.

QVid ſequitur? Terret minitanti voce rebelles.
Nanque ego ſum æternus veſter, Dominuſq;, Deuſq;,
Zelo ardens, patrum in natos delicta rebelles
Vlciſcor, quæ me ſoboles pro more parentum
Oderit, in terno, & quarto luet ordine pœnas.
M. *Cur nomen ſumit Domini?* P. *Vt ſe eſſe potentem*
Significet, ſibi qui ſoli nomenque, decuſque
Aſſerat, & digna plectat mercede rebelles.
M. *Zelotypum appellat?* P. *Riualem agnoſcere hono-*
Non patitur, qui nos ſacrato fœdere iunxit (*ris*
Connubij, menteſque ſibi diſponderit vni.
M. *Cur addit patrum in prauos delicta nepotes*
Vlturum? P. *Vt nos à cultu deterreat iſto.*

Si

Si noſtri ſumus immemores, ſpes cara nepotum
Commoueat, noſtro pœnas ne crimine pendant.
M. *Hæccine iuſtitiæ quadrant, ſicne arbiter æquus*
Eſt Deus, vt patrum in natos delicta rependat?
P. *Conditio eſt ſpectanda hominũ, quos primitus omnes*
Diuinæ ſcelus admiſſum ſubiecerat iræ.
Hos ſi naturæ patitur ſordeſcere fœce
Omnipotens, Quis iure illum contendat iniquum?
Nam veluti quoſdam corruptæ ex agmine maſſæ
Liberat, & patrio ſobolem dignatur amore:
Sic alios odit ventura in ſæcula iuſtus
Arbiter, & merita in natos accenditur ira.
M. *Num terret ſolum Dominus?* P. *Promiſſa ſequuntur.*
At quem cæpit amor noſtri, legiſque lubenter
Obſequitur monitis, eius milleſima cernet
Progenies, quàm larga adſit clementia nobis.
M. *Hoccine iuſtorum quiſquam pietate meretur*
Vt ſobolem poſsit, quanuis ſeruare rebellem?
P. *Non equidem. Verùm bonitas immenſa tonantis,*
Quo patres ſemel eſt ipſos amplexa fauore,
Prorogat in ſobolem: Nec eos terreſtribus auget
Muneribus ſolum: ſed ſacri afflaminis aura
Sanctificat, Domino vt poſsint parere monenti.
M. *At non hoc ſemper pacto ſuccedere certum eſt.*
P. *Agnoſco. Nec enim ſeſe liberrimus auctor*
Obſtrinxit nobis. Quin ſæpe ex fœce parentum

Electam statuit sobolem, ac de semine iusto
Reiecit: arcana est eius reuerenda voluntas.
At non incassum nobis promissa, minasque
Accidere, assiduo rerum cognoscimus vsu.
M. *Cur in mille Deus bonus est: generatio finit*
Quarta minas? P. *Certè in partem propensior illam est,*
Tardior ad pœnas: sic sacro carmine vates
Psalmographus, Domini bonitatem ad sidera tollit.

DOMINICA. XXV.

M. *Perbellè, Nunc ad mandatum accedito ternum:*
P. *Ne sume incassum Iehouæ veneraabile nomen.*
Nec vero hac solum Dominus periuria nobis
Lege vetat, sed verba etiam temeraria damnat.
M. *Num semper iurare nefas?* P. *Quandoque licebit,*
Vt veri constare fides, cum temporis illud
Exposcit ratio, & firmari fœdera amoris
Læta queant, carosque inter pax duret amicos.
M. *An solùm mandato isto iurare prophanum est?*
P. *Non equidem: Quouis diuino nomine abuti*
More vetat, castumque illi deposcit honorem,
Ne verbis temere effusis contemnere nomen
Tam sacrum, & paruo duci videamur amore,
Exemplique ad vicinos contagio serpat.
M. *Quinam id continget?* P. *Toto si pectore numen*

Accipimus,

Accipimus, linguamque eius ſacramus honori.
M *Quid ſequitur?* P. *Dominus con*ẽ*ptum haud linquet*
M. *At qui diuinis monitis parere recuſant* (*inultum.*
Non impunè ferent. Cur iſti clauſula legi
Appoſita eſt, leges ſpectans communiter omnes?
P. *Vt doceat quàm magna ſuum reuerentia nomen,*
Poſtulet à nobis, vltorem ſe fore dicit
Eius, ſacrilego quicunque id polluit auſu.

DOMINICA. XXVI.

M. *EDictum legis ſequitur nunc ordine quartum.*
P. *Sabbata ſanctificato memor, ſex ritè diebus*
Indulgeto operi, Iehouæ lux ſeptima magni eſt
Sacra quies, nullos illâ exercere labores
Fas eſto, tibi, nec nato, natæ, famuloue,
Ancillæue, Boui, aut Aſino, vel iure recepto
Hoſpitij: Nam ſex terræque, polique diebus
Machina conflata eſt, ſeptena luce quieuit,
Sacrauitque diem ventura in ſæcla beatum.
M. *Num mandat ſex continuas ex ordine luces*
Inſudare operi. P. *Certè, conceſſa facultas*
Eſt faciundi operis: Tantùm lux ſeptima cauta eſt.
M. *Ergo putas vna mandatam luce quietem?*
P. *Lex, ſi corpoream modo vis ſpectare quietem,*
Hebræi eſt ſolum populi, veteriſque figura

Faderis: At Chriſto veniente euanuit vmbra
Protinus, & pompæ externum diſparuit agmen.
M. *An nil præceptum hoc deletæ continet vmbra?*
P. *Tres eius cauſſas nnmero. Nam ſpiritualem*
Significat primò requiem: Mox, ordinis ergo
In cætu colitur ſacro: poſtrema, labores
Aſſiduos, feſſi vt poſsit lænire miniſtri.
M. *Quænam eſt hæc requies quam dicis ſpiritualem?*
P. *Quum carnis ceſſant artes, domitæque faceſſunt*
Illecebræ, ac ſancto clauum moderamine flectit
Spiritus, atque animi ſtudium ſibi dedicat omne.
M. *An lucem requies ſolùm hæc depoſtulat vnam?*
P. *Perpetuò eſt celebranda homini, dum terminus æui*
Venerit, ac fati ſuprema acceſſerit hora.
M. *Quì fit vt vna dies diuturna hæc otia nobis*
Significet? P. *Satis eſt his ſi reſpondeat illa,*
Nec ſimile ex omni quadrare eſt parte neceſſe.
M. *Septima cur typica eſt?* P. *Perfectio ſæpe notatur*
Hoc numero: Toto nimirum tempore vitæ
Duratura quies. Nec vero tempore finem
Accipiet, tandem non ceſſatura colemus
Sabbata, & optati requie potiemur Olympi.

DOMINICA. XXVII.

M. *CVr ſeſe in medium adducit?* P. *Sex ipſe diebus*
Paulatim hunc orbem ſtatuit, lux ſeptima nobis
Propoſita

Propoſita eſt, in qua vaſti miracula mundi
Contemplemur, & ipſius memorata ſequamur
Exempla artificis: Quid enim plus poſcere votis
Quis poſſit, conformem illi quam degere vitam?
M. Hebdomadæne istæc vna meditatio ſolùm
Eſt contenta die? P. Certe, noctesque, dieſque
Poſtulat, & noſtri curſum ſibi vendicat æui.
At, quale ingenium noſtrum eſt, obliuia mentem
Corripiunt, curaquè nimis torpemus inerti.
Ergo vnam ſolers Domini prudentia lucem
Conſtituit nobis, in qua ſolùm iſtud agamus.
Atquè hic eſt, de quo ſupra prædiximus, ordo.
M. Quiſnam eſt illius quem narras ordinis vſus?
P. Vt credens Chriſto populus reuerenter in vnum
Conueniat, verbo vt diuino aduertere poſſit,
Et precibus nauare operam, fideiquè latentis
Indicia, externo teſtata relinquere cultu.
M. Vltima quæ cauſſa eſt? P. Vt quos ſub iure poteſtas
Detinet alterius, lucis ſolamina ſacræ
Expectent, operum immunes: Lex commoda ſpectat
Publica: Quì famulis diuturna ad munia vires
Suppeterent? Verum illius ſpes certa quietis
Sex operi cogit promptas impendere luces.
M. Nunc reſtat num quo pacto lex pertinet iſta ad
Chriſticolas. P. Dudum Chriſto ceſsiſſe figuram
Diximus, is ſolidum eſt corpus, præſentia cuius

Diſcuſsit typicas veteri ſub fœdere nubes.
M. *Quidnã ergo remanet?* P. *Certe, quem diximus ordo*
Vt ſacros celebrent cœtus, verbíque fideli
Præconi auſcultent, communia vota frequentes
Concipiant, fidei adiungant ſignacula verbo.
M. *An nulla eſt vmbræ vtilitas?* P. *Nos tramite recto*
Dirigit ad Chriſtum, cuius iam munere, carne
Perdomita, puræ ſemper læta otia mentis
Excolimus, requiémque illam ſperamus Olympi.

DOMINICA. XXVIII.

M. *ALtera diuinæ ſequitur modo pagina legis.* (re.
P. *Patrem proſequere & matrem reuerenter hono-*
M. *Quidnam hoc mandato tibi vox deſignat honoris?*
P. *Scilicet vt patrum natos reuerentia tangat*
Debita, mandatis Patrijs parere neceſſe eſt,
Auxilóque iuuare inopes, humilique parentes
Obſeruare animo. M. *Pergas.* P. *Promiſſa ſequuntur,*
Longæuam vt fœlix poſsis traducere vitam,
In ſancta, Iehouæ conceſſa munere, terra.
M. *At quonam pacto longæuæ tædia vitæ*
Muneribus numeras? Heu quanta incommoda ſecum
Vita trahit, Quantos aufert mors vna dolores!
P. *Non ibo inficias, verum productio vitæ*
Electo populo, Domini manifeſta fauorem

Indicat.

Indicat. An nihil eſt tàm longo tempore præſens
Senſiſſe auxilium: Ad vitam quodcunque nec ſſe eſt
Ex eius fluxiſſe penu: atquè incommoda mundi
Spe vitæ alterius ſancto contemnere faſtu?
M. *An valida eſt contra ratio, quos ſtamina vitæ*
Parca necant, iratum illos ſentiſcere numen.
P. *Abſurda omnino eſt, ſæpe ex hoc corpore caros*
Euocat imprimis famulos, ne ſordibus iſtis
Aſſueſcant, patrioque ſtatim potiantur Olympo.
Atqui hoc promiſſo pugnat. P. *Quæcunque recepit*
Facturum Deus, hac ſemper ſub conditione
Accipio, noſtræ terreſtria dona ſaluti
Si proſint, cuius Domino primaria cura eſt.
M. *Quid? Num nulla manent natos tormenta rebelles?*
P. *Æterna haud dubiè: Nec verò tempore in iſto*
Impunè eſt illis, Quoſdam mors abripit atra
Ante diem, quoſdam meritis digniſsima finis
Accipit, & vitam probroſa morte relinquunt.
M. *Hiccine de ſola ſermo eſt Cananitide terra?*
P. *Iudaico certe populo, Nos latius illam*
Accipimus: Quacunquè etenim tellure moramur,
Tota Dei eſt, ſoloquè eius nos munere habemus.
M. *Nilne hac in lege eſt aliud?* P. *Fit ſola parentum*
Mentio, ſed ſimili reges ratione colendos
Diſcimus, & quoſcunque aliquo præcellere honore,
Ille dedit, cuncta eſt à quo ſtabilita poteſtas.

DOMINICA. XXIX.

M. Mandatum exponas ſextum. P. Ne occidito quen-
(quam.
M. Si iugulo abſtineas enſem, ſi dextra vacarit
Sanguine, num ſatis eſt? P. Mentem ſibi poſtulat auctor
Integer integram: fraterni nominis oſor
Ante Deum, ſi facta abſint, hac lege homicida eſt.
M. Eſtne odio caruiſſe ſatis? P. Dilectio nobis
Eſt opus, alterius ſemper quæ commoda ſpectet.
M. Quæ lex ſeptena eſt? P. Alieni fœdera lecti
Ne viola. M. Quænam eſt huius ſententia legis?
P. His verbis impura omnis ſcortatio nobis
Interdicta fuit: Nec vero pellicis artes
Ferre poteſt legis noſtræ caſtiſſimus auctor.
M. An nil præterea in lege eſt? P. Ante omnia cordis
Munditiam, & rectam purgato in corpore mentem
Poſtulat: Ille ſacer flatus qui corpora noſtra
Incolit, haud vlla patitur ſordeſcere fœce.

DOMINICA. XXX.

M. Quodnam mandatum octauum eſt? P. Furtoq; ca-
(ueto.
M. An ſolum hac Dominus manifeſtas lege rapinas,
An fraudis vetat aucupium? P. Quæcunque paramus
Illicitè, ſeu vi ſpolium tentamus aperta,

Seu

Seu fraude aggredimur, vel iniquas teximus artes,
Et quicquid legis nostræ non approbat auctor.
M. *An tantum alterius res contrectare vetamur*
Inuito Domino, vt iuris scripsere periti?
P. *Mens semper primas poscit, ne fraudibus vllis*
Aspiret, fratrumque velit ditescere damno.
M. *Quid faciundum ergo?* P. *Contentus viuere discat*
Quisque suo, & proprio vitam perferre labore.
M. *Mandatum nonum sequitur.* P. *Ne testis iniquus*
Vicino sis innocuo. M. *Num iudice coram*
Non aliàs, testis periuria damnat iniqui?
P. *Qui famam alterius minuit, nomenque, decusque*
Vellicat, & maledicendi studio vsque tenetur,
Peccat in hanc legem: Nam qui rumoribus vllis
Vicinum lædit, fœda ad periuria tandem
Prouolat: & Dominum perfricta fronte negabit.
M. *Num mentem sanam poscis?* P. *Vel maxime, & eius*
Hæc paucis vis est: Non solùm lædere verbis
Abstineas, caue ne ducat te praua voluntas.
Quinetiam famam semper tueare memento
Alterius, teque illius ne subtrahe laudi.

DOMINICA. XXXI.

M. *VEntũ ad postremam est legem.* P. *Nec tecta pro-* (*pinqui*
Concupias, iunctamue thoro, famulumue ministrum,

Ancillamue, Bouem, aut Asinum, aut quod dicere possit
Iure suum, nullo illius flagrabis amore.
M. *Cum lex tota animum spectet, cur vnica tandem*
Clausula in effrænes animi est dilata furores?
P. *Responsum in promptu est: Nam tota lege voluntas*
Perfecta à nobis petitur: Nunc motio quæuis
Irrita, consensus expers, & nescia facti
Damnatur. M. *Num si qua leuis tentatio mentem*
Pinxerit, ascribes vitio? P. *Corruptio certe*
Naturæ hanc peperit, cuius scintillula nulla est
Quæ non cum Domini sacrata lege repugnet.
M. *Sic sentis, tres esse gradus. Tentatio prima est,*
Consensus mentis sequitur, quem perficit actus.
Hos suprà damnant leges, Tentatio tandem
Hic vetita est, Tanta est sacræ perfectio legis.
P. *Non alijs certè cupijssem exponere verbis.*
M. *Num potis es to am paucis compræhendere legem?*
P. *Non id difficile est: Nam toto pectore amandus*
Est Deus, atque pari nobis vicinus amore.
M. *Quisnam amor ille Dei est?* P. *Caro quum noscimus*
Solum pro Domino, pro Seruatore, parente, (illum
Prosequimur què humiles cultu, & confidimus vni.
M. *Pectore cur addis toto?* P. *Ne affectio praua*
Implicet, aut mentem à Domini seducat amore.

DOMI-

DOMINICA. XXXII.

M. *ALtera pars ſequitur.* P. *Miro vt flagramus amo-*
Quiſq; ſui, certè quæ ſunt nocitura cauemus (re
Commoda ſectamur: Sic nobis regula vitæ
Vicini in caro debet conſiſtere amore.

M. *Quiſnam proximus eſt?* P. *Non ſolum ſanguine, &*
Iunctus amicitiâ, peregrinis incola terris, (arcta
Atque adeò hoc ſæuus nomen ſibi vendicat hoſtis.

M. *Copula quæ eſt?* P. *Firma haud dubiè quàm nulla*
Impietas, certis naturæ aſtricta catenis. (reſoluet

M. *Sic ſentis, ſi quis fraterni nominis oſor*
Extiterit, ſcelus eſſe eius, ſed vincla manere,
Communis tamen à nobis ſeruanda fauoris.

P. *Hoc ipſum.* M. *Num quiſq; ſuam componere vitam*
Debet ad hanc normam? P. *Certe: ſed ferre recuſant*
Infirmi pondus humeri: Non extitit vſquàm
Sincerus legis cuſtos, perfectio tanta eſt.

M. *Cur quæſo petitur plena obſeruatio legis*
Quæ fieri nequeat? P. *Certè ad præcepta tenemur*
Omnia: Nam noſtri eſt ſceleris quòd ſimus inepti.
Verùm, ſi ſtudium nobis, & prompta voluntas
Adfuerint, totóque illuc conamine mentis
Nitimur, haud dubiè quanuis perfectio longè
Abfuerit, nullo aſtrictos nos crimine cenſet.

M. *Hiccine de cunctis ſermo eſt, ſolúmue fideles*
Reſpicit. P. *Haud vllus poterit ſine flamine ſacro*
Impleri vel legis apex. Quid ſi vnica poſſet
Clauſula? Nimirum diuinæ ſubiacet iræ
Quem minimus calle à recto ſubduxerit error.

DOMINICA. XXXIII.

M. *HInc non difficille eſt ſacræ duo munera legis*
Colligere, ex hominum diſtincta conditione.
P. *Non equidem: Nam qui legi parere recuſant*
Arguit infidos ſceleris, prætexere culpæ
Nil patitur, cauſſaſque aufert, ſic mortis odorem
Ac inſtrumentum, verbi pia buccina Paulus
Nominat: Aſt alios longè ſe pandit in vſus
Credenti populo. Primum, nos lege magiſtra
Ducimur ad Chriſtum, lex neſcia reddere iuſtos
Ad Seruatoris fontes nos tota relegat.
Tum carnis reprimit faſtum, dum crimina ponit
Ante oculos, humilique monet contendere voce
A Domino veniam, & vires, vt quiſque monenti
Pareat, & vitam ad rectos accommodet vſus:
Poſtremò fræni eſt inſtar, ne colla capiſtro
Libera, dediſcant Domini perferre timorem.
M. *Non ergo fruſtrà nobis perfectio legis*
Propoſita eſt, inſtar metæ quo tendere quiſque

Debeat,

Debeat, ac aucto ſemper procedere paſſu,
Gratia cuique ſua eſt, verùm meta omnibus vna.
P. Sic eſt. M. Sed nunquid perfecta eſt regula legis?
P. Omnino, certe facienda, cauendaque cuncta
Continet: haud illi noſtri phantaſma cerebri
Aſſuere integrum eſt: Domino neque gratior vlla eſt
Victima morigerum quàm ſe præbere monenti.
M. Si lex perfecta eſt, quorſum non rara Prophætis
Concio, quæ monitis conſtet, ſolamina crebra
Miſceat, an reliquus ſcripturæ euanuit vſus?
P. Abſit: Nam legis concepta eſt formula paucis,
Quæ ſeſe reliqua ſcriptura interprete pandit
Latius. M. An legem officium præſcribere ſentis
Cuique ſuum? P. Ingenere: at nobis ſcriptura relicta eſt,
Ex qua quiſque ſuum poſſit dignoſcere munus
Planius, & vitam ad rectam componere normam.

LIBER TERTIVS DE ORATIONE, PATRICIO Adamsono auctore.

DOMINICA. XXXIIII.

M. *SAt multis tibi diuini pars altera honoris (gas*
Tractata est: Nunc ad ternam discendere per-
P. *Suppetias Dominum afflictis deposcere re-*
Atque vnum nostræ fontem implorare salutis. (bus,

M. *Num solum votis petimus?* P. *Sibi vendicat vni*
Hanc laudem, Haud tali quenquam dignatur honore.

M. *Num fas est hominum, si res modo tristior vrget,*
Implorare fidem? P. *Quidni: At discrimine longo*
Hæc distant, Dominum quoties in vota vocamus,
A solo auxilium petimus, fiducia solum
Respicit: ast homini quando est concessa facultas
A Domino, vt nostris possit succurrere rebus,
Non homini id tribuo, Certe Deus ipse ministrat
Cælitus, humanæ tantum moderamine dextræ.

M. *Num grates referendæ illis qui hæc munera nobis*
Suppeditant? P. *Certè naturæ lege tenemur.*
At vero quos hoc Dominus dignatur honore
Vt sua dispensent dona, obseruare profectò
Imperat, & vinclo nobis magis alligat arcto.

M. *Hinc planè apparet, quod nemo in vota vocandus*

Angelus

Angelus eſt, nullus vitai munere functus.
P. *Certa adfers: Nec enim mandata prouincia cuiquã*
Sanctorum à Domino eſt, nobis vt pondere preſſis
Ferret opem, Satis eſt illis defigere vultus
In Iehouæ decus immenſum, laudéſque parentis
Ætherei, gratis animi percurrere plectris.
Nec vero angelicos flatus ſeruire ſaluti
Humanæ inficior, iuſtorum ſiſtere vota
Ante Deum agnoſco, ſed laudem reſpuit illam
Nuntius, inſignem Domini quæ ſpectat honorem.
M. *Sic ſtatuit fateor, Sed ſi quid protinus iſtis*
Non quadret, nunquid Domini eſt violata voluntas?
P. *Omnino: Nec enim quicquam gens credula poſcit,*
Arbitrium præter Domini: Quicunque creatis
Nititur, & voti Iehouam defraudat honore,
Seu Sanctos vocet, aut flatus in vota miniſtros,
Perditus idoli eſt cultor, laudémque tonantis
Deſtruit, & vani capitis noua numina fingit.

DOMINICA. XXXV.

M. *QVis rectus votorum vſus? Num lingua ſonare*
Sola preces, debent ue alto procedere corde?
P. *Cor ſemper primas poſcit, nec munere linguæ eſt*
Semper opus, purus Deus ipſe eſt Spiritus, & vult
Corde coli puro, quum certe tempore in omni,

Præcipuè, quando coram nos ſiſtimus, atque
Præſentem affamur precibus, promiſſio facta eſt
His ſolùm, vero Dominum qui corde vocarent:
At linguæ blatero non ventis irrita ſolùm
Verba dat, irati depoſcit numinis iras.
M. *Quæ cordis quæſo in votis affectio grata eſt?*
P. *Cum noſtri propter delicti tædia, mente*
Angimur, hæc ſeeleris vero depreſſa dolore
Ingemit, & veniæ non ficto flagrat amore.
M. *Hæccine debemus nobis, an numinis illud*
Eſt opus? P. *Haud dubiè dona hæc Pater ipſe miniſtrat*
Cælitùs: indignum, nobis quam ſegnia torpent
Pectora, ni ſancti flatus accenderit ardor.
M. *Num ſequitur, reſides nequaquam in vota parandos*
Eſſe animos flatumque illum debere ſupinos
Expectare ſacrum? P. *Certè cum corda laborant*
Frigore, poſcendus Deus eſt vt flamine ſacro
Imbuat, ac puro torpentes concitet æſtu.
M. *An nullus linguæ in precibus ſeſe exerit vſus?*
P. *Haud pauci retinet vocis prolatio mentem,*
Ne facile à Domino meditatio noſtra fatiſcat:
Tum lingua auctoris laudem, ac præconia magni
Teſtatur gratæque canit modulamine vocis,
Sæpè etiam linguam vehemens affectio pulſans
Pectoris, in verba haudquaquam meditata reſoluit.
M. *Num proſunt quicquã peregrinæ murmura linguæ?*
P. *Ridicula*

P. *Ridicula haud dubiè, Ceu perſonata theatri*
Actio, quam ficto mimus ſimulauerit ore.

DOMINICA. XXXVI.

M. *PEndemus nè animi, an certa ſpe vota paramus?*
P. *Spe certa. Nobis eſto hæc certiſsima ſemper*
Regula, iuſtorum ſurda non negliget aure
Vota Deus, tribuetque illis quodcunque putarit
Vtile. Sic Paulus fidei procedere puro
Fonte preces ſcribit, fidei perſuaſio certa eſt.
M. *Qui titubat, dubioque animi qui fluctuat æſtu,*
Aſſequiturne aliquid precibus? P. *Sunt irrita certè*
Vota eius, quæ nulla Dei promiſsio fulcit.
At Chriſtus quicquid Patrem credendo petamus
Se conceſſurum ſacrata voce recepit.
M. *Vnde homini quæſo manat fiducia tanta*
Mancipio ſceleris, Domino ſe vt ſiſtere coram
Audeat, ac illum certa ſpe in vota vocare?
P. *Infirmas primum mentes promiſsio verbi*
Occupat, hoc Domini ſancit clementia fœdus,
Non noſtri ratio meriti, promiſsio poſtquam
Accepta eſt animis, tum ſanctus anhelitus ipſum
Ad Patrem propius recto nos tramite ducit.
At vero horrendum ne mens ſibi conſcia numen
Eſſe putet, Chriſtus nobis occurrit Ieſus:

Ille genus noſtrum, putris modo reptile terræ,
Conciliat Patri dilecti nomine Nati.
M. *Sunt ne eius ſolum facienda in nomine vota?*
P. *Omnino. Quæcunque pijs promiſsio facta eſt*
A merito pendet dilectæ munere prolis.
M. *Non ergo faſtu nimium ſe tollit inani*
Fidentiſque animi eſt, Chriſto qui fretus Ieſu
Cæleſtem votis Patrem compellat amicis.
P. *Haud penitus: Nanque ipſius velut ore precamur*
Qui nobis pateſecit iter, qui vota parenti
Grata facit, noſtroque illi ſe nomine ſiſtit.

DOMINICA. XXXVII.

M. *NVm præſcripta vlla eſt orandi formula, vel nos*
Quod cupidam venit in mentem depoſcere par eſt?
P. *Mens humana quidem cæcis occluſa tenebris*
Quid petat, ignara eſt, at praua affectio mentis
Frænanda eſt, arctis ne quò deflectat habenis.
M. *Quid faciendum ergo?* P. *Domino parere monenti*
Conuenit, is certe nobis quodcunque neceſſe eſt
Conſcius, oblata dextra nos tramite recto
Dirigit, vt ſolum præeuntis verba ſequamur.
M. *Quodnam præſcriptum eſt eius?* P. *Qui oracula ſa-*
Voluerit, haud illi votorum incognitus vſus (cra
Eſſe poteſt. Verùm nobis vt certa maneret

Formula,

Formula, vel pauco verborum carmine claudit.
M. *Quin effers.* P. *illam Christo didicere Magistro*
Discipuli. Hæc inquit vestris sit formula votis.

ORATIO DOMINICA.

ALme Parens noster celsi super atria Cœli,
Sanctificata tui Maiestas nominis esto.
Adueniant tandem sperati gaudia Regni:
Vtque tibi Cœli gaudent parere cohortes,
Sic tua per terras fiat sacrata voluntas.
Da nobis hodie diuturni pabula victus:
Debita condona nobis, debentibus ipsi
Ex animo cunctis ceu condonare solemus.
Ne nos in cæcas Satanæ inducito fraudes,
Sed serua à prauo: Regnum sine fine perenne
Est tibi, cuncta potestas, cunctaque gloria, fiat.

M. *Vt facilè expedias, dic quot comprehendere possis*
Articulis? P. *Bis ter: Tantum tres ordine primi*
Ad Domini laudem spectant, qui deinde sequuntur
Nostra quidem sese paulatim ad commoda flectunt.
M. *An quicquam petimus quod nobis vtile non sit?*
P. *Quod Domini laudem spectat, sic omnia versat*
Infinita Dei bonitas, ad nostra redundat
Commoda: Nam quoties sancto celebratur honore

Diuinum nomen, nos eius munere Sancti
Reddimur, aduentu regni nos læta coronat
Gloria, sed mera nunc nobis obliuia debent
Nostri esse, vt solum Domini spectemus honorem:
Ac etiam quamuis illi qui deinde sequuntur
Articuli, nobis prosint, ante omnia laudem
Respiciunt, celsique decus sublime tonantis.

DOMINICA. XXXVIII.

M. *AD formam accedo, Cur sese voce parentis*
Nominat? P. Haud dubiè cari vox plena fauoris
Intrepido iubet esse animo, & formidine pulsa
Non secus ad Patrem caros quàm accedere natos,
Fidentèque magis: Si nos ab origine praui
Consulimus propriæ soboli, Quæ cura parentis
Ætherei, nostros se prouida didit in vsus?
M. *Num quod conclusum est supra, vota omnia Christi*
Inniti merito, euinces ex voce parentis? (*set*
P. *Firma quidem ratio est: Nec enim nos nomine cen-*
Natorum omnipotens, nisi Christi ex corpore membra
Simus, & in caros nati coäluscimus artus.
M. *Cur nostrum Patrem appellas, quem quisq; vocarit*
Iure suum? P. *Certè nostrum non conuenit vlli*
Priuato duci studio, communia fratrum
Commoda, debemus nostris proponere votis.

M. *Quid*

M. *Quid ſibi vult quod ais, celſi ſuper atria Cœli?*
P. *Incõprehenſibilem, atq; æternum, ac omnipotentem.*
M. *Quorſum iſtuc?* P. *Surſum noſtras attollere mentes*
Inſtruimur, ne de Domino carnalia fingant
Somnia, vel noſtro pendamus numina captu.
Quin illum cuncti Cœli, terræque penates
Obſeruent, Dominumque humili vereantur honore.

DOMINICA. XXXIX.

M. *QVid primò petimus?* P. *Iehouæ laudemq; decuſq;*
Per cunctas paſſim mundi ſplendeſcere partes.
M. *Num capit augmentum, aut decreſcit celſa tonantis*
Gloria? P. *Non in ſe, Verùm vt perfectio cuncta*
Laudis ineſt illi, ſic omni nube remota
Optamus toti decus illuceſſere mundo.
M. *Quid regni nomen ſibi vult?* P. *Conſtare duabus*
Partibus agnoſco. Primùm, ſpiramine ſacro
Imperat electis: Tum gens malè credula, ſceptri
Sentit onus, Nihil vt faſtu prodeſſe ſuperbo
Numinis inuictæ virtuti obſiſtere diſcat.
M. *Quid petimus regni aduentu?* P. *Incrementa fidelis*
Vſque gregis, numeroque auctum diteſcere donis
Cælitùs: vtque adſit totum quæ terreat orcum
Iuſtitia, & gentem perdat ſine fine rebellem.
M. *Num fiunt, hæc, inque dies?* P. *Quadam tenus illa*

Haud fieri ignoro. Verùm perfectio regni
Non prius extremo cani quam in limine mundi
Aduenit: celsus iudex sublime tribunal
Ingrediens, sibi subijciet terramque polumque,
At qui illi tum cuncta gerent obnoxia morem,
Vt sit perfectè Deus omnia in omnibus vnus.

DOMINICA XL.

M. *QVo sensu petis vt fiat diuina voluntas?*
P. *Nimirum vt totus naturæ pendeat ordo*
A Domino, atque eius se vltrò submittat habenis.
M. *Num sentis illi fierì nil posse repugnans?*
P. *Non petimus solùm vt fiant arcana tonantis*
Consilia, & quicquid secum decreuerat olim,
Quin illi dura quicquid ceruice resistit,
Conterat, vt Domino nemo parere recuset.
M. *Num sic orando, propriis affectibus vltrò*
Cedimus? P. *Omnino, nec solùm vota rogamus*
Irrita sint, quæcunque animis affectio prauis
Suppeditat, verùm vt sacro spiramine mentes
Imbuat, vt nostra ex renouato pectore semper
Vota fluant, normæ & pietatis consona fiant.
M. *Quid sibi vult hic cum terras componit Olympo?*
P. *Non aliud studium est illis qui cælica longè*
Templa colunt, Domini ad nutum noctesque, diesque

Morigera

Morigeræ Cœli gaudent parere phalanges:
Tale ego per terras ſtudium mortalibus opto,
Vt Domino penitus ſe quiſque addicat, & vltro.

DOMINICA. XLI.

M. *ALtera pars ſequitur, quæ ſeſe ad noſtra remittit*
Commoda, Quid tibi vis panem poſcendo diurnum?
P. *Non nudum ſolùm victum, & vox panis amictum*
Significat, verùm vitam quodcunque quietam
Reddit, & à Domino noſter depoſtulat vſus.
M. *Cur victum petis aſsiduo ſudore parandum?*
P. *Cura Deo grata eſt, ſed quorſum cura niſi adſit*
Gratia, perpetuò humano diuina labori?
Nec vero nos pane alimur, ſed prouida nutrit
Dextra Dei, panique ſuos accomodat vſus.
M. *Cur noſtrum appellas, vel cur depoſcimus illum*
Si eſt noſter? P. *Summi certe bonitate parentis*
Fit noſter: Verùm nos iſta voce monemur
Viuere contenti noſtro, non quærere quæ ſunt
Alterius, fuciue aliorum incumbere rebus.
M. *Cur hodie panem petis, adiungiſque diurnum?*
P. *Vocibus his geminis frugales eſſe docemur,*
Quod ſatis eſt petere, & certo moderamine victum.
M. *Num diues cuius multas induſtria brumas*
Deſpicit, annonamque in tempora longa reponit,

Postulat, inque dies victum? P. Nec pauperis horti
Agricola, aut cui lauta domi est prouisa suppellex
Ex rebus capiunt fructum, nisi dextra bearit
Omnipotens, vires illis infensior omnes
Eripit vt visum est, iterum virtute potenti
Imbuit, vt Dominis prosint qui munera norunt
Esse Dei, & grato auctorem reuerentur honore.

DOMINICA. XLII.

M. *QVidnam contineat iam quinta petitio fare?*
P. *Vt clemens nobis Dominus, delicta remittat.*
M. *Nemone tam iustus veniâ quin indiget ista?*
P. *Nemo vsquam, forma hæc Christo præscripta magi-*
Discipulis, populo est passim mandata fideli: (stro
Nec vero sacrum Christi cognouit ouile
Qui veniæ vocem ignorat. Num oracula passim
Sacra canunt? Quicunque vno se à crimine mundum
Dixerit, is multis reus est in millibus, ante
Iudicium illius trutina qui examinat æqua.
Sola ergo nobis Domini clementia asylum est.
M. *Quonam condonat nobis dic crimina pacto?*
P. *Sic vt verba sonant voti: Nam debita Christus*
Nostra vocat, Quoniam peccato debita mortis
Præmia sunt, tetrique manent nos termina regni,
Quæ Domini nobis bonitas immensa remittit.

M. *Num*

M. *Num gratis nobis isthæc clementia præstat*
Sola Dei? P. *Certè, Nec enim nos soluere quicquam*
Pauperies ingrata sinit: Nos cedere oportet
Porro bonis, veniæque vnam sperare salutem.
M. *Quænam hinc vtilitas?* P. *Caros nos esse parenti,*
Non secus ac omni si crimine vita careret,
Nec pœnæ solùm expertes, sed certa manere
Gaudia, cælesti nobis in sede reposta.
M. *Verùm quod sequitur, nos condonare solere*
Num meriti est instar? P. *Solus nos crimine Christus*
Liberat, à merita solus nos morte redemit:
Verùm cum nobis illatæ obliuio noxæ
Serpserit, haud dubiè tum mansuetudine Christum
Exprimimus, cuius populum nos esse fidelem
Testamur, firmatque animos ea tessera nostros.
Sic contra innuitur, summo contendere iure
Velle Deum, & rigidam nobis exponere litem,
Ex animo offensas ni deponamus inulti.
M. *Num sentis quoscunque animi vindicta furentis*
Exagitat, fratrum vt nequeant ignoscere culpæ,
Ætherei prorsum natos non esse parentis.
P. *Arbitror, & certè vera est sententia Christi,*
Quæ mensura tua est, eadem te iure manebit.

DOMINICA. XLIII.

M. QVid porro sequitur? P. Satanæ abducere fraudes
Vt velit, atque astu mentes seruare maligni,
Nec vero seiungo isthæc: pars vltima primam
Explicat, & iure optato concluditur vno.
M. Quæ vis illius est? P. Sceleri ne laxet habenas
Omnipotens, ne de nobis infirma triumphent
Agmina, neu carnis sese victoria iactet:
Quin adsit potius nobis, vt vindice dextrâ
Protegat, & contra tàm sæuos muniat hostes.
M. Quinam id perficitur? P. Sacri moderamine flatus.
Illius auspicijs freti fidenter in hostem
Irruimus, tergum trepidè fugientis auerni
Cædimus, & scelus, & carmen calcamus inermem.
M. An cunctis dux ille opus est? P. Certamina cunctos
Dura manent, cunctos rugientis more leonis
Circuit horrendus dæmon, sine viribus vllis
Vtque imbelle pecus, Ni nos Deus instruat armis
Ad pugnam, propriâque manu fulciret inermes.
M. Quid tibi significat nomen, tentatio? P. Fraudes
Dæmonis, insidiasque omnes quas nectere nobis
Assolet, haud dubiè nos illuc prona voluntas
Dirigit, vt nullo flabello accenderit hostis.
M. Cur Domino fraudes tribuis, quas perditus ille

Sata-

Satanas, imis Orci ſudauerat antris?
P. Vt Dominus populum Satanæ ex iure fidelem
Vindicat, haud vlla patitur que labaſcere fraude,
Sic quos exodit, non illis abſtrahit auram
Cælestem ſolùm, quæ nobis gratia dicta eſt,
Luminibus captos reddit, ne cernere poſſint
Rectum iter, inferno reprobos punire tyranno
Tradit, & ad cunctas Cacodæmonis obijcit artes.
M. Quid ſibi vult tandem quæ adiecta eſt clauſula, Reg-
Eſt tibi, cuncta potes, tibi cunctaq; gloria fiat. (*num*
P. Hic iterum inſtruimur, noſtris fundamina votis
In ſolo quærenda Deo, nec fidere noſtris
Viribus: ac veluti primas ſibi poſtulat auctor.
In precibus, poſtrema eius ſic clauſula laudes
Prædicet, ac ſanctum reſonet ſuper omnia nomen.
M. An nil præterea nobis depoſcere fas eſt
Quàm quod ſuccinctus formæ præſcripſerit ordo?
P. Non opus eſt iiſdem verbis, nec more precandi
Perpetuò, ſed nulla Deo eſt oratio grata
Quæ non huc velut archetypum referatur ad vnum:
Regula namque pijs hæc eſt certiſſima votis.

LIBER QVARTVS DE SACRAMENTIS, PATRICIO Adamsono auctore

DOMINCA. XLIIII.

M. TRes modo diuini cultus ex ordine partes
Emẽsus, Nunc quartã auibus fælicibus adde.
P. Vt nos auctorem, fontem, causamq; salutis
Esse Deum, Non solùm ima de pectoris arca
Nouerimus, verùm externæ confessio laudis
Accedat, Dominique palam testemur honorem.
M. An nulla hic norma est? P. Certè præconia laudum
Omnia, quæ sancti quondam cecinere Prophetæ.
N. An nulla huc Domini concepta petitio tendit?
P. Prima quidem: Nam cum sancto vt celebretur ho- (nore
Diuinum petimus nomen, Facta omnia laude
Prosequimur: Iudex si sontes vindicet æquus
Iustitiam efferimus, si crimina nostra remittat,
Quàm gratum dictat nobis clementia carmen!
Si seruat promissa Deus, seruata fidelem
Pacta docent, veraxque eius constantia laude
Digna sua est: Demum vastus quod continet orbis
Diuinæ præ se fert passim encomia laudis:
M. Quidnam ex prædictis infers? P. Vitã esse perennem
Nosse Deum viuum, & Christum quem misit Iesum,

Nos-

Nosse, inquam, vt semper merito obseruemus honore,
Vt Seruatorem, Dominum, Patremque benignum.

DOMINICA. XLV.

M. *QVisnam aditus recto nos illuc tramite sistet?*
P. *Hac fini, nobis sacri mysteria verbi*
Tradidit omnipotens, hæc certè ianua vera est,
Limina qua Cœli nobis augusta patescunt.
Nec vero obscurum est verbum, spiramine sacro
Imbuti, paucis vates clausere libellis.
M. *Quì verbo vtendum est, Vt fructum carpere possis?*
P. *Debemus primum amplecti ceu cælica magni*
Dona Dei, tum nos humiles submittere mentes
Conuenit, & pectus sacrata ardescere flamma:
Postremò penitus nostris infixa medullis
Vox Domini vitæ fructus producat amænos.
M. *Hæccine sunt nostri ingenij?* P. *Nullatenus inquã,*
Sed Deus in nobis sacro spiramine complet.
M. *Num nostrum est aures doctrinæ aduertere sacræ*
Assiduò, & legis sacratum euoluere corpus?
P. *Omnino, seu nos priuati tegmine muri*
Claudimur, imprimis cum Christi Ecclesia in vnum
Cogitur, vt verbi cælestes imbibat haustus.
M. *Non satis est ergo si quem meditatio pascat*
Grata domi, sacros cætus celebrare necesse est.

P. *Omnino, ſi libertate Eccleſia Chriſti*
Gaudeat, aut crudus nos non detterreat hoſtis.
M. *Quæ ratio eſt?* P. *Chriſto nobis parere monenti*
Conuenit, vt cætum populus reuerenter in vnum
Se ſiſtat, verbique ſimul myſteria diſcat:
Sic etenim creſcit ſacrati gloria Templi,
Puraque cæleſtis retinemus dogmata verbi.
M. *Ergone paſtorum nobis opus eſſe labore*
Atque miniſterio ſentis? P. *Vel maximè, ab ore*
Veriloquo illorum nobis pendere neceſſe eſt:
Nam qui deſpicit hos, Chriſtum contemnit Ieſum
Paſtorum caput, & ſacro ſeiunctus ouili eſt.
M. *Num ſatis eſt ſemel hanc doctrinam hauſiſſe ſalutis?*
P. *Non rectè eſt cæpiſſe ſatis: Nos pergere porro*
Conuenit, & Chriſti nunquam tædere magiſtri.
Porrò illum fidis munus mandaſſe miniſtris
Nouimus, vtque ſuo cunctas in nomine gentes
Inſtituant, ſubeatque vices doctrina magiſtri.

DOMINICA. XLVI.

M. *AN ſolo verbi Dominus ſe dogmata monſtrat?*
P. *Sacramenta pio coniunxit myſtica verbo.*
M. *Quid Sacramentum eſt?* P. *Diuini externa fauoris*
Indicia appello, verbum nunc mollit vſus,
Viſibili ſigno quæ ſpiritualia adumbrant

Munera,

Munera, & obſignant noſtræ promiſſa ſalutis.
M. *Atqui hæ ſunt ſtatus partes, nos reddere certos*
Ante Deum, & ſolida ſpe confirmare ſalutem.
P. *Agnoſco Verùm magno hæc diſcrimine diſtant:*
Solus enim Dominus ſacro torpentia ſtatu
Corda mouet, cæcæque hominum illuceſcere menti
Eſt eius ſolius opus, firmare ſalutem
Non alius poterit dubio ne fluctuet æſtu:
Sacramenta autem quid ſunt niſi inania tantum
Symbola, ni Chriſtus vires accommodet auctor,
Ac inſtrumenta hæc ad ſacros applicet vſus.
M. *Cui ergo inſtituit Dominus?* P. *Quò fulcra mane-*
Infirmæ nobis fidei, ſi terrea abeſſet (rent
Congeries, Qualeſue animi cæleſtibus eſſent,
Vana rudimenta hæc fierent: Nunc corpore preſſi
Talibus omnino, mentem ad ſublimia fulcris
Tollimus, & Cœli dotes comprehendimus altas.
Atque adeo eſt, Domini quaſi perſentiſcere fœdus
Vtile, quo melior mentes fiducia firmet.

DOMINICA. XLVII.

M. *CVm Sacramenta in noſtros prouiderit vſus*
Hoc exercitium num prætermittere fas eſt?
P. *Non equidem: Nam qui faſtu contemnit inani*
Auctorem ſpernit Chriſtum, veniæque recuſat
Spem ſtolidus, ſacrique extinguit flaminis ignes.

M. *Quomodo nos animi reddunt myſteria certos*
Quæ ſumunt etiam praui communiter omnes?
P. *Quamuis gens expers fidei ſibi Symbola reddat*
Irrita, & oblatæ ſpernat promiſſa ſalutis,
At qui participat verè, Chriſtumque requirit
In Sacramentis vis effectuſque ſequuntur.
M. *Quomodo in his Chriſtus nobis quærendus Ieſus?*
P. *Viſibili primum mentes defigere ſigno*
Non patitur, quaſi vis illic occulta lateret,
Clauſaue in externis eſſet virtus elementis:
Sunt fulcra hæc tantum fidei, quibus aduolet alis
Ad Chriſtum, viuoque eius de gurgite libet
Fontis inexhauſti laticem, lymphaſque ſalutis.
M. *Sacramentorum verus ſi poſtulat vſus*
Rite fidem, Cur hæc fidei munimina dicis?
P. *Non ſatis eſt primum fidei contingere limen,*
Pergendum eſt porro, fidei incrementa petenda
Ex Sacramentis. Diuus ſignacula Paulus
Illa vocat, noſtræ firmant quia pacta ſalutis.
M. *Hoccine diuinis prorſum eſt diffidere pactis*
Externi nobis fulcimina quærere ſigni?
P. *Infirmæ eſt fateor fidei, perfectio verùm*
Non hominum cuiquam mortali in corpore conſtat,
Corruptæ inſedit ſic diffidentia carni.
At nos his contra fulti contendimus armis,
Inque fide ſemper paſſu procedimns aucto.

DOM-

DOMINICA. XLVIII.

M. QVot Sacramenta in credenti Eccleſia habemus?
P. Omnino duo, quæ cunctis communia Chriſtus
Inſtituit, Baptiſma inquam, ſacrámque ſynaxin.
M. Quid ſimile eſt illis, quonam diſcrimine diſtant?
P. Baptiſmo Chriſti nobis reſeratur ouile
Occluſum prius, extorres admittimur albo
Seruorum, atque manu propria in penetralia ducit.
At nobis poſtquam ſacrata in tecta recepit
Suppeditat victum aſſiduò, quem myſtica cæna
Exhibet, æternæ præbens pia pabula vitæ.
M. Verùm hæc vt pateant melius, Baptiſma ſeorſum
Aggrediar. Quidnam ſibi vult Baptiſma? P. Duabus
Partibus id conſtat. Nanque & peccata remitti
Noſque iterum ſancto naſci ſpiramine ſignat.
Nec vero caret hoc cauſſa: Nam vt corpore ſordes
Eluimur cunctas mundæ purgamine lymphæ,
Sic animi eſt veluti quædam quoque lotio, Chriſti
Sanguine, quæ veniæ peccatum oblitterat amne.

DOMINICA. XLIX.

M. QVo pacto ſimilis lympha eſt, iterum genituræ?
P. Quòd caput immerſum tegitur ſtillantibus vndis

Id ſceleris prorſum labi nos eſſe ſepultos
Significat: verùm ſubitò quum ſe exerit vndis
Formi nouæ vitæ eſt: (certè hic quem diximus ortus
Partibus his conſtat, tota vt corruptio ceſſet
Mortua, & integræ carpamus gaudia vitæ.
M. *Num noſtras purgat mentes reſperſio lymphæ?*
P. *Nequaquam, ſolo Chriſti perfuſa cruore*
Pectora deponunt maculam, reſperſio flatus
Eſt munus, nobis illud Baptiſma figurat.
M. *An nihil in lympha niſi vis externa figuræ eſt?*
P. *Effectus certè ſequitur, promiſſa fidelis*
Irrita non ſinit eſſe Deus, peccata remittit
Protinus, & recto moderatur tramite vitam:
Nam quamuis ſibi non fidi myſteria reddant
Irrita, credenti rectus ſentiſcitur vſus.
M. *Vnde nouus nobis partus?* P. *Quia mortuus olim*
Ipſe reſurrexit Chriſtus, mors eius Adamum
Affixitque cruci veterem, clauſitque ſepulchro.
Quòd vero vitæ nouitas non ficta ſequatur,
Id nobis tribuit rediuiui gratia Chriſti.
M. *Quînam hæc contingunt?* P. *Chriſti veſtimur amictu*
Et ſacrum induimus flamen, niſi corde prophano
Oblatum ſigno Domini aſpernemur amorem.
M. *Quid ſupereſt ergo Baptiſmo vt rite fruamur?*
P. *In vera que fide, reſipiſcendique recumbit*
Toto animi ſtudio, rectus Baptiſmatis vſus.

Primùm,

Primùm, certa animos firmat fiducia Chriſti
Sanguine, neſcelerum infirmos perterreat horror:
Tum ſacrum flamen vitæ moderatur habenas,
Et fidei educit gratos è palmite fructus.

DOMINICA. L.

M. *CVm res ſic habeat, cur lymphis parua lauamus*
Pignora, cur teneris infantes tingimus annis?
P. *Non opus eſt ſemper præeat fiducia præſens,*
Et reſipiſcendi ſtudium Baptiſma: ſed illa
Rite petuntur ab his qui ſunt ætate capaces:
At pueris poſtquàm veniens adoleuerit ætas,
Baptiſmi vim noſſe ſui ſatis eſſe putamus.
M. *An nihil hic eſſe abſurdi ratione probabis?*
P. *In promptu ratio eſt: Nam circumciſio ſignum*
Fœderis antiqui fuerat, quod protinus omnes
Infantes primis Domino ſacrauerat annis.
Quid? quod diuinus Paulus fidei eſſe ſigillum
Paribus affirmat veteris ſub tegmine legis?
M. *Eſtne eadem ratio?* P. *Certè, Promiſsio facta*
Iſraeli olim, Nunc Chriſti munere toto
Orbe valet, mundique plagas complectitur omnes.
M. *Par nè igitur ſigni eſt vſus?* P. *Concluſio certa eſt:*
Sic texo. Populo quondam promiſsio facta
Iſraelitico, Nunc Chriſti munere nobis

Auctior est: Verùm, soboli ni signa paterent,
Esset conditio renouato fœdere peior,
Et Christi aduentus minuisset dona salutis.
Atque equidem non parua animos fiducia fulcit
Cum nostros illi infantes curæ esse videmus.
M. *Sic populi Hebræi, sentis, infantibus olim*
Corporis impresso testatum stigmate fœdus,
Æquum igitur Christo exhibito quoque pignora nostra
Diuini externum sentiscere pignus amoris.
P. *Sic prorsus, Nam cum Baptismi munia certum est*
Vimque eius teneris communem infantibus esse,
Iniusta est certè externi priuatio signi.
M. *Cur ergo teneros sacro libamine natos*
Tingimus? P. *Hæredes eius testemur vt esse*
Quem nobis Domini bonitas promisit amoris:
Vtque ipsi matura olim quum venerit ætas
Percipiant, promantque sui Baptismatis vsum.

DOMINICA. LI.

M. *NVnc super est nobis sacram tractare synaxin,*
Quidnã significet? P. *Christi nos corpore pasci, ac*
Sanguine, vt illorum nostras communio mentes
Educet in vitæ spem, solamenque beatæ.
M. *Cur panis corpus signat vinumque cruorem?*
P. *Quòd panis carni confert, è corpore Christi*

Mens

Mens capit, æternæ nimirum pabula vitæ.
Ac veluti nobis grati vis læta lyei
Corda fouet, pectusque hilari libamine firmat:
Sic animis quoties virtus sublapsa resurgit,
Effuso vires Christi de sanguine manant.
M. *Num sentis verè nos corporis, atque cruoris*
Participes fieri? P. *Nil quicquam certius illo est.*
Nam cum de Christo nostræ spes tota salutis
Pendeat, ac eius nobis accepta feratur
Iustitia, integrum mentes apprehendere Christum
Est opus, vt solidæ carpamus pabula vitæ.
M. *Sed nunquid Christus nobis est munere mortis*
Traditus? P. *Haud dubiè, sed quorsum passio prodest*
Ni fructum latebris animi sentiscimus imis?
M. *Num fidei hoc tribuis?* P. *Non solum quatenus eius*
Credimus in mortem, & rediuiui munera Christi
Speramus nobis vitam allatura perennem:
In nobis habitat Christus, nos membra subimus,
Ille caput, firmaque sibi compagine iungit
Quoscunque æternæ dignatur munere vitæ.

DOMINICA. LII.

M. *NVm solùm extremæ hoc præstat communio cænæ?*
P. *Non equidem. Certè sacrati concio verbi*
Nos Christo adiungit, nos ossa ex ossibus eius
Reddit, & in carnem verè coälescimus vnam.

Quin vitæ ſeſe, verbi hoc fit munere panem
Nominat, ac Cœlo dicit veniſſe ſupino.
Atque alibi, fidos ſecum coaleſcere in vnum,
Æthereo velati coniungitur ipſe parenti.
M. *Num quid præterea Cænæ communicat vſus?*
P. *Baptiſmo, Chriſti, fateor, veſtimur amictu,*
Vox Euangelij nos vno corpore iungit.
Verùm hæc vberius ſacræ communio Cænæ
Exhibet ante oculos mortis myſteria pandens.
M. *Dic ergo in ſacro quid pignore panis habemus?*
P. *Vt Chriſti æterno ſemel eſt oblata parenti*
Victima, ſic eius nobis communicat eſum
Vt Credenti parta reconciliatio proſit.
M. *Quid vero in vini patera?* P. *Demonſtrat Ieſum*
Crimine pro noſtro largum fudiſſe cruorem
Potandum nobis, fructum vt ſentire queamus.
M. *Hinc facilè apparet ſacræ myſteria Cænæ*
Nos veluti dextra, ad Chriſti deducere mortem.
P. *Omnino, Siquidem ſola hæc æterna ſaluti*
Victima ſuffecit noſtræ, Nihil amplius ergo
Nunc ſupereſt, tanto niſi dono vt rite fruamur.
M. *Num Chriſtum fas in Cæna eſt offerre parenti?*
P. *Non ita: perpetuo Chriſtus ſe iure Sacerdos*
Obtulit, haud alias iterum mactandus ad aras.
Ille ſuæ nobis eſum tantummodo carnis
Imperat, atque fide ſacrum potare cruorem.

DOM-

DOMINICA. LIII.

M. CVr duo ſigna adhibet? P. Certè ſic mentibus ægris
Conſuluit, panemque ſimul vinumque miniſtrat,
Vt plenam à Chriſto norint ſperare ſalutem.
M. Num calicis cunctos ſpectat communiter vſus?
P. Haud dubiè, Chriſtus proprio ſic imperat ore,
Cuius mandatis ſcelus eſt immane reniti.
M. Num Cæna iſtarum rerum eſt vmbratile ſignum,
An verè, nobis præſtat quodcunque figurat?
P. Non vana verax nos Chriſtus imagine ludit,
Vimque adhibit ſignis, noſque eius corporè vero
Veſcimur, & ſacri potamus ſanguinis vndam.
M. Quì fieri hoc poterit, Chriſtus quum cælica Patris
Regna colat, longè peregrinis diſſita terris?
P. Hæc ſacri vis eſt flatus quam nulla capedo
Separat, vt ſpatio iungat diſtantia longo.
M. Non ergo Chriſti ſentis ſub pane latere
Corpus, nec viuum calicem præferre cruorem.
P. Non equidem, Surſum noſtras attollere mentes
Conuenit in Cælos, vbi Chriſtus regnat Ieſus,
Vndè etiam adueniet iudex æquiſsimus olim.
Nos illuc ferimur fidei pernicibus alis,
Et Chriſti haurimus ſudantem vulnere coſtam.
M. Sic ſentis, binas Cænæ myſteria partes
Amplecti: primam externo conſtare elemento
Pane inquam & vino: cæleſtis gratia, pars eſt
Altera, & oblati nobis pia munera Chriſti.

P. *Certa adfers. Quin & nobis hoc pignore conſtat*
Experrecturum tandem de puluere corpus,
Quatenus æternæ percepta eſt arra ſalutis.

DOMINICA. LIIII.

M. *Quinam germanus Cænæ præſcribitur vſus?*
P. *Diuinus monſtrat Paulus: tentetque, probetque*
Quiſque inquit ſeſe, Cænæ qui pabula ſacræ
Expetit, ac epulis vult dignè accumbere tantis.
M. *Quinam id conſtabit?* P. *Si nos viuacia Chriſti*
Membra ſumus, fidei primum tentanda latentis
Vis eſt, num tota ad Chriſtum fiducia tendat.
Tum, num pœniteat ſcelerum, veniæque parata
Spes animo fixa eſt: cari poſtrema propinqui
Pars etiam inuidiæ expertem depoſcit amorem.
M. *An perfecta fides, & par dilectio nobis*
Poſcitur? P. *Integram certè, ſucoque carentem*
Quærimus, at longe noſtras perfectio vires
Exuperat, Nec eam Cænæ depoſtulat vſus.
Quin etiam incaſſum Chriſtus myſteria Cænæ
Inſtituit, ſi quem perfectio tanta bearet.
M. *Non ergo à ſacro Cænæ depellimur vſu*
Imperfecto animi vitio? P. *Nam mentibus ægris*
Subſidium eſt, fulcitque pio medicamine vires.
M. *Non alios ſeruire putas myſteria in vſus?*
P. *Sunt equidem externi nobis inſignia cultus,*
Queis ſoli nomen Chriſto tribuiſſe Magiſtro
Teſtamur, fictoſque orbis contemnere diuos.

M. *Quo*

M. *Quo tandem numero eſt, hæc qui myſteria temnit?*
P. *Non ego chriſticolam credo, ſacræue dicatum*
Militiæ, qui Sacramento aſtringere ſeſe
Nolit, & egregijs fidei veſtirier armis:
Exauctorandus certè eſt, qui ſigna negabit
Sacra ſequi, atque pio clam ſeſe ſurripit albo.
M. *Num toto ſemel hæc ſumpſiſſe in tempore vitæ*
Sufficiet? P. *Semel imbutum ſuffecerit vndis,*
Nec fas eſt iterum ſacro Baptiſmate tingi.
At ſacræ non hoc poſcunt myſteria Cænæ.
M. *Quæ ratio eſt?* P. *Aditus nobis Baptiſmate Chriſto*
Panditur, inque eius tincti cenſemur ouili:
At ſemel admiſſis, diuturni pabula victus
Suppeditat, crebróque ſuis alimenta miniſtrat.

DOMINICA. LV.

M. *Quiſnam ille eſt fidis qui Sacramenta miniſtrat?*
P. *Cui mandata palam eſt Sacri prouincia verbi:*
Nanque hæc continua ſecum compage cohærent.
M. *Hæccine Scriptura nobis teſtante probabis?*
P. *In promptu eſt. Proprio Chriſtus ſic imperat ore*
Ite, Salutifera hæc toti præconia mundo
Pandite, credentes quicunque aduerterit aures,
Et ſacri tinctus fuerit libamine fontis
Saluus erit: quid quod poſtremæ munere Cænæ
Defunctus, ſua nos memores veſtigia mandat
Pone ſequi: Aſt illic Chriſtus ſe rite miniſtrum
Præbuit, & caris Cænam diuiſit amicis.

M. *Num qui ſacra pij paſtores ſymbola tractant*
Non habito quoſuis delectu admittere fas eſt?
P. *Infantes quoniam ſolos Baptiſmatis vnda*
Tingimus, haud vllum fas eſt ſecludere lymphis.
At ſacrum caueat paſtoris cura ſynaxin
Polluat, aut cunctis proſtent myſteria Cænæ,
Quos praua impietas Chriſti ſecluſerit albo.
M. *At qui ipſe in Cæna non dedignatus Iudam eſt?*
P. *Vt verum fatear, tamen haud eruperat eius*
Impietas, Chriſtus tectum quod corde latebat
Conſcius, At reliqui nil cognouere miniſtri.
M. *Quonã igitur numero eſt nobis ſimulator habendus?*
P. *Non eſt arcendus Cæna dum tecta pateſcat*
Impietas, verùm ſacros ne illudere cætus
Pergat, poſcendus Deus eſt vt detrahat ori
Perſonam, ſcelus vt toti ſe proferat orbi.
M. *Quid ſi ipſi tandem ſit non ignota miniſtro*
Impietas, quid ſi monitus reſciuerit ante?
P. *Non equidem ſatis eſt, certè res teſtibus iſta*
Indiget, & ſacri iuſto moderamine cætus.
M. *Sancta igitur Chriſti num debent ordine certo*
Templa regi? P. *Quidni. Totius nomine cætus*
Inſignes pietate viri cenſoria ſumant
Munera, ne ſceleris quoquàm contagio ſerpat.
Hij procul à ſacris epulis arcere prophanos
Debent, Chriſticolas inter qui noxia gignunt
Scandala, & irritant ſupremi numinis iras.

FINIS.

DE PAPISTARVM SVPERSTITIOSIS INEPTIIS.

Patricij Adamsonij Scoti,
Poetæ carmen.

MATTH. 15.
Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus Cœlestis, eradicabitur.

LONDINI
Apud Ioannem Billium,
Anno 1618.

¶AD LECTOREM PIVM.

SVperioribus his diebus, quum in Septentrione peregrinarer, promouendi Euangelij gratia, ne in ſummo ocio nihil agerem, Papiſmi craſsiores aliquot abuſus carmine deſcripſi. Ea verò ne clam apud Papiſtas Abirdonenſes latêrent, in lucem ædenda curaui, néue tantillũ fructus qui ex his verſibus prodire poterit, alijs eiuſdem ſectæ hominibus, inuiderem. Tuum autem erit candide lector, beneuolo hos verſus animo amplecti, donec cultiora de rebus grauioribus in manus tuas veniant. Datum Sanctiandreæ 4. Calendas Septembris: Anno 1564.

Ex pædagogio.

Vale.

AD PAPISTAS ABIRDONENSES.

DEmiror quæ vos Papistæ insania vexet, Papistæ insani.
Aut quo transuersæ rapiantur turbine mentes:
Vt spreto Domini verbo, iussisque tonantis,
Humanas alto figatis pectore leges.
Papa caput cœtus vestri est, qui temperet orbem, Dist. 40. can. Si Papa.
Iura ferat, cœlum pendat, dominetur Olympo,
Exoluat que animas pœnis, atque imperet Orco.
Scilicet id monstri tetro quod Tartarus ore
Expuit, ac atris ructauit faucibus, ille Apoc. 9.
Perditus, & quo non Christo capitalior hostis,
Tantus erit Christumque suo spoliabit honore.
At vero vobis quæcunque est forma colendi
Numinis, & quicquid pro relligione tenetis,
Fluxit ab hoc monstro, & cæcum manauit in orbem.
Parturijt nanque hoc monstrum, peperitque per orbem
Idola, erexitque omnes veneranda per aras: Pepererunt Pasa masculi.
Atque illis falso fieri miracula finxit,
Vt genus humanum mira deluderet arte.
Atqui id lege Deus vetuit. Sceleriſque nefandi Exod. 20.
Artificem, terrena ausum simulacra tonanti Deut. 4.
Ponere, vel formam rebus finxisse creatis, Psal. 115.
Vt Satanæ in laqueos princeps turba inscia veri
Irruat, vtque colat sculptum de marmore numen.

Iesa. 44. Talem inquam artificem Deus execratur, opusque.

Idolum magus portentosum quam peperit Ioanna Papa fœminini generis. dist. 23. can. prohibet. Præreliquis verò horrendum, ac mirabile visu
Idolum, plena postquam intumuisset ab aluo
Emisit: quod passim omnes pro numine adorent.
MISSA illi nomen, quam non nisi vertice raso
Bellua, Papalique oleo perfusa celebrat.
Res arcana quidem, sed qua non aptior vlla
Fabula, si ridere velis, spectanda theatro.
Sternitur altare, attonitus longo ordine circum

Missa, Theatricum spectaculum. Stat populus, pergit tum personatus ad aram
Histriose inclinans terræ, tum pectora planctu
Tacta gemunt, mœret populus, templumque remugit.
Tum verò innumerum crucibus signare recuruis

Sacerdos est incantator. Altare, & crebro videas dare frigida saxo
Oscula, seu magicas incantamenta per arteis.
Nam modò qui vidit, clausis conniuet ocellis,

Simiam emulatur sacrificus. Quique prius vasto repleuit templa boatu
Subticet, & presso canonem dimurmurat ore.
Et modò distendit latè, modò brachia nectit,
Et modò ad hanc partem altaris, modò vergit ad illam:
Et modò se ad populum, modò se conuertit ad aram.
Pendula tum cauda, & dimisso syrmate lambens

Cauda sacrificiere-cta. Tellurem, ad clunes, paucis tinnitibus æris
Erigitur, populumque ad seria sacra frequentem
Conuocat, ille autem tensis ad sydera palmis,
Numinis aduentum fixisque expectat ocellis.

Tum verò geritur res auguſtiſſima, nanque
De modico fit pane Deus, (chriſtùmq; relicta
Sede poli, pauco verborum murmure, cœlis
Euocat, & panis tereti concludit in orbe.
Iamque nouum numen ſupra caput altius effert,
Et calicem, ſonitu quem coniurauit anhelo.
Turba autem ſeducta, Deum ſub pane latentem,
Prona colit, trepidanſque illi largitur honorem.
Indè ſuo myſtes colludit numine, tanquam
Quem catus apprêndit murem, prius ordine certo
Circuit, & geſtit prædæ colludere, quem poſt
Deuorat, atque auidè ſubtus præcordia condat.
Non aliter myſtes ſeſe oblectatur in iſto
Numine, dum varijs imitatur protea formis.
Et modò veſte tegit munda, modò veſte retecta
Effert, & patulas educit numen ad auras.
Hiſque vbi defunctus curis, dat membra quieti,
Vt ſomno feſſos paulatim emolliat artus.
Vidi ego quondam infans, primæque ætate iuuentæ
Ad muſas quum me puerum miſere parentes,
Sacrificum poſtquam ſomno deſtertuit, alta
Voce, ſuam lænam paſsim ingeminare per aras.
Quin & odoriferi efflauit crepitacula thuris,
Et ſacro ſacras aras perfudit odore.
Quis crepitus mihi tunc animis dixere leuamen
Eſſe pijs, vexat quas Purgatorius ignis.

Sacrifici hac ratione ſuperant Angelos.

Figura rotunda eſt capaciſſima.

Sacerdos Cato comparatur.

Dormit ſacrificus. Dur. rat. lib. 4. Rubò de ſeru. thurif.

Crepitus ſacrifici refrigerat animas in Purgatorio.

Quas flatus iuuat, ingentemque refrigerat æstum.
At postquam somno satis, & se gestibus istis
Indulsisse videt, seque expleuisse choreis:
Tum crucibus calicem signat, tum fissile numen
Partitur, pars vna iacens submersa falerno,
Sulphureo manes mersos solatur in igne.
Quæ restant, conuexa poli, & terrena, colentes
Significant animas, quas omnes dente tenaci
Deuorat, atque auida mystes ingurgitat aluo.
Tum lambit digitos, digitis tunc obserat aures,
Ne collisa crepent Christi quæ conterit ossa.
Iam vero ad finem properant mysteria: tanquam
Quem canis in campis leporem venaticus vrget,
Elusis tandem cunctis ambagibus, ore
Corripit, & nactus leporem, prædâque potitus
Desinit, atque illic capiunt spectacula finem.
Non aliter mystes quum longa indagine cinxit
Altare, & plenis velis per munda cucurrit
Atria, iam nactus numen, lingensque cruorem,
Concludit Missam; toto se corpore vertens
Ad populum, pocloque illis * valedicit inani.
Se vero populus qui scænica sacra frequentat,
Quot graditur passus tantum meruisse salutis
Credit, totque animas purganti absoluere ab igne:
O cæcas hominum mentes, O pectora dira
Tacta lue! quisnam tenebroso Dæmonis antro

Diuisio Dei missatici prohibetur de cons. dist. 2. ca Quũ omne.

Os non comminuetis ex illo Exod. 12.

* alias maledicit.

Papa prodijt ex inferis.

Exijt,

Exijt, infecitque iſtis erroribus orbem?
Natus erat Chriſtus pura de virginis aluo,
Pro mundo paſſus ſemel eſt, nunc incolit aſtra:
Num fiet de pane iterum mactandus ad aras, *Matth. 1. Hebr. 7.*
Eque Sacerdotis fœdo exhalabitur ore?
Ergo Creatori nulla eſt obnoxia lege
Turba iſtæc: quos ille ſemel ſeu cætera cuncta
Fecit, vitaleſque ſemel produxit in auras.
Hij vero cunctis Chriſtum de pane diebus
Efficiunt, reddunt que vices, vincunt que creando.
Omnia præclarè; niſi quod gens effera, numen
Quod fecit, coluit que, voraci abſorbeat ore;
Et cacet, & paruo momento in ſtercora vertat. *Crudelitas Papiſtarum in ſuum Deum.*
Abſit, & à vobis procul hæc commenta faceſſant.
Nanque ſua in cœna Chriſtus chariſsima mortis *Matth. 26.*
Pignora, panem illum, nobis vinumque reliquit.
Non vt cœleſtem induerent mortalia Chriſtum,
Non vt pro populo myſtes offerret ad aras,
Non vt pro ſcabie ſacraret ouilia miſsis;
Non etiam vt magna vulgi comitante caterua
Compita luſtraret numen: vel pyxide clauſum
Contraheret vermes; vt poſt altaria tandem
Hæretico vitam miſeram finiret in igne. *Concilio Aureli. cap. 5.*
Cur ergo corpus vocitat? quia myſtica ſigna
Sæpe à ſignatis deſumunt nomina rebus.
Nec nos nuda tamen vobis ſic ſigna fatemur: *Corpus Chriſti in cena.*

Sed verbo coniuncta Dei quodcunque figurant
Efficiunt, & nos sacrato corpore Christi
Confessio Berengarij. Vescimur, atque fide in corpus coälescimus vnum.
Vos illic stomachum, dentes, atque ora paratis.
Nostra fidem, purumque animum doctrina requirit.
Iesaiæ 56. Carne inopis vesci princeps, populique cruorem
Matt. 22. Pauperis ebibere arguitur, quum sæua Tyrannis
Illius premit angusto sub tegmine plebem
Emungitque bonis, & opes exhaurit egenti.
Non aliter, si praua licet componere rectis
Christum edimus, quum nos inopes ditissima Christi
Munera, cœlestem vitam patrisque fauorem
Placati accipimus, tranquilla & pace beamur.
Ergo abeant nugæ quas turba Scolastica finxit
Et Sorbona loquax tumido delitigat ore:
MISSA abeat, repetat Romam: tuque aurea Papæ
Progenies, scelerum excoctrix, & crimina purgans
Flamma vale: quoniam carnis compage soluta
Luc. 16. cap. Scandimus in cœlum, aut tenebris inuoluimur atris.
Nam meritis nostris patet atri ianua ditis.
Nec nos nostra tamen sublimis ad æthera virtus
Euehit, aut meritis patet alti ianua cœli.
Rom. cap. 3. Sic etenim Christus gratis venisset in orbem,
Mortuus & frustra passus tormenta fuisset.
Vaticinium Lutheri. Bergensi, si vera fides memorantibus, augur
Colle sedens, signa obseruans coëuntia signis,

Et

Et totum pluuiæ cœlum concurrere nexu,
Imbriferis orbem periturum dixit ab vndis.
Qualis erat terræ facies, quum tempore Noah,
Iuppiter ex altis iaculatus nubibus imbrem,
Perdidit humanam gentem: niſi ſemina mundi
Arca animas octo tumidis ſeruaſſet in vndis.
Iamque dies funeſta aderat, pars culmina montis
Scandere, pars curuis committere vela carinis
Credere ſe pelago, & latum volitare per æquor.
Abdere ſeſe antris alij, mens omnibus vna
Venturam ſperare necem, tum callidus ille
Papæ hoſtis, rimam occultam Lutherus in vnda
Perforat, illa autem laxis decurrit habenis,
Sternit iter curſu, tum ſubter lapſa meatus
Terreſtres, curſum purganti: ſiſtit in igne.
Sulphuris extinguit venas, flammamque calentem
Obruit, illa autem vi circumfuſa paludis
Algebit ſemper glaciali frigore vincta:
Nec miſero manes poſthac aſſabit in igne.
At bellè vobis iſta ratione triumphum
Occinitis. pleno cur fuſa eſt copia cornu
Sanguinis è Chriſti venis, quum guttula mundum
Vna redemiſſet? paſſa eſt cur turba piorum
Martyrium propria qui plus meruere ſalute?
Cur? niſi Papaliſint exuperantia facta
Credita theſauro, poſt diſpenſanda per orbem?

Achillea Papiſtarum vnde parta indulgentiæ.

Scilicet intererit Christus nil Martyre, cuius
Sanguine placatus Pater est, mundoque rebelli
Pax data, & æterna sancita est fœdere, quique
Non gutta sese, sed pleni sanguinis vnda,
Morigerum ad mortem voluit præstare parenti.
Apoc. 4. Illi autem Christi quos longa, & candida vestis
Circuit, haud sese meritos quid tale fatentur.
Sed strati ante pedes agni posuere coronas,
Et prece nocturna laudant, laudantque diurna.
At te Papa ferox, monstrum crudele, tuamque
Apoc. 6. ca. Deuouet exitio gentem, pia turba sub ara
Degens, & pœnas effusi sanguinis à te
Postulat, & lachrymis Dominum compellat obortis.
Quin Deus exurgis noster, quin vindice dextra
Deprimis hostiles turbas, gentemque rebellem
Conteris, an semper mortem patieris inultam
Sanctorum, rabies quos sustulit Antichristi?
Ille tuas leges, sacri dictamina verbi
Spernit, dumque tuus vult esse vicarius, ecce
Vt totum proprias sub leges miserit orbem.
Arma papistarum. Quas nec Scriptura, nec vult ratione tueri,
Sed ferro: sæuoque parat defendere marte.
Quin Deus exerces iram, celsumque tribunal
Conscendis iudex, vt tandem pondere eodem
Accipiat quo mensus erat: munduſque perosus
Iustitiam, sanctosque tuos intelligat illos

Esse

Eſſe tibi curæ, quorum tua dextra cauſam
Vindicet, ac hoſtes æterna nocte ſepultos
Mittat ad infernum, ac Erebi detrudat ad vmbras.
Sed tua fraus recto Phariæos agmine patres
Inſequitur, cæſis qui Mauſolæa Prophetis Matth. 23.
Erigere, & damnare patrum ſic facta ſolebant:
Cum tamen ad ſeſe miſſos gens impia vates
Mactarit, vatumque maderent ſanguine dextræ,
Non aliter paſsim ſacras ſimulacra per ædes
Extruis, atque calent altaria thure Sabæo
Sanctorum, miris quorum monumenta decoras
Portentis, quorum affictis vis nomina rebus De conſ. diſt. 2. cap. Semel.
Auxiliumque, & opem populum implorare per aras.
Scilicet illorum cædem execraris, & illos
Carnifices, auſos manibus violare nefandis
Corpora ſanctorum, & crudeli tradere morti:
Cum tibi gens nulla eſt, fera beſtia nulla, nec vllum Papa Immanis bellua.
Portentum, cuius non eſt ceſſura Tyrannis.
Non tot clara micant Hyberna ſydera nocte,
Nec tot alit piſces æquor, nec copia arenæ
Tanta, per vndoſi diſperſa eſt littora ponti:
Quot tua dextra animas crudeli morte peremit
Æterna ingentem turbam, qui dogma ſequuti
Peſtiferum, fictis Dijs libauêre per aras,
Proque Deo vero panem & ſimulacra colebant.
At quanuis lentis ſanctorum corpora flammis Mat. 16.

Tradita sunt, animæ, fœlici pace fruuntur,
Vtque tuæ tandem videant spectacla ruinæ,
Voce vocant Dominum cœlóque erebóque potentem.
Ille autem quanuuis lentè irritetur ad iram
Cùm furor ardebit, pensabit pondere pœnæ, &
Supplicij grauitate moram: tum celsa peribit
Gloria quæ multis, Babylona, euexerat annis.
Apoc. 18. *Instar erit Sodomæ, quæ prauus spiritus antra*
Incolet, & lustralis aquæ si mille culullos
Dispergas, latebris non coniurabis ab illis.
Ergo omnes propriæ quos tangit cura salutis
Aufugite à Sodoma, & procul, O procul este profana
Agente: & solùm conuerso pectore Christum
Seruatorem orbis, fontem, autoremque salutis
Credite, qui mundi per cuncta pericula saluos
Ducet, & æterna tandem vos sede beabit.

VALETE.

CONFESSIO FIDEI, ET DOCTRINÆ, PER ECCLESIAM REformatam Regni Scotiæ receptæ; Exhibitæ ordinibus Regni eiuſdem in publicis Parliamenti (vt vocant) comitijs, & eorum communi conſenſu approbatæ, vti certiſsimis fundamentis verbi Dei innixæ, & conſentaneæ,

Per Patricium Adamſonum deſcripta,

Anno ſalutis noſtræ milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſecundo.

1. Cor. 3.

Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt: Quod *eſt Chriſtus Ieſus.*

LONDINI
Apud Ioannem Billium.
Anno 1618.

ORDINES AC STATVS Regni Scotorum qui Christum profitentur, cæteris Scotis, Regnis item & Nationibus exteris eundem Christum Iesum *profitentibus, gratiam, misericordiam & pacem à Deo Patre Domini nostri Iesu Christi, vnà cum Spiritu Iustitiæ, ac recto Iudicio.*

IAmpridem optabamus, fratres Charissimi, vt eius quam profitemur, ac propter quam ignominiæ & periculis toties obiecti fuimus, doctrinæ ratio (si fieri posset) orbi terrarum clara existeret. Sed is fuit Sathanæ furor, non modo aduersus nos, sed aduersus ipsum Iesum Christum, & æternam eius nuper hîc renatam veritatem, vt ad hunc vsq; diem non licuerit (id quod vnicè optabamus) nostram vobis hisce de rebus dilucidè explicare sententiam. Maior enim (vt arbitramur) Europæ pars non ignorat, quibus toto superiore anno fuerimus afflicti calamitatibus. Nunc autem cum immensa Dei bonitate (qui sæpe premi, nun-

quam penitus opprimi ſuos patitur) tranquillitatis, & libertatis non nihil illuxerit, non potuimus nobis temperare, quò minus hanc breuem, & dilucidam ederemus Confeſsionem eius doctrinæ, quæ nobis promulgata fuit, quamque nos & perſuaſam habemus, & profitemur: partim vt medicaremur fratrum noſtrorum animis, in quibus adhuc proculdubio inhærebant veſtigia vulnerum, quæ ex eorum qui nondum rectè loqui didicerunt, ſcurrilibus acceperant conuitijs: Partim vt os obſtrueremus quibuſdam impudenter blaſphemis: qui, quæ nec audierunt vnquam, nec ſatis intellexerunt, ea confidenter damnare non erubeſcunt. Neque tamen id eó facimus quòd aliquando fore ſperemus, vt inueterata illa peſtis, hac noſtra ſimplici, & nuda confeſsione ſanari poſsit. Præſertim cùm non ignoremus ſuauem Euangelij odorem, filijs perditionis lætiferum futurum: ſed quòd fratrum infirmorum rationem habendam duceremus: cum quibus ſententiam noſtram, velut ex intimis animi penetralibus prolatam, communicandam eſſe putauimus, ne videlicet perturbarentur, aut etiam auferrentur variorum rumorum ventis, quos Sathan aduerſus nos excitarat, vt noſtrum illud ſanctum, ac pium eluderet conſilium. Denunciamus igitur, omneſque adeò rogamus, ſi quis aut caput aliquod, aut etiam ſententiam cum ſancto Dei verbo pugnantem hîc animaduerterit,

uerterit, vt pro pro ſua humanitate, proque eo amore, quo Chriſtum, Chriſtique gregem proſequitur, nos per literas admoneat. Id qui fecerit, ſanctè ei repromittimus, nos eidem aut ex ore Dei, hoc eſt, ex ſacræ Scripturæ oraculo ſatiſfacturos, aut quod ſecus à nobis dictum demonſtrauerit, emendaturos. Deum enim noſtrorum conſiliorum conſciũ atteſtamur, quòd ab omni praua hæreſi, atq; adeò erroneæ aſſertionis authoribus, animo abhorremus: quod cum ſumma humilitate Euangelij Chriſti puritatem amplectimur, qui vnicus eſt noſtrorum animorum cibus: atque ideò eó vſque carus, vt decreuerimus omnia quæ poſſunt humanitus euenire potius experiri, quàm vt nos eo cibo fraudari patiamur. Perſuaſiſſimum enim id habemus, quod quemcunq; Chriſti puduerit, aut qui eum coram hominibus negauerit, hunc ille coram Patre, ſanctiſq; eius angelis negabit. Atque ideò eiuſdem Domini noſtri omnipotentis Ieſu Chriſti præſenti ope freti, in animo habemus, in huius noſtræ fidei, cuius Capita ſequuntur, confeſſione perſeuerare.

CONFESSIO FIDEI.

De Deo.

CAP. I.

COnfitemur,atq; agnoſcimus vnicum Deum : cui vni adhærere, vni ſeruire, quem vnum colere debeamus. In quo vno collocemus omnem ſpem ſalutis. Eundem etiam credimus æternum, infinitum, immenſum,incompræhenſibilem, omnipotentem, inuiſibilem,eſſentiâ quidem vnum, in tres autem diſtinctum perſonas, Patrem, Filium, ac Spiritum Sanctum. Per hunc Deum aſſeueramus atque etiam credimus,quæcunque viſibilia aut inuiſibilia Cœlo terraque continentur,creata eſſe, conſtare, & inſcrutabili eius prouidentia regi & gubernari : Omniaq; eó referri,quò eius æternæ ſapientiæ, bonitati & iuſtitiæ viſum eſt : Nempe ad gloriæ Maieſtatiſque ipſius illuſtrationem.

Deut. 6. *Iſai. 44.* *Deut. 4.* *Matth. 25.* *Prou. 16.*

De creatione hominis.

CAP. II.

CRedimus item & confitemur,ab hoc noſtro Deo, hominem,id eſt humani generis primum

Gen. 1,2,3. primum parentem Adamum ad imaginem & ſimilitudinem ipſius fuiſſe creatum. Item ab eodem, ſapientia, imperio, iuſtitia, libertate arbitrij, & perſpicua ipſius cognitione donatum: adeò vt in vniuerſa hominis natura nihil animaduerti poſſet, quod non omni ex parte foret abſolutum. Ab hac autem dignitate, & naturæ perfectione, vir mulierque exciderunt: vir à muliere, mulier à Serpente decepta: vir, mulieris voci obtemperans, vterque coniuratione inita aduerſus Dei Maieſtatem, qui aperte antea mortem eis comminatus fuerat, ſi de arbore vetita guſtaſſent.

De peccato originali.

CAP. III.

HAc imperij contemptione, quod Originale peccatum vulgò dici ſolet, imago Dei in homine penitus obliterata fuit, eaque contemptio, ipſum hominem totamque eius poſteritatem ita Deo inimicam, Sathanæ mancipium, & peccato reddidit obnoxiam, vt ſempiterna mors dominata fuerit, atque adeo in poſterum dominatura ſit in omnes, qui non fuerint, ſunt, aut erunt diuinitus regenerati. Hæc autem regeneratio, eſt actio Spiritus Sancti, qui in corda eorum, quos

Ephes. 2. Rom. 2. Ioan. 3. Rom. 5.

Deus

Deus elegit, constantem inserit fidem de promissis, quæ Deus verbo suo nobis reuelauit: qua fide Iesum Christum, omnemque gratiam & beneficentiam in Christo nobis promissam apprehendimus.

De reuelatione promissorum.

CAP. IIII.

COnstanter enim credimus, quod post formidabilem illam, atque horrendum hominis ab obedientia Dei defectionem, rursus Deus Adamum requisierit, vocauerit nominatim, accusauerit, conuicerit: denique promissione illa gaudij plenâ, eum sic consolans promisit, futurum vt semen mulieris caput Serpentis contereret, hoc est, vniuersa Diaboli opera destrueret, ac euerteret. Hæc promissio, vt alijs atq; alijs temporibus sæpe repetita fuit, ac dilucidius explicata, ita cum summa lætitia recepta, & constanter credita est ab omnibus fidelibus, ab Adamo ad Noam, à Noa ad Abrahamum, ab Abrahamo ad Dauidem, ac reliquis deinceps patribus, qui vixerunt sub lege fideles, vsque ad Incarnationem Christi. Hi, inquam, omnes iucundissimos Iesu Christi dies viderunt & gauisi sunt.

Gen.3.4. 12.15. Isai.7.8.

CONFESSIO

De perpetua ſucceſſione, incremento & præſeruatione Eccleſiæ.

CAP. V.

ILlud quoq; conſtanter perſuaſum habemus, quod Deus cunctis deinceps ętatibus, ab Adamo ad Ieſu Chriſti aduentum in carnem, Eccleſiam ſuam præſeruauerit, erudierit, multiplicauerit, honore affecerit, decorauerit, & à morte ad vitam euocauerit. Euocauit enim Abrahamum è patria, ac maiorum ſuorum ſedibus: Eum erudijt, ſemen eius multiplicauit, multiplicatum mirabiliter præſeruauit: mirabilius etiam, è ſeruitute ac tyrannide Pharaonis exemit. His (poſteros Abrahami intelligimus) leges ſuas, inſtituta, & ceremonias dedit. Hos ad poſſidendam terram Canaan introduxit. His Iudices, his Saulem, his Dauidem Regem dedit: cui promiſit è fructu lumborum eius futurum, qui perpetuò ſuper Regium eius Thronum ſederet. Ad hanc ipſam gentem diuerſis ſubinde temporibus miſit Prophetas, qui eam in viam Dei ſui reducerent: à qua ſæpe ad idolorum cultus deflexerant, & quanquam ob proteruum iuſticiæ contemptum, ſæpe eos poteſtati inimicorum permiſerat (quemadmodum antea per Moſen comminatus erat)

Gen. 5.
Gen. 12.
Exod. 1. 2.
Exod. 20.
Ioſu. 1. 2. 17.
1. Sam. 16.
2. Reg. 17.
2. Reg. 24. 25.
Deut. 28.
Ierem. 28.

erat) adeo vt ſancta ciuitas euerſa fuerit, templum incenſum, ac vniuerſa eorum regio per ſpacium ſeptuaginta annorum in vaſtam redacta ſolitudinem: nihilominus miſericordia adductus, eos Hieroſolymam reduxit: ac ciuitate inſtaurata, templo reſtituto iuxta promiſsionem eis factam, aduerſus omnes artes, atque oppugnationes Sathanæ, aduentum ibi Meſſiæ expectauerunt. *Eſdr. 1.* *Agg. 1, 2.* *Zacher. 2.*

De Incarnatione Ieſu Chriſti.

CAP. VI.

CVm plenitudo temporis veniſſet, Deus Filium ſuum, æternam ſuam ſapientiam, & gloriæ ſuæ ſubſtantiam miſit in hunc mundum. Iſque filius, cooperante Spiritu Sancto, humanam aſſumpſit naturam ex fœminæ, eiuſdemque Virginis ſubſtantia. Atque ita editum eſt iuſtum illud ſemen Dauidis, Angelus ille magni conſilij. Idē verus fuit Chriſtus in lege promiſſus: quem nos agnoſcimus & confitemur Emanuel, verum Deum, verum hominem, vnamque, quæ ex duabus perfectis naturis conſtet, perſonam. Hac itaque noſtra confeſſione damnamus perniciosam & peſtilentem Arrij, Marchionis, Eutychis, *Gal. 4.* *Luc. 1. 2.*

Neſtorij, & aliorum id genus hominum, hæreſim, qui aut æternitatem diuinitatis eius negant, aut humanæ naturæ veritatem: aut vtranque in eo naturam confundunt, aut ſeparant.

Cur oporteat mediatorem & pacificatorem, verum eſſe Deum, & verum hominem.

CAP. VII.

AGnoſcimus item & fatemur, hanc maximè admirabilem diuinitatis cum humanitate coniunctionem, ab æterno & immutabili Dei decreto profectam: vnde omnis noſtra ſalus emanat, ac pendet. Idem enim ſempiternus Deus, *Ioan. 1.* ac Pater, qui ex mera ſua gratia nos in Chriſto Ieſu Filio ſuo elegit, antequam mundi iacta eſſent fundamenta, *Heb. 2.* eum nobis caput, fratrem, paſtorem, ac magnum animorum noſtrorum Pontificem deſignauit. Sed quia tam auerſa, atque inimica peccatis noſtris erat Dei Iuſticia, vt nulla per ſe caro ad Deum peruenire poſſet, *Ioan. 1.* Deum filium oportuit ad nos deſcendere, & corpus è noſtro corpore, carnem é carne, os ex oſſibus aſſumere, atque ita idoneum Mediatorem & pacificatorem inter Deum & hominem fieri. *Ioan. 20.* Qui poteſtatem daret ijs qui in eum crederent, vt filij Dei

lij Dei fierent, quemadmodum ipſe teſtificatur: vado ad Patrem meum, & Patrem veſtrum, Deum meum, & Deum veſtrum, ac per hanc ſanctiſſimam fraternitatem, quicquid in Adamo amiſeramus, iterum nobis eſt reſtitutum. Ideoq; Deum Patrem noſtrū appellare non dubitamus, non tam quod ab eo creati ſumus (id enim nobis cum reprobis eſt commune) quam quod indulſerit, vt vnicus eius filius, frater nobis fieret: idq; nobis gratificatus eſt, vt hunc vnum interpretem & pacificatorem, vt eſt ſuperius memoratum, agnoſceremus & amplecteremur. Præterea neceſſe erat, vt qui verus Meſſias & Redemptor eſſet futurus, idem verus homo & verus eſſet Deus: quippe qui pœnas eſſet penſurus, quas noſtro delicto commeriti eramus, & ante tribunal Patris ſeſe repræſentaturus eſſet, vt in pœna luenda pro noſtro delicto & inobedientia, noſtram ſuſtineret perſonam: ac morte ſua, mortis Authorem ſuperaret. Et quia nec ſóla diuinitas pati, nec ſola humanitas vincere mortem poterat, vtranque in vnam coaptauit perſonam: vt alterius infirmitas, morti quam commerueramus, eſſet obnoxia: alterius, id eſt diuinitatis inuicta & immenſa vis, de morte triumpharet: nobiſq; vitam, libertatem ac perpetuā pareret victoriam. *Iſai. 53.*

De Morte, Passione, & Sepultura Christi.

CAP. VIII.

Heb. 10. ITem asseueramus, & pro certo persuasum habemus, quod Dominus noster Iesus Christus,
Isai. 53. Patri sese victimam vltrò pro nobis obtulerit: quod à peccatoribus contumelijs sit vexatus: quod pro nostris peccatis vulnera passus, quod cum purus, & innocens Dei Agnus esset, ad tribunal terreni iudicis fuerit damnatus, vt nos ante tribunal Dei nostri absolueremur: quod non
Deut. 21. Gal. 3. modò mortem in Cruce atrocem, & Dei ore execratam subierit: sed, quam peccatores meruerant iram Patris, ad tempus tulerit. Nihilo tamen minus asseueramus, quod in medio etiam dolore & Cruciatu, quos animo pariter & corpore pertu-
Heb. 10. lit, (vt peccata hominum plene lueret) semper vnicè charus & benedictus Patri filius esse perseuerauerit. Deinde, fatemur atque etiam affirmamus, nullum post illud pro peccato restare sacrificium. Si qui autem contra affirment, nihil dubitamus eos blasphemos aduersus Christi mortem, & æternam eius purgationem, ac satisfactionem, per quam sua morte Patrem nobis placauit, asserere.

De

De Resurrectione.

CAP. IX.

PRo certo etiam credimus, quod quatenus fieri non poterat, vt mortis dolores perpetuam haberent potestatem aduersus authorem vitæ, Dominus Iesus, qui Cruci affixus, mortuus & sepultus fuerat, quiq; ad inferos descenderat, iterum surrexit, vt nos iustificaret: & authore mortis (cui æque ac morti eramus obnoxij) deuicto, vitam nobis restituit. Scimus etiam Resurrectionem eius fuisse confirmatam acerbissimorum ipsius inimicorum Testimonijs. Item Resurrectione mortuorum, qui apertis sepulchris reuixerunt, ac in vrbe Hierosolyma compluribus se videndos exhibuerunt. Confirmata est etiam testimonijs Angelorum. Item Apostolorum, qui cum viderunt & contrectarunt: aliorum item complurium, qui post Resurrectionem, consuetudine eius vsi familiariter cum eo ederunt & biberunt.

Act. 2. 3.

Rom. 6.

Mat. 27. 28

Ioan. 20. 21

De Ascensione.

CAP. X.

NEque dubitamus quin idem corpus, quod ex Virgine natum, cruci affixum, mortuum,

Act. 1.

& reſuſcitatum fuerat, in Cœlum aſcenderit in eodem corpore, noſtro nomine, & ad noſtri conſolationem, accepit omnium poteſtatem in Cœlo & in terra: & Regno ſuſcepto ſedet ad dextram
Matth. 28. Patris, patronus, & vnicus interceſſor pro nobis.
1. Ioan. 2. *1. Tim. 2.* Atque hanc gloriam, honorem & prærogatiuam, ille vnus è fratribus tenebit, donec ponat
Pſal. 110. inimicos ſuos ſcabellum pedum ſuorum. Ibique credimus vſque ad vltimum iudicium, futurum: ad quod exercendum, credimus conſtanter eundem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum viſi-
2. Theſ. 1. bilem, & qualis erat cum aſcenderat, venturum: ac tum omnia inſtauratum, & redintegratum
Apoc. 20. iri, vſque adeò, vt qui tolerarant vim, contumelias, iniurias, iuſticiæ ergò, beatæ illius quæ ab initio promiſſa eſt immortalitatis fient heredes.
Iſai. 66. Contra proterui, inobedientes, crudeles, violenti, impuri, Idololatræ ac cætera impiorum genera conijcientur in carcerem tenebrarum exteriorum, vbi nec vermis eorum morietur, nec ignis extinguetur: Cuius iudicij exercendi dies, eiuſq; memoria, non ſolum nobis pro fræno eſt ad voluptates carnis coercendas: ſed inæſtimabilis etiam animi confirmatio, quæ nos ita corroboret, vt neque minis Principum terrenorum, neque mortis huius momentaneæ admoto metu, nec

præſentia

præſentia vlla periculi commoueamur, vt beatam illam dirimamus ſocietatem, quæ nobis vtpote membris conflata eſt cum capite noſtro, & vnico interceſſore Ieſu Chriſto. Quem nos profitemur & aſſeueramus eſſe Meſsiam in lege promiſſum, vnicum Eccleſiæ ſuæ caput, iuſtum noſtrum legiſlatorem, vnicum nobis ſummũ Pontificem, Patronum, & pacificatorem. Eius hos honores, atq; hæc munera, ſi quis hominum aut Angelorum arroganter & ſuperbè ſibi attribuat, eum nos aſpernamur, & deteſtamur velut blaſphemum aduerſus ſupremum noſtrum Rectorem, & Redemptorem Chriſtum Ieſum. *Coloſſ.1. Heb.9.10.*

De fide in Spiritum Sanctum.

CAP. XI.

HÆc noſtra fides, eiuſque certitudo, non à Carne & Sanguine proficiſcitur. Hoc eſt à nulla, quæ in nobis eſt, vi & potentia naturali: ſed ab inſpiratione, & inſtinctu Sancti Spiritus, quem nos item Deum confitemur æqualem Patri & Filio: qui nos ſanctificat. Qui omnem in nobis veritatem operatur. Sine quo perpetuò maneremus inimici Deo, & Ieſum Chriſtum filium eius ignoraremus. Natura enim ita ſumus *Matth. 16. Ioan. 14. 15. 16.*

mortui, obcœcati, deprauati, vt neque ſtimulis confoſsi quicquam ſentiamus, neque lumen oblatum videamus, neq; cum voluntas Dei reuelata eſt nobis, ei aſſentiamur: niſi Dei Spiritus & mortuos ad vitam reuocet, & à mentis noſtræ oculis tenebras diſcutiat, & contumaces flectat animos, vt ſanctæ ipſius voluntati pareamus. Et quẽadmodum confitemur à Deo patre nos creatos, cùm antea nihil eſſemus, ab Ieſu Chriſto redẽptos, cum inimici eſſemus: Similiter fatemur, nos a Spiritu ſancto renatos, & ſanctificatos eſſe, nulla ratione habita meritorum noſtrorum, ſiue quæ regenerationẽ præceſſerint, ſiue quæ ſequãtur. Atq; vt hanc rem paulò explicatius dicamus, quemadmodum non inuiti, nosmetipſos omni Creationis & Redemptionis noſtræ gloria ſpoliamus: ita Regenerationis & Sanctificationis noſtræ, ne minimam quidem partem nobis noſtriſque meritis arrogamus. Nam naturæ noſtræ, ſponte, ne ad cogitandum quidem quicquam boni ſumus idonei. Sed is, qui bene operari in nobis cœpit, idem ſolus etiam opus continuat, ad gloriam & laudem nominis ſui: quippe qui ſua munera nobis gratis impartitur, non meritis vendit.

De

De Causa bònorum operum.

CAP. XII.

ITaque bonorum in nobis operum causam esse asserimus, non arbitrij nostri libertatem, sed Spiritum Domini nostri Iesu Christi, qui in cordibus nostris per veram habitat fidem: eaque edit opera bona, quæ à Deo præparata sunt, vt in eis ambularemus. Quamobrem blasphemum esse dictu constanter asseueramus, in cordibus eorum in quibus Spiritus Sanctificationis non *Ioan. 15.* est, Christum inhabitare. Idcirco etiam non veremur affirmare, in Homicidis, in Violẽtis, in his *Ephes. 2.* qui veritatem per vim opprimere contendunt, in Adulteris, in Fornicatoribus, aut alioqui impuris, in Idololatris, in Ebriosis, in Latronibus, alteriue cuiuis flagitio aut sceleri deditis, neque veram inesse fidem, neque vllam Spiritus Domini Iesu scintillam, quamdiu in sua nequitia obstinatè perseuerant. Quia cùm primùm Spiritus Domini nostri Iesu Christi (quem electi Dei fi- *Gal. 5.* lij per fidem accipiunt) hominis cuiuspiam cor possidet, eum continuò hominem regenerat, ac *Rom. 8.* renouat, adeò vt quæ antea oderat, amare incipiat, quæ antèa amauerat, odisse. Hinc autem in

Filijs Dei, perpetuum illud bellum Spiritus aduerſus carnem proficiſcitur: dum caro, ac homo animalis, ſuæ corruptioni conſentiens, ſuæ naturæ conſentaneas appetit voluptates, rebus aduerſis contrahitur, ſecundis attollitur, ac ſingulis momentis pronus ad offenſionem diuinæ Maieſtatis inclinat. At quod inhoneſtis voluptatibus obſiſtimus, quod ante Deum ingemiſcentes, ab hac ſeruitute corruptionis liberari flagitemus, denique quod ita de peccato triumphemus, vt in hoc mortali corpore regnum non obtineat, id à Spiritu Dei eſt, qui Spiritui noſtro teſtificatur, quòd Filij Dei ſumus. Homines autem carni obnoxij qui Spiritu Dei carent, hoc etiam bello carent, vitioſitati ſuæ obſequuntur: & quò Sathan, & praua libido impellit, eò auidè ſine vlla pœnitentia ruunt. Filij vero Dei, vt ante dictum eſt, aduerſus peccatum pugnant, ſuſpirant, & ingemiſcunt, quoties vitiorum illecebris ſeſe titillari ac ſollicitari ſentiunt. Et ſi quando cadunt, per veram & minime diſſimulatam pœnitentiam reſurgunt: ac ne id quidem faciunt ſuis viribus, ſed Chriſti Ieſu Domini noſtri, ſine quo nihil omnino poſſent.

Ioan. 15.

Quæ opera apud Deum habentur bona.

CAP. XIII.

FAtemur item & pro certo tenemus, quod ſanctiſsimas, Deus, leges homini dederit, quæ non modo vetent opera omnia, quæ diuinam eius offendunt Maieſtatem, ſed ea iubeant quibus gaudet: quæque ſe remuneraturum pollicetur. Eorum autem operum duo ſunt genera: altera ad Dei referuntur honorem, altera ad proximi vtilitatem, vtraque fidem & authoritatem aſſumunt, ex voluntate Dei nobis reuelata. Deum venerari, honore proſequi, eum in omni labore & moleſtia inuocare, ſanctum nomen eius reuereri, verbum audire, audito parere, Communione Sacramentorum eius vti; hæc ſunt, quæ priore tabula præcipiuntur opera. At patrem, matrem, reges, magiſtratus, omneſque, qui ius & poteſtatem in nos habent, honore afficere, eos amare, eis opitulari, dictis, factis, audientes eſſe, quoties cum Dei præceptis non pugnant, vitæ bonorum adeſſe, tyrannidem opprimere, ab infirmioribus, vim improborum defendere, corpus noſtrum ſanctum ac purum ſeruare, ſobrie, & temperanter viuere. In omnibus dictis, factiſq;, iure

Exod. 20. Deut. 4.

Ephe. 6.

Ezech. 22. Ierem. 22. Iſai. 50.

1.Thess.4. iure æquabili cum omnibus vti,& omnem proximi offendendi libidinem cohibere, hæc sunt opera posterioris tabulæ, Deo imprimis grata ac accepta, vtpote ab ipso imperata: horum autem contraria, in vitiorum genere sunt, Deo inuisa, ingrata, eumque ad iram incitantia. Quale est, non eum solum inuocare cum res postulat. Nolle verbum eius reuerenter audire,aut etiam aspernari ac parui pendere. Idola aut venerari, aut apud se habere. Cultum Idolorum fouere ac tueri. Nomen Dei venerabile parui facere. Prophanare, abuti, aut contemnere Sacramenta à Domino instituta. Non parére, ac etiam resistere ijs, quibus authoritas data est diuinitus, præsertim, quamdiu intra iuris, & muneris sui terminos sese continent. Cædem facere, aut quò fiat coire, & consentire. Odium conceptum continere. Pati,vt innoxius fundatur sanguis,cum impedire possis. Ac breuiter quicquid aduersus præcepta prioris aut posterioris tabulæ committitur, id peccatum esse asseueramus: ac tale peccatum, quod iram odiumque Dei aduersus hominum ingratitudinem accendat. Itaque iuxta nostram sententiam, ea opera bona sunt, quæ ex fide proficiscuntut, ac fiunt iuxta præcepta Dei, qui lege lata quid fieri vellet diserte cauit. Con-

tra,

tra,ea opera dicimus mala, non modo quæ apertè cum verbo Dei pugnant: ſed ea etiam quæ in rebus quæ ad pietatem ac Dei cultum ſpectant, nullum aliud habent firmamentum, niſi ab hominis opinione & commento. Huius enim generis opera,Deus,ab initio vſque ſemper reiecit, & aduerſatus eſt: vti ex Eſaia Propheta, & his Chriſti verbis edocti ſumus, fruſtra me colunt, docentes doctrinas & præcepta hominum.

Legem eſſe numeris omnibus perfectam, homines autem imperfectos.

CAP. XIIII.

LEgem Dei maximè iuſtam, æquabilem, & perfectam agnoſcimus & fatemur, ea iubentem, quæ ſi perfectè pleneque præſtarentur, vitam dare poſſent, & ad æternam nos perducere fœlicitatem. Sed noſtra natura adeò eſt corrupta & infirma,vt nunquam ad opera legis perfectè præſtanda ſimus idonei. Nam ſi peccatum nos habere etiam poſt regenerationem negemus, noſmetipſos decipimus, & veritas Dei non eſt in nobis. Propterea neceſſe erat, vt Chriſtum, qui legis eſt finis, & conſummatio, cum ſua iuſticia & ſatisfactione appræhenderemus: qui in liber-

Rom.7. 10. *Pſal.19.* *Deut.5.* *Gal. 3.* *Ioan. 2.* *Epheſ.1.* *Rom.4.*

tatem nos asseruit, ne in execrationē, ac maledictionem Dei incideremus, etiamsi opera in lege iussa non omni ex parte plenè perfecteque faceremus. Deus enim Pater, in corpore Filij sui Iesu Christi nos intuens, imperfectam nostram obedientiam boni consulit, & pro perfecta habet: operibusque nostris, quæ multis maculis polluta sunt, filij sui iusticiam prætendit. Neque tamen ita nos emancipatos dicimus, vt nullam legi obedientiam debeamus. Obedientiam enim deberi supra, apertè sumus confessi. Illud autem affirmamus, neminem vnquam præter vnum Christum ita legi paruisse, parere, aut parituru esse, quemadmodum lex exigit. Sed cum omnia fecerimus, procumbamus oportet, ac fateamur ingenuè, seruos nos inutiles esse. Quapropter quicunque operum suorum merita ostentat, aut in operibus supererogationis vllam collocat fiduciam, is se sciat id iactare, quod omnino nihil est, & spem salutis in Idololatria exitiabili collocare.

De Ecclesia.

CAP. XV.

Matth. 28. QVemadmodum credimus in vnum Deum Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, ita firmissimè

miſsimè tenemus, quod ab vſque rerum initio fuerit, nunc extet, ac futura ſit vſque ad mundi finem vna Eccleſia, id eſt vnus cœtus & multitudo hominum à Deo electorum, qui rectè ac pie Deum venerantur & amplectuntur, per veram fidem in Ieſum Chriſtum qui ſolus eſt caput eius Eccleſiæ: quæ & ipſa Corpus eſt, & ſpõſa Chriſti. Eademque eſt Catholica, hoc eſt vniuerſalis: quia omnium ætatum, Nationum, gentium, & linguarum electos continet, ſiue illi Iudęi ſint, ſeu Gentes, ijſq; communio eſt, & ſocietas cum Deo Patre, cumq; eius filio Ieſu Chriſto per Sanctificationem Sancti Spiritus: atque ideò non hominum prophanorũ vocatur communio, ſed Sanctorum, qui etiam Hieroſolymæ cæleſtis ſunt ciues, fruunturque bonis maximè inæſtimabilibus, nempe vno Deo, vno Domino noſtro Ieſu, vna Fide, & vno Baptiſmo. Extra hanc Eccleſiam nulla eſt vita, nulla æterna fœlicitas. Idcirco plane ex diametro abhorremus ab eorum blaſphemijs, qui aſſerunt cuiuſuis ſectæ, aut Religionis profeſſores fore ſaluos, modo vitæ ſuæ actiones ad iuſticiæ, & æquitatis normam conformauerint. Nam vti abſq; Ieſu Chriſto nulla eſt vita, nulla ſalus, ita ſalutis eius nemo erit particeps, niſi quem Pater dederit Filio ſuo

Epheſ. 1. 5.
Coll. 1.
Apoc. 7.
Epheſ. 2.
Ioan. 5.

Iesu Christo, quique ad eum dum tempus habet, aduenier,eius doctrinam profitebitur, & in eum credet. Cum adultis autem parentibus, pueros etiam compræhendi intelligo. Hæc Ecclesia inuisibilis est, vni Deo cognita, qui solus nouit quos elegerit. Hæc æque continet electos, qui iam decesserunt (quos vulgo Ecclesiam triumphantem appellant) ac eos qui nunc viuunt, & aduersus peccatum & Sathanam præliantur, eosque qui post nos futuri sunt.

De immortalitate animorum.

CAP. XVI.

Apoc. 14. ELecti qui iam decesserunt laboribus liberi, pace, & tranquillitate fruuntur, non quòd dormiant, aut obliuione sopiantur, vt fanatici quidam affirmant: sed quod ab omni metu, cru-
Apoc. 7. ciatu, & tentatione sint exempti, quibus nos ac cæteri omnes Electi Dei sumus obnoxij, quamdiu hac vita fruimur: ideòque nomine Ecclesiæ militantis censemur. Contra verò, reprobi & infideles, qui decesserunt, in ijs molestijs & cruciatibus degunt, quæ verbis exprimi non possunt. Neque enim aut illi ita sunt sopiti, vt omni sensu, aut hi vt sensu pœnarum careant: vt indi-

cat

cat Iesu Christi parabola, quæ Lucæ 16. est. Item vt illa testificantur animorum verba sub altari clamantium, O Domine, qui Sanctus es & iustus, quoad vsque non iudicas, & vindicas sanguinem nostrum de ijs, qui habitant in terra? *Luc. 16.* *Apoc. 6.*

Quibus indicijs vera Ecclesia distinguatur à falsa, & quis in Ecclesiasticæ doctrinæ controuersijs sit iudex.

CAP. XVII.

QVia Sathan ab initio semper laborauit, vt pestilentem Synagogam, verę, Dei, Eceleſiæ titulo insigniret, animosque crudelium homicidarum accendit, vt veram Eccleſiam, eiusque membra premerent, turbarent, & infestarent (velut Cain, Abel: Ismaal, Isaac: Esau, Iacob: totusq; Sacerdotum Iudaicorum ordo, primum Christum ipsum, deinde Apostolos eius Capitali odio sunt persecuti) imprimis necessarium videtur, veram Eccleſiam ab impura Synagoga certis & manifestis distinguere indicijs: ne in eum incidamus errorem, vt alteram pro altera cum nostro amplectamur exitio. Notas autem, & indicia, quibus immaculata Christi sponsa, ab impura illa & abominanda Meretrice (Eccle- *Gen. 4. 21. 27.* *Matth. 23.* *Ioan. 11.* *Act. 3.*

ſiam impiorum intellige) diſcerni poſſit, aſſeueramus, neque ab iniquitatis prærogatiua repetendas, nec à ſucceſſione perpetua Epiſcoporum, nec à certi loci deſignatione, nec à multitudine hominum in eundem errorem conſentientium. Cain enim, ætate & primogenituræ prerogatiua, Abel & Seth anteibat. Item Hieroſolyma cætera totius orbis oppida. Huc accedebat in Sacerdotibus ab Aarone vſque, perpetua familiæ & ſucceſſionis ſeries: maiorque erat eorum numerus, qui Scribas & Phariſæos ſectabantur, quàm qui Ieſum Chriſtum, eiuſque doctrinam ex animo probabant. Neque tamen arbitramur quemquam cui purum & ſolidum ſit iudicium, commiſſurum vt vlli ex ijs, quas modo commemoraui, Eccleſijs, Dei nomen attribuat. Igitur quam nos veram Dei Eccleſiam credimus & fatemur, eius primum eſt indicium, vera verbi diuini prædicatio, per quod verbum, Deus ipſe ſeſe nobis reuelauit: quemadmodum ſcripta Prophetarum & Apoſtolorum nobis indicant. Proximum indicium eſt, legitima Sacramentorum Ieſu Chriſti adminiſtratio, quæ cum verbo & promiſſionibus diuinis coniungi debent, vt ea in mentibus noſtris obſignent, & confirment. Poſtremum eſt Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſeuerè, & ex verbi diuini

Ioan.1.16.

uini præſcripto, obſeruatio: per quam vitia reprimantur, & virtures alantur. Vbicunque hæc indicia apparuerint, atque ad tempus perſeuerauerint, quantumuis exiguus fuerit numerus, proculdubio ibi eſt Eccleſia Chriſti: qui iuxta ſuã promiſſionem in medio eorum eſt. Non illam dicimus vniuerſalem Eccleſiam, de qua ſuperius facta eſt mentio: ſed particularem. Tales erant Corinthia, Gallogræca, & Epheſina, aliæq; complures, in quibus verbi miniſterium, à Paulo fuerat plantatum, quaſque ipſe, Dei Eccleſias vocat. Huiuſmodi Eccleſias, qui in regno Scotorum nomen Chriſti profitemur, in oppidis, vicis, alijſque locis in quibus veræ pietatis cultus eſt reſtitutus, nos habere aſſeueramus. Ea enim in ijs doctrina traditur, quæ Dei verbo ſcripto continetur. Noui & veteris Teſtamenti eos intelligimus libros, qui ab infantia vſque Eccleſiæ ſemper habiti ſunt Canonici. Quibus in libris, omnia quæ ad humani generis ſalutem ſunt neceſſaria, aſſerimus ſufficienter eſſe expreſſa. Huius Scripturæ, interpretandi poteſtas, penes nullum eſt hominem, ſiue is priuatam, ſiue publicam gerat perſonam. Nec penes vllam eſt Eccleſiam: quacunque illa ſiue loci ſeu perſonæ prærogatiua ſibi blandiatur. Sed penes Spiritum

Rom. 4.

1. Cor. 5.

Act. 16. 18.

1. Cor. 2.

Act. 20.

Dei, cuius instinctu, illa ipsa Scriptura confecta est. Igitur cum de Scripturæ sensu, & interpretatione, aut loci alicuius, aut sententiæ quæ in ea contineatur, cõtrouersia oritur, aut cum de collapsæ disciplinæ emendatione agitur in Ecclesia, spectare debemus, non tam quid homines qui nos antecesserunt, dixerint aut fecerint: quàm quid perpetuò sibi consentiens Spiritus Sanctus in Scripturis loquatur: præterea quid Christus ipse fecerit, aut fieri iusserit. Illud enim omnes vno fatentur ore, Spiritum Dei (qui & vnitatis item est Spiritus) nunquam secum pugnare. Itaque si qua cuiusuis doctoris aut Ecclesiæ, aut concilij interpretatio, decretum aut opinio cum expresso Dei verbo, quod in alia Scripturæ parte continetur pugnauerit, luce clarius est, eam nec esse veram explicationem, nec mentem Spiritus Sancti: quantumuis eam concilia, regna, & nationes probauerint ac receperint. Nos enim nullam interpretationem recipere, aut admittere audemus, quæ pugnet aut cum aliquo ex præcipuis fidei nostræ capitibus, aut cum perspicua Scriptura, aut cum Charitatis regula.

1. Cor. 2.

De

De Scripturæ authoritate.

CAP. XVIII.

QVemadmodum credimus & confitemur, ex Scripturis diuinis Dei cognitionem abundè hominibus tradi, ita affirmamus atque asseueramus, à nullo hominum, aut Angelorum, sed à Deo solo Scripturæ authoritatem pendere. Igitur qui tantam esse Scripturæ authoritatem volunt, quantam illi Ecclesiæ concedunt suffragia, eos constanter asserimus, aduersus Deum blasphemos esse, aduersus veram Ecclesiam contumelioſos: quæ sui sponsi, suique pastoris vocem audit, eique obtemperat: neque tantum sibi assumit, vt Domina eius videri velit. 1.Tim.2. Ioan.10.

De conciljs generalibus, deque eorum potestate, authoritate, & causis cur cogantur.

CAP. XIX.

QVemadmodum quę ab hominib⁹ pijs legitimè ad generale Concilium conuocatis, nobis proposita sunt, ea non temerè, aut præcipitanter damnamus, ita nec sine iusta examinatione recipere audemus, quicquid generalis Concilij nomine nobis obtruditur. Quippe cum homines

eos fuiſſe conſtet, qui in manifeſtos inciderint errores, idque in rebus non minimi momenti. Itaque, ſicubi Concilium, perſpicuo verbi diuini teſtimonio ſua decreta confirmat, ſtatim ea reueremur, atque amplectimur. Sed ſi homines noua fidei dogmata, conſtitutioneſue cum verbo Dei pugnantes edant, ijſq; interim nomen Concilij prætendant, ea nos penitus reijcimus, atque recuſamus, tanquam doctrinam Diabolicam, quæ à Dei verbo, ad conſtitutiones & doctrinas hominum, animas noſtras auocent. Cauſa igitur cur generalia Concilia cogerentur non ea fuit, vt leges, quas Deus non iuſsiſſet, velut perpetuò duraturas rogarent: neque vt noua de fide dogmata comminiſcerentur: neque vt verbum Dei, authoritate ſua confirmarent: multò etiam minus vt pro verbo Dei, aut verbi diuini interpretatione nobis obtruderent, quod neque Deus antea voluiſſet, nec per Scripturas ſuas nobis indicaſſet. Sed cogebantur Concilia (de ijs loquimur quæ hoc nomine cenſeri merentur) partim vt hæreſes confutarent, partim vt publicam fidei ſuæ confeſsionem, ad poſteros tranſmitterent. Atque horum vtrunque faciebant, ex verbi diuini ſcripti authoritate. Non autem quod putarent huius conuentionis cauſa, hac ſe prærogatiua

1. Tim. 4.

tiua donatum iri, vt errare non possent. Atque hanc præcipuam illis fuisse causam existimamus publicorum conuentuum. Erat & altera illa ad disciplinam ordinandam: vt in Ecclesia (quæ Dei familia est) omnia honestè, atque ordine gererentur. Nec hoc tamen in eum sensum accipi volumus, vt credamur existimare vnam aliquam legem, & Ceremoniarum ritum præscribi posse, qui omnibus & locis, & sæculis conuenire possit. Nam vt Ceremoniæ omnes ab hominibus excogitatæ, temporariæ sunt, ita cum temporum momentis mutari possunt, & mutari etiam debent, quoties earum vsus superstitionem potius alat, quam Ecclesiam ædificet.

De Sacramentis.

CAP. XX.

QVemadmodum Patres qui lege viuebant, præter eam veritatem quæ Sacrificijs repræsentabatur, etiam duo præcipua habebant Sacramenta, nempe Circumcisionem, & Pascha: quæ quicunque spreuisset, in populo Dei non censebatur: ita nunc quoque Euangelij tempore nos duo quidem Sacramenta, eaq; sola agnoscimus, atque à Christo instituta fatemur: vsumque horum *Gen.17.* *Exod.12.* *Mat.26.28*

rum omnibus imperatum, qui inter corporis eius membra censeri volunt, ea sunt, Baptismus & Cœna, seu mensa Domini Iesu, quæ & communio Corporis & Sanguinis eius nuncupatur. Hæc autem Sacramenta tam veteris quam noui Testamenti, instituta credimus à Deo, non modò vt visibile discrimen essent, quo populus Dei ab ijs discerneretur, qui fœdere nobiscum inito non
1. Cor. 10. continebantur: sed etiam vt filiorum suorum fidem erga se Deus exerceret: & per horum Sacramentorum participationē obsignaret in mentibus nostris promissionum suarum fiduciam: eius item coniunctionis, vnionis, & societatis, quæ est omnibus electis cum capite suo Iesu Christo. Itaq; manifestissimæ vanitatis eos damnamus,
Tit. 3. qui affirmāt Sacramenta nihil aliud esse, præterquam nuda signa. Sed persuasissimum habemus, per Baptismum nos in Christum inseri:
2. Cor. 11. Christi iusticiæ participes fieri, per quam peccata nostra tegantur: propter quam, veniam & gratiam impetremus. Item quod in cœnæ rectò & legitimo vsu, Christus ita nobiscum sese iungat, vt fiat animarum nostrarum verus victus, verum alimentum. Neque confestim vllam naturæ panis, in Corpus Christi, aut vini in eius Sanguinem, transubstantiationem imaginamur:

quem-

quemodmodum Papiſtæ perniciosiſſimè docuerunt, & crediderunt. Sed hanc vnionem & coniunctionem, quæ nobis eſt ex vero Sacramentorum vſu cum Chriſti corpore, Spiritus ſanctus in nobis operatur, qui nos veræ fidei alis euehit, vltra omnia corporea & terrena, aut quæ oculis cerni poſſint: nobiſque proponit epulandum verum Corpus Chriſti, quod ſemel pro nobis fractum eſt, & verum ſanguinem qui pro nobis fuſus eſt: illud inquam corpus, quod pro nobis in Cœlis ante Patrem nunc apparet. Id autem corp⁶ ipſum iam glorioſum & immortale, quod nunc in cœlis eſt, quanquam tanto diſtet à nobis interuallo, qui nunc mortales in terra degimus, hoc tamẽ conſtanter tenemus, panẽ quem frangimus, Communionẽ eſſe corporis Ieſu Chriſti, *Ioan. 6.* & Calicem cui benedicimus, Sanguinis eius item eſſe Communionem. Itaq; confitemur, & proculdubio credimus, quod fideles in recto cœnæ Dominicæ vſu, ita corpus Domini Ieſu edant, & ſanguinem bibant, vt ipſi in Chriſto maneant, & Chriſtus in eis. Quin & caro de carne eius, & os ex oſſibus eius ita fiunt, vt quemadmodum carni Chriſti, quæ ſuapte natura mortalis erat & corruptibilis, diuinitas vitam & immortalitatem largita eſt, ita cum carnem Ieſu Chriſti e-

dimus,& bibimus eius ſanguinem,eiſdem & nos prærogatiuis donamur. Quas vt non eo ſolùm tempore nobis donari fatemur, neque vi ſolum & poteſtate Sacramentorum, ſic in recto cœnæ dominicæ vſu, talem fidelibus cum Chriſto coniunctionem eſſe affirmamus, qualem humana mens capere nequeat. Quin illud quoque affirmamus, quanquam fideles aut negligentia, aut infirmitate conditionis humanæ impediti,in ipſo actionis eius momento, eum quem vellent fructum è Cœna Domini non percipiant, verum tamen, velut vitale ſemen in vberem terram iactum, aliquando in frugem erumpet. Spiritus enim Sanctus, qui à vera Chriſti inſtitutione nunquam poteſt excludi,non committet, vt huius myſticæ actionis fructu,fideles fruſtrentur. Hæc autem omnia manare dicimus è veræ fidei fontibus per quam Ieſum Chriſtum apprehendimus: qui vnus Sacramentorum ſuorum effectum in nobis producit. Itaque quicunque nos calumniantur, tanquam Sacramenta dicamus, aut credamus nuda modo ſigna eſſe, non modò aduerſus nos, ſed aduerſus veritatem,ſunt contumelioſi. Illud autem ingenuè confitemur, nos magnum diſcrimen facere,inter elementa ſignorum Sacramentalium, & æternam Ieſu Chriſti

ſub-

ſubſtantiam. Neque enim eum ſignis exhibemus honorem, qui rei quæ per ea ſignificatur, eſt exhibendus: neque rurſus ea contemnimus, aut vana & inutilia eſſe arbitramur: ſed poſt diligentem noſtri examinationem, illis reuerenter vtimur. Perſuaſum enim habemus ex verbis Apoſtoli, quicunque ex illo Pane edit, aut ex illo Calice bibit indignè: eum eſſe reum corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti. 1.Cor.11.

De recta adminiſtratione Sacramentorum.

CAP. XXI.

AD rectam Sacramentorum Adminiſtrationem, duo arbitramur eſſe neceſſaria: alterũ, vt ea miniſtratio per legitimos fiat miniſtros. Legitimos autem eos eſſe aſſerimus, quibus verbi prędicatio commiſſa eſt: in quorum ora, Deus exhortationis indidit Sermonem, modo legitimè ab aliqua electi ſint Eccleſia. Alterum autem, vt ſub ea elementorum forma, & in eum morem adminiſtrentur, quem Deus inſtituit. Alioqui enim, vera Chriſti Sacramenta eſſe deſinunt. Eaque cauſa eſt, cur in Sacramentorum participatione, à Papiſticæ Eccleſiæ Communione abhorremus. Primùm, quòd eorum miniſtri Chriſti miniſtri non ſunt, & (quod longè deteſtabilius eſt) fœminis, quas Spiritus Sanctus ne

docere quidem in Eccleſia patitur, illi permittunt, vt etiam Baptiſmum adminiſtrent. Deinde, quod vtrunque Sacramentum ita ſuis commentis adulterarint, vt eius Ceremoniæ, quæ à Chriſto peracta eſt, nulla pars antiquam & genuinam ſuam retineat puritatem. Nam oleum, ſal, ſputum, cæteraque id genus in Baptiſmo, mera ſunt hominum commenta. Panis veneratio, adoratio, per vrbes & vicos geſtatio, in pixide conſeruatio, non eſt Sacramentorum Chriſti vſus, ſed prophanatio. Chriſtus enim dixit comedite, &c. Hoc facite in mei memoriam. His verbis atque hoc mandato, Panem & Vinum in Corporis & Sanguinis ſui Sacramenta ſanctificauit, vt alterum ederetur, alterum biberetur ab omnibus: non autem vt ſeruarentur ad venerationem, vtque inſtar Dei adorarentur: quod hactenus à Papiſtis eſt factum. Ijdem quoque Sacrilegio ſe alligarunt, cum alteram Sacramenti partem, hoc eſt ſacrum Calicem populo ſubſtraxerunt. Præterea, ad rectum Sacramentorum vſum, illud quoque eſt neceſſarium, vt intelligatur quem ad finem tam miniſter, quàm qui Sacramenta accipit ea referant. Nam qui Sacramentum accipit, ſi ſecus atque oportet de fine eius ſenſerit, ibi Sacramenti quoque vſus & fructus ceſſat:

Iſai. 1.

quod

quod & in Sacrificiorum reiectione est euidens. Psal. 50.
Item si doctor falsam doctrinam palàm obtrudat, quanquam Sacramenta sint à Deo instituta, tamen quia impij alio, quam quò Deus voluit ea referant, ei sunt ingrata & detestabilia. Id autem vsuuenire asserimus, in Sacramentis Ecclesiæ Papisticæ. Tota enim Ceremonia à Christo instituta, tam in forma exteriore, quam in fine, & fructus opinione, penitus est adulterata. Quid Iesus Christus egerit, quid fieri præceperit, id perspicuum est ex Euangelistis, & Paulo. Quid Sacerdos agat ad aram nihil opus est commemorare. Finis & causa cur Christus ea instituerit, & cur nos item eisdem, & eodem modo vti debeamus, his verbis disertè exprimitur: hoc facite in mei memoriam: quoties de hoc Pane ederitis, & de hoc Calice bibetis, annũciabitis, hoc est, efferetis, vulgabitis, prædicabitis & prosequemini laudibus mortem Domini donec veniat. Sed quid Sacerdotes missando spectent, quam opinionem de Missa velint haberi; ipsa Missæ verba, ipsi doctores eorum iudicabunt: quippè qui tanquam conciliatores Ecclesiæ, cum Christo Sacrificium offerant Deo propitiatorium pro peccatis viuorũ & mortuorum, hanc nos eorum dictrinam velut contumeliosam aduersus Iesum

Christum reijcimus, & deteſtamur: quippe quæ vnico Sacrificio ſemel ab eo, pro omnibus qui ſanctificabuntur ablato detrahat, & velut parum efficax in eum vſum coarguat.

Quibus communicari Sacramenta debeant.

CAP. XXII.

BAptiſmum exiſtimamus, non minus Communicandum infantibus fidelium, quàm ijs, quibus eſt rationis & iudicij vſus. Itaque damnamus errorem Anabaptiſtarum, qui ante fidem, & rationis vſum, negant ad pueros pertinere Baptiſmum. Cœnæ autem dominicæ participes eſſe debere eos modo credimus, qui in familia fidei contineantur: quique ſeſe ipſi probare & examinare poſſint, non modo in ijs quæ propriè ad fidei cauſam ſpectant, ſed etiam quæ ad officium erga proximum pertineant. At qui edunt & bibunt ex hac ſacra menſa, interim fidei vacui, aut à fraterna charitate alieni, hi indignè edunt. Hanc igitur ob cauſam, in noſtris Eccleſijs Miniſtri & publicè & priuatim de fide & vita eorum cognoſcunt, qui ad menſam Domini Ieſu Chriſti accedunt.

De Magiſtratu Ciuili.

CAP. XXIII.

AGnoſcimus item & confitemur, Imperia, Regna, Dominatus, & Ciuitates, diuiſas & inſtitutas eſſe à Deo. Item Imperatoribus in ſua imperia, Regibus in regna, Ducibus & Principibus in Dynaſtias, aliiſque Magiſtratibus in ſuas Ciuitates, ius & poteſtatem eſſe ex ordinatione & inſtituto Dei, ad gloriæ ipſius manifeſtationem, & ſingularem humani generis vtilitatem, & commoditatem. Itaque quicunque id agit, vt iam diu corroboratum inter homines ciuilem ordinẽ aut tollat, aut conturbet, eum nos aſſerimus non modò humani generis eſſe inimicum, ſed aduerſus expreſſam Dei voluntatem, impium gerere bellum. Prætereà aſſerimus atque affirmamus, ijs qui authoritate iuſta funguntur, omnem laudem, honorem, & reuerentiam eſſe deferendam: propterea quod, cùm vices Dei inter homines gerant, in eorum concilijs, Deus ipſe aſſideat: ac de ipſis iudicibus & principibus (quibus gladium dedit vt bonos tueantur, & in noxios animaduertant) ipſe iudicabit. Prætereà affirmamus, Regum, Principum, aliorumque Magiſtratuum, vel præcipuum eſſe munus, vt

Rom. 13.

1. Pet. 2.

religionem puram tueantur, adulteratam maculis purgent. Neque enim ad ciuilis modò ordinis conſeruationem, ſed ad religionis etiam tutelam ſunt inſtituti, vt Idololatriam, omnemq; ſuperſtitionẽ in ea oborientem opprimant. Quod in Dauide, Ioſaphat, Ezechia, Ioſia, alijſque regibus intueri licet, qui ob vehemens ſtudium in puritate Religionis tuenda, ſingularem conſequuuti ſunt laudem. Ideoque profitemur, & palam affirmamus, quicunq; Magiſtratui in mora eſt, quóminus ſuum exerceat munus, is ordinationi Dei reſiſtit, neque à ſcelere excuſari poteſt. Prætereà affirmamus, quicunque auxilium, conſilium, operamq; ſuam negat Migiſtratui, ad officium vigilanter & ex fide faciendum, Idem ſuum auxilium, conſilium & operam Deo negat, qui per Magiſtratum, (qui vices eius in terris explet) ea ipſa à nobis expoſcit.

De beneficijs liberaliter Eccleſiæ conceſſis.

CAP. XXIIII.

QVanquam verbi diuini ſyncera prędicatio, Sacramentorum legitima miniſtratio, & diſciplina, conuenienter verbo Dei exercita, ſint certa & minime fallacia veræ Eccleſiæ indicia, non continuò tamen, quicunq; in hunc cœtum no-
Matth. 13. men dedit, fit electum Ieſu Chriſti membrum.

Scimus

Scimus enim lolium,zizania,aliaſq; id genus frugum peſtes,vnà cum tritico ſeri, copioſéq; poſſe creſcere. Hoc eſt, impios poſſe in eundem cum Electis cœtum coire, & aſſiduè cum eiſdem,verbi & Sacramentorum beneficijs vti: verùm huiuſcemodi homines, qui ad tempus, neq; id quidem ex animo veritatem profitentur, retrò abeunt,neq; ad finem vſque perſeuerant. Ideóq; nullus ex morte,Reſurrectione & Aſcenſione Chriſti,fructus ad eos pertinet. At qui & animo perſuaſum habent, & ore conſtanter confitentur Dominum Ieſum Chriſtum, eo, quo ſuperius diximus modo,hæc haud dubiè recipient beneficia. Primùm, in hac vita peccatorum condonationem: idque duntaxat in Sanguine Chriſti. Adeò vt quanquam peccatum remaneat,& continenter habitet in hoc mortali noſtro corpore, non tamen imputabitur nobis: ſed condonabitur,atq; operietur Chriſti iuſticia. Deinde in generali illo iudicio rediuiuum cuiq; ſuum reſtituetur corpus. Mare enim ſuos reddet mortuos,terra item quos ſinu ſuo clauſos tenet,ac ſempiternꝰ ille noſter Deus, manum ſuã ſuper puluerem extendet, ſurgentq; mortui in eo ipſo quod quiſq; tulerat corpore, ſed iam immortali & incorruptibili, vt recipiant iuxta opera ſua, aut gloriã, aut 1.Cor. 15.

Matth. 25. pænam. Nam crudeles, flagitioſi, Idololatræ, quique rerum partim inanium, partim etiam impiarum ſtudio in hac vita tenebantur, ad ignis inextincti ſupplicium damnabuntur: ibique ſempiternis cruciabuntur pænis, non modò corpora, ſed etiam animæ, quas in ſeruitutem Diabolo, in omnem immunditiæ & nequitiæ vſum addixerant. At qui in bonorum operum exercitio, ad finem vſq; perſeuerabunt, Chriſtumq; fidenter profitebuntur, eos perſuaſiſſimum habemus, in gloriam, honorem, & immortalitatem aſſumptum iri: vt viui perpetuò regnent cum Chriſto: cuius corpori glorioſo, omnes electi eius conformabuntur, cùm is rurſus in iudicio comparebit, regnumque Deo Patri tradet, qui tum erit & in perpetuum perſeuerabit in omnibus & per omnia Deus in æternum benedictus: Cui cum Filio & Spiritu Sancto, omnis honor, & gloria, & nunc & in æternum. Amen.

Exurge Domine, & confundantur inimici tui. Fugiant à facie tua qui oderunt ſanctum nomen tuum. Da ſeruis tuis virtutem, vt cum omni fiducia verbum tuum eloquantur, omneſque Nationes veritatem tuam agnoſcant, & amplectantur. Amen.

FINIS.

DILECTIS IN Chriſto fratribus ſuis, *D. D. Roberto Pontano, & Nicolao* Dalgleſchęo, Eccleſiæ Scoticanæ Paſtoribus, Ac Eccleſiaſtico Comitiorum Publicorum *Edicto, In Septentrionales Scotiæ Regni partes emiſſis, ad Papiſmi facem ibidem Reſtinguendam,* Prudentiſsimum & Saluberrimum authoris conſilium *complectens, de Eccleſiæ eiuſdem politia & moderatione.*

REdditæ ſunt mihi veſtræ Literæ, Ex quibus intellexi vos profectionem inſtituere in Septentrionem, Synodj mandato; ad colligendas illic Eccleſiarum reliquias, & Papiſmi facem, quæ nunc ibidem exardeſcit reſtinguendam: Vtinam proſperè vobis, veſtra cedat legatio, adeò vt non radices ſolùm, ſed omnes renaſcentis Papiſmi fibras præcidere poſſitis; Meum autem hac in re Conſilium vltrò

vobis offero, vt præter Synodi mandata, Diploma Regium impetretis: Sic enim fiet, vt maiore authoritate, minore etiam periculo, in ijs Regionibus versari possitis. Mihi verò altius repetenti, longè melius consultum Christianæ Reipublicæ videtur, si probi & eruditi viri, Ecclesiasticæ inspectionis munera, non extraordinariâ legatione, sed perpetuâ & constanti functione tuerentur, quique herbescente Lolio, id statim in ipso ortu extinguerent. Verùm cùm Episcoporum legitima & Orthodoxa authoritas, Synodorum vestrorum decretis labefactata sit, Et nunc inueterato malo qualitercunque tandem subueniendum sit. Gratulor eam vobis prouinciam obtigisse, qui ætate, grauitate, consilio, & eruditione sic muniti estis, vt aduersarij sint primo congressu clypeos abiecturi: Quod fælix faustumque. Ite ergò auspice Christo. Quod autem remoram vobis iniectam scribitis, partim exiguitate pecuniæ ad sumptus tollerandos, partim difficultate conflandi æris, nisi à me representetur nomine tertiæ: Sic habete; Pudere me mirum in modum, Quum Papistis & Iesuistis abundè suppetat, ad suas superstitiones augendas, ad corrumpendam Iuuentutem, & occulta

Magistratus ciuilis authoritas perneccessaria, in omni Ecclesiæ regimine & moderatione.

belli

belli ſemina ſerenda, eò rem Eccleſiaſticam in Scotia deueniſſe, vt præ inopia, hoſtium conatibus obuiam ire non poſsitis. Ad me verò quod attinet, ſi priuato impendio vtendum eſt, tametſi nummoſus non ſim, tàm neceſſario operi, tempore tàm oportuno minimè deeſſem. Tertiæ autem nomine quod petitis, penes me non eſt Tertiæ partis procuratio, niſi Patricij filij natu minimi nomine: Eam ego penſionem redemi, plus quatuor mercarum millibus, alioqui mihi meiſque malè vertat; præter eam pecuniam quam Glencludonius, ærarij Eccleſiaſtici præfectus, nuper eodem nomine, adulto Rege extorſit. Hæc autem ad vos ſcribo, vt intelligatis quanta mihi meiſq; liberis iniuria fiat. Quum Scaccarij moderatores, veſtra pietate, & prætextu ſanctæ legationis, ad eos ſpoliandos abutantur; Præſertim, quum in vobis amicis & propinquis meis ſummum præſidium ad eos tuendos ſemper poſuerim. Hac de re tota, ſum acturus cum Sereniſſimo noſtro Rege, poſt biduum aut triduum; Quod vbi fecero, intelligetis quid à me ſperare poſsitis, ſperare autem poteſtis quæcunq, iuſta, aut æqua ſunt, omniaq;

quæ ab amiciſsimo fratre præſtari debent eoque qui ne vitam quidem ipſam tanti putat, vt eidem non præferat pietatem, & huius cauſæ, ad quam vos athletæ comparati eſtis, victoriam. Bene valete. *Id. Maijs.*

1586.

Dilectus veſter frater & cooperarius in Chriſto Ieſu

PATRICIVS ADAMSONVS.

SE-

SELECTIORA QVÆDAM EX ALIIS PERMVLTIS, Authoris Epigrammata.

VALTERI MILLEI MARTYRIS in Scotia Epitaphium.

NOn noſtra impietas, aut actæ crimina vitæ,
Armarunt hoſtes in mea fata truces.
Sola fides Chriſti, Sacris ſignata libellis,
Quæ vitæ cauſa eſt, eſt mihi cauſa necis.

DOCTISSIMI PRÆSVLIS, AC VIRI Vndequaque ornatiſſimi, D. *Ioannis Iuelli*, Epiſcopi Sarisburienſis, Epitaphium.

CAltha, velut flores, tenebris ſub noctis opacæ
Occulit, & triſti nubilat ore caput.
Læta ſed optatos Phœbi ſe pandit ad ortus,
Et folia auricomi flectit ad ora Dei:
Sic te, dum Mariæ Regnum Caligo teneret,
Externo, fama eſt, delituiſſe ſolo.
At raras dotes, patriæ in, Regina, theatrum
Produxit, radijs, Elizabetha, ſuis.
Tu Chriſtum, Præſul, verum es Titana, ſequutus,
Voce ſalutiferum, teſtificante, iubar.

At veluti Sol iſte tuus, non occidet vnquam,
Sic, nunquam pietas interitura tua eſt.

IOANNIS LYNDESII, AB EOdem Comarchæ, Epitaphium.

FVnde pias lachrymas, funus qui hoc triſte videbis,
Et pudeat ſiccis præterijſſe genis.
Lyndeſiæ flos ille Domus, & nobile pignus,
Morte citâ, at famâ nunquam obiturus, obit.
Rarus frontis honos, & amæni gratia vultus,
In celſo nuſquam corpore næuus erat.
Mens pia, & inſcriptum generoſo pectus honeſto,
Iunctaque cæleſti cum pietate fides.
At nunc, ſydeream cœli conſcendit in arcem,
Inter honoratos excipiendus auos.
Nunc cinis, & triſti, mortis de carcere, liber;
Sub pedibus, terras ſpectat, & aſtra ſuis.
Et Domino fruitur, mortem qui extinxit, leſu,
Nam via iam vitæ eſt, quæ via mortis erat.

CARMINA PAPAM LAVdantia non incuſantia.

ITaliæ decus eſt quouis nec tempore Papæ
Gloria decreſcet quæ modo ſplenduerat.
Eximia illius vanaſcet gloria nunquam
Maxima laus creſcet ac decus egregium.

Impe-

Imperium ſtabile & conſtans teneas nec inane
Nomen vel paucas ſub pede diuitias.
Clauigerum Ioua non Dæmon te fecit haberes
Limina cœli non ditis vt Imperium.
Clauigerum ſibi te Chriſtus non peſsima mundi
Gloria te ſeruum iam ſibi conſtituit.
Promeruit tua laus regnum nunquam quod abibit
Gloria ſit ſtabilis nec citò diſpereat.
Lex pia non mala fraus Chriſti non propria fecit
Subdere te mundum ſic tibi morigerum.
Proptereà tibi ſit Cœlum non Tartara ſedes
Sydera non Orcus ſint tibi delitiæ.

SACRIFICORVM LAVS non vituperium.

SAcrificos pia lex Chriſti non perfida Papæ
Sanctio Miſſaſtas tot ſibi conſtituit.
Progenies pia non Papali ex fæce creata
Sorde ſine eſt vlla non ſine munditie.
Concelebrant ſacra nec peruertunt myſtica cœnæ
Symbola nam Chriſto non ſibi crediderant.
Artifices tamen hij nouerunt condere numen
Flabile nec fruſtra vel male Sacrificant.
Erigitur Deus hic turbis ſpectandus honore
Dignus latriæ non dape dedecoris.

Epigrammata.

Religio ſacra nos docuit non fabula naſci
Numina verborum vi Cruce murmuribus.

EPITAPHIVM ABBATIS CROSSAGVEL. 1564.

VÆ mihi quòd Papæ dederam nomenque fidémque,
Væ mihi quod Chriſti ſtrenuus hoſtis eram:
Væ vobis Papiſtæ omnes, niſi tempore vitæ
Vos Chriſtum amplexi Pontificem fugitis.

AD FRATRES SOCIETATIS IESV ementito nomine nuncupatos, qui ſe omnia gratis facere iactitant, Adhortatio, vt Regnis diſcedant gratis, vt & inde cædes & prælia regnis migrent.

DIſcere qui gratis *ſoliti*, gratiſque *docere*;
Ædificare domos, *fucorum aluearia*, gratis;
Iuſtitiæ ſanctam gratis *corrumpere dextram*;
Edicta intrepidi contemnere Regia gratis;
Teſtamenta ſenum captare, *& prædia* gratis;
Pauperibus docti legata auertere gratis;
Qui populi mores turbatis, *& otia* gratis;
Inſidias ſtruitis, *renuentes munera* gratis;
Cum tactæ nares, *lucri maioris odore*;
Cantatis gratis, gratis *plorare iubentes*,

Sedibus

Sedibus antiquis mira quos pellitis arte:
Fas quibus est gratis *pueris orbare parentes:*
Vos ego adoro lubens, O Seruatoris Iesu
Fœlices socij, & fatui noua numina Sæcli,
E nostro vt migrent cædes, & prælia regno;
Omnia qui facitis gratis, *discedite* gratis.

AD ILLVSTRISSIMVM ET SERENISSIMUM Principem, Iacobum sextum Scotorum Regem, Adhortatio, quâ se audiri postulat, grauissimis aduersariorum odijs & iniquis calumnijs lacessitus author, alloquens Musam.

AVspicijs î musa bonis, pete limina Regis,
Difficiles aditus non habet ille locus.
Inuenies illic castas, tua vota, sorores,
Musarum Princeps præsidet ipse choro.
Cùm te lugubrem, cùm tristia viderit ora,
Inquiret subitæ, quæ tibi causa viæ est.
Tu veniam præfata prius, pedibusque voluta,
Pro Domino lachrymas dixeris esse tuo.
Abiecit musas, spretisque Heliconida lymphis,
Et luctu & lachrymis vix superesse putes.
Nescio quid toto suspirat pectore Regem,
Regem *sole nouo, sole cadente vocat.*

Epigrammata.

Nec petit ille nefas, iuſtæ libramine lancis
Poſtulat imperij iura, fidemque tui.
Siue illum occultis technis gens ſubdola vexet,
Seu premat opprobrijs Meluiniana cohors.
Audi illum, Rex, audi, inquam, ſi vera recordor,
Haud vnquam cauſæ defuit ille tuæ.
Cùm quondam aſſereret, triplicis tua iura Coronæ,
Parriſijs arcto carcere vinctus erat.
Et quum diſſereret, tua magna encomia laudans
Londini, applauſus læta Theatra dabant.
Tempora quid memorem, quorum pars magna fuiſti
Inuidioſa, quibus fidus athleta fuit.
Sic proprias exhauſit opes, impendia nulla
Rettulit: hæc aulæ gratia ſola fuit.
Quod te per muſas, geniumque, & debita fatis
Regna tuis, noſtri nunc miſerere precor.
His dictis, poſtquam ſurgentes ordine muſas
Viderit ad lachrymas ingemuiſſe tuas,
Et triſti aſpiciens BARTASSIA NVMINA *vultu,*
Haud dubiè votis annuet ille tuis.
Tu voti compos, caueas ne deſide pennâ
Segnior in laudes repperiare ſuas.

AD

AD EVNDEM REGEM INVICTISSIMUM, Iacobum sextum, Scotorum Regem, Iani Calendæ. 1588.

SVm tibi, sum Princeps, redeuntis tempore Iani,
Heroo Iobum carmine pollicitus.
Squalet adhuc pauper, nec fœdos exuit artus,
Et toto regnat corpore dira lues.
Nec ficti, vt par est, miseri solantur amici,
Bellaq; crudeli sæuiùs hoste gerunt.
Impia nec coniux, verbis desistit amaris,
Illita lethifero pocula felle bibit.
Non tibi tristitiam, sub Iani offerre Calendis
Ausim, non iræ iurgia fœmineæ.
Non fictos socios, nec territa membra pauore;
Lætitiam & ludos Ianus amare solet.
At mox Ioua, iterum Iobo sua pignora reddet,
Et dupla faciet prosperitate frui.
Tum tua, Rex, forsan non dedignabitur ora
Melpomene, Heroam percutiente lyram.
Crede mihi, cùm penè suo Sol decidit axe,
Inferniq; ruens terruit arua poli;
Exiguâ noster Helicon exaruit vnda,
Nec poteram in numeros sollicitare lyram.
At nunc quum rediens rediuiua lampade Phœbus,
Suppeditatq, suam promptus Apollo chelyn;

Comptior vt Iobus metro, quàm diuite gaza,
Conſpectum ſubeat, Rex IACOBE, *tuum.*
Intereà, fœlicem annum, fœlicius æuum,
Et vitæ, & Sceptri gaudia longa precor.
Et fortunatas in ſæcula multa Calendas,
Quas vicibus Ianus fertq; refertq; ſuis.
Detq; Deus quodcunq; velis, quodcunq; peroptas,
Et mihi det, vatis te meminiſſe tui.

AD EVNDEM REGEM INVICTISſimum, in Threnos Ieremiæ carmine reditos, Iani Calendis. 1590.

Accipe Iirmijæ, Princeps, lamenta Prophetæ,
Fatidico vates quæ pius ore canit.
Accipe quas patriæ lachrymas, vrbiq; parentat,
Flebile diuini carmen oloris habe.
Cùm Solymem cecidiſſe vides, mortalia nulla
Crede, diu ſtabili poſſe manere loco.
Cùm perijt Solyme, ſcelerati rudera mundi
Mirum eſt peccati mole perire ſui?
Altera ſed Solyme eſt, quæ Chriſti Eccleſia fertur,
Sæua procelloſo quam quatit vnda mari.
Quam contra inſidijs, ſinuoſus dimicat anguis,
Regnaq; Tartareo commouet ima lacu.
Illam inuicta fides, clypei munimine ſacri
Protegit, & galeam criſta ſalutis amat.

Thorax

Thorax iuſtitiæ eſt, veri ſunt cingula lumbis,
Verbi acies ſacri, bellicus enſis adeſt.
Geſtantur pedibus lætæ ſandalia pacis,
Quæ Crucis in ligno cuderat arma Deus.
His Satanæ furias, his iras deſpicit Orci,
His ſemper victrix, in ſua caſtra redit.
Hanc, Regem nutrire æquum eſt, dextrâque tuéri,
Regno propitium qui cupit eſſe Deum.
Huc contende, Heros, ſolida hæc, en gloria ſola eſt,
Quæ dederat Chriſto ſubdere Sceptra Duci.
Eſt etiam Solyme, ſublimibus alta columnis,
Quâ, via ſtelliferum lactea ſulcat iter.
Hanc tibi ne optarem vetuit fauſto omine Ianus,
Tempora qui retrò, quique futura videt.
Dum famâ impleris terras, virtutibus aſtra,
Iunctaq; ſint Sceptris vtraque regna tuis.
Dum fœlix ſoboles numeroſa geſtiat aula,
Et ſpes perpetui longa nepotis erit.
Dum numeres multos generoſo Marte triumphos,
Neſtorijque æques tempora longa ſenis.
Dum Solymæ vindex quæ terræ militat oris,
Cœleſtis Solymæ ciuis adeſſe velis.
Sic Bifrons, Phœbique nouæ fulſêre Calendæ,
Et flamma exarſit candidiore dies.

Epigrammata.

IN PARPHRASIN APOCALYPSEÔS, à Sereniſsimo Rege IACOBO Magnæ *Britaniæ, Franciæ, & Hyberniæ Rege, fideiq;* defenſore, &c. Doctiſsimè & accuratiſsimè Editam.

ECce alas ſenas Cherubin, ſolioque vehentem,
Vt reſerat Iudæ, myſtica ſigna Leo.
Clangenteſque tubas ſeptem, tonitruque tremendo
Perdita regna hominum, perdita regna Dei.
Exulat vt Cœlo ſerpens, Eccleſia pugnam
Suſtinet, & victrix ſub Cruce bella gerit.
Imperium Romanæ vrbis, veteriſque, nouæque,
Hæc Agnum ſimulat, ſed ſimulachra colit.
Vox Euangelij reſonat, Babylonque repentè
Corruit, exhaurit pocula plena furor.
Funduntur ſeptem phialæ, quos beſtia ſignat
Hos ira, & Iouæ triſtia tela manent.
Hæc illa eſt meretrix, ſeptem quæ collibus vrbis
Inſidet, infami mollis adulterio.
Hæc Regum domitrix ſanctorum imbuta cruore,
Facta eſt immundis hoſpita ſpiritibus.
O ter fœlices, quos Agni accumbere menſæ,
Et ſacris ſponſæ contigerit thalamis.
Corpora quæ tellus, quæ vaſtum abſorbuit æquor,
Iudicio ſiſtet mors rediuiua Dei.

Tellu-

Tellurem, cœlumq; nouum, gemmisq, micantem
Sponsam Agni, & Solymæ mœnia celsa piæ.
Hanc vrbem viui latices, flumenque perenne
Irrigat, hanc vitæ fertilis arbor alit.
Nil templo, nil sole opus est, sic gloria Christi
Eminet, & celsa fundit ab arce iubar.
Magnus Ioannes, rapido de fulmine natus,
Æthereo immensum sic tonat axe Deum.
Quemque nouo vidit radiantem lumine Christum
Monte Tabor, Cœlo hîc splendidiore videt.
Quippe sinu Christi recubans, mysteria suxit
Ardua, & arcani mystica regna poli.
Hæc, hominem superans, hæc, ipsum ingressus Olympum
Explicat, hanc laudem Rex Iacobvs *habet.*
Fulminis hic etiam natus, sed fulmine maior,
Fulgetra cœlesti splendida luce ferens.
Hic Rex auricomi capitis si sceptra teneret,
Nil opus ariolis, nil Daniele foret.

ILLVSTRISSIMÆ AC ORNATISsimæ Heroinæ Mariæ D. O. M. Gratia Scotorum Reginæ Epitaphium.

ORnarant Mariam triplicis Diademata Regni;
Scotica iure soli, Gallica iure tori.
Anglica restabant, tantæ mors æmula laudis
Obfuit, vt soboli ius cluat imperij.

Epigrammata.

EIVSDEM PIENTISSMI AC DOctiſsimi Præſulis moribundi, Apoſtrophe ad ſuam Animam.

O Anima, aſſiduis vitæ iactata procellis,
Exilij pertæſa grauis, nunc lubrica temptis
Regna tibi, & mundi inuiſas contemnere ſordes:
Quippe parens rerum, cæco te corpore clemens
Euocat, & verbi crucifixi gratia, Cœli
Pandit iter, patrioque beatam limine ſiſtet.
Progenies Iouæ, quò te cæleſtis origo
Inuitat, fœlix perge, æternumq; quieſce.
Exuuiæ carnis, cognato in puluere vocem
Angelicam expectent; ſonitu quo putre cadauer
Exiliet rediuiuum, & totum me tibi reddet.
Ecce beata dies: Nos Agni dextera, ligno
Fulgentes Crucis, & radiantes ſanguine viuo
Excipiet; Quàm firma illic, quàm certa capeſſes
Gaudia, fœlices inter, nouus incola, ciues.
Alme Deus, Deus alme, & non effabile Numen,
Ad te vnum & trinum, moribundo pectore anhelo.

EIVS-

EIVSDEM PIENTISSIMI Præsulis Epitaphium.

QVisquis ab extremo veniens oriente viator
Pergis ad Occeani, qua Sol cadit aureus, vndas:
Seu procul à medij calidis humoribus austri
Tendis, hyperboreo rigidum contingere littus
Frigore, & insano ventos aquilone furentes,
Excîtus fama ingenti, quæ tanta sub auras
Fertur., & immensum latè circumuolat Orbem
Magna sonans, magnum assiduo vigil aëra cantu
Dum stridens mouet, atq; solo expatiata repentè
Sublimem excelso tollit super æthere magnum
Regni Primatem dactum, proh, furere ademptum,
Mutasse & roseum pallenti morte colorem:
Hîc consiste. Vides atro de marmore limen
Vicinum, tumulumq; grauem, quo membra sepulchro
Mortua conduntur, magni post funera Patris:
Liuida proh hominem mors corripit, occidit vnâ
Occidit Aonidum clarum decus: ipsaq; acerbo
Fleuit inexpletum mæstissima Scotia casu:
At passim errantes lachrymas fudêre Camænæ,
Et genus Aonidum vates, & quisquis amænum
Facundo volucris fontem bibit ore Caballi.

Epigrammata.

Nec minus attonitæ gemuit pars maxima plebis:
Indeploratum non hunc in nocte ſupremâ
Relligio pietáſq; ſinunt, & numina Diuûm.
Sic humana Erebi rapit implacabilis atra
Omnia nocte lues, ſic altum axangue ſoporem
Corpus humo carpit gelida, maneſque ſepulti.
Fama ſed æternum durat, multóque ſuperſtes
Viuit inextincto per ſæcula nomen honore.

THO. VOLVSENVS

parentauit.

EIVS-

Eiuſdem aliud,

De vita & morte Authoris.

NAturâ Orator ſuadens, ſuaviſque Poêta,
Myſtica diuini defungens munia verbi
Sex & vicenis annis, ac munere ſacro
Præſulis Andreiæ fani ſacratus, in alti
Immortale decus Iouæ, populique ſalutem.
Multa hic perpeſſus Chriſti ſub marte cruenta:
Decubuit mœrore animi: quique omnia pridem
Pertulit inuicto conſtantis robore ſenſus,
Non tulit immites myſtas: hinc lenta ſequuta eſt
Tabes, lethifico carpens præcordia morſu.
Occidit: haud facilè æqualem cui noſtra tulerunt
Secula, degeneri ſenſim euanentia prole.
Agnoſcunt docti iacturæ vulnus acerbæ;
Præſulis & funus, proh incaſſum, lumine lugent.

Epigrammata.

Eiuſdem in eundem.

I

EHeu, quàm variis ſors caſibus omnia mutat,
Quàm fælix aliquid non ſinit eſſe diu.
Terra quoque & cœlum modò rident, & modò lugent,
Forma nec in rebus permanet vna ſuis.
Eheu quale decus mors abſtulit inuidia, vatem
Quem genitum doctâ Pallade nemo neget.
Atqui vbi in humanis nulla eſt conſtantia rebus,
Quid ſpe fallaci paſcere vota iuuat?
Quò vigor ille animi? quo ſtrenua corporis illa
Dexteritas abijt? quo nitor ille tuus?
Hæc ſimul inuoluit crudelibus Atropos vmbris,
Nullaque ſunt de tot ſigna futura bonis.
Te venerande parens, animæ documenta ferentem
Optima, diuino ſenſimus ore loqui.
Nunc tecum occubuit trinæ præſtantia linguæ,
Et cecidit priſcâ cum pietate fides.
Græcia te luget lachrymis, Heber, atque Latinus,
Interitumque gemit terra Britanna tuum.
Illa tamen nobis reſtant ſolatia, quod te
Erepto, ſupereſt pars quoque magna tui.
Viuit enim, viuetque diu tua gloria cuius
Viuida ſcriptorum ſurgit honeſta manus.

Mul-

Epigrammata.

Multos priſca viros inſignes, protulit ætas,
Extincto quorum corpore, fama iacet.
Mortalique manu totum quæcunque per Orbem
Sumptibus immenſis ſtructa fuere cadent.
Hoc facit annorum ſeries, niſi temporis atros
Exuperent morſus, ſcripta diſerta virûm.
At tibi ſi nequeo vitæ immortalis honorem
Non permanſuris tradere carminibus.
Si mea iam notis ſparſere liquoribus ora,
Cum Muſis Nymphæ quæ loca ſacra colunt.
Qualiſcunque mihi libato venit ab amne,
In laudes ſurget ſpiritus ille tuas.
Et memor officij ſemper, gratuſque, piuſque,
Incidam tumulo talia verba tuo.
Hîc iacet ANDREIÆ *Præſul meritiſſimus Orbis,*
Adami Sobolis, Patriciaque notæ.
Cuius recta fides, ingens prudentia, fidum
Conſilium, grauitas digna Catone fuit.

Epigrammata.

Eiuſdem.

Patricius iacet hîc, Adami : cætera norunt
Et Tagus, & Ganges; forſan & Antipodes.

Eiuſdem.

Hîc ſitus eſt vates, cuius ſi cuncta periſſent,
Virtutum ſeptem vix ſat erunt tumuli.

D. Eli-

Epigrammata.

D. Elizabethæ Arthuræ, Chariſſimæ ac Lectiſſimæ olim Coniugis eiuſdem Patricij Adamſoni, Sanctiandreæ Præſulis, Quæ eo ſtatim demortuo, nimio dolore fracta, conceſſit Olympo.

EPICEDIVM.

ECce virum Angelicæ, iam iam rapuere cohortes,
Turba eheu, letho, ſegnis inerſque meo.
Quin potius noſtræ rumpantur ſtamina vitæ,
Sit mea cumque meo, vitáque morſque viro.
Cur mea fata ſinunt, tanto ſupereſſe dolori?
Cur tua ſumme Deûm, dextera ceſſat iners?
O me vtinam letho, comitem tibi fata dediſſent,
Heu vitæ quondam, ſpéſque, ſalúſq; meæ.
Ne quam iunxit hymen, diuelleret Atropos à te,
Sed coniuncta forent funera noſtra tuis.
Nunc ſæuos inter gemitus, lachrymáſque relinquor,
Nec ſine te grata eſt vita futura mihi.
Ipſa dolore graui nimium confixa reſeruor,
Fortunamque timent iſta ſubire meam.
Et mihi vir tecum moriendi iura negantur,
Parcaq; non gratam prorogat vſque diem.
Vos precor, ô ſuperi, ſi quid pietatis & æqui eſt,
Si flectunt vllæ Numina veſtra preces;

Epigrammata.

Ante oculos vestros inter penetralia mortis
Sint coniuncta suis funera nostra rogis.
Icta manu, iurata fide, rata numine teste
Fœdera coniugij, rupta fuere mei.
Quàm procul & Dominum miseræ seiunxit amanti,
Cùm patrios adijt nobilis vmbra polos.
Et quoniam prohibent aliter me viuere fata,
Et de me certa est alea iacta manu:
Ecce vocat quocunque, viam dux præuius: ecce
Vsque sequor coniunx; vxor, & vsque comes.
Seu cœli secat astra super, seu deuia terræ,
Distrahor, & terram versus & astra super.
Lætitiæ, luctusque, locus communis, & vnus;
Cùmque meante meo, cúmque cadente cado.
Contiguúmque latus lateri fit, dextera dextræ,
Cippus, & vna quies, vnus, & vnus amor.

Chariſſimæ Socrui,

Tho. Voluſenus,

æternâ, mærens, mactat amicitiâ.

IACO-

Epigrammata.

Iacobi Adamſoni, filij eiuſdem D. ELIZABETHÆ ex Preſule primogeniti, virtutis & expectationis magnæ, qui ſtatim parentibus vitâ functis, fæliciter expirauit.

EPITAPHIVM.

MAtris imago patri, genitoris imago parenti
Vnus eram, talis forma, vigorque fuit.
Atropos eripuit, genitoris ne domus olim
Me creſcente, alijs inuidioſa foret.
Sed mihi quos rapuit, ſecat illa parentibus annos,
Vita erat vnde mihi, mors ſit & inde, iuuet.

Eiuſdem, in eundem

EPICIDION.

NOn quiſquam ingenio melior, non promptior ore,
Gratior aut vultu, non vi præſtantior, altos
Se celerem ſuper edere equos, iaculumque, ſudemque
A mento, atque agili procul exturbare lacerto,
Altaque vibratum per nubila condere diſcum,
Spartanæque artes verſare, doloſque paleſtræ.
Et foueam ingentem ſaltu tranſmittere, & vndis
Inſurgentem amnem volucri ſuperare natatu.
Cretenſi de more alter non rectiùs arcum

Ten

Epigrammata.

Tendit & in gyrum baleares torquet habenas,
Sulphureóque graues longè iacit impete glandes;
Artibus & diuerſa nouis, nemo acrius arma
Tractat, & hoſtiles fallit magis impiger ictus.
Te renuente tamen, non vlla reſiſtere virtus
Eualeat, licet ipſi omnes tua numina contrà
Tendamus ſuperi, totuſque repugnet Olympus:
Tu genitor da poſſe, tuam cùm fata minantur
Imploremus opem, tu res amplectere noſtras.
Ille diu vixit, qui dum cæleſtibus auris
Veſcitur, implet onus laudis, cœlúmque meretur.

Tho. Voluſenus

mærens ſacrauit.

EIVS-

Eiuſdem.

In obitum Viri verè probi, pij & docti, *Roberti Rolloci* Gymnaſiarchæ Edinburgeni, ac ibidem Paſtoris, Epitaphium.

TV nunc exuuias liquiſti corporis huius
Rolloce, aſt ſummo lux noua iuncta polo.
Fulſiſti inter nos lumen radiantius, at nunc
Aſtra tuo aſpectu languidiora micant.

Eiuſdem in eundem.

VIxiſti Chriſto, vixti Roberte Camænis,
Téque vetat Chriſtus, téque Camæna mori.

Eiuſdem.

In pientiſſimi, ac Doctiſſimi ſenis obitum, *Roberti Pontani* Paſtoris Edinburgeni, Epitaphium.

QVæ te ſtante ſtetit ſacrorum curia, tecum
Heu! Pontane, cadit, téque iacente iacet.

Eiuſdem

IN AVGVSTISSIMI ET INVICTISSIMI PRINCIPIS, IACOBI Magnæ Britanniæ, Galliæ, & Hyberniæ Regis, fideiq; defenſoris, In Scotiæ Regnum reditum 13. *die menſis Maij.* 1617.

QVæritis vnde nouo diffuſum lumine Cœlum
Rideat, inuiſas quidue fugarit aquas?
Cur liquidus nullis agitetur flatibus aër?
Cur placidum tacitis ſtet mare littoribus?
Almáue cur poſito tellus ſquallore vireſcat,
Et ſe purpureis floribus induerit?

Epigrammata.

Quid quæque exultet ramis frondentibus arbos,
Cur ſolitum repetat garrula carmen auis:
Non hic cauſa fuit, mutato ſydere Phœbus,
Nec vagaroriferis Cynthia luminibus.
Sed modò cùm redijt Rex noſtras magnus ad oras,
Reddidit aſpectu cuncta ſerena ſuo.
Quin Rex humanos meritis ſuperauit honores,
Mirantur que nouum ſæcula noſtra Deum.

Ad Eundum Sereniſs. Regem, Edinodunum, Regni Regiam ingredientem, 16. Maij 1617. eiuſdem.

DEſeruit ſolito formoſior æquora Titan,
Illuxit votis ſæpè petita dies;
Quâ tu Scottigenæ gentis moderator & auctor,
(Cui dedit omnipotens ſceptra verenda frui)
Dirigeres noſtras iter expectatus ad oras,
Regiáque intrares hoſpita tecta Patrum.
Quid potuit noſtris contingere gratius oris?
Quidue tuo maius numine terra dare?
Interea, lætis clamoribus inſonat æther,
Et tibi fert patrios obuia turba Deos.
Vndique concurrunt, in te ſua lumina paſcunt,
Exoptat longos & tibi quiſque dies.
Augurijs ſibi quiſque animum fælicibus implet,
Et ſuſcepta tuo nomine vota facit.
Vnum omnes pariter te poſcere fata loquuntur,
Quo duce, Papalis fæx ſcelerata cadat.

Nulla

Nulla tuis poterit maiorum gloria rebus
Æquari, & cedent cuncta trophæa tibi.
Viue diu fælix, Superi tua vota ſecundent,
Vt ſubeat ſolidum terra Britanna iugum.

INCLYTISSIMO AC NOBILISSIMO HEROI, Carolo Valliæ Principi, Duci Cornubiæ, Salutatio Tho. Voluſeni.

SAlue magne puer, ſtellis fœlicibus orte,
Fatidicis vatum nobilitate modis.
Cui bene diſpoſito coëuntia ſydera curſu,
Promittunt ſceptris omnia læta tuis.
Tu genus à priſca qui ducis origine Regum,
Imperioque refers aurea ſecla tuo.
Quò te fata vocant pergas, tibi lata parantur
Imperia, & generi nomina magna tuo.
Salue magne puer, Regis magni inclyta proles,
Brittanni ac magni ſpeſque decuſque ſoli.
Chare nepos Regum, toto quos orbe potentes
Ac meritis claros cernimus eſſe ſuis.
Nulla tibi generis potuit contingere maior
Gloria, ni Cœli miſſus ab arce fores.
Eiá age, creſce puer, certiſſima cura Deorum;
Blanditiæ magni deliciæque patris.
Qui propriâ gaudes virtute excellere, cuius
Gloria nullius creſcere laude poteſt.
Quo nihil à ſuperis optet Brittannia maius,
Tradere quo melius nil potuere Dei.

Epigrammata.

Reſtat adorato Ioue, Numina cuncta precari,
Vt longos viuas, ſecula multa, dies.
Sanguinis vt veſtri creſcat numeroſa propago,
Inclytaque illuſtres turba ſequatur auos.

Vaticinium de Carolo, ex Sanguine Caroli Magni, & Regum Galliæ oriundo, nunc verò Numine bene propitio, tandem fœliciter orto.

REgibus è Gallis orietur Cæſar, & ex te
Carole: déque tuo nomine dictus erit.
Heſperiam Latiúmque reget, rigidoſque Britannos,
Addet & imperio Gallica regna ſuo.
Sacra per hunc olim rurſus victura reſurgent,
Et vetus Imperij reſtituetur honos.
Tunc populus veniet, duce nullo, cui caput vſquam
Non erit: hinc luctus damnáque ſacrificis.

Eiuſdem in diem Natalem Inclytiſſimi ac Nobiliſſimi Herois Caroli Valliæ Principis, Ducis Cornubiæ, &c.

SPargite Io flores, ter Io, ter dicite carmen,
Ter ſonet aurata casta Thalia fide.
Spargite Io magni redolentia munera Phœbi,
Lætáque cum ſancta fundite verba prece.
Iam procerum gaudete cohors veneranda Britannûm,
Natalem noſtri Principis ecce diem.
Dicit Io, iam dicit Aue, blandoque precatu,
Dirigit ille tuos, Carole, ritè pedes.
Temperat ac motus varios, arcana recludens
Fata, Sibyllinis nobiliora notis.

Iam

Iam lætare ſacris Soboles Brittannica verbis,
Te penes eſt magni gratia pacta Dei.
Rideat omnis ager, tibi rideat omnis Olympus,
Et patris, & Matris gaudia magna puer.
Fœlix matre puer, fœlix patre, & altera, & alter,
Prole, thoro, vobis terra beata tribus.
Hîc caſtæ Aonides, caſtâque & Pallade Phœbus,
Sceptriferâque habitat Iuno verenda manu.
Dulcia ſepoſitis agitemus gaudia curis,
Carole macte, tuum nomen vbique ſonet.
Natalem cuncti mecum celebrate coloni,
Et poſitis ſulcis vndique ceſſet opus.
Hunc nitidi, ſeruate diem, vincliſque ſolutis
Demant ſeruitio libera colla boues.
Nunc agitate choros, & carmina dicite læti,
Nec nitidum ſacro ſtet ſine flore caput.
Tibia nunc hilaret bifori conuiuia cantu,
Atque habeant nullum verba iocoſa modum.
Nunc proferre decet quos miſit Eous odores,
Quoſque Hiſpana nouo puppis ab orbe tulit.
Tu quoque qui magni nunc incolis ora Britanni,
Carole, natali munera ſolue tuo.
Viue diu, ſimiliſque tui generoſa propago
Finiat extremum non niſi ſera diem.

Eidem Illuſtriſſimo ac Nobiliſsimo Heroi, Carolo Valliæ Principi, Duci Cornubiæ, &c. Iani Cal. 1618.

Eiuſdem.

Quæ mihi ſunt Muſæ comites, vatumque Camenæ,
Quæ fallit dulci carmine Pallas iter:

Epigrammata.

Quique ſuis nondum radijs vada cærula ſoluit
Delius, aſtricto continuata gelu:
At ſauet, & claro nitidus me ſpectat Olympo,
Dum Phäetontæos acrius vrget equos.
Hi ſaluere nouis cupiunt te menſibus anni,
Carole, Brittanni gloria magna ſoli.
Hinc, dijs ſi qua fides, ſi vera oracula Phœbi,
Laudibus eſt ingens Gloria parta tuis.
Te manet, O Cœlo Princeps digniſsime, munus
Ætherei in terris imperiale Iouis.
Hoc obeas, ſubſintque tuæ magnalia curæ
Altiùs, auſpicijs læta futura tuis.
Nec mihi dux Pallas, nec qui vix æquore vultum
Extulit, & claro Cynthius ore nitet:
Nec mihi ſint Muſæ comites: Helicona Thalia
Deneget & ſacras fons Heliconis aquas:
Ipſe bifrons Ianus geminam ſub tempora frontem
Contrahat, & menſi nolit adeſſe ſuo,
Si tibi, qui motu aſtrorum nouus incipit annum
Fælicem, auſpicijs non precer eſſe bonis.
Hic tibi lætus eat: noſtris ea numina votis
Nec deſint, quorum te ſibi iunxit amor.
Omnia ab ætherea qui dat Pater optimus arce,
Quique iubet clarum te decus eſſe tuis.
Annuat ille precor, Iani tibi, magne, Calendis
Carole: (nec vanum hoc menſibus omen eat.)

Vt Rex, vt Proceres, quorum tua gaudet amore
Virtus, ipsa vt te Patria, semper amet.
Læta diu terris seruent te sæcula, Cœlum,
Donec in extincto lumine sydus ames.

Eidem.

Inclytissimo Heroi, CAROLO VALLIAE Principi, Duci Cornubiæ, &c. Carmen eiusdem.

O Prima nostri gloria seculi,
Stirps alta Regum, Carole, qui prior
Assurgis inter digniores
Conspicuus pietate Reges.
Te missum Olympo, dulce sororibus
Solamen ipsis, præsidium, decus:
Fautore passim te, canora
Læta sonanda lyra poëtis.
O viue fælix, optime Principum:
Te fata seruent incolumem, cui
Semper Camænarum patrono
Dulce canat mea musa carmen.

In Eduardi Farfaxi, viri Patritij, Eboracensis, ac Poëtæ insignis, Satyras; Censura Tho. Volusenι.

ET Phœbum, castasque doces Farfaxe, sorores,
Salsa verecundo verba lepore loqui.
Vlla nec in toto prurit lasciuia libro,
Pagina nulla minus, quàm tibi vita proba est.

In obitum D. Margaritæ Fouleiæ, Lectissimæ coniugis D. Tho. Hamiltonij, à Binnie Domini Carmen Lugubre.

IMpia te postquam, duri violentia fati
Eripuit charo, chara Fuleia viro.

Hanc

Epigrammata,

Hanc voluit, tecum licuisset ponere vitam,
Morte vel in lucem se reuocare suâ.
Coniugio fælix sponsus, fælicior olim;
Nunc sine te mœstis linquitur in lachrymis.

Eiusdem in Bathsuæ Reginaldæ Virginis Londinensis Philologæ, & Philoglottæ Raræ, 16. ætatis suę anno, Encomium.

AEmula Pieridum, & magnæ certissima cura
Palladis, en patriam virgo quæ tollis ad astra,
Eximiâ virtute tua, cui non tulit ætas
Nostra parem, Reginalda, O quid Bathsua, dicam?
Te chorus Aonidum secreta per auia ductam
Pierios haurire lacus, umbrasque subire
Lauriferi nemoris, sedesque habitare beatas
Permittit, comitemque sacri iubet agminis ire.
Hinc fluit ingenuus vigor, hinc sublime videmus
Ingenium, hinc nitidi facundia prouenit oris.
Siue libet faciles numeris includere versus,
Libera seu pedibus componere verba solutis,
Siue quid ipsa paras Graiæ non inscia linguæ;
Quòd si Pegasidum vestigia clara sequenteis
Miramur, colimusque viros; quàm iusta puellam
Gloria, tale aliquid meditantem ad sydera tollet?
Perge puellarum decus, & quâ dextera monstrant
Numina, carpe viam; atque animi bona, (quod facis) alto
Imperio, atque opibus Regum potiora superbis,
Et niueo, roseoque magis pretiosa colore
Esse puta; & musas, pulchrosque amplectere honores
Palladis, hæc tristeis nobiscum ferre Procellas
Fortunæ poterunt, quoties contraria surget;
Illa citò effugiunt, nec qui certamina segnes
Prospiciunt, sed qui pugnant, meruere coronas.

VIRI

VIRI, SVA ÆTATE LITERATISsimi, ac verè pij, Florentij Voluseni, Scoti, de Tranquillitate Animi.

Ode Dicolos Distrophos, priore versu Glyconico, posteriore Asclepiadeo: vt illa Horatij.

Sic te diu potens Cypri,
Sic fratres Helenæ lucida sydera.

Nihil esse in hac vita requietis, præter id, quod à Sapientia & pietate proficiscitur.

Carmen cultum, doctum atque pium.

QVid vos, O superi boni,
Quid rerum genium criminor amplius
Falsò? sum dubio procul
Infælix opifex ipse mihi mali.

Frustrà quærito, qui sciens
Haurire ex tenebriis lucem, & in horridæ
Mortis regno habitans miser,
Vitam, vel solidas delicias moror.

Mella, absynthia non dabunt,
Vuas nec tribulus: sic mala gaudia
Vitæ qui sequitur breuis,
Is fructum petit ex arbore non sua.

Formarum iſte decor fugax,
Auri qui nitor effulget in ædibus
Altis, ſtemmata regum, opes:
Luxus, delitias, inſuper addito:

Quicquid luminibus vides,
Et quicquid manibus tangis amabile,
Cuncta hæc puluis & vmbra ſunt,
Et noctis breuis huius, mera ſomnia.

Quod iam præterijt, nihil.
Eſt ventura voluptas citò tranſiens,
Mox ad præteritum venit:
Et tu, quod nihil eſt, tàm cupidè petes?

I nunc, I miſer, & leui
Vento tende plagas (quodq; alius, niſi
Demens Hercule non velit)
Vmbram, quæ fugit, amplectere, ſi vales.

Nolenti quod abit tibi,
Id tu linquere debes etiam volens:
Et prudens ea quærere,
Nolenti nequeant quæ tibi præripi.

Quid prodeſt homini, rogo,
Lucrum totius orbis cum opibus ſuis:
Si poſt hoc breue temporis
Punctum, ſpes animæ nulla relicta ſit?

Quanto

Quantò nunc ſapientius
Is vitam inſtituit, qui ſtudijs pijs,
Et vita innocua ſibi
Munit, cùm migrat hinc, ad ſuperos viam?

Guſtum ſi intereà cupis
Veræ lætitiæ, vel bona tempora,
Liber ſollicito metu
Componas modicus voti animum tuum.

Gyrum ſi finis egredi
Hunc extra rationis, tibi quos ciet
Æſtus, quos ſtrepitus parit?
Et viues miſer, & turpiter inquies.

Si plenam requiem voles,
En, compendia tàm difficilis viæ
Dat ſacræ ſtudium Crucis.
Fælix eſt, animi quem ſtudium hoc iuuat.

Non hunc diuitiæ tenent,
Curæ degeneris vulgi, & amor grauis:
Sed recti decus, & viris
Quæ magnis ſolet æther dare præmia.

Quas nos appetimus, velut
Commoti furijs delicias, fugit:
Sanè, non ſecus ac cruces,
Et mentis remoras, ſcandere dum volet.

Epigrammata.

Quæ nos prima velut bona
Miramur, penitus ſpernit: & omnia,
Tanquam ſtercora, negligit:
Vnum quò valeat Chriſtum adipiſcier.

Quod vulgus graue iudicat,
Hic perfert alacris: nec ſolidum putat
Vllum (vt cætera ſuppetant)
Huic, cui Chriſtus abeſt, affore gaudium.

Tantum Chriſte, Crucem tuam
Lætus cogitat, in qua ſub imagine
Mortis, conſpicit abditam
Et vitam, & ſuperum perpetuum decus.

Sic (quod non temerè ſolet
Aut multis dare (cælum) mel hic ex petra
Ipſa ſugit, & ampliter
Duro ex ſaxo oleum, cùm lubet, elicit.

Huic ſoli meritò datum
Vitæ tempus, & æuum placidè fluit
Clauſum pectore, qui tenet
Cunctorum inſtar & hoc pondus habens, bonum.

Extra ſe quid enim volet
Quidquam, qui pretioſum illud, & omnium
Per diſpendia quærere
Quod ſolum deceat, margaritum tenet.

Quantis hei mihi fluctibus
Iactantur reliqui, ſæpè quibus ſua
Et vota exitium afferunt,
Et curas rediuiuas ſine termino?

Summum ſæpè vocat diem
Illum, degeneris qui generis timor
Eſt communis: & exitus
Ingratas lacrymans increpitat moras.

O Nunc, O vtinam furor
Hîc me corripiat: ſic cupiam libens
Illò pergere, quò velim
Nolim, per breue poſt tempus eundum erit.

Præſens auolat, altera
Inſtat vita: viam non aliam Pater
Ducentem huc docuit, niſi
Quæ chari poſita eſt in Cruce Filij.

Quî nunc luminibus queas
Siccis aſpicere hæc impia vulnera,
Auctor quorum es, & è quibus
Ingrato tibi, tam grata fluit ſalus?

Tu, qui ſollicitus fugis
Quod durum eſt, celer in mollia diffluens:
Qua communia præmia
Poſcis fronte, laboris ſubiens nihil?

Epigrammata.

Si non tanta potes pati,
Id saltem effice, ne dissimilem sui
Prorsus cernere tequeat
Is, quo cum petis olim fore particeps.

Quod Phœbum propius refert,
Verè lucidius dixeris: & niuis
Quæ sunt alba modò, locum
Inter candida primum sibi vendicant.

Hæc rursus mage dulcia
Sunt, quæ mella imitantur redolentia.
Et plus illa volucria,
Quæ contendere cùm auris leuibus queant.

Ergo dispeream, nisi
Quò CHRISTO *fueris consimilis magis,*
Hòc præstantior exeas.
Is princeps decoris totius est typus.

Persuasum quibus est ita,
Cùm res difficiles acriter opprimunt,
Hoc solamen habent pium,
Quod CHRISTVM *referant hoc melius modo.*

Rari sunt genus hoc viri,
Excellens animi quos vigor eximat
Ex vulgo: quia pulchra res
Semper rara erit, & difficilis simul

Sed nobis ſtolidis venit
In mentem propè nunquam pietatis, &
Quod ſint omnia vanitas,
Donec mors inopina impulerit fores.

Tum primùm ſapere incipis,
Damnans præteritam vitam, & inania
Serò gaudia, quæ quidem
Toto pectore paulò antè adamaueras.

Tum CHRISTVM *pauidus vocas:*
Cuius tu, incolumi dum tibi res tuæ
Florerent, meminiſſe vix
Dignabare, Quid hic ſit meriti, vide.

Iſthuc cùm facias metu,
Hunc nunquam (bonitas illius eſt ea)
Fruſtra amplecteris: attamen
Id multò ſatius, quò citius facis.

Si quâuis aliâ ſtudes
Vndâ extinguere flammas ſitis, aut via
Diuerſa requieſcere
Quæras: vnà opera omnis cum oleo perit.

EIVSDEM FLOR. VOLVSENI.

AD EGREGIVM ET SINGVLAREM virum, Antonium Bonuiſium, virum Patricium Londinenſem, Proſopopeia; de virtute & laude.

DVm totam erraret, fortè incommitata per vrbem
Virtus, nec laudum præmia iuncta forent,
Hoſpitium multos & ſupplex ſæpè rogauit:
Qui daret hoſpitium, non tamen vllus erat.
Adfuit haud multò poſt laus, (res mira) repentè
Laudis in amplexus, vrbs furibunda ruit.
Non ſecus illa tamen, nuper quæ excluſa manebat,
Atque iterum in ſolum eſt ire coacta nemus.
Verùm vbi laus, Dominam virtutem ſenſit abeſſe,
Ad Dominam ingratâ rurſus ab vrbe venit.
Vtraque poſt veniens Bonuiſi tendit ad ædes:
Hîc virtus, pulſa laude recepta fuit.
Nam fraudem ille timens, blanda ſub fronte, recede
Laus (ait) hinc, ſtudijs inſidioſa bonis.
Illa refert, fruſtrà me Antoni excludere curas,
Quandoquidem virtus hîc generoſa manet:
Conſequor inuitam Dominam quócunque mearit,
Nec niſi virtuti ſum bene fida comes.

EIVS.

EIVSDEM.

LAVDES ET COMMODA INSVLÆ Britannię, deque lana eiusdem insulę quàm optima & plurima, cunctis exportata gentibus, cum deploratione status Christianismi, cuius intestinâ discordiâ hostis publici potentia obfirmatur.

REgna foret nimium longum memorare propinqua:
Hac se vestit Arabs, & cui rigat arua quotannis
Nilus, ab excelso delapsus vertice montis:
Qui Libyam longo tractu dissindit aduſtam.
Vtitur hac pariter veteris gens culta Damasci,
Et Cilicum pubes, Cydno perfusa nitente:
Se tegit hac Thracum genus, & quicunque tyrannum
Agnoscunt Scythicæ fœcis, cui dudum orientis
Imperium nostri discordia contulit orbis.
Nunc ne sit simplex dementia, rursus eundem,
Qui genus excindat nostrum, nostrosq; penates,
Viribus armamus nostris, vltróq; vocamus,
Haud secus ac si ensem strictum quis porrigat hosti:
Protinus hoc, dicens, ferrum in mea viscera conde.
Securi interea, nos inter stringimus enses,
Et placet in bellum plus quàm ciuile geratur.

Nec nos ſacra mouent communia, nec pudor vllus,
Non ſociæ duræ clades, & funera gentis,
Non temerata Dei templa, heu, cultuſque, ſed omnis
Chriſti extinctus honos: quodq; eſt vel dicere tantum
Grande nefas: pietas miſerè peſſundata ſenſim,
Ingenuæq; artes expulſæ, & præmia laudis.
Ille vbicunq; fuit victor, rerumq; potitur.
Nec lacrymæ quondam, quos iam deuicta datura eſt
Poſteritas, fruſtrà queritans pertæſa tyranni
Crudele imperium, necnon paſſura libido
Barbara, quicquid erit ſæui quod iuſſerit hoſtis.
Heu quoties cupient, vt belli authoribus huius
Sit malè, per quos non venienti occurrere damno
Eſt licitum, & primi curſus frænare furoris.
Impia tunc dicent hæc arma fuiſſe, virósque,
Nósq; ſibi nimium malè proſpexiſſe nepotes.

Eivsdem.

AD AMICVM IVVENEM, IN AMOres prolabentem, vt ſe contineret,

Admonitio.

Ecquid amas, qui corpus amas, niſi putre cadauer
Quod tegit in paucos blanda figura dies?
Negligis infælix animum, licet omnis in ipſo
Sit poſitus noſtræ nobilitatis honos.

Hic

Hic ſapit, hic potis eſt rerum cognoſcere cauſas,
Et terris poſitus ſe ſuper aſtra vehit.
Nec leuis hæc, quam adfert animo ſapientia, laus eſt,
Si rerum expendas callidus ingenium.
Non habet hoc quicquam, quanuis habet omnia, maius
Aurea qui cœli dirigit aſtra Deus.

FLORENTII VOLVSENI CONcluſio, de animi Tranquillitate.

FLorentius Voluſenus in ſuo opere de animi Tranquillitate. Hæc (inquit) quæ verè bona ſunt, ſapientia, moderatio, & magnitudo animi, etſi inter ea alia alijs præſtent: omnia tamen ob id vnum bona & excellentia ſunt, quia illorum poſſeſſione, atque vſu, proximè referimus illud ſummum, atque vnum bonum, Deum: talemque ipſa animo noſtro, ſtatus dignitatem conferunt, vt ille interim nihil euariet ab illa, quæ in Deo ineſt, immò quæ ipſe Deus eſt, bonitatis forma, quæ ἰδέα dicitur. Ad hunc quò propius vnum quodque tanquam pulchri atque boni ἐφαπτόμενον acceſſerit, hoc venuſtius eſt, atque amabilius. Ex hac autem notione, quæ in promptu eſt, eueſtigio conſequitur, illa etſi magna, immò ingentia bona ſunt, non tamen prorſus & abſolutè, eſſe propter ſe ipſa expetenda,

ſed referenda eſſe ad Deum ipſum. Niſi fortè tam vecordes ſimus, vt hic imaginem potius, quàm rem, (quod quidem ſine ſummo ſcelere non fit) complectendam putemus. Seneca & Plutarchus, grauiſſimis in iſto argumento tractando, vtuntur ſententijs, ſed fortaſſis minus diſtinctè ac diſtributè collocatis. Cicero, qui ſibi laudem aptè, diſtinctè ornatéque dicendi, ſuo iure, nec ſanè immerito vendicat: etſi diſtributius ijs, quos commemoraui, in Tuſculanis quæſtionibus diſputat: cogitur tamen in eoſdem denuo locos incidere, quos (verbo abſit inuidia) ornatius ſæpè, quàm acutius tractat. Non ſine voluptate vidi Lugduni, Guilielmum Pagetum, potentiſſimi Anglorum Regis legatum, ætate quidem Iuuenem, ſed ingenio atq; ſapientia maturrimum: fuit ille totus demerſus in lectionem Senecæ, eò vnicè delectabatur: quod certè argumentum eſt ſolidiſſimi iudicij: quandoquidem Seneca autor eſt vndecunque grauiſſimus. Sed immenſi operis eſſet de ſingulis quid ſentiam pronunciare. Omnia cùm luſtraueris, ex ſolis ſacris literis eſt ſolida lectionis vtilitas. Fac tibi eſſe ſexaginta Reginas, octoginta concubinas, & adoleſcentulas quarum non ſit numerus: hoc eſt vt tibi ſint omnes & eruditionis & facundiæ opes, quas profani ſcriptores ſuppeditant: vnica tamen ſacrarum literarum com-

Seneca, Plutarchus.

Cicero.

Senecà.

commentatio debet eſſe, columba tua, perfecta tua, vnica matri ſuæ, & electa genetrici ſuæ. O fœlices eos, quorum ea eſt vitæ ratio omnis, vt ea lucem non reformidet. Verùm illud longè ſplendidius eſt, eam tibi cogitationum puritatem, & dignitatem eſſe perpetuam, vt vel fronte pingi quicquid cogites non recuſes, qui pectoris tui arcanis patefactis, admirabilior exiſteres, interim Sileni in morem neglectis. Cùm contrà alij ſint, qui foris niteant: animus, qui verus homo eſt, ſi acutis & puris luminibus cerneretur, conſpueretur ab omnibus. Salutares ſanè ſunt hæ, & magnificæ cupiditatis frænandæ rationes. Sed ea eſt præſtantiſſima, quam religionis ſuppeditat doctrina, de vitanda turpitudine, ob eam præcipuè cauſam, ne illi (hoc eſt, Deo) diſpliceamus, à quo vno nobis eſt omne quod placet. Huc pertinent & autores, qui nobis legendi ſunt. Si de his, qui extra Religionem ſunt, ſit ſermo: ſi non tàm linguam expolire, quàm animum virtute collocupletare cupias, noſtra quidem ſententia ex Græcis legendi ſunt, Plato, Plutarchus, Xenophon: ex Latinis, Cicero, & Seneca: Naturas rerum, arte & methodo tradit Ariſtoteles. Plinius naturæ Hiſto-

Græci legendi.

Latini legendi.

riam, & citra illam doctrinæ methodum copioſe conſcripſit. Sed morum diſciplinam quærenti; ex noſtris, veterum ſcripta ſunt anteponenda: ſpirant enim germanum quiddam in Chriſtianiſmo, & erudita quadam ſimplicitate nituntur. Methodum tamen ſæpè in eiſdem deſidero. Recentioribus, qui ſunt innumeri, & methodus quædam eſt, & acuminis ſanè plurimum: ſed magna eſt rerum ieiunitas, & ſæpiſſimè in ludicris & friuolis, ambitioſè oſtentant ingenium. Si quando illis ſacra tractantur, nullæ ſunt flammæ, nullus impetus orationis, quó accendatur ad rerum amorem lector. Ex vno propè Ariſtotele barbarè intellecto, omnis illorum commentatio eſt compoſita. Placent ſanè & illi, Auguſtini de Ciuitate Dei, libri. Eraſmus Roterodamus, vir fuit fœliciſſimi ingenij, tenacis memoriæ & plurimæ lectionis, doctiſſimus vtriuſq; linguæ, qui ſi pluſculum Philoſophię imbibiſſet, & paulò accuratior fuiſſet in Romani ſermonis puritate, nihil neq; noſtra, neq; ſuperiora ſecula vidiſſĕt, quod ſit cum illius ſcriptis (vt equidem arbitror) conferendũ. Singularis planè eſt, & in Ciuilibus, & in Chriſtianis moribus fingendis artifex. Atque de his hactenus Florentius

Authoris iudicium de Eraſm.

rentius noſter. De quo plura videre volens, legat accuratè in opere ſuo, de animi Tranquillitate, in formam dialogi redacto, Lugduni conſcripto, eo fortaſſis doctrinæ acumine, nitore, ſtilo, ac linguæ puritate, iuncta etiam ſyncera pietate, quâ ſuæ ætatis rariores, & noſtræ ætatis recentiores perpaucos, eundem æquaſſe putem. De quo videre licet teſtem auctoratum, omni exceptione maiorem, virum ſua ætate doctiſſimum ac diſertiſſimum, Iacobum Sadoletum, Cardinalem, & Epiſcopum Carpentoractenſem, Italum, Epiſtola ſua 16. lib. Epiſt. 6. ad Lotharingium Cardinalem, de eodem Florentio Voluſeno, eiuſq; doctrina & & virtute incomparabili. Et Epiſtola ſua, 13. Româ ſcripta ad eundem Florentium Voluſenum, libro Epiſt. 16. Et Epiſt. 3. & 6. ad Paulum Sadoletũ; vbi de prima notitia, & congreſſu primo Florentij Voluſeni cùm Iacobo Sadoleto, Italię. Cuius prudentiam, modeſtiam, ſingularem humanitatem, ac doctrinam admiratur, & prędicat; cuius ſermonem, latinitatem, & ingenium vndique redolere affirmat: præter ſingularem pietatem, ſupra quam in homine perfecto, nihil deſiderari potuit; adeò vt in Italo homine vix talem expectare potuerat. Accedit etiam & Iulij Cuſpij Calabri, eximij, grauis & docti viri, de Elorentio noſtro authoritas,

& iudicium, in opus suum, de Animi Tranquillitate, præfixum, hoc carmine sic inscripto.

IVLII CVSPII CALABRI,
Ad Lectorem, Decastichon.

PAuca tibi, Lector, dicam, quæ pauca notato:
Me certè inuenies nonnisi vera loqui.
Magna quidem, vt nosti, res est, facundia, maior
Doctrina est, pietas vincit vtranque tamen.
Hæc simul, vt cernis, tria per se singula magna
Hoc licet exiguum quàm bene iungit opus.
Singula sic magnâ cùm sint dignissima laude,
Sat liber hic laudis quid mereatur habes.
Sed quia vix habitant tria, quæ modò diximus, vnà:
Vix erit & index qui queat esse libri.

De quo hæc tria verè hoc carmine prædicantur, quæ in vnum raro cadunt, facundia, Doctrina, & Pietas: quæ tria completum & perfectum hominem reddunt, doctum, pium, & prudentem. Quàm verò honorificè & condignè, de ipsa Britanniæ Insula, Australisque eiusdem partis incolis, & de vtriusque gentis coalitione, hæc ipsius verba perspicuè declarant. Popula-

ribus

ribus meis, hoc eſt Scotis, quos Latinè Calydonios populos dicas, non poſſum non benè cupere. Nihil enim patriâ dulcius, vt eſt apud Homerum. οὐδέν τι φίλη τε καὶ ἀμύμονι πάτρη ἶσον. Anglorũ verò ſemper in me ſingularis fuit humanitas, & eorum pleriſq; beneficijs, non vulgarib⁹ ſum deuinctus. Prætereo florentiſſimi Regis gratiam, per quem ſanè non ſtetit, quò minus ipſe iandudum omnibus eis ornamentis, quæ à fortuna proficiſci poſſunt, ſim ampliter collocupletatus. Impiè illa atque inteſtina bella, quibus Inſula, omnium quas ſol (quod ſatis conſtat) videt, ſiue ſoli genium, ſiue gentium præſtantiam ſpectes, longè princeps & clariſſima, aſſiduè concutitur, non prius, quantum coniecturâ arbitror, finẽ inuenient, quàm ex duobus Regnis vnum confletur: aut certè gentes eæ, vtrinque in eam, quę Chriſtianos decet, hoc eſt, in ſanctam, atque indiſſolubilem quandam adducantur concordiã, aut coälitionem. Quod fauſtum fœlixq; ſit, & ſuo tẽpore oportuno faxit Deus.

FLOR. VOLVSENI ORTVS, *Vita, & mors.*

HIc noſter, Florentius Voluſenus, Natione Scotus, parentibus ingenuis, Morauiæ pro-

uinciâ nat⁹ ad Loſſæum amnem, amęniſſimum, diſciplinis liberalibus in Patria educatus; Qui vbi complures annos Philoſophiæ operã dediſſet, in Gymnaſio Abredonenſi, deinde lutetiæ eſt eruditus, ibiq́ue Eboracenſis Cardinalis Voluſeni, fratris filium in diſciplina habuit; à quo multis beneficijs honorificè cumulatus fuit. Poſt, cùm patrui mors, à puero illo Florentium diſtraxiſſet, ad Bellaium Pariſienſem Epiſc. ſe contulit: Cùm quo, itinere in Italiam, Romam verſus proficiſcens, Iacobum Sadoletum Epiſcopum Carpentoractenſem, viſendi ſtudio ductus, & ab eodem humaniter exceptus; haud multo poſt tempore, pręſul ac conſules Carpentoracti, ob ſingularem viri virtutem accenſi ſunt omnes deſiderio retinendi hominis, ad publicam liberalium artium profeſſionẽ obeundam: Res pacta eſt, tanta ciuium voluptate & gaudio, (teſte pio præſule) vt omnes nouam felicitatem, vrbi exortam eſſe putent. Quin circumferuntur ſermones, quos cum conſulibus habuit, ita liberales atq; ingenuj, vt nil poſſit ſupra. Hic vbi complures annos in Italia, Gallia, alijſq; Europæ nationibus exteris, tranſegiſſet, tandem in patriam rediens, ad Rhodanum, eiuſue ripam, fatis ſuperiſque fæliciter conceſsit. De quo ſic

noſter

noſter Buchananus, oloris conſecrat carmen, & eidem ſacrum, piumque parentauit, his verbis.

FLORENTIO VOLVSENO SCOto, Georgius Buchananus.

Hîc muſis Voluſene iaces, cariſſime, ripam
Ad Rhodani, terrâ quàm procul à patriâ?
Hoc meruit virtus tua, tellus quæ foret altrix
virtutum, vt cineres conderet illa tuos.

Vt ait Gregorius ille Nazianzenus,

Αυτὸ δ' ἔστιν πνεῖον παταμῷ ῥόος ὥκα θέοντος.

Vbi, de vitæ noſtræ defectione celeri loquitur:
Quod ſic reddi poſſe arbitror:
Spiritus hic rapidæ, nihil eſt niſi tranſitus vndæ.

Homerus, hominum genus φύλλοις, hoc eſt, folijs, aut frondibus ſimile eſſe ait: in quam eandem cogitationem inciderat præclariſſimum illud tolerantiæ exemplum, Iobus, cùm illud ſcriberet, contra folium quod vento rapitur, oſtendis potentiam tuam. Dauid Hieroſolymorum Rex, & Eſaias, natum longè nobiliſſimi hominem florem agri, dicunt; atq; omnem eius quæ ex carne eſt gloriam, perinde ac fœnum ſubitò exareſcere. Pindaro poetæ σκιας ὄναρ eſt homo, hoc eſt, vmbræ ſomnium. Iobus, fugere eundem *Iob. c. 13. v. 25.*

ait, velut vmbrã. Et Hesiodo ἄνθρωπος ἐστι σκολῦ ἠ σκιὰ μόνον. Homo, est vermis & vmbra solùm. Sed quid opus est, citandis quibuscunque huiusce veritatis testibus, tempus extrahere, cùm oculis videamus, quàm citò nobis pereat hæc rerum facies? Quare in dies, ac horas, fixè ac seriò expectantes illud vitæ momentum, in quo misella hæc anima est efflanda, vt tandem aliquando, ad optatam illam æternitatis Ianuam fœliciter aspiremus, in vnico Saluatore nostro Iesu Christo.

Cui cùm Patre, & flamine Sacro, sit
omnis honos & gloria,
in æternum.
Amen.

FINIS.